

Republica Moldova

PARLAMENTUL

COD Nr. CP122/2003
din 14.03.2003

CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ AL REPUBLICII MOLDOVA*

Publicat : 05.11.2013 în MONITORUL OFICIAL Nr. 248-251 art. 699 Data intrării în vigoare

Versiune în vigoare din 09.02.18 în baza modificărilor prin
[LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108](#)

* Republicată în temeiul art. IV al Legii nr. 252 din 8 noiembrie 2012 - Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.263-269, art.855.

Modificată și completată prin legile Republicii Moldova:

HCC16 din 19.07.05, MO101-103/29.07.05, art.12
LP178-XVI din 22.07.05, MO107-109/12.08.05, art.539
LP154-XVI din 21.07.05, MO126-128/23.09.05, art.611
LP248-XVI din 21.10.05, MO145-147/04.11.05, art.707
LP277-XVI din 04.11.05, MO161-163/02.12.05, art.795
LP289-XVI din 11.11.05, MO164-167/09.12.05, art.816
LP35-XVI din 24.02.06, MO43-46/17.03.06, art.190
LP148 -XVI din 08.06.06, MO98-101/30.06.06, art.459
LP184-XVI din 29.06.06, MO126-130/11.08.06, art.599
LP264-XVI din 28.07.06, MO170-173/03.11.06, art.781
LP387-XVI din 08.12.06, MO203-206/31.12.06, art.975
LP410-XVI din 21.12.06, MO203-206/31.12.06, art.991
LP376-XVI din 07.12.06, MO14-17/02.02.07, art.44
LP153-XVI din 05.07.07, MO107-111/27.07.07, art.478
LP224-XVI din 25.10.07, MO184-187/30.11.07, art.715
LP235-XVI din 08.11.07, MO188-191/07.12.07, art.732
LP243-XVI din 16.11.07, MO194-197/14.12.07, art.744
LP256-XVI din 29.11.07, MO203-206/28.12.07, art.788
LP285-XVI din 20.12.07, MO5-7/11.01.08, art.15; în vigoare 11.06.08
LP258-XVI din 29.11.07, MO14-15/22.01.08, art.48; în vigoare 22.04.08
LP311-XVI din 27.12.07, MO25-27/05.02.08, art.79
LP292-XVI din 21.12.07, MO28-29/08.02.08, art.82
LP2-XVI din 07.02.08, MO42-44/29.02.08, art.121
LP12-XVI din 14.02.08, MO51-54/14.03.08, art.159
LP13-XVI din 14.02.08, MO51-54/14.03.08, art.161
LP44-XVI din 06.03.08, MO76-77/15.04.08, art.251
LP48-XVI din 07.03.08, MO76-77/15.04.08, art.253
LP89-XVI din 24.04.08, MO99-101/06.06.08, art.366; în vigoare 01.07.08
HCC9 din 20.05.08, MO99-101/06.06.08, art.7

LP281-XVI din 14.12.07, MO102/10.06.08, art.376
LP114-XVI din 22.05.08, MO102/10.06.08, art.382
LP128-XVI din 06.06.08, MO115-116/01.07.08, art.443; în vigoare 01.01.09
LP136-XVI din 19.06.08, MO145-151/08.08.08, art.591
LP237-XVI din 13.11.08, MO215-2171/05.12.08, art.794
LP15-XVI din 03.02.09, MO57-58/20.03.09, art.163
LP108-XVIII din 17.12.09, MO193-196/29.12.09, art.609; în vigoare 01.01.10
LP105-XVIII din 17.12.09, MO197-200/31.12.09, art.644
LP131-XVIII din 23.12.09, MO23-24/12.02.10, art.35
LP82 din 07.05.10, MO87-90/04.06.10, art.252
LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10, art.551
HCC26 din 23.11.10, MO235-240/03.12.10, art.27; în vigoare 23.11.10
LP62 din 01.04.11, MO63-64/20.04.11, art.157
LP88 din 21.04.11, MO107-109/01.07.11, art.284
LP65 din 07.04.11, MO110-112/08.07.11, art.297
LP66 din 07.04.11, MO110-112/08.07.11, art.299
LP115 din 23.06.11, MO128-130/05.08.11, art.363
LP163 din 22.07.11, MO146/28.08.11, art.448; în vigoare 12.03.12
LP262 din 19.12.11, MO21-24/27.01.12, art.54
LP245 din 02.12.11, MO25-28/03.02.12, art.77
HCC3 din 09.02.12, MO38-41/24.02.12, art.7; în vigoare 09.02.12
LP29 din 06.03.12, MO48/13.03.12, art.146; în vigoare 13.03.12
LP37 din 07.03.12, MO60-62/30.03.12, art.195
LP33 din 06.05.12, MO99-102/25.05.12, art.330
LP73 din 12.04.12, MO99-102/25.05.12, art.332
LP77 din 12.04.12, MO103/29.05.12, art.347
LP120 din 25.05.12, MO103/29.05.12, art.353; în vigoare 01.10.12
LP134 din 14.06.12, MO135-141/06.07.12, art.449
LP66 din 05.04.12, MO155-159/27.07.12, art.510; în vigoare 27.10.12
LP252 din 08.11.12, MO263-269/21.12.12, art.855
LP274 din 30.11.12, MO273-279/28.12.12, art.870
LP304 din 26.12.12, MO48/05.03.13, art.150
LP38 din 21.03.13, MO75-81/12.04.13, art.233
LP158 din 28.06.13, MO152-158/19.07.13, art.483
LP222 din 27.09.13, MO238-242/25.10.13, art.674

Parlamentul adoptă prezentul cod.

PARTEA GENERALĂ

Titlul I

DISPOZIȚII GENERALE PRIVIND PROCESUL PENAL

Capitolul I

PRINCIPII DE BAZĂ

Articolul 1. Noțiunea și scopul procesului penal

(1) Procesul penal reprezintă activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile prezentului cod. Procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării

organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni.

(2) Procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

(3) Organele de urmărire penală și instanțele judecătorești în cursul procesului sînt obligate să activeze în așa mod încît nici o persoană să nu fie neîntemeiat bănuită, învinuită sau condamnată și ca nici o persoană să nu fie supusă în mod arbitrar sau fără necesitate măsurilor procesuale de constrîngere ori să nu fie victima încălcării altor drepturi fundamentale.

Articolul 2. Legea procesuală penală

(1) Procesul penal se reglementează de prevederile Constituției Republicii Moldova, de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și de prezentul cod.

(2) Principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte constituie elemente integrante ale dreptului procesual penal și nemijlocit dau naștere drepturilor și libertăților omului în procesul penal.

(3) Constituția Republicii Moldova are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nici o lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția.

(4) Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod.

(5) În desfășurarea procesului penal nu pot avea putere juridică legile și alte acte normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, încalcă independența judecătorească, principiul contradictorialității, precum și contravin normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 3. Acțiunea legii procesuale penale în timp

(1) În desfășurarea procesului penal se aplică legea care este în vigoare în timpul urmăririi penale sau al judecării cauzei în instanța judecătorească.

(2) Legea procesuală penală poate avea efect ultraactiv, adică dispozițiile ei, în perioada de tranziție la o nouă lege procesuală penală, pot rămîne aplicabile acțiunilor procesuale reglementate de legea nouă. Caracterul ultraactiv se stipulează în legea nouă.

Articolul 4. Acțiunea legii procesuale penale în spațiu

(1) Legea procesuală penală este unică pe tot teritoriul Republicii Moldova și obligatorie pentru toate organele de urmărire penală și instanțele judecătorești, indiferent de locul săvârșirii infracțiunii.

(2) Alte modalități de acțiune a legii procesuale penale pot fi stabilite prin tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 5. Aplicarea legii procesuale penale față de cetățenii străini și apatrizi

(1) Pe teritoriul Republicii Moldova, procesul în cauzele penale privitoare la cetățenii străini și apatrizi se efectuează în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(2) Procesul penal în privința persoanelor care beneficiază de imunitate diplomatică se efectuează în conformitate cu prevederile Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice, încheiate la 18 aprilie 1961, ale Convenției de la Viena cu privire la relațiile consulare, încheiate la 24 aprilie 1963, precum și ale altor tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 6. Termeni și expresii utilizate în prezentul cod

Termenii și expresiile utilizate în prezentul cod au următorul înțeles, dacă nu este o mențiune deosebită:

1) *act procedural* - document prin care se consemnează orice acțiune procesuală prevăzută de prezentul cod, și anume: ordonanță, proces-verbal, rechizitoriu, încheiere, sentință, decizie, hotărîre etc.;

1¹) *act de constatare* - document prin care organul de constatare consemnează orice acțiune

premergătoare urmării penale în vederea stabilirii și confirmării bănuielilor rezonabile că a fost săvârșită o infracțiune;

2) *agent împuternicit cu înmînarea citației* - colaborator al poliției, lucrător al autorității administrației publice locale, al instanței judecătorești, precum și o altă persoană care este împuternicită de organul de urmărire penală sau de instanța judecătorească să înmîneze citația, în condițiile prezentului cod;

3) *apărare* - activitate procesuală efectuată de partea apărării în scopul combaterii, în tot sau în parte, a învinuirii ori al atenuării pedepsei, apărării drepturilor și intereselor persoanelor bănuite sau învinuite de săvârșirea unei infracțiuni, precum și al reabilitării persoanelor supuse ilegal urmării penale;

4) *arestare* - măsură preventivă aplicată în baza unei hotărîri judecătorești în condițiile legii;

4¹) *cameră de audiere* - spațiu amenajat pentru audierea minorului victimă/martor al infracțiunii în condițiile art. 110¹, avînd legătură cu camera de vizualizare prin echipamentul de recepție și înregistrare audio/video, în care sînt plasați minorul supus audierii și interviuatorul;

4²) *cameră de vizualizare* - spațiu amenajat pentru audierea minorului victimă/martor al infracțiunii în condițiile art. 110¹, în care sînt plasați participanții la procesul de audiere, cu excepția minorului supus audierii și a interviuatorului;

4³) *bănuială rezonabilă* - suspiciune care rezultă din existența unor fapte și/sau informații care ar convinge un observator obiectiv că s-a comis ori se pregătește comiterea unei infracțiuni imputabile unei anumite ori anumitor persoane și că nu există alte fapte și/sau informații care înlătură caracterul penal al faptei ori dovedesc neimplicarea persoanei;

4⁴) *bun infracțional* - bun care poate fi pus sub sechestru în conformitate cu prevederile prezentului cod, precum și bun care poate fi supus confiscării speciale sau confiscării extinse;

5) *cauză penală* - proces penal desfășurat de organul de urmărire penală și de instanța judecătorească într-un caz concret referitor la una sau mai multe infracțiuni săvârșite sau presupus săvârșite;

6) *caz ce nu suferă amînare* - pericolul real că se vor pierde sau distruge probele, că bănuitul sau învinuitul se poate ascunde în încăperea suspectată ori că se vor comite alte infracțiuni;

7) *cale ordinară de atac* - cale prevăzută de lege pentru atacarea hotărîrilor judecătorești nedefinitive (apelul) sau, după caz, care nu sînt irevocabile (recursul);

8) *cale extraordinară de atac* - cale prevăzută de lege pentru atacarea hotărîrilor judecătorești irevocabile (revizuirea, recursul în anulare);

9) *decizie* - hotărîre prin care instanța se pronunță asupra apelului, recursului, recursului în anulare, precum și hotărîrea instanței de apel și de recurs la rejudecarea cauzei;

10) *delict flagrant* - infracțiune descoperită în momentul săvîrșirii ei sau înainte ca efectele ei să se fi consumat;

11) *domiciliu* - locuință sau construcție destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau a mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră la hotel, cabină pe o navă maritimă sau fluvială), precum și încăperile anexate nemijlocit la acestea, constituind o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, un alt loc de uz comun). Prin noțiunea de domiciliu, în sensul prezentului cod, se înțelege și orice teren privat, automobil, navă maritimă și fluvială privată, birou;

11¹) *eroare gravă de fapt* - stabilirea eronată a faptelor, în existența sau inexistența lor, prin neluarea în considerare a probelor care le confirmau sau prin denaturarea conținutului acestora. Eroarea gravă de fapt nu reprezintă o apreciere greșită a probelor;

12) *expert judiciar* - persoană calificată care este abilitată, conform legii, să efectueze expertize și să formuleze concluzii în specialitatea în care este autorizată, cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, organismul și psihicul uman, și care este inclusă în Registrul de stat al experților judiciari;

12¹) *expertiză judiciară* - activitate de cercetare științifico-practică desfășurată în cadrul procesului penal, în scopul aflării adevărului prin efectuarea unor cercetări metodice, cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice pentru formularea unor concluzii argumentate cu

privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un proces judiciar;

12²) *expertiză individuală* - expertiză judiciară efectuată de un singur expert judiciar în unul sau mai multe domenii de specializare a expertizei judiciare;

12³) *expertiză monospecializată* - expertiză judiciară ale cărei cercetări se efectuează cu aplicarea cunoștințelor dintr-un singur domeniu al științei, tehnicii sau dintr-un alt domeniu al activității umane;

12⁴) *expertiză de bază* - expertiză judiciară în care se efectuează volumul principal de examinări;

12⁵) *expertiză primară* - expertiză judiciară efectuată de către un expert judiciar sau de către o comisie de experți judiciari pentru prima dată, în cazul în care obiectul de cercetare nu a mai fost supus anterior, în cadrul unui proces, vreunei expertize de aceeași specializare;

în redacție/completat prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

13) *hotărîre judecătorească* - hotărîre a instanței judecătorești adoptată într-o cauză penală: sentință, decizie, încheiere și hotărîre;

14) *hotărîre a Plenului Curții Supreme de Justiție* - act adoptat de Plenul Curții Supreme de Justiție la soluționarea chestiunilor ce țin de competența sa;

15) *infrațiune de audiență* - faptă penală săvârșită în cursul ședinței de judecată;

16) *instanță judecătorească* - orice instanță, parte componentă a sistemului judecătoresc al Republicii Moldova, care judecă cauza penală în primă instanță, în ordine de apel sau de recurs, ori pe căile extraordinare de atac, precum și care soluționează plîngerii împotriva acțiunilor și actelor organelor de urmărire penală și ale organelor de executare a hotărîrilor judecătorești și sancționează efectuarea unor acțiuni procedurale;

17) *instanță de apel* - instanță care judecă apelul declarat împotriva sentințelor nedefinitive (curțile de apel);

18) *instanță de recurs* - instanță care judecă recursul declarat împotriva hotărîrilor judecătorești adoptate în conformitate cu prezentul cod;

19) *interpret* - persoană, invitată în procesul penal de organele competente, care traduce oral dintr-o limbă în alta sau care traduce semnele celor muți ori surzi, mijlocind astfel înțelegerea dintre două sau mai multe persoane;

19¹) *interviewator* - persoană invitată într-un proces penal de către organul competent pentru a intermedia audierea minorului victimă/martor al infracțiunii în condițiile art. 110¹. În calitate de interviewator sînt implicate persoane care au studii juridice sau în domeniul psihologiei, special instruite pentru această sarcină. În procesul de audiere a minorului, interviewatorul are statut de specialist.

20) *investigator sub acoperire* - persoană oficială care exercită confidențial activitate specială de investigații, precum și altă persoană care colaborează confidențial cu organele de urmărire penală;

20¹) *investigații financiare paralele* - totalitatea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații desfășurate cu scopul acumulării probelor referitoare la bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat, la patrimoniul acestuia și bunurile pe care le deține în calitate de beneficiar efectiv, la patrimoniul proprietarului și administratorului bunurilor deținute de bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat în calitate de beneficiar efectiv, în vederea recuperării bunurilor infracționale;

21) *încheiere* - hotărîre adoptată de către instanța de judecată pînă la darea sentinței sau deciziei;

22) *judecată în primă instanță* - soluționarea prin sentință a fondului cauzei penale ca rezultat al examinării nemijlocite a probelor de către instanța de judecată competentă cu participarea părților;

23) *judecător* - jurist licențiat, numit în funcție în modul stabilit de lege, autorizat să judece cauze aduse în fața instanței de judecată;

24) *judecător de instrucție* - judecător abilitat cu unele atribuții proprii urmăririi penale, precum și de control judiciar asupra acțiunilor procesuale efectuate în cadrul urmăririi penale;

25) *materiale* - documente întocmite, obiecte anexate la dosarul penal, care au importanță pentru stabilirea circumstanțelor cauzei etc.;

25¹) *mandat judecătoresc* - act judecătoresc oficial prin care se dispune sau se autorizează

efectuarea acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații, aplicarea măsurilor procesuale de constrângere sau efectuarea altor acțiuni procesuale și care conține dispoziția, temeiul acesteia și împuternicirile persoanei care acționează în temeiul acestui mandat;

26) *măsuri de ocrotire* - măsuri luate de organul de urmărire penală sau de instanța judecătorească față de persoane sau față de bunuri în legătură cu aplicarea măsurilor preventive, măsurilor de siguranță sau pedepselor penale;

27) *mijloace de probă* - mijloace prevăzute de legea procesuală, prin care se administrează probele într-o cauză penală;

28) *ordonanță* - hotărîre a organului de urmărire penală, adoptată în cursul procesului penal;

28¹) *ordonator al expertizei judiciare* - instanță de judecată sau parte în procesul penal care are dreptul de a dispune, respectiv, de a solicita în mod independent efectuarea unei expertize judiciare; completat prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

29) *parte în proces* - persoane care în procesul penal exercită funcții de acuzare sau apărare în baza egalității în drepturi și a principiului contradictorialității;

30) *partea apărării* - persoane abilitate prin lege să efectueze activitate de apărare (bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea civilmente responsabilă și reprezentanții acestora);

31) *partea acuzării* - persoane abilitate prin lege să efectueze sau să ceară efectuarea urmăririi penale (procurorul, organul de urmărire penală, precum și partea vătămată, partea civilă și reprezentanții acestora);

32) *prejudiciu* - pagubă morală, fizică sau materială, care poate fi evaluată în expresie bănească;

33) *probe* - elemente de fapt, dobîndite în modul prevăzut de prezentul cod, ce servesc la constatarea împrejurărilor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei penale;

34) *probe pertinente* - probe care au legătură cu cauza penală;

35) *probe concludente* - probe pertinente care influențează asupra soluționării cauzei penale;

36) *probe utile* - probe concludente care, prin informațiile pe care le conțin, sînt necesare soluționării cauzei;

37) *procuror* - persoană oficială numită, în modul stabilit de lege, pentru a conduce sau a exercita urmărirea penală și a reprezenta în judecată învinuirea în numele;

37¹) *procuror ierarhic superior* - procurorul-șef al procuraturii teritoriale, adjunctul (adjuncții) procurorului-șef al procuraturii teritoriale, procurorul-șef al procuraturii specializate, adjunctul (adjuncții) procurorului-șef al procuraturii specializate, procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale, adjuncții Procurorului General, Procurorul General, conform ierarhiei stabilite de prezentul cod;

38) *reprezentant* - persoană împuternicită, conform legii, de a prezenta interesele părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile;

39) *reprezentanți legali* - părinții, înfietorii, tutorii, curatorii, soțul bănuितului, învinuitului, inculpatului, condamnatului și părții vătămate, precum și reprezentanți ai instituțiilor sub supravegherea cărora se află aceștia;

40) *reținere* - măsură luată de organul competent de a priva de libertate o persoană pe un termen de pînă la 72 de ore;

41) *rude apropiate* - copii, părinți, înfietori, înfiați, frați și surori, bunici, nepoți;

42) *sentință* - hotărîre prin care cauza penală se soluționează în fond de instanța de judecată;

43) *specialist* - persoană care cunoaște temeinic o disciplină sau o anumită problemă și este antrenată în procesul penal, în modul prevăzut de lege, pentru a contribui la stabilirea adevărului;

44) *viciu fundamental în cadrul procedurii precedente, care a afectat hotărîrea pronunțată* - încălcare esențială a drepturilor și libertăților garantate de Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, de alte tratate internaționale, de Constituția Republicii Moldova și de alte legi naționale;

45) *unitate convențională* - unitate convențională de amendă, stabilită de Codul penal;

46) *persoană majoră* - persoană care a împlinit vîrsta de 18 ani;

47) *persoană minoră* - persoană care nu a împlinit vîrsta de 18 ani;

- 48) *traducător* - persoană care traduce în scris un text dintr-o limbă în alta;
49) *timpul nopții* - interval de timp cuprins între orele 22.00 și 6.00;
50) *timpul zilei* - interval de timp cuprins între orele 6.00 și 22.00.

Capitolul II

PRINCIPIILE GENERALE ALE PROCESULUI PENAL

Articolul 7. Legalitatea procesului penal

(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(3) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rîndul său, sesizează Curtea Constituțională.

(4) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor legale și este expusă într-un act juridic care nu poate fi supus controlului constituționalității, instanța va aplica în direct legea.

(5) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică națională ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte, instanța va aplica reglementările internaționale în direct, motivînd hotărîrea sa și informînd despre aceasta autoritatea care a adoptat norma națională respectivă și Curtea Supremă de Justiție.

(6) Hotărîrile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sînt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

(7) Hotărîrile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție în chestiunile privind aplicarea prevederilor legale în practica judiciară au caracter de recomandare pentru organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

(8) Hotărîrile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sînt obligatorii pentru organele de urmărire penale, procurori și instanțele de judecată.

(9) Deciziile Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție pronunțate ca urmare a examinării recursului în interesul legii sînt obligatorii pentru instanțele de judecată în măsura în care situația de fapt și de drept pe cauză rămîne cea care a existat la soluționarea recursului.

Articolul 8. Presumția nevinovăției

(1) Persoana acuzată de săvîrșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atîta timp cît vinovăția sa nu-i va fi dovedită, în modul prevăzut de prezentul cod, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărîre judecătorească de condamnare definitivă.

(2) Nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa.

(3) Concluziile despre vinovăția persoanei de săvîrșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuțului, învinuitului, inculpatului.

Articolul 9. Egalitatea în fața legii și a autorităților

(1) Toți sînt egali în fața legii, a organelor de urmărire penală și a instanței de judecată fără deosebire de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

(2) Condițiile speciale de urmărire penală și judecare față de anumite categorii de persoane care

beneficiază, conform legii, de un anumit grad de imunitate se asigură în baza prevederilor Constituției, tratatelor internaționale, prezentului cod și altor legi.

Articolul 10. Respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane

(1) Toate organele și persoanele participante la procesul penal sînt obligate să respecte drepturile, libertățile și demnitatea persoanei.

(2) Limitarea temporară a drepturilor și libertăților persoanei și aplicarea de către organele competente a măsurilor de constrîngere față de ea se admit numai în cazurile și în modul strict prevăzute de prezentul cod.

(3) În desfășurarea procesului penal, nimeni nu poate fi supus la tortură sau la tratamente cu cruzime, inumane ori degradante, nimeni nu poate fi deținut în condiții umilitoare, nu poate fi silit să participe la acțiuni procesuale care lezează demnitatea umană.

(3¹) Sarcina probațiunii neaplicării torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante îi revine autorității în a cărei custodie se află persoana privată de libertate, plasată la dispoziția unui organ de stat sau la indicația acestuia, sau cu acordul ori consimțămîntul său tacit.

(4) Orice persoană este în drept să-și apere prin orice mijloc neinterzis de lege drepturile, libertățile și demnitatea umană, lezate sau limitate nelegitim în cursul procesului penal.

(5) Prejudiciul cauzat drepturilor, libertăților și demnității umane în cursul procesului penal se repară în modul stabilit de lege.

(6) În cazul cînd un minor este victimă sau martor, se va acționa pentru respectarea intereselor acestuia în orice fază a procesului penal.

Articolul 11. Inviolabilitatea persoanei

(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile.

(2) Nimeni nu poate fi reținut și arestat decît în cazurile și în modul stabilit de prezentul cod.

(3) Privarea de libertate, arestarea, internarea forțată a persoanei într-o instituție medicală sau trimiterea ei într-o instituție educațională specială, precum și prelungirea acestor măsuri, se permit numai în baza unui mandat de arestare sau a unei hotărîri judecătorești motivate.

(4) Reținerea persoanei pînă la emiterea mandatului de arestare nu poate depăși 72 de ore.

(5) Persoanei reținute sau arestate i se aduc imediat la cunoștință drepturile sale și motivele reținerii sau arestării, circumstanțele faptei, precum și încadrarea juridică a acțiunii de săvîrșirea căreia ea este bănuită sau învinuită, în limba pe care o înțelege, în prezența unui apărător ales sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

(6) Organul de urmărire penală, procurorul sau instanța judecătorească este obligată să elibereze imediat orice persoană deținută ilegal sau dacă temeiurile reținerii ori arestării au decăzut.

(7) Percheziția, examinarea corporală, precum și alte acțiuni procesuale care aduc atingere inviolabilității persoanei, pot fi efectuate fără consimțămîntul persoanei sau al reprezentantului ei legal numai în condițiile prezentului cod.

(8) Orice persoană reținută sau arestată trebuie tratată cu respectarea demnității umane.

(9) În timpul desfășurării procesului penal, nimeni nu poate fi maltratată fizic sau psihic și sînt interzise orice acțiuni și metode care creează pericol pentru viața și sănătatea omului, chiar și cu acordul acestuia, precum și pentru mediul înconjurător. Persoana reținută, arestată preventiv nu poate fi supusă violenței, amenințărilor sau unor metode care ar afecta capacitatea ei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile.

Articolul 12. Inviolabilitatea domiciliului

(1) Inviolabilitatea domiciliului este garantată de lege. În cursul procesului penal, nimeni nu este în drept să pătrundă în domiciliu contrar voinței persoanelor care locuiesc sau dețin sediu în ele, cu excepția cazurilor și modului prevăzute de prezentul cod.

(2) Perchezițiile, cercetările domiciliului, precum și alte acțiuni de urmărire penală la domiciliu, pot fi ordonate și efectuate în baza unui mandat judiciar, cu excepția cazurilor și modului prevăzute de prezentul cod. În cazul efectuării acțiunilor procesuale fără mandat judiciar, organul abilitat să efectueze aceste acțiuni, imediat, dar nu mai tîrziu de 24 de ore de la terminarea acțiunii, prezintă instanței de judecată materialele respective pentru controlul legalității acestor acțiuni.

Articolul 13. Inviolabilitatea proprietății

(1) Persoana fizică sau juridică nu poate fi lipsită în mod arbitrar de dreptul de proprietate. Nimeni nu poate fi privat de proprietatea sa decât din motive de utilitate publică și în condițiile prezentului cod și conform principiilor generale ale dreptului internațional.

(2) Bunurile pot fi puse sub sechestru numai în baza hotărârii judecătorești.

(3) Bunurile ridicate în cursul acțiunii procesuale se descriu în procesul-verbal al acțiunii respective, iar persoanei de la care acestea au fost ridicate i se înmânează copia de pe procesul-verbal al acestei acțiuni.

Articolul 14. Secretul corespondenței

(1) Dreptul la secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este asigurat de stat. În cursul procesului penal, nimeni nu poate fi lipsit sau limitat în acest drept.

(2) Limitarea dreptului prevăzut la alin.(1) se admite numai în baza unui mandat judiciar emis în condițiile prezentului cod.

Articolul 15. Inviolabilitatea vieții private

(1) Orice persoană are dreptul la inviolabilitatea vieții private, la confidențialitatea vieții intime, familiale, la protejarea onoarei și demnității personale. În cursul procesului penal, nimeni nu este în drept să se implice în mod arbitrar și nelegitim în viața intimă a persoanei.

(2) La efectuarea acțiunilor procesuale nu poate fi acumulată fără necesitate informație despre viața privată și intimă a persoanei. La cererea organului de urmărire penală și a instanței de judecată, participanții la acțiunile procesuale sînt obligați să nu divulge asemenea informații și despre aceasta se ia un angajament în scris. Prelucrarea datelor cu caracter personal în cadrul procesului penal se efectuează în conformitate cu prevederile Legii nr. 133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

(3) Persoanele de la care organul de urmărire penală cere informație despre viața privată și intimă sînt în drept să se convingă că această informație se administrează într-o cauză penală concretă. Persoana nu este în drept să refuze de a prezenta informații despre viața privată și intimă a sa sau a altor persoane sub pretextul inviolabilității vieții private, însă ea este în drept să ceară de la organul de urmărire penală explicații asupra necesității obținerii unei asemenea informații, cu includerea explicațiilor în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective.

(4) Probele care confirmă informația despre viața privată și intimă a persoanei, la cererea acesteia, se examinează în ședință de judecată închisă.

(5) Prejudiciul cauzat persoanei în cursul procesului penal prin violarea vieții private și intime a acesteia se repară în modul stabilit de legislația în vigoare.

Articolul 16. Limba în care se desfășoară procesul penal și dreptul la interpret

(1) În desfășurarea procesului penal se utilizează limba de stat.

(2) Persoana care nu posedă sau nu vorbește limba de stat are dreptul să ia cunoștință de toate actele și materialele dosarului, să vorbească în fața organului de urmărire penală și în instanța de judecată prin interpret.

(3) Procesul penal se poate, de asemenea, desfășura în limba acceptată de majoritatea persoanelor care participă la proces. În acest caz, hotărârile procesuale se întocmesc în mod obligatoriu și în limba de stat.

(4) Actele procedurale ale organului de urmărire penală și cele ale instanței de judecată se înmânează bănuितului, învinuitului, inculpatului, fiind traduse în limba lui maternă sau în limba pe care acesta o cunoaște, în modul stabilit de prezentul cod.

Articolul 17. Asigurarea dreptului la apărare

(1) În tot cursul procesului penal, părțile (bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă) au dreptul să fie asistate sau, după caz, reprezentate de un apărător ales sau de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

(2) Organul de urmărire penală și instanța judecătorească sînt obligate să asigure participanților la procesul penal deplina exercitare a drepturilor lor procesuale, în condițiile prezentului cod.

(3) Organul de urmărire penală și instanța sînt obligate să asigure bănuțului, învinuțului, inculpatului dreptul la asistență juridică calificată din partea unui apărător ales de el sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, independent de aceste organe.

(4) La audierea părții vătămăte și a martorului, organul de urmărire penală nu este în drept să interzică prezența avocatului invitat de persoana audiată în calitate de reprezentant.

(5) În cazul în care bănuțul, învinuțul, inculpatul nu au mijloace de a plăti apărătorul, ei sînt asistați gratuit de cîte un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

Articolul 18. Publicitatea ședinței de judecată

(1) În toate instanțele judecătorești ședințele sînt publice, cu excepția cazurilor prevăzute de prezentul cod.

(2) Accesul în sala de ședință poate fi interzis presei sau publicului, prin încheiere motivată, pe parcursul întregului proces sau al unei părți din proces, în interesul respectării moralității, ordinii publice sau securității naționale, cînd interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o cer, sau în măsura considerată strict necesară de către instanță cînd, datorită unor împrejurări speciale, publicitatea ar putea să prejudicieze interesele justiției.

(2¹) În procesul în care un minor este victimă sau martor, instanța de judecată va asculta declarațiile acestuia într-o ședință închisă.

(3) Judecarea cauzei în ședința închisă a instanței trebuie argumentată și efectuată cu respectarea tuturor regulilor procedurii judiciare.

(4) În toate cazurile, hotărîrile instanței de judecată se pronunță în ședință publică.

Articolul 19. Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la examinarea și soluționarea cauzei sale în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță independentă, imparțială, legal constituită, care va acționa în conformitate cu prezentul cod.

(2) Persoana care efectuează urmărirea penală și judecătorul nu pot participa la examinarea cauzei în cazul în care ei, direct sau indirect, sînt interesați în proces.

(3) Organul de urmărire penală are obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei, de a evidenția atît circumstanțele care dovedesc vinovăția bănuțului, învinuțului, inculpatului, cît și cele care îl dezvinovătesc, precum și circumstanțele care îi atenuază sau agravează răspunderea.

Articolul 20. Desfășurarea procesului penal în termen rezonabil

(1) Urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile.

(2) Criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale sînt:

1) complexitatea cazului;

2) comportamentul participanților la proces;

3) conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată;

3¹) importanța procesului pentru cel interesat;

4) vîrsta de pînă la 18 ani a victimei.

(3) Urmărirea penală și judecarea cauzelor penale în care sînt persoane aflate în arest, precum și minori, se fac de urgență și în mod preferențial.

(4) Respectarea termenului rezonabil la urmărirea penală se asigură de către procuror, iar la judecarea cazului - de către instanța respectivă.

(5) În situația în care, la efectuarea urmăririi penale sau la judecarea unei cauze concrete, există pericolul încălcării termenului rezonabil, participanții la proces pot adresa judecătorului de instrucție sau, după caz, instanței care judecă în fond cauza o cerere privind accelerarea urmăririi penale sau a procedurii de judecare a cauzei. Examinarea cererii se face în absența părților, în termen de 5 zile lucrătoare, de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către un alt judecător sau de un alt complet de judecată decît cel care examinează cauza.

(6) Judecătorul de instrucție sau instanța decide asupra cererii din alin.(5) printr-o încheiere motivată, prin care fie că obligă organul de urmărire penală sau, după caz, instanța care judecă în fond cauza să întreprindă un act procesual, stabilind, după caz, un anumit termen pentru

accelerarea procedurii, fie că respinge cererea. Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Articolul 21. Libertatea de mărturisire împotriva sa

(1) Nimeni nu poate fi silit să mărturisească împotriva sa ori împotriva rudelor sale apropiate, a soțului, soției, logodnicului, logodnicei sau să-și recunoască vinovăția.

(2) Persoana căreia organul de urmărire penală îi propune să facă declarații demascatoare împotriva sa ori a rudelor apropiate, a soțului, soției, logodnicului, logodnicei este în drept să refuze de a face asemenea declarații și nu poate fi trasă la răspundere pentru aceasta.

Articolul 22. Dreptul de a nu fi urmărit sau judecat de mai multe ori

(1) Nimeni nu poate fi urmărit penal sau judecat pentru săvârșirea faptei penale cu privire la care a fost emisă o ordonanță neanulată de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei, sau de refuz în pornirea urmăririi penale ori cu privire la care a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau încetare a procesului penal.

(2) Hotărârea judecătorească definitivă împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au afectat hotărârea respectivă.

(3) Ordonanțele procurorului de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei ori de refuz în pornirea urmăririi penale împiedică pornirea sau continuarea procesului penal în privința aceleiași persoane pentru aceeași faptă, cu excepția cazurilor când aceste ordonanțe au fost anulate.

în redacție prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 23. Asigurarea drepturilor victimei în urma infracțiunilor, abuzurilor de serviciu și erorilor judiciare

(1) Legea procesuală penală asigură drepturile victimei în urma infracțiunilor sau abuzurilor de serviciu, precum și ale persoanei condamnate sau arestate nelegitim ori lezate în drepturi în alt mod.

(2) Victima unei fapte care constituie componentă de infracțiune este în drept să ceară, în condițiile prezentului cod, pornirea unei cauze penale, să participe la procesul penal în calitate de parte vătămată și să-i fie reparate prejudiciile morale, fizice și materiale.

(3) Persoana achitată sau în privința căreia s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală ori încetarea urmăririi penale pe teme de reabilitare are dreptul să fie repusă în drepturile personale pierdute, precum și să fie despăgubită pentru prejudiciul care i-a fost cauzat.

Articolul 24. Principiul contradictorialității în procesul penal

(1) Urmărirea penală, apărarea și judecarea cauzei sînt separate și se efectuează de diferite organe și persoane.

(2) Instanța judecătorească nu este organ de urmărire penală, nu se manifestă în favoarea acuzării sau a apărării și nu exprimă alte interese decît interesele legii.

(3) Părțile participante la judecarea cauzei au drepturi egale, fiind investite de legea procesuală penală cu posibilități egale pentru susținerea pozițiilor lor. Instanța de judecată pune la baza sentinței numai acele probe la cercetarea cărora părțile au avut acces în egală măsură.

(4) Părțile în procesul penal își aleg poziția, modul și mijloacele de susținere a ei de sine stătător, fiind independente de instanță, de alte organe ori persoane. Instanța de judecată acordă ajutor oricărei părți, la solicitarea acesteia, în condițiile prezentului cod, pentru administrarea probelor necesare.

Articolul 25. Înfăptuirea justiției - atribuție exclusivă a instanțelor judecătorești

(1) Justiția în cauzele penale se înfăptuiește în numele legii numai de către instanțele judecătorești. Constituirea de instanțe nelegitime este interzisă.

(2) Nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei infracțiuni, precum și supus unei pedepse penale, decît în baza hotărîrii definitive a instanței de judecată, adoptată în condițiile prezentului cod.

(3) Competența instanței de judecată și limitele jurisdicției ei, modul de desfășurare a procesului

penal nu pot fi schimbate în mod arbitrar pentru anumite categorii de cauze sau persoane, precum și pentru o anumită situație sau pentru o anumită perioadă de timp.

(4) Nimeni nu poate fi lipsit de dreptul de a-i fi judecată cauza de acea instanță și de acel judecător în competența cărora ea este dată prin lege.

(5) Sentințele și alte hotărâri judecătorești în cauza penală pot fi verificate numai de către instanțele judecătorești respective în condițiile prezentului cod.

(6) Sentințele și alte hotărâri judecătorești ale instanțelor nelegitime nu au putere juridică și nu pot fi executate.

Articolul 26. Independența judecătorilor și supunerea lor numai legii

(1) La înfăptuirea justiției în cauzele penale, judecătorii sînt independenți și se supun numai legii. Judecătorii judecă cauzele penale pe baza legii și în condiții care exclud orice presiune asupra lor.

(2) Judecătorul judecă materialele și cauzele penale conform legii și propriei convingeri bazate pe probele cercetate în procedura judiciară respectivă.

(3) Judecătorul nu trebuie să fie predispus să accepte concluziile date de organul de urmărire penală în defavoarea inculpatului sau să înceapă o judecată de la ideea preconcepută că acesta a comis o infracțiune ce constituie obiectul învinuirii. Sarcina prezentării probelor învinuirii îi revine procurorului.

(4) Justiția penală se înfăptuiește fără careva imixtiune. Judecătorul este obligat să se opună oricărei încercări de a exercita presiune asupra sa. Exercițarea de presiune asupra judecătorului la judecarea cauzelor penale cu scopul de a influența emiterea hotărîrii judecătorești atrage răspundere conform legii.

(5) Judecătorul de instrucție este independent în relațiile cu celelalte organe de drept și instanțe judecătorești și își exercită atribuțiile numai în temeiul legii și în cadrul acesteia.

Articolul 27. Libera apreciere a probelor

(1) Judecătorul și persoana care efectuează urmărirea penală apreciază probele în conformitate cu propria lor convingere, formată în urma cercetării tuturor probelor administrate.

(2) Nici o probă nu are putere probantă dinainte stabilită.

Articolul 28. Oficialitatea procesului penal

(1) Procurorul și organul de urmărire penală au obligația, în limitele competenței lor, de a porni urmărirea penală în cazul în care sînt sesizate, în modul prevăzut de prezentul cod, că s-a săvîrșit o infracțiune și de a efectua acțiunile necesare în vederea constatării faptei penale și a persoanei vinovate.

(2) Instanța de judecată efectuează acțiunile procesuale din oficiu, în limitele competenței sale, în afară de cazul cînd prin lege se dispune efectuarea acestora la cererea părților.

Titlul II

INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI ȘI COMPETENȚA LOR

Capitolul I

INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI

Articolul 29. Instanțele care înfăptuiesc justiția în cauzele penale

(1) Justiția în cauzele penale se înfăptuiește de Curtea Supremă de Justiție, curțile de apel și judecătorii conform competenței date prin prezentul cod.

(2) Pentru anumite categorii de cauze penale pot funcționa judecătorii, colegii sau complete de judecată specializate.

(3) În cadrul instanței judecătorești, ca organ judecătoresc cu atribuții proprii în desfășurarea procesului penal, în faza de urmărire penală funcționează judecători de instrucție.

(4) În cazul în care părțile invocă încălcarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1298-XII din 24 iulie 1997, instanțele de judecată au obligația să se

pronunțe motivat, în hotărârile emise, dacă a avut loc sau nu încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

Articolul 30. Compunerea instanței de judecată

- (1) Judecarea cauzelor penale se desfășurează de către instanță în complet format din 3 judecători sau de către un singur judecător.
- (2) În toate instanțele de judecată de gradul întâi, cauzele penale se judecă de un singur judecător, cu excepția cazurilor prevăzute în prezentul articol.
- (3) Cauzele penale asupra infracțiunilor excepțional de grave, pentru săvârșirea cărora legea prevede pedeapsă cu detențiune pe viață, se judecă în primă instanță, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.
- (4) Cauzele penale deosebit de complicate, precum și cele care prezintă o mare importanță socială pot fi examinate, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.
- (5) Apelurile și recursurile împotriva hotărârilor judecătorești în cauzele penale pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul, precum și împotriva hotărârilor instanțelor de apel pentru a decide admisibilitatea, se judecă de către instanțele respective în complet format din 3 judecători.
- (6) Colegiul lărgit al Curții Supreme de Justiție judecă recursurile împotriva sentinței Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, împotriva hotărârilor instanței de apel și recursurile în anulare în complet format din 5 judecători.
- (7) Recursul în anulare se judecă de către Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție în componență de cel puțin 2/3 din numărul total al judecătorilor din cadrul colegiului.
- (8) Recursul în interesul legii se judecă de către Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție în componență de cel puțin 2/3 din numărul total al judecătorilor din cadrul colegiului.

Articolul 31. Schimbarea completului de judecată

- (1) Completul de judecată format în condițiile art.30 trebuie să rămână același în tot cursul judecării cauzei, cu excepția prevăzută în alin.(3). Dacă aceasta nu este posibil, completul poate fi schimbat pînă la începerea cercetării judecătorești.
- (2) După începerea cercetării judecătorești, orice schimbare intervenită în completul de judecată impune reluarea de la început a cercetării judecătorești.
- (3) În cazul în care cauza se judecă în fond de un complet format din 3 judecători și unul din aceștia nu poate participa în continuare la judecarea cauzei din motiv de boală îndelungată, deces sau din motivul eliberării din funcție în condițiile legii, acest judecător este înlocuit de un alt judecător și cauza se judecă în continuare. Judecătorului care intervine în proces i se oferă timp pentru a lua cunoștință de materialele cauzei, inclusiv de cele cercetate în instanță, și pentru a se pregăti pentru participarea de mai departe în proces, însă înlocuirea judecătorului în condițiile prezentului alineat nu necesită reluarea judecării cauzei de la început. Judecătorul este în drept să solicite repetarea unor acțiuni procesuale deja efectuate în ședință în lipsă lui dacă are de concretizat chestiuni suplimentare.
- (4) Împuternicirile judecătorilor transferați, degrevați, detașați, suspendați sau eliberați din funcție în timpul judecării cauzelor penale aflate în fază de terminare se mențin, conform hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, pînă la încheierea judecării cauzei respective.

Articolul 32. Locul judecării materialelor și cauzelor penale

- (1) Judecarea materialelor și cauzelor penale se desfășoară la sediul instanței. Pentru motive temeinice, instanța, prin încheiere argumentată, poate dispune desfășurarea judecării în alt loc.
- (2) Chestiunile prevăzute la art.469, 473¹ și 473² pot fi examinate la sediul instanței sau la sediul penitenciarului ori prin intermediul teleconferinței.

Articolul 33. Incompatibilitatea judecătorului

- (1) Judecătorii care sînt soți sau rude între ei nu pot face parte din același complet de judecată.
- (2) Judecătorul nu poate participa la judecarea cauzei și urmează a fi recuzat:
 - 1) dacă el personal, soțul său, ascendenții ori descendenții lor, frații sau surorile și copiii acestora, afinii și persoanele devenite prin înfiere, potrivit legii, astfel de rude, precum și alte rude ale lui, sînt

direct sau indirect interesate în proces;

2) dacă el este parte vătămată sau reprezentant al ei, parte civilă, parte civilmente responsabilă, soț sau rudă cu vreuna din aceste persoane ori cu reprezentantul lor, soț sau rudă cu învinuitul, inculpatul în proces ori cu apărătorul acestuia;

3) dacă a participat în acest proces în calitate de martor, expert, specialist, interpret, traducător, grefier, persoană care a efectuat urmărirea penală, procuror, judecător de instrucție, apărător, reprezentant legal al învinuitului, inculpatului, reprezentant al părții vătămate, părții civile sau părții civilmente responsabile;

4) dacă a efectuat o cercetare sau un control administrativ al circumstanțelor cauzei sau a participat la adoptarea unei hotărâri referitoare la această cauză în orice organ obștesc sau de stat;

5) dacă el a luat în această cauză hotărâri anterioare judecătii în care și-a expus opinia asupra vinovăției sau nevinovăției inculpatului;

6) dacă există alte circumstanțe care pun la îndoială rezonabilă imparțialitatea judecătorului.

(3) Judecătorul nu poate participa la o nouă judecare a cauzei atât în primă instanță, cit și pe cale ordinară sau extraordinară de atac și urmează a fi recuzat și în cazul în care a mai participat în calitate de judecător la examinarea aceleiași cauze în primă instanță, pe cale ordinară sau extraordinară de atac, precum și în cazul participării ca judecător de instrucție. Această prevedere nu se extinde asupra membrilor Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, precum și asupra judecătorilor Curții Supreme de Justiție la rejudecarea cauzelor în baza hotărârii Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție.

(4) Dispozițiile privind cazurile de incompatibilitate prevăzute la alin.(2) pct.5) și la alin.(3) nu se aplică judecătorului de instrucție și judecătorului instanței de recurs care judecă recursul împotriva hotărârii privind măsura preventivă.

Articolul 34. Abținerea sau recuzarea judecătorului

(1) În cazul în care există circumstanțe prevăzute la art.33, judecătorul este obligat să facă declarație de abținere de la judecarea cauzei.

(2) Pentru aceleași motive, judecătorul poate fi recuzat și de către părțile în proces. Recuzarea trebuie să fie motivată și poate fi propusă, de regulă, înainte de începerea cercetării judecătorești. Cererea de recuzare poate fi făcută mai târziu numai în cazurile dacă cel care face propunerea de recuzare a aflat motivul recuzării abia după începerea cercetării judecătorești.

(3) Recuzarea anticipată a judecătorilor care încă nu participă la judecarea cauzei date, precum și a judecătorului sau completului de judecată care soluționează cererea de recuzare, nu se admite, însă argumentele cererii de recuzare pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărârii în fond.

(4) În cazul în care cererea de recuzare se înaintează în mod repetat cu rea-credință și în mod abuziv, cu scopul de a tergiversa procesul, de a deruta judecata sau din alte intenții răuvoitoare, instanța care soluționează cauza poate aplica față de persoana vinovată o amendă judiciară în condițiile prezentului cod.

Articolul 35. Procedura soluționării cererii de recuzare și a declarației de abținere

(1) Recuzarea sau abținerea judecătorului se soluționează de un alt judecător sau, după caz, de un alt complet de judecată. La soluționarea recuzării sau abținerii judecătorilor dintr-un complet format din 3 sau 5 judecători, judecătorii nerecuzați din acest complet pot fi incluși în noul complet de judecată.

(2) Examinarea cererii de recuzare sau a declarației de abținere se face în aceeași zi, ascultând părțile și persoana a cărei recuzare se cere. În cazul în care nu se poate forma un nou complet de judecată în aceeași instanță, recuzarea se soluționează, în cel mult 10 zile de la primirea dosarului, de instanța ierarhic superioară, care, dacă admite recuzarea sau abținerea, desemnează pentru judecarea cauzei o instanță egală în grad cu instanța în care s-a produs recuzarea.

(3) Încheierea instanței de judecată asupra recuzării nu este susceptibilă de a fi atacată.

Capitolul II

COMPETENȚA INSTANȚEI JUDECĂTOREȘTI

Articolul 36. Competența judecătoreiei

Judecătoria judecă în primă instanță cauzele penale privind infracțiunile prevăzute de Partea specială a Codului penal, cu excepția celor prevăzute la art. 39 alin. (1), demersurile și plîngerile împotriva hotărîrilor și acțiunilor procurorului, ale organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații, precum și examinează chestiunile legate de executarea sentinței și alte chestiuni date prin lege în competența sa.

Articolul 37. Competența judecătoreiei militare

Judecătoria militară judecă în primă instanță cauzele privind infracțiunile, prevăzute de Partea specială a Codului penal săvîrșite de:

- 1) persoane din efectivul de soldați, din corpul de sergenți și din corpul de ofițeri ale Armatei Naționale, din efectivul Trupelor de Carabinieri și al Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat;
- 2) persoane atestate din efectivul instituțiilor penitenciare;
- 3) supuși ai serviciului militar în timpul concentrărilor;
- 4) alte persoane referitor la care există indicații exprese în legislație.

Articolul 38. Competența Curții de Apel

Curtea de apel:

- 2) ca instanță de apel, judecă apelurile împotriva hotărîrilor pronunțate în primă instanță de judecătoria, inclusiv de judecătoria militară;
- 3) ca instanță de recurs, judecă recursurile împotriva hotărîrilor judecătoreiilor, care, potrivit legii, nu pot fi atacate cu apel;
- 4) soluționează conflictele de competență apărute între judecătoria;
- 5) judecă cazurile de revizuire, date prin lege în competența sa.

Articolul 39. Competența Curții Supreme de Justiție

Curtea Supremă de Justiție:

- 1) judecă în primă instanță cauzele penale privind infracțiunile săvîrșite de Președintele Republicii Moldova;
- 2) ca instanță de recurs, judecă recursurile împotriva hotărîrilor pronunțate de către instanțele de apel;
- 3) judecă, în limitele competenței sale, cauzele supuse căilor extraordinare de atac, inclusiv recursurile în anulare;
- 3¹) judecă recursurile în interesul legii;
- 3²) soluționează cererile de revizuire a cauzelor în urma pronunțării unei hotărîri de condamnare a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului;
- 4) sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor juridice și asupra cazurilor excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice;
- 5) adoptă hotărîri explicative în chestiunile de practică judiciară a aplicării uniforme a legislației penale și procesual penale;
- 6) soluționează cererile de strămutare.

Articolul 40. Competența teritorială în materie penală

(1) Cauza penală se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost săvîrșită infracțiunea. Dacă infracțiunea este continuă sau prelungită, cauza se judecă de instanța în raza teritorială a căreia s-a consumat ori a fost curmată infracțiunea.

(2) Dacă este imposibil de a constata locul unde a fost săvîrșită infracțiunea, cauza se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală.

(3) Cauza penală asupra infracțiunilor săvîrșite în afara hotarelor țării sau pe o navă se judecă de către instanța în raza teritorială a căreia se afla ultimul loc permanent de trai al inculpatului sau, dacă acesta nu este cunoscut - în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală.

(4) Demersurile cu privire la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere și autorizarea măsurilor supuse controlului judiciar se examinează de instanța din circumscripția teritorială a procuraturii care conduce sau exercită urmărirea penală.

Articolul 41. Competența judecătorului de instrucție

Judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin:

- 1) dispunerea, înlocuirea, încetarea sau revocarea arestării preventive și a arestării la domiciliu;
- 2) dispunerea liberării provizorii a persoanei reținute sau arestate, revocarea ei, ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport;
- 3) autorizarea efectuării percheziției, examinării corporale, punerii sub sechestru a bunurilor, ridicării de obiecte ce conțin secret de stat, comercial, bancar, a exhumării cadavrului;
- 4) dispunerea internării persoanei în instituție medicală;
- 5) autorizarea interceptării comunicărilor, reținerii, cercetării, predării, percheziționării sau ridicării trimiterilor poștale, înregistrării de imagini;
- 6) audierea martorilor în condițiile art. 109, 110 și 110¹;
- 6¹) examinarea cererilor privind accelerarea urmăririi penale;
- 6²) autorizarea, la demersul procurorului, a efectuării măsurilor speciale de investigații, date prin lege în competența sa;
- 6³) examinarea contestațiilor depuse de către părțile în proces privind acțiunile procurorului ierarhic superior;
- 6⁴) examinarea excluderii din hotărâre a unor capete de învinuire dacă persoana condamnată a fost extrădată;
- 7) efectuarea altor acțiuni procesuale prevăzute de prezentul cod.

Articolul 42. Competența în caz de indivizibilitate sau conexitate a cauzelor penale

- (1) În caz de indivizibilitate sau de conexitate a cauzelor penale, judecata în primă instanță, dacă are loc în același timp pentru toate faptele și pentru toți făptuitorii, se efectuează de aceeași instanță.
- (2) Constituie indivizibilitate a cauzelor penale cazurile în care la săvârșirea unei infracțiuni au participat mai multe persoane, când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite prin aceeași faptă ori în cazul unei infracțiuni continue sau prelungite.
- (3) Constituie conexitate a cauzelor penale cazurile:
 - 1) când două sau mai multe infracțiuni sînt săvârșite prin fapte diferite de una sau mai multe persoane împreună, în același timp și în același loc;
 - 2) când două sau mai multe infracțiuni sînt săvârșite de aceeași persoană în timp diferit ori în loc diferit;
 - 3) când o infracțiune este săvârșită pentru a pregăti, a înlăsa sau a ascunde comiterea altei infracțiuni ori este săvârșită pentru a înlăsa sau a asigura absolvirea de răspundere penală a făptuitorului altei infracțiuni;
 - 4) când între două sau mai multe infracțiuni există legătură și conexarea cauzelor se impune pentru buna înfăptuire a justiției.
- (4) În caz de conexare a unor cauze privitoare la mai multe persoane învinuite de săvârșirea infracțiunilor în raza de activitate a diferitor instanțe de grad egal sau privitoare la o singură persoană învinuită de săvârșirea cîtorva infracțiuni, dacă aceste cauze sînt de competența a două sau cîtorva instanțe de judecată de grad egal, procesul se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală a cauzei.
- (5) Dacă o persoană sau un grup de persoane sînt învinuite de săvârșirea unei singure sau a cîtorva infracțiuni și cauza referitoare la unul din învinuiți sau la una din infracțiuni este de competența unei instanțe ierarhic superioare, procesul se judecă în întregime de instanța ierarhic superioară.
- (6) În cazul în care există concurs de competență între judecătoria militară și judecătoria, cauza se judecă de către judecătoria.
- (7) Conexarea cauzelor se admite de către instanța de judecată respectivă în cazul în care acțiunile incriminate nu necesită o încadrare juridică mai gravă, iar la cererea procurorului și în celelalte cazuri - pentru modificarea acuzării în sensul agravării.

(8) În cazul în care infracțiunea a fost săvârșită de două sau mai multe persoane, instanța de judecată poate dispune indivizibilitatea cauzei, dacă aceasta este necesară pentru buna desfășurare a justiției în termene rezonabile și dacă aceasta nu va împiedica respectarea drepturilor părților.

Articolul 43. Instanța competentă de a conexe cauzele penale

(1) Conexarea cauzelor se decide de către instanța căreia îi revine competența de judecată conform prevederilor art.42.

(2) În cazurile de indivizibilitate a cauzelor penale, precum și în cele de conexitate, cauzele, dacă ele au fost depuse în prima instanță de judecată, se conexează de către aceasta chiar și după casarea hotărârilor asupra lor și remiterea cauzelor de către instanța de recurs pentru rejudecare.

(3) Cauzele se conexează și de către instanțele de apel sau de recurs de același grad dacă se află în același stadiu de judecată.

Articolul 44. Declinarea de competență a instanței de judecată

(1) Instanța de judecată, constatând că nu este competentă de a judeca cauza penală, prin încheiere, își declină competența și trimite dosarul instanței de judecată competente.

(2) Dacă declinarea a fost determinată de competența după calitatea persoanei, precum și de competența teritorială, instanța căreia i s-a trimis cauza poate menține măsurile dispuse de instanța care s-a desesizat.

(4) Încheierea de declinare a competenței este definitivă.

Articolul 45. Conflictul de competență

(1) Când două sau mai multe instanțe se consideră competente de a judeca aceeași cauză (conflict pozitiv de competență) ori își declină competența (conflict negativ de competență), conflictul se soluționează de instanța ierarhic superioară comună.

(2) Instanța ierarhic superioară comună este sesizată, în caz de conflict pozitiv, de către instanța care ultima s-a declarat competentă, iar în caz de conflict negativ, de către instanța care ultima și-a declinat competența.

(3) În toate cazurile, sesizarea se poate face de părțile în proces.

(4) Până la soluționarea conflictului pozitiv de competență, procedura se suspendă. Instanța care ultima s-a declarat competentă ori ultima și-a declinat competența efectuează actele și ia măsurile ce nu suferă amânare.

(5) Instanța ierarhic superioară comună soluționează conflictul de competență conform regulilor pentru prima instanță. În toate cazurile, termenul de soluționare a conflictului de competență nu va depăși 7 zile de la data înregistrării cauzei în instanța ierarhic superioară.

(6) Încheierea instanței care soluționează conflictul de competență este definitivă, însă argumentele dezacordului cu ea pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărârii în fond.

(7) Instanța căreia i s-a trimis cauza prin încheiere de stabilire a competenței nu-și mai poate declina competența, în afară de cazul în care, în urma noii situații de fapt rezultată din completarea cercetării judecătorești, se constată că fapta constituie o infracțiune dată prin lege în competența altei instanțe.

Articolul 46. Strămutarea judecării cauzei penale de la instanța competentă la o altă instanță egală în grad

(1) Curtea Supremă de Justiție strămută judecarea unei cauze penale de la instanța competentă la o altă instanță egală în grad în cazul în care prin aceasta se poate obține soluționarea ei obiectivă, rapidă, completă și se asigură desfășurarea normală a procesului.

(2) Strămutarea cauzei poate fi cerută de președintele instanței de judecată sau de una dintre părți.

Articolul 47. Cererea de strămutare și efectele ei

(1) Cererea de strămutare, care trebuie să fie motivată, se adresează Curții Supreme de Justiție cu cel puțin 5 zile înainte de începerea cercetării judecătorești. Documentele pe care se bazează cererea se anexează la aceasta dacă sînt deținute de partea care cere strămutarea.

(2) În cerere se face mențiune dacă în cauză sînt persoane arestate.

(3) Suspendarea judecării cauzei poate fi dispusă de Curtea Supremă de Justiție după ce aceasta a fost sesizată.

Articolul 48. Procedura de înștiințare a părților și de examinare a cererii de strămutare

(1) Curtea Supremă de Justiție recepționează cererea de strămutare și înștiințează partea adversă prin scrisoare recomandată, fixînd un termen de prezentare a referinței. Termenul de prezentare a referinței nu poate depăși 7 zile de la data recepționării de către parte a cererii de strămutare.

(2) Cererea de strămutare se examinează în lipsa părților în complet format din 3 judecători ai Curții Supreme de Justiție. Neprezentarea referinței nu împiedică examinarea cererii de strămutare.

Articolul 49. Soluționarea cererii de strămutare

(1) Curtea Supremă de Justiție dispune, cu indicarea motivelor, admiterea sau respingerea cererii de strămutare.

(2) În cazul în care consideră că cererea este întemeiată, Curtea Supremă de Justiție dispune strămutarea judecării cauzei cu indicarea instanței concrete. Această instanță va fi imediat înștiințată despre admiterea cererii de strămutare.

(2¹) Instanța de judecată la care se află cauza a cărei strămutare se cere este obligată să remită dosarul, în termen de 5 zile, instanței competente.

(2²) Curtea Supremă de Justiție hotărăște în ce măsură se mențin actele îndeplinite de către instanța la care s-a aflat cauza pînă la strămutare.

(3) Dacă instanța la care se află cauza a cărei strămutare se cere a procedat între timp la judecarea cauzei, hotărîrea pronunțată de această instanță este anulată prin efectul admiterii cererii de strămutare.

(4) După strămutarea cauzei, căile de atac se judecă de instanța ierarhic superioară instanței la care s-a strămutat cauza.

(5) Hotărîrea Curții Supreme de Justiție este irevocabilă.

Articolul 50. Repetarea cererii de strămutare

(1) Strămutarea cauzei nu poate fi cerută din nou, afară de cazul în care noua cerere se întemeiază pe circumstanțe pe care Curtea Supremă de Justiție nu le-a cunoscut în cadrul soluționării cererii anterioare sau pe circumstanțe apărute după aceasta.

(2) Circumstanțele noi vor fi examinate de către Curtea Supremă de Justiție numai în cazul în care părțile nu le-au invocat la prima judecare din motiv că nu le cunoșteau sau erau în imposibilitate de a le prezenta.

Titlul III

PĂRȚILE ȘI ALTE PERSOANE PARTICIPANTE LA PROCESUL PENAL

Capitolul I

PARTEA ACUZĂRII

Articolul 51. Procurorul

(1) Procurorul este persoana care, în limitele competenței sale, exercită sau, după caz, conduce în numele statului urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanță, exercită sau, după caz, conduce și alte atribuții prevăzute de prezentul cod. Procurorul care participă la judecarea cauzei penale are funcție de acuzator de stat.

(2) Procurorul este în drept să pornească o acțiune civilă împotriva învinuitului, inculpatului sau a persoanei care poartă răspundere materială pentru fapta învinuitului, inculpatului:

1) în interesul persoanei vătămate care se află în stare de imposibilitate sau de dependență față de învinuit, inculpat ori din alte motive nu-și poate realiza singură dreptul de a porni acțiune civilă;

2) în interesul statului.

(3) La exercitarea atribuțiilor sale în procesul penal, procurorul este independent și se supune numai legii. El, de asemenea, execută indicațiile scrise ale procurorului ierarhic superior privind înlăturarea încălcărilor de lege și omisiunilor admise la efectuarea și/sau la conducerea urmăririi penale.

(3¹) Indicațiile date de procurorul ierarhic superior pot fi contestate de procuror la Procurorul General și adjuncții lui. Procurorul General și adjuncții lui decid asupra contestării, prin ordonanță motivată, în termen de cel mult 15 zile.

(4) În cursul judecării cauzei, procurorul reprezintă învinuirea în numele statului și prezintă în ședința de judecată probele acumulate de organul de urmărire penală.

(5) Procurorul este în drept să declare apel sau recurs împotriva hotărârilor judecătorești pe care el le consideră ilegale sau neîntemeiate.

(6) Procurorul General și adjuncții lui sînt în drept să atace pe căi extraordinare de atac hotărârile judecătorești rămase definitive pe care le consideră ilegale sau neîntemeiate.

(7) În faza executării hotărârilor judecătorești, procurorul exercită atribuțiile prevăzute de prezentul cod.

Articolul 52. Atribuțiile procurorului în cadrul urmăririi penale

(1) În cadrul urmăririi penale, procurorul, în limita competenței sale materiale și teritoriale:

1) pornește urmărirea penală, dispunînd printr-o ordonanță motivată fie efectuarea urmăririi penale de către alte organe de urmărire penală, fie exercitarea sa nemijlocită a urmăririi penale în conformitate cu prevederile prezentului cod, sau refuză pornirea urmăririi penale, sau dispune încetarea urmăririi penale;

2) exercită nemijlocit urmărirea penală, revenindu-i atribuțiile organului de urmărire penală;

3) conduce personal urmărirea penală și controlează legalitatea acțiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală, decide excluderea din dosar a probelor obținute conform prevederilor art. 94 alin.(1);

4) controlează permanent executarea procedurii de primire și înregistrare a sesizărilor privind infracțiunile;

5) cere de la organul de urmărire penală, pentru control, dosare penale, documente, acte procedurale, materiale și alte date cu privire la infracțiunile săvîrșite și persoanele identificate în cauzele penale în care exercită controlul și dispune conexarea sau, după caz, disjungerea cauzei dacă se impune aceasta;

6) verifică calitatea probelor administrate, veghează ca orice infracțiune să fie descoperită, orice infractor să fie tras la răspundere penală și ca nici o persoană să nu fie urmărită penal fără să existe indici temeinici că a săvîrșit o infracțiune;

7) asigură respectarea termenului rezonabil de urmărire penală în fiecare cauză penală;

8) anulează ordonanțele ilegale, modifică sau completează ordonanțele neîntemeiate ale organului de urmărire penală;

9) retrace motivat cauza penală de la ofițerul de urmărire penală și preia urmărirea penală sau transmite cauza conducătorului organului de urmărire penală pentru desemnarea altui ofițer de urmărire penală pe cauza dată;

10) ordonă efectuarea urmăririi penale de un grup de ofițeri de urmărire penală;

11) soluționează abținerile sau recuzările ofițerilor de urmărire penală;

12) decide aplicarea măsurii preventive, modificarea și revocarea ei, în limitele prevăzute de prezentul cod;

13) efectuează controlul asupra legalității reținerii persoanei;

14) dă indicații în scris cu privire la efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații în vederea căutării persoanelor care au săvîrșit infracțiuni;

15) emite, conform prevederilor prezentului cod, ordonanțe privind reținerea persoanei, aducerea forțată a persoanei, ridicarea de obiecte și documente, privind alte acțiuni de urmărire penală;

16) adresează în instanța de judecată demersuri pentru obținerea autorizării arestării și prelungirii acesteia, liberării provizorii a persoanei reținute sau arestate, reținerii, cercetării, predării, percheziționării sau ridicării trimiterilor poștale, interceptării comunicărilor, suspendării provizorii a învinuitului din funcție, urmăririi fizice și prin mijloace electronice a persoanei, exhumării cadavrului, controlului video și audio al încăperii, instalării în încăpere a mijloacelor tehnice de înregistrare audio și video, controlării comunicărilor cu caracter informativ adresate bănuțului,

internării persoanei în instituție medicală pentru efectuarea expertizei și a altor acțiuni pentru care se cere autorizarea judecătorului de instrucție;

17) poate asista la efectuarea oricărei acțiuni de urmărire penală sau o efectuează personal;

18) solicită participarea judecătorului de instrucție la efectuarea unor acțiuni de urmărire penală dacă legea dispune participarea obligatorie a acestuia;

19) restituie dosarele penale organului de urmărire penală cu indicațiile sale în scris;

20) înlătură persoana care efectuează urmărirea penală dacă aceasta a încălcat legea în procesul urmăririi penale;

21) înaintează organului respectiv sesizări cu privire la ridicarea imunității unor persoane și tragerea lor la răspundere penală;

22) încetează urmărirea penală, clasează cauza penală, dispune scoaterea persoanei de sub urmărire penală sau aplică măsuri de constrângere cu caracter educativ în cazurile prevăzute de lege;

23) pune sub învinuire și ascultă învinuitul;

24) asigură părților posibilitatea de a lua cunoștință de materialele cauzei în condițiile prezentului cod;

24¹) prezintă, la solicitarea mediatorului, informația din dosarul penal necesară pentru derularea procesului de mediere, fără a prejudicia desfășurarea urmăririi penale;

25) întocmește rechizitoriul în cauza penală, copia căruia o înmânează învinuitului, și trimite cauza în instanța de judecată competentă;

26) sesizează organele de urmărire penală și cele care exercită activitate specială de investigații despre înlăturarea încălcării legii.

27) se pronunță în actele procedurale dacă a avut loc sau nu încălcarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în cazul în care părțile invocă încălcarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

28) informează bănuitul, învinuitul, inculpatul, victima, partea vătămată, partea civilă despre posibilitatea recurgerii la mediere în temeiul art. 219 alin. (9) și al art. 276 alin. (7).

(4²) Indicațiile scrise ale procurorului date ofițerului de urmărire penală în cadrul procesului penal sînt obligatorii pentru executare.

(5) În cadrul urmăririi penale, procurorul dispune și de alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 53. Atribuțiile procurorului în instanța de judecată

(1) La examinarea cauzei penale în instanța de judecată, procurorul are următoarele atribuții:

1) reprezintă învinuirea în numele statului și prezintă în ședința de judecată probele acuzării;

2) participă la examinarea probelor prezentate de partea apărării, prezintă noi probe necesare pentru confirmarea acuzării, face demersuri și își expune părerea asupra chestiunilor ce apar în timpul dezbaterilor judiciare;

3) cere de la instanța de judecată cauza penală pentru a formula inculpatului o acuzare mai gravă și a administra noi probe dacă, în urma cercetării judecătorești, se constată că inculpatul a săvârșit și alte infracțiuni, iar probele sînt insuficiente;

4) modifică încadrarea juridică a infracțiunii săvârșite de inculpat dacă cercetările judiciare confirmă că inculpatul a săvârșit această infracțiune;

5) face demers în instanța de judecată de a întrerupe examinarea cauzei penale pe un termen prevăzut de prezentul cod pentru a înainta noi probe care confirmă acuzarea adusă inculpatului în cazul efectuării incomplete a urmăririi penale;

6) dă indicații în scris organului de urmărire penală privitor la efectuarea unor acțiuni procesuale asupra probelor suplimentare sau a noilor infracțiuni;

7) dispune, printr-o ordonanță, aducerea silită în instanța de judecată, în condițiile art.199, a persoanelor incluse în lista prezentată instanței, precum și a persoanelor solicitate pentru administrarea probelor noi sau suplimentare;

8) își expune părerea în dezbaterile judiciare asupra faptei infracționale săvârșite de inculpat,

încadrării ei în baza legii penale și pedepsei care urmează a fi aplicată;

9) declară apel sau, după caz, recurs privind latura penală și latura civilă a cauzei, le retrage în modul prevăzut de prezentul cod.

(2) La judecarea cauzei penale în instanța de judecată, procurorul dispune și de alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 53¹. Procurorul ierarhic superior

(1) Procuror ierarhic superior este:

a) pentru procurorii din procuratura teritorială – procurorul-șef al procuraturii teritoriale sau adjunctul acestuia, conform competențelor stabilite;

b) pentru procurorii din procuratura specializată – procurorul-șef al procuraturii specializate sau adjunctul acestuia, conform competențelor stabilite;

c) pentru procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor teritoriale – procurorul-șef al procuraturii teritoriale;

d) pentru procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor specializate – procurorul-șef al procuraturii specializate;

e) pentru procurorii-șefi ai procuraturilor teritoriale, inclusiv pentru procurorul-șef al Procuraturii unității teritoriale autonome Găgăuzia – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale, conform competențelor stabilite;

f) pentru procurorii-șefi ai procuraturilor specializate – Procurorul General sau adjuncții săi, conform competențelor stabilite;

g) pentru procurorii din cadrul subdiviziunilor Procuraturii Generale – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale;

h) pentru adjuncții procurorilor-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale;

i) pentru procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale – Procurorul General sau adjuncții săi, conform competențelor stabilite;

j) pentru adjuncții Procurorului General – Procurorul General;

k) pentru toți procurorii din cadrul sistemului Procuraturii – Procurorul General.

(2) Procurorul ierarhic superior, pe lângă atribuțiile prevăzute la art. 52 alin. (1), în cadrul urmăririi penale realizează următoarele atribuții pentru exercitarea controlului ierarhic:

a) poate cere de la procurorii ierarhic inferiori, pentru control, dosare penale, documente, acte procedurale, materiale și alte date cu privire la infracțiunile săvârșite și la persoanele identificate în cauzele penale în care exercită controlul;

b) retrage, prin ordonanță motivată, în cazurile prevăzute la alin. (3), materialele și cauzele penale repartizate și le transmite altui procuror pentru examinare;

c) decide, în termen de cel mult 15 zile, prin ordonanță motivată, asupra contestației depuse de ofițerul de urmărire penală împotriva indicațiilor scrise ale procurorului;

d) anulează, total ori parțial, modifică sau completează, prin ordonanță motivată, în condițiile prezentului cod, actele procurorilor ierarhic inferiori și ale ofițerilor de urmărire penală;

e) soluționează, prin ordonanță motivată, abținerile și recuzările procurorilor ierarhic inferiori;

f) examinează plîngerile depuse împotriva actelor și acțiunilor procurorilor ierarhic inferiori;

g) asigură repartizarea către procurori a sesizărilor pentru examinare sau a cauzelor penale pentru exercitarea ori, după caz, pentru conducerea urmăririi penale;

h) reține materialele, cauzele penale pentru exercitarea urmăririi penale în mod personal sau pentru conducerea urmăririi penale, adoptînd o ordonanță motivată în acest sens;

i) retrage, prin ordonanță motivată, cauzele penale de la un organ de urmărire penală, dacă acesta nu este competent să efectueze urmărirea penală, și le transmite altui organ de urmărire penală, conform competenței;

j) restituie, cu indicațiile sale scrise, dosarele penale procurorilor ierarhic inferiori;

k) exercită alte atribuții prevăzute de lege.

(3) Materialele și cauzele penale repartizate unui procuror pot fi retrase și transmise altui procuror

în cazul:

- a) transferului, delegării, detașării, suspendării sau eliberării din funcție a procurorului, potrivit legii;
- b) absenței procurorului, dacă există cauze obiective care justifică urgența și care împiedică prezentarea acestuia;
- c) neîntreprinderii acțiunilor necesare pe cauza penală în mod nejustificat mai mult de 30 de zile;
- d) constatării, din oficiu sau la plîngere, a unei încălcări grave a drepturilor persoanelor participante la procesul penal sau în cazul admiterii unor omisiuni ireparabile în procesul de administrare a probelor.

(4) Procurorul General poate da instrucțiuni cu caracter general procurorilor, organelor de urmărire penală, organelor care exercită activitatea specială de investigații și organelor de constatare în scopul asigurării legalității urmăririi penale.

Articolul 54. Abținerea sau recuzarea procurorului

(1) Procurorul nu poate participa la desfășurarea procesului în cauza penală:

- 1) dacă există cel puțin una din circumstanțele indicate în art.33, care se aplică în mod corespunzător;
 - 2) dacă el nu poate fi procuror în baza legii sau a sentinței instanței de judecată.
- (2) Faptul că procurorul a participat la exercitarea urmăririi penale, a condus sau a controlat acțiuni de procedură penală sau a reprezentat învinuirea în fața instanței de judecată nu constituie o piedică pentru participarea lui ulterioară la judecarea aceleiași cauze penale.
- (3) În cazul în care există motivele prevăzute în alin.(1), procurorul este obligat să facă declarație de abținere de la participare în cauza respectivă.
- (4) Pentru aceleași motive, procurorul poate fi recuzat și de către ceilalți participanți la proces în cauza respectivă, investiți cu asemenea drept prin prezentul cod.
- (5) Abținerea sau recuzarea procurorului se soluționează:
- 1) în cursul urmăririi penale - de către procurorul ierarhic superior, iar în privința Procurorului General - de către un judecător al Curții Supreme de Justiție;
 - 2) în cursul judecării cauzei - de către instanța respectivă.
- (6) Hotărîrea asupra recuzării nu este susceptibilă de a fi atacată.

Articolul 54¹. Consultantul procurorului

- (1) În cadrul procesului penal, procurorul poate fi asistat de un consultant.
- (2) La indicația procurorului, consultantul:
 - a) elaborează proiecte de acte procesuale;
 - b) acordă asistență procurorului la efectuarea acțiunilor procesuale.
- (3) Consultantul procurorului activează sub conducerea acestuia și nu este în drept să efectueze acțiuni procesuale.
- (4) Consultantul este obligat să păstreze secretul profesional, confidențialitatea asupra faptelor și informațiilor care i-au devenit cunoscute în exercitarea atribuțiilor care îi revin și poartă răspundere, conform legii, pentru acțiunile ilegale săvârșite în exercițiul funcției.

Articolul 55. Organul de urmărire penală și atribuțiile lui

- (1) Urmărirea penală se efectuează de către ofițerii de urmărire penală desemnați ai organelor de urmărire penală prevăzute în art.56.
- (2) Organele de urmărire penală efectuează sau dispun acțiuni de urmărire penală în condițiile prezentului cod.
- (3) Organul de urmărire penală are, de asemenea, obligația de a lua toate măsurile necesare pentru prevenirea și curmarea infracțiunii.
- (4) Dacă există indici ai infracțiunii, organul de urmărire penală, concomitent cu înregistrarea sesizării despre aceasta, pornește procesul de urmărire penală și, călăuzindu-se de dispozițiile prezentului cod, efectuează acțiuni de urmărire penală în vederea descoperirii ei și fixării probelor care confirmă sau infirmă săvârșirea infracțiunii, ia măsuri în vederea asigurării acțiunii civile sau a unei eventuale confiscări a bunurilor dobândite ilicit.

(5) Organul de urmărire penală anunță imediat procurorul despre infracțiunea săvârșită și despre începerea acțiunilor de urmărire penală.

Articolul 56. Conducătorul organului de urmărire penală și atribuțiile lui

(1) În cauzele penale, atribuțiile de conducător al organului de urmărire penală le execută ofițerul de urmărire penală din Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Vamal, Centrul Național Anticorupție, numit în modul stabilit de lege și care acționează în limitele competenței sale.

(2) Conducătorul organului de urmărire penală exercită controlul asupra efectuării la timp a acțiunilor de descoperire și prevenire a infracțiunilor și asigură înregistrarea, în modul stabilit, a sesizărilor despre săvârșirea infracțiunilor.

(2¹) În exercitarea atribuțiilor sale, conducătorul organului de urmărire penală:

a) repartizează ofițerilor de urmărire penală spre soluționare sesizările și materialele referitoare la săvârșirea infracțiunilor, precum și cauzele penale;

b) transmite ofițerului de urmărire penală spre executare cererea de comisie rogatorie și delegația privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală primite de la alte organe de urmărire penală;

e) retrage, în condițiile alin. (3), prin ordonanță, materialele și cauza penală de la un ofițer de urmărire penală și le transmite altui ofițer de urmărire penală pentru efectuarea urmăririi penale;

f) este în drept să-și rețină sesizările, cauzele penale pentru efectuarea urmăririi penale personal, adoptînd o ordonanță motivată, în baza unor temeuri legale, de primire a cauzei. În acest caz, îi revin atribuțiile ofițerului de urmărire penală;

h) înaintează procurorului demersuri cu privire la anularea unor acte juridice nelegitime ale ofițerului de urmărire penală;

i) efectuează alte acțiuni prevăzute de legislație.

(2³) Conducătorul organului de urmărire penală coordonează activitatea ofițerilor de urmărire penală și acordă asistență metodică la efectuarea urmăririi penale, contribuie la obținerea datelor și materialelor necesare, ia măsuri în vederea executării în termen a misiunilor ofițerilor de urmărire penală privind efectuarea măsurilor speciale de investigații.

(3) Conducătorul organului de urmărire penală retrage materialele și cauzele penale repartizate unui ofițer de urmărire penală și le transmite altui ofițer de urmărire penală, cu informarea procurorului care conduce urmărirea penală, în cazul:

a) transferului, delegării, detașării, suspendării sau eliberării din funcție a ofițerului de urmărire penală, potrivit legii;

b) absenței ofițerului de urmărire penală, dacă există cauze obiective care justifică urgența și care împiedică prezentarea acestuia.

(4) Retragerea sesizărilor și cauzelor penale de la un ofițer de urmărire penală în vederea repartizării acestora unui alt ofițer de urmărire penală în alte cazuri decît cele stabilite la alin. (3) se face de către conducătorul organului de urmărire penală doar în temeiul ordonanței motivate a procurorului.

(5) Conducătorul organului de urmărire penală nu are dreptul să dea indicații privind efectuarea acțiunilor procesuale, privind deciziile pe caz sau să se implice într-un alt mod în desfășurarea urmăririi penale.

Articolul 57. Ofițerul de urmărire penală și atribuțiile lui

(1) Ofițerul de urmărire penală este persoana care, în numele statului, în limitele competenței sale, efectuează urmărirea penală în cauze penale și exercită alte acțiuni prevăzute expres de lege.

(2) Ofițerul de urmărire penală are următoarele atribuții:

1) asigură înregistrarea, în modul stabilit, a sesizării privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni în cazul în care sesizarea nu a fost înregistrată de conducătorul organului de urmărire penală, începe urmărirea penală în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare rezultă bănuiala rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune, propune procurorului încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau refuzul de a începe urmărirea penală;

2) propune transmiterea cauzei penale pentru urmărire penală după competență unui alt organ de urmărire penală;

- 3) poartă răspundere pentru efectuarea legală și la timp a urmăririi penale;
 - 4) propune procurorului înaintarea în instanța de judecată a demersurilor în vederea obținerii autorizației de efectuare a acțiunilor procesuale penale, a măsurilor speciale de investigații sau a autorizației de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere, care se efectuează doar cu autorizarea judecătorului de instrucție;
 - 5) citează și audiază persoane în calitate de bănuț, parte vătămă, martori;
 - 6) cercetează și fixează, în modul stabilit, locul săvârșirii infracțiunii, efectuează percheziții, ridică obiecte și documente, realizează, conform legii, alte acțiuni procesuale;
 - 7) cere documente și materiale care conțin date relevante pentru cauza penală;
 - 8) dispune efectuarea reviziei documentare, inventarierii, **expertizei judiciare** și altor acțiuni; **substituit prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108**
 - 9) conduce, din momentul înregistrării faptei social periculoase, măsurile speciale de investigații pentru descoperirea infracțiunii, căutarea persoanelor dispărute fără urmă, precum și a bunurilor care s-au pierdut în urma săvârșirii infracțiunii;
 - 10) dispune, prin comisie rogatorie, altor organe de urmărire penală efectuarea acțiunilor de urmărire penală;
 - 11) dă dispoziții organelor de poliție sau altor organe competente cu privire la reținere, aducerea forțată, arestare și la alte acțiuni procesuale, precum și le solicită ajutor la efectuarea acțiunilor de urmărire penală;
 - 12) recunoaște persoanele ca parte vătămă, parte civilă, parte civilmente responsabilă;
 - 13) întreprinde măsuri, prevăzute de lege, pentru asigurarea reparării prejudiciului cauzat prin infracțiune;
 - 14) solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat în cauza penală în cazurile prevăzute de prezentul cod;
 - 14¹) informează bănuț, învinuț, inculpatul, victima, partea vătămă, partea civilă despre posibilitatea recurgerii la mediere în temeiul art. 219 alin. (9) și al art. 276 alin. (7);
 - 15) soluționează recuzarea interpretului, traducătorului, specialistului, expertului;
 - 16) adoptă ordonanțe referitor la cererile persoanelor participante la proces în legătură cu cauza penală;
 - 16¹) prezintă mediatorului informația din dosarul penal necesară pentru derularea procesului de mediere, fără a prejudicia desfășurarea urmăririi penale;
 - 17) propune alegerea, prelungirea, modificarea și revocarea măsurilor preventive, eliberarea bănuțului reținut pînă la autorizarea arestării de către instanță;
 - 18) execută indicațiile scrise ale procurorului;
 - 19) contestă, în caz de dezacord, la procurorul ierarhic superior indicațiile procurorului cu privire la efectuarea unor acțiuni procesuale;
 - 20) prezintă, la cererea procurorului, explicații în scris;
 - 21) prezintă procurorului probele acumulate în cauză, necesare pentru punerea sub învinuire.
- (3) În procesul penal, ofițerul de urmărire penală are și alte împuterniciri prevăzute de prezentul cod.
- (3¹) Cerințele ofițerului de urmărire penală legate de efectuarea urmăririi penale, în condițiile legii, sînt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice.
- (4) În exercitarea atribuțiilor procesuale, ofițerul de urmărire penală decide, în mod independent, cu privire la orientarea urmăririi penale și efectuarea acțiunilor de urmărire penală, cu excepția cazurilor cînd legea prevede încuviințarea, autorizarea sau confirmarea acestora de către procuror ori, după caz, de către judecătorul de instrucție. Ofițerul de urmărire penală se supune prevederilor prezentului cod și indicațiilor scrise ale procurorului și ale conducătorului organului de urmărire penală. Orice imixtiune în activitatea ofițerului de urmărire penală este interzisă.
- (4¹) Dacă nu este de acord cu decizia sau indicația conducătorului organului de urmărire penală ori a procurorului privind efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, ofițerul de urmărire penală o va

contesta imediat, dar nu mai târziu de 3 zile, înaintînd procurorului care conduce urmărirea penală sau, respectiv, procurorului ierarhic superior materialele aferente și obiecțiile sale scrise.

(4²) Contestarea indicațiilor prevăzute la alin. (4¹) privind efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, adresată procurorului care conduce urmărirea penală sau, după caz, procurorului ierarhic superior, nu suspendă executarea lor.

(5) Ofițerul de urmărire penală este obligat să asigure protejarea drepturilor și libertăților omului în condițiile legii procesuale penale.

Articolul 57¹. Abținerea sau recuzarea ofițerului de urmărire penală

(1) Ofițerul de urmărire penală nu poate efectua acțiuni de urmărire penală dacă există cel puțin una din circumstanțele indicate la art. 33 alin. (2). Nu constituie temei de recuzare efectuarea de către ofițerul de urmărire penală a acțiunilor de urmărire penală pe cauza dată.

(2) Dacă există motive de recuzare, ofițerul de urmărire penală este obligat să întocmească declarația de abținere de la efectuarea urmăririi penale. Pentru aceleași motive, ofițerul de urmărire penală poate fi recuzat și de ceilalți participanți la proces în cauza respectivă investiți cu asemenea drept prin prezentul cod.

(3) Ofițerul de urmărire penală trimite, fără a întrerupe activitatea procesuală, în decurs de 24 de ore, declarația de abținere sau cererea de recuzare procurorului care conduce urmărirea penală. Procurorul care conduce urmărirea penală va decide, în condițiile legii, prin ordonanță, în decurs de 72 de ore, asupra recuzării/abținerii. Ordonanța de abținere sau recuzare a ofițerului de urmărire penală este irevocabilă.

(4) În caz de admitere a abținerii sau a recuzării, procurorul care a examinat declarația de abținere sau cererea de recuzare stabilește în ce măsură se mențin actele îndeplinite ori măsurile dispuse. Ordonanța se remite conducătorului organului de urmărire penală care desemnează un alt ofițer de urmărire penală pentru efectuarea urmăririi penale.

Articolul 58. Victima

(1) Se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale. Victima are un interes în cadrul procesului penal și este interesată în rezultatele acestuia.

(2) Victima are dreptul ca cererea sa să fie înregistrată imediat în modul stabilit, să fie soluționată de organul de urmărire penală, iar după aceasta să fie informată despre rezultatele soluționării.

(3) Victima beneficiază de asemenea de următoarele drepturi:

1) să primească de la organul de urmărire penală certificat despre faptul că ea s-a adresat cu cerere sau o copie de pe procesul-verbal despre cererea orală;

2) să prezinte documente, obiecte și alte mijloace de probă pentru confirmarea cererii sale;

3) să se adreseze cu o cerere suplimentară;

4) să fie informată, la cerere, de către organul de urmărire penală, procuror sau, după caz, de către instanța de judecată despre soluționarea plîngerii sale, despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale; să primească gratuit, la solicitare, copii de pe acestea, precum și de pe hotărîrea de încetare sau de clasare a procesului penal în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărîre judecătorească definitivă;

5) să ceară de la organul de urmărire penală să fie recunoscută ca parte vătămată în cauza penală;

6) să depună cerere pentru a fi recunoscută ca parte civilă în procesul penal;

7) să retragă cererea în cazurile prevăzute de lege;

8) să primească certificat despre înregistrarea cererii sale și începerea urmăririi penale sau copie de pe ordonanța de neîncepere a urmăririi penale;

9) să atace ordonanța de neîncepere a urmăririi penale în decurs de 10 zile din momentul primirii copiei de pe ordonanța respectivă și să ia cunoștință de materialele în baza cărora a fost emisă această ordonanță;

10) să fie apărată de acțiunile interzise de lege în modul prevăzut pentru apărarea persoanelor participante la procesul penal;

11) să fie asistată, la acțiunile procesuale efectuate cu participarea ei, de un avocat ales.

12) să apeleze la un mediator în condițiile legii.

(4) Victima unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave contra persoanei, victima torturii, tratamentelor inumane sau degradante, indiferent de faptul dacă este recunoscută în calitate de parte vătămată sau parte civilă, dispune de asemenea de următoarele drepturi:

1) să fie consultată de un avocat pe tot parcursul procesului penal ca și celelalte părți în proces;

2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat în cazul în care nu dispune de mijloace bănești pentru a plăti avocatul;

3) să fie însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise;

4) să primească o hotărâre judecătorească despre compensarea materială pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune.

(5) Victima, de îndată ce a fost identificată, beneficiază în condițiile legii de dreptul la protecție și compensare, precum și de dreptul de a depune o cerere privind aplicarea măsurilor de protecție.

(5¹) Victima actelor de tortură, a tratamentelor inumane sau degradante este supusă **expertizei judiciare** asupra stării psihice sau fizice.

(6) În cazul în care în calitate de victimă este o întreprindere, instituție, organizație de stat sau în care statul deține cota parte, ea nu are dreptul să-și retragă cererea.

(8) Victima este obligată:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești și să dea explicații la solicitarea acestor organe, cu excepția victimei traficului de ființe umane;

2) să prezinte, la solicitarea organului de urmărire penală, obiecte, documente și alte mijloace de probă de care dispune, precum și mostre pentru cercetare comparativă;

3) să accepte a fi supusă examenului medical, la cererea organului de urmărire penală, în cazul în care ea se plînge că i-a fost cauzat prejudiciu fizic;

4) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului care îi soluționează cererea sau ale președintelui ședinței de judecată;

5) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată și să nu părăsească sala de ședințe fără permisiunea președintelui ședinței.

(9) Victima are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(10) Victima beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care victimă este un minor sau o persoană iresponsabilă, drepturile acesteia sînt exercitate de reprezentanții ei legali în modul prevăzut de prezentul cod. Drepturile victimei decedate sînt preluate de succesorii ei.

(11) Victima este audiată în condițiile prevăzute pentru audierea martorului. Victima minoră în vîrstă de pînă la 14 ani este audiată în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condițiile art. 110¹.

Articolul 59. Partea vătămată

(1) Parte vătămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul victimei. Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său.

(2) Recunoașterea ca parte vătămată se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală, imediat după stabilirea temeiurilor de atribuire a unei asemenea calități procesuale.

(3) În cazul în care, după recunoașterea persoanei ca parte vătămată, s-au constatat circumstanțe care atestă lipsa cauzării prejudiciului, organul de urmărire penală încetează participarea acestei persoane ca parte vătămată în procedura respectivă prin ordonanță motivată.

Articolul 60. Drepturile și obligațiile părții vătămate

(1) Partea vătămată dispune de următoarele drepturi:

1) să cunoască esența învinuirii;

2) să facă declarații și explicații;

- 3) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;
- 4) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;
- 5) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală sau instanței de judecată și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;
- 6) să ia cunoștință de toate procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care a participat, să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;
- 7) să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul încheierii urmăririi penale și să noteze orice informații din dosar;
- 8) să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei;
- 9) să pledeze în dezbateri judiciare privitor la prejudiciul cauzat;
- 10) să fie informată de ofițerul de urmărire penală sau, după caz, de procuror despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească gratuit, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărâri, precum și de pe hotărârea de încetare sau clasare a procesului în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărâre judecătorească definitivă;
- 11) să depună plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, precum și să atace hotărârea instanței privitor la prejudiciul cauzat;
- 12) să retragă plîngerile depuse de ea sau de reprezentantul său, inclusiv plîngerile împotriva acțiunilor interzise de lege săvârșite împotriva sa;
- 12¹) să apeleze la un mediator în condițiile legii;
- 13) să se împace cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile prevăzute de lege;
- 14) să facă obiecții asupra plîngerilor altor participanți la proces, care i-au fost duse la cunoștință de către organul de urmărire penală sau despre care a aflat în alte împrejurări;
- 15) să participe la judecarea cauzei pe cale ordinară de atac;
- 15¹) să exercite căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești;
- 16) să-i fie compensate cheltuielile suportate în cauza penală și să i se repare prejudiciul cauzat în urma acțiunilor nelegitime ale organului de urmărire penală;
- 17) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși, precum și bunurile ce îi aparțin și au fost ridicate de la persoana care a săvârșit acțiunea interzisă de legea penală, să primească în original documentele care îi aparțin;
- 18) să fie reprezentată de un avocat ales, iar dacă nu are mijloace pentru a plăti avocatul, să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat;
- 19) să sesizeze procurorul ierarhic superior sau, după caz, instanța de judecată despre încălcarea termenului rezonabil.

(1¹) Partea vătămată recunoscută în infracțiunile de tortură, tratamente inumane sau degradante este supusă **expertizei judiciare** asupra stării psihice sau fizice dacă nu a fost supusă **expertizei judiciare** în condițiile art. 58.

(2) Partea vătămată este obligată:

- 1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;
- 2) să facă declarații la cererea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;
- 3) să prezinte, la cererea organului de urmărire penală obiecte, documente și alte mijloace de probă de care dispune, precum și mostre pentru cercetare comparativă;
- 4) să accepte a fi supusă examinării corporale la cererea organului de urmărire penală în cauza privind comiterea în privința sa a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave;
- 5) la cererea organului de urmărire penală, să fie supusă unei **expertize judiciare**, în condiții de ambulator, pentru a se verifica capacitatea de a înțelege just circumstanțele care au importanță pentru cauză și de a face declarații juste în privința lor, în cazul în care sînt temeiuri verosimile de a pune la îndoială asemenea capacități;
- 6) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale

președintelui ședinței de judecată;

7) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(3) Partea vătămată are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod. Partea vătămată poate oricând să renunțe la această calitate procesuală.

(4) Partea vătămată beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care parte vătămată este un minor sau o persoană iresponsabilă, drepturile acesteia sînt exercitate de reprezentanții ei legali în modul prevăzut de prezentul cod.

(4¹) Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminări ale corpului sau a altor mostre biologice de la partea vătămată fără acordul ei pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării părții vătămate sau riscul violării drepturilor omului.

(5) Partea vătămată este audiată în condițiile prevăzute de prezentul cod pentru audierea martorului. Partea vătămată minoră în vîrstă de pînă la 14 ani este audiată în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condițiile art. 110¹.

Articolul 61. Partea civilă

(1) Parte civilă este recunoscută persoana fizică sau juridică în privința căreia există suficiente temeiuri de a considera că în urma infracțiunii i-a fost cauzat un prejudiciu material sau moral, care a depus la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată o cerere de chemare în judecată a bănuitului, învinuitului, inculpatului sau a persoanelor care poartă răspundere patrimonială pentru faptele acestuia. Acțiunea civilă se judecă de către instanță în cadrul procesului penal dacă volumul prejudiciului este incontestabil.

(2) Recunoașterea ca parte civilă se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței de judecată.

(3) În cazul în care s-a constatat că, după recunoașterea părții civile, cererea de chemare în judecată a fost depusă de o persoană necorespunzătoare sau că, din alte motive, lipsesc temeiuri pentru ca persoana să aibă calitate de parte civilă, organul de urmărire penală, prin hotărîre motivată, sistează participarea persoanei în calitate de parte civilă.

Articolul 62. Drepturile și obligațiile părții civile

(1) În scopul susținerii cererii sale, partea civilă dispune de următoarele drepturi:

1) să facă explicații asupra cererii depuse;

2) să prezinte și alte materiale în susținerea cererii sale;

3) să formuleze cereri de recuzare a persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;

4) să înainteze cereri, în special pentru asigurarea acțiunii civile pornite;

5) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală sau a instanței, să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;

6) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor la care ea a participat și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

7) să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul încheierii urmăririi penale, să noteze orice date din dosar care se referă la acțiunea civilă;

8) să participe la ședințe de judecată, inclusiv la cercetarea materialelor cauzei referitor la acțiunea sa;

9) să pledeze în dezbateri judiciare referitor la acțiunea sa civilă;

10) să fie informată de organul de urmărire penală sau de instanță despre hotărîrile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească gratuit, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărîri, precum și copie de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărîre judecătorească definitivă;

11) să depună plîngerii împotriva acțiunilor și hotărîrilor organului de urmărire penală, precum și să atace hotărîrea instanței referitor la acțiunea civilă;

12) să retragă cererea depusă pe cale de atac de ea sau de reprezentantul său;

13) să facă obiecții la plîngerile altor participanți la proces, să-și expună părerea în ședința de judecată referitor la cererile înaintate de alți participanți la proces;

14) să participe la judecarea cauzei pe cale ordinară de atac;

15) să facă obiecții împotriva acțiunilor nelegitime ale celeilalte părți în proces;

16) să aibă reprezentant și să înceteze împuternicirile lui;

17) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;

18) să renunțe la acțiunea civilă în orice etapă a procesului penal dacă legea permite;

18¹) să apeleze la un mediator în condițiile legii;

19) să-i fie compensate cheltuielile suportate în cauza penală și să i se repare prejudiciul cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;

20) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală sau de instanță în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși, precum și bunurile ce îi aparțin și au fost ridicate de la persoana care a săvârșit acțiunea interzisă de legea penală, să primească în original documentele care îi aparțin.

(2) Partea civilă este obligată:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;

2) să asigure numărul de copii de pe cererea de chemare în judecată pentru toate părțile civilmente responsabile participante la proces;

3) să prezinte, la solicitarea organului de urmărire penală sau a instanței, obiecte, documente și alte mijloace de probă de care dispune, precum și mostre pentru cercetare comparativă;

4) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;

5) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(3) Partea civilă are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(4) Partea civilă poate fi chemată și ascultată în calitate de martor.

(5) Partea civilă își exercită drepturile și obligațiile sale personal sau, după caz, prin reprezentant. Drepturile minorului le exercită reprezentantul lui legal în modul prevăzut de prezentul cod.

Capitolul II

PARTEA APĂRĂRII

Articolul 63. Bănuitul

(1) Bănuitul este persoana fizică față de care există anumite probe că a săvârșit o infracțiune pînă la punerea ei sub învinuire. Persoana poate fi recunoscută în calitate de bănuیت prin unul din următoarele acte procedurale, după caz:

1) procesul-verbal de reținere;

2) ordonanța sau încheierea de aplicare a unei măsuri preventive neprivative de libertate;

3) ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuیت.

(1¹) Ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuیت și informația despre drepturile prevăzute la art. 64 se aduc la cunoștință în decurs de 5 zile din momentul de emitere a ordonanței, dar nu mai tîrziu de ziua în care bănuitul s-a prezentat sau a fost adus silit, ori din momentul de începere a primei acțiuni procedurale efectuate în raport cu acesta. În cazul în care există necesitatea dispunerii unor măsuri speciale de investigații în privința bănuitului, aducerea la cunoștință a ordonanței de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuیت și a drepturilor sale se amîină în baza ordonanței motivate a procurorului, cu autorizarea judecătorului de instrucție pe o perioadă de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii motivate a perioadei pînă la 3 luni. În cazul infracțiunilor privind crima organizată, spălarea de bani, al infracțiunilor cu caracter terorist, al infracțiunilor de corupție și ale celor conexe actelor de corupție, termenul de amîinare a aducerii la cunoștință poate fi prelungit pînă la 6 luni, la demersul procurorului, cu autorizarea judecătorului de instrucție. Fiecare prelungire a termenului de amîinare a aducerii la cunoștință a ordonanței de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuیت și a drepturilor sale nu poate depăși 30 de zile.

(2) Organul de urmărire penală nu este în drept să mențină în calitate de bănuit:

1) persoana reținută - mai mult de 72 de ore;

2) persoana în privința căreia a fost aplicată o măsură preventivă neprivativă de libertate - mai mult de 10 zile din momentul când i s-a adus la cunoștință ordonanța despre aplicarea măsurii preventive;

3) persoana în privința căreia a fost dată o ordonanță de recunoaștere în această calitate - mai mult de 3 luni, iar cu acordul Procurorului General și al adjuncților săi - mai mult de 6 luni.

(3) La momentul expirării, după caz, a unui termen indicat în alin.(2), organul de urmărire penală este obligat să elibereze bănuitul reținut ori să revoce, în modul stabilit de lege, măsura preventivă aplicată în privința lui, dispunând scoaterea lui de sub urmărire sau punerea lui sub învinuire. În caz de prelungire a termenului de menținere în calitate de bănuit mai mult de 3 luni, ofițerul de urmărire penală este obligat să informeze imediat bănuitul despre aceasta.

(4) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată, constatînd că bănuiala nu s-a confirmat, este obligată să elibereze bănuitul reținut sau să revoce măsura preventivă aplicată în privința lui pînă la expirarea termenelor indicate în alin.(2), dispunînd scoaterea lui de sub urmărire.

(5) Calitatea de bănuit încetează din momentul eliberării reținutului, revocării măsurii preventive aplicate în privința lui ori, după caz, anulării ordonanței de recunoaștere în calitate de bănuit și scoaterii lui de sub urmărire, sau din momentul emiterii de către organul de urmărire penală a ordonanței de punere sub învinuire.

(7) Interogarea în calitate de martor a persoanei față de care există anumite probe că a săvîrșit o infracțiune se interzice.

Articolul 64. Drepturile și obligațiile bănuitului

(1) Bănuitul are dreptul la apărare. Organul de urmărire penală îi asigură bănuitului posibilitatea să-și exercite dreptul la apărare prin toate mijloacele și metodele care nu sînt interzise de lege.

(2) Bănuitul, conform prevederilor prezentului cod, are dreptul:

1) să știe de ce este bănuit și, în legătură cu aceasta, imediat după reținere sau după ce i s-a adus la cunoștință hotărîrea despre aplicarea măsurii preventive sau recunoașterea în calitate de bănuit, să fie informat în prezența apărătorului, în limba pe care o înțelege, despre conținutul bănuielii și despre încadrarea juridică a faptelor infracționale de săvîrșirea cărora este suspectat;

2) imediat după reținere sau după ce i s-a adus la cunoștință ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuit sau hotărîrea despre aplicarea măsurii preventive, să primească de la persoana care l-a reținut informație în scris despre drepturile de care dispune prin prezentul articol, inclusiv dreptul de a tăcea și de a nu mărturisi împotriva sa, precum și să primească de la organul de urmărire penală explicații asupra tuturor drepturilor sale;

3) imediat după reținere sau după ce i s-a adus la cunoștință hotărîrea de aplicare a măsurii preventive ori de recunoaștere în calitate de bănuit, să primească de la organul de urmărire penală copia de pe hotărîrea respectivă sau copia de pe procesul-verbal privitor la reținerea sa;

4) în caz de reținere, să primească consultație juridică, în condiții confidențiale, din partea apărătorului pînă la începutul primei audieri în calitate de bănuit;

5) din momentul când i s-a adus la cunoștință actul procedural de recunoaștere în calitate de bănuit, să aibă asistența unui apărător ales de el, iar dacă nu are mijloace de a plăti apărătorul, să fie asistat în mod gratuit de către un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, precum și, în cazurile admise de lege, să renunțe la apărător și să se apere el însuși;

6) să aibă întrevederi cu apărătorul său în condiții confidențiale, fără a se limita numărul și durata lor;

7) dacă acceptă să fie audiat, la cererea sa, să fie audiat în prezența apărătorului;

8) să recunoască fapta de săvîrșirea căreia este bănuit și să încheie acordul de recunoaștere a vinovăției;

9) să accepte o procedură specială de urmărire penală și de judecare a cauzei, în condițiile prevăzute de prezentul cod, în cazul recunoașterii vinovăției;

10) să facă declarații sau să refuze de a le face;

11) să participe la efectuarea acțiunilor procesuale, de unul singur sau fiind asistat de apărător, la

solicitarea sa, ori să refuze de a participa la ele;

12) să anunțe imediat, prin organul de urmărire penală, rudele sau o altă persoană, la propunerea sa, despre faptul reținerii și locul deținerii;

13) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal;

14) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, judecătorului de instrucție, interpretului, traducătorului;

15) să înainteze cereri, inclusiv privind asistența medicală independentă;

15¹⁾ imediat după reținere sau după ce i s-a adus la cunoștință hotărârea de aplicare a măsurii preventive, să aibă acces la examinare și la asistență medicală independentă, inclusiv pe cont propriu;

16) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale efectuate cu participarea sa și să facă obiecții asupra corectitudinii proceselor-verbale, precum și să ceară completarea lor cu circumstanțe care, în opinia sa, trebuie să fie menționate;

17) să fie informat de către organul de urmărire penală despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, precum și să primească, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărâri;

18) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective;

19) să atace, în modul stabilit de lege, acțiunile și hotărârile organului de urmărire penală;

20) să retragă orice plângere ori cerere a sa sau depună de către apărătorul său;

21) să se împacă cu partea vătămată;

21¹⁾ să apeleze la un mediator în condițiile legii;

22) să ceară și să primească repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală, ale procurorului sau ale instanței;

23) să fie reabilitat în cazul în care bănuiala nu a fost confirmată.

(3) Exercițarea de către bănuitul a drepturilor de care dispune sau renunțarea lui la aceste drepturi nu poate fi interpretată în detrimentul lui și nu poate avea consecințe nefavorabile pentru el. Bănuitul nu poartă răspundere pentru declarațiile sale, cu excepția cazurilor în care el face un denunț intenționat fals că infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care, de fapt, nu a avut atribuție la săvârșirea ei.

(3¹⁾ Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminare ale corpului sau a altor mostre biologice de la bănuitul fără acordul acestuia pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării bănuitului sau riscul violării drepturilor omului.

(4) Bănuitul are dreptul să facă declarații sau să refuze de a le face, atrăgându-i-se atenția că dacă refuză să dea declarații nu va suferi nicio consecință defavorabilă, iar dacă va da declarații acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa.

(4¹⁾ Bănuitul poartă răspundere pentru declarațiile în care a făcut un denunț intenționat fals precum că infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care nu a avut atribuție la săvârșirea ei și pentru declarațiile false făcute sub jurământ.

(5) Bănuitul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(6) În conformitate cu prevederile prezentului cod, drepturile bănuitului minor se exercită și de către reprezentantul lui legal.

Articolul 65. Învinuitul, inculpatul

(1) Învinuitul este persoana fizică față de care s-a emis, în conformitate cu prevederile prezentului cod, o ordonanță de punere sub învinuire.

(2) Învinuitul în privința căruia cauza a fost trimisă în judecată se numește inculpat.

(3) Persoana în privința căreia sentința a devenit definitivă se numește:

1) condamnat, dacă sentința este, parțial sau integral, de condamnare;

2) achitat, dacă sentința este integral de achitare.

(4) Persoana nu are calitatea de învinuit din momentul când în privința ei a fost încetat procesul

penal sau ea a fost scoasă de sub urmărire penală.

Articolul 66. Drepturile și obligațiile învinuitului, inculpatului

(1) Învinuitul sau, după caz, inculpatul are dreptul la apărare. Organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată îi asigură învinuitului, inculpatului posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare prin toate mijloacele și metodele neinterzise de lege.

(2) Învinuitul, inculpatul, conform prevederilor prezentului cod, are dreptul:

1) să știe pentru ce faptă este învinuit și, în legătură cu aceasta, la punerea sub învinuire, precum și imediat după reținerea în stare de arest sau după ce i s-a adus la cunoștință ordonanța de aplicare a măsurii preventive, să primească de la organul de urmărire penală copia de pe ordonanța de punere sub învinuire;

2) imediat după reținere sau după punerea sub învinuire, să primească de la organul de urmărire penală informație în scris despre drepturile de care dispune conform prezentului articol, inclusiv dreptul de a tăcea și a nu mărturisi împotriva sa, precum și explicații asupra tuturor drepturilor sale;

3) în caz de reținere, să primească consultație juridică din partea apărătorului până la începutul primei audieri în calitate de învinuit;

4) în caz de reținere, să fie adus imediat, dar nu mai târziu de 72 de ore, în fața unui judecător, să fie judecat într-un termen rezonabil sau eliberat în timpul procesului;

5) din momentul punerii sub învinuire, să aibă asistența unui apărător ales de el, iar dacă nu are mijloace de a plăti apărătorul, să fie asistat în mod gratuit de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, precum și, în cazurile admise de lege, să renunțe la apărător și să se apere el însuși;

6) să aibă întrevederi cu apărătorul său în condiții confidențiale, fără a se limita numărul și durata lor;

7) dacă acceptă să fie audiat, la cererea sa, să fie audiat în prezența apărătorului;

8) să facă declarații sau să refuze de a le face, atrăgându-i-se atenția că dacă refuză să dea declarații nu va suferi nicio consecință defavorabilă, iar dacă va da declarații acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;

9) să dea explicații cu privire la învinuirea ce i se aduce sau să refuze de a le da;

10) să recunoască învinuirea ce i se aduce și să încheie acordul de recunoaștere a vinovăției;

11) să accepte o procedură specială de urmărire penală și de judecare a cauzei, în condițiile prevăzute de prezentul cod, în cazul recunoașterii vinovăției;

12) să participe la efectuarea acțiunilor procesuale, de unul singur sau fiind asistat de apărător, la solicitarea sa, ori să refuze de a participa la ele;

13) să anunțe, prin organul de urmărire penală, rudele apropiate sau o altă persoană, la propunerea sa, despre locul unde este ținut sub arest;

14) să efectueze pregătirea materialelor pentru cauza penală;

15) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și pentru cercetare în ședința de judecată;

16) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;

17) să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;

18) să înainteze cereri, inclusiv privind asistența medicală independentă;

18¹) imediat după reținere sau după ce i s-a adus la cunoștință hotărîrea de aplicare a măsurii preventive, să aibă acces la examinare și asistență medicală independentă, inclusiv pe cont propriu;

19) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii procesuale;

20) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale efectuate cu participarea lui și să facă obiecții asupra corectitudinii proceselor-verbale, precum și să ceară completarea lor cu circumstanțele care, în opinia sa, trebuie să fie menționate;

21) să ia cunoștință de materialele trimise în judecată pentru confirmarea arestării sale;

- 22) după terminarea urmăririi penale, să ia cunoștință de toate materialele cauzei și să noteze din ele datele necesare, să înainteze cereri de completare a urmăririi penale;
 - 23) să participe la judecarea cauzei în primă instanță și în ordine de apel;
 - 24) să pledeze în dezbaterile judiciare când nu este asistat de apărător;
 - 25) să ia ultimul cuvânt;
 - 25¹) să ia cunoștință de materialele și probele prezentate de procuror împreună cu demersul sau recursul său cu privire la aplicarea, prelungirea, revocarea, înlocuirea măsurii procesuale de constrângere, înainte de a fi transmise judecătorului de instrucție sau instanței de judecată;
 - 26) să fie informat de către organul de urmărire penală despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărâri, precum și copii de pe ordonanțele de aplicare în privința sa a măsurilor preventive și a altor măsuri procesuale de constrângere, copii de pe rechizitoriu sau de pe un alt act de finalizare a urmăririi penale, de pe acțiunea civilă, de pe sentință, apel și recurs, de pe decizia prin care sentința a devenit definitivă, de pe hotărârea definitivă a instanței care a judecat cauza pe cale extraordinară de atac;
 - 27) să atace, în modul stabilit de lege, acțiunile și hotărârile organului de urmărire penală sau ale instanței de judecată, inclusiv sentința sau decizia instanței care a judecat cauza pe cale ordinară de atac;
 - 28) să retragă orice plîngere a sa sau depusă de către apărătorul său în interesele lui;
 - 29) să se împace cu partea vătămată în condițiile prevăzute de prezentul cod;
 - 29¹) să apeleze la un mediator în condițiile legii;
 - 30) să facă obiecții asupra plîngerilor altor participanți la procesul penal care i-au fost aduse la cunoștință de către organul de urmărire penală sau despre care a aflat pe alte căi;
 - 31) să-și expună în ședința de judecată opinia referitor la cererile și propunerile altor părți în proces, precum și la chestiunile soluționate de către instanță;
 - 32) să facă obiecții împotriva acțiunilor ilegale ale celorlalți participanți la proces;
 - 33) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;
 - 34) să ceară și să primească repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței de judecată;
 - 35) să sesizeze procurorul ierarhic superior sau, după caz, instanța de judecată despre încălcarea termenului rezonabil.
- (2¹) Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminare ale corpului sau a altor mostre biologice de la învinuit, inculpat fără acordul acestuia se efectuează doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării învinuitului, inculpatului sau riscul violării drepturilor omului.
- (3) În cazul în care învinuirea nu a fost confirmată, învinuitul sau, după caz, inculpatul are dreptul la reabilitare.
- (4) Exercițarea de către învinuit, inculpat a drepturilor de care dispune sau renunțarea lui la aceste drepturi nu poate fi interpretată în detrimentul lui și nu poate avea consecințe nefavorabile pentru el. Învinuitul, inculpatul nu poartă răspundere pentru declarațiile sale, cu excepția cazului în care el a făcut un denunț intenționat fals că infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care, de fapt, nu a avut atribuție la săvârșirea ei, precum și în cazul în care a făcut declarații false sub jurământ.
- (5) Învinuitul sau, după caz, inculpatul este obligat:
- 1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței;
 - 2) fiind reținut, să accepte de a fi supus, la cererea organului de urmărire penală, examinării corporale și percheziției corporale;
 - 3) să accepte, la cererea organului de urmărire penală, controlul medical, dactiloscopia, fotografierea, să dea posibilitate să i se ia, în temeiul autorizației judecătorului de instrucție, mostre de sânge, de eliminare ale corpului sau alte mostre biologice;
 - 4) să fie supus, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, expertizei judiciare;
 - 5) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;

6) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată și să nu părăsească sala de ședințe fără învoirea președintelui ședinței.

(6) Învinuitul, inculpatul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(7) În conformitate cu prevederile prezentului cod, drepturile învinuitului, inculpatului minor se exercită și de reprezentantul lui legal.

Articolul 67. Apărătorul

(1) Apărătorul este persoana care, pe parcursul procesului penal, reprezintă interesele bănuțitului, învinuitului, inculpatului, îi acordă asistență juridică prin toate mijloacele și metodele neinterzise de lege. Apărătorul nu poate fi asimilat de către organele de stat și persoanele cu funcție de răspundere cu persoana interesele căreia le apără și cu caracterul cauzei penale care se examinează cu participarea lui

(2) În calitate de apărător în procesul penal pot participa:

1) avocatul;

2) alte persoane abilitate prin lege cu atribuții de apărător;

3) un avocat din străinătate în cazul în care acesta este asistat de o persoană indicată la pct.1).

(3) Persoanele indicate în alin.(2) capătă calitatea de apărător din momentul în care și-au asumat angajamentul de a apăra interesele persoanei în cauză cu consimțământul acesteia. Apărătorul, după ce și-a asumat angajamentul de a apăra, trebuie să anunțe despre aceasta organul de urmărire penală sau instanța.

(3¹) Avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat dobândește calitatea de apărător în momentul în care coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat emite decizie privind acordarea asistenței juridice calificate. Decizia privind acordarea asistenței juridice calificate se aduce la cunoștință, după caz, solicitantului, organului de urmărire penală sau instanței de judecată.

(4) Avocatul care acordă asistență juridică bănuțitului sau învinuitului la reținere sau arestare se consideră apărătorul lor pe această perioadă de timp și cu consimțământul lor el poate continua participarea în calitate de apărător pînă la terminarea procesului în cauza respectivă sau pînă la includerea în proces a unei alte persoane din rîndul celor menționate la alin.(2).

(5) Apărătorul nu este în drept să-și asume această funcție și nu poate fi desemnat în această calitate de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat în cazul în care:

1) nu întrunește condițiile indicate la alin.(2);

2) nu poate fi apărător conform restricțiilor prevăzute de lege sau sentinței judecătorești;

3) a acordat sau acordă asistență juridică persoanei ale cărei interese sînt în contradicție cu interesele persoanei pe care o apără;

4) se află în legături de rudenie sau în relații de subordonare cu persoana ale cărei interese sînt în contradicție cu interesele persoanei apărate de el;

5) a participat mai înainte în această cauză în calitate de judecător, procuror, persoană care a efectuat urmărirea penală, expert, specialist, interpret, traducător, martor.

(6) Apărătorul încetează participarea în cauză în această calitate dacă:

1) persoana pe care o apără a renunțat la el sau a reziliat contractul cu el, sau i-a suspendat împuternicirile;

2) nu are împuterniciri de a participa în continuare în această cauză;

3) procurorul sau instanța l-a înlăturat de la participarea în această cauză în legătură cu constatarea unor circumstanțe ce exclud participarea lui în această calitate sau, la cererea acestuia, din alte motive întemeiate;

4) procurorul sau instanța a admis cererea bănuțitului, învinuitului, inculpatului de renunțare la apărător;

5) avocatul străin și-a declinat împuternicirile;

6) procurorul sau instanța a admis renunțarea la apărător declarată de către persoana pe care o apără avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat.

(7) În cazul în care procurorul sau instanța nu a admis renunțarea bănuțului, învinuțului, inculpatului la apărător, avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat nu poate sista participarea sa la această cauză.

Articolul 68. Drepturile și obligațiile apărătorului

(1) Apărătorul, în funcție de calitatea procesuală a persoanei ale cărei interese le apără, are dreptul:

- 1) să cunoască esența bănuțelii sau învinuțelii;
- 2) să participe, la propunerea organului respectiv, la efectuarea de către organul de urmărire penală a acțiunilor procesuale și la toate acțiunile procesuale efectuate la solicitarea sa;
- 3) să explice persoanei pe care o apără drepturile și să atenționeze persoana care efectuează acțiunea procesuală asupra încălcărilor legii comise de ea;
- 4) să pregătească materiale în cauza respectivă;
- 5) să prezinte documente sau alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;
- 6) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;
- 7) să înainteze cereri;
- 8) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;
- 9) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor efectuate cu participarea lui și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;
- 10) să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul terminării urmăririi penale și să noteze orice date din dosar, să facă copii;
- 11) să participe la ședințele de judecată în primă instanță, în apel, în recurs, precum și la judecarea cauzei pe cale extraordinară de atac;
- 12) să pledeze în dezbateri judiciare;
- 13) la solicitarea sa, să primească gratuit copii de pe hotărârile care se referă la drepturile și interesele persoanei pe care o apără;
- 14) să depună plângeri împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, precum și să atace sentința sau orice altă hotărâre judecătorească în cauza respectivă;
- 15) să participe la împăcarea cu partea oponentă dacă persoana pe care el o apără participă la împăcare;
- 15¹) să participe la procesul de mediere la solicitarea persoanei pe care o apără;
- 16) să facă obiecții referitor la plîngerile altor participanți la proces despre care a fost informat de către organul de urmărire penală sau a aflat despre ele din alte surse, precum și să-și expună părerea în ședința de judecată referitor la cererile și propunerile altor participanți la proces și referitor la chestiunile soluționate de instanța de judecată;
- 17) să facă obiecții împotriva acțiunilor ilegale ale celorlalți participanți la proces;
- 18) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;
- 19) să-i fie compensate cheltuielile suportate în cauza penală de la persoana interesele căreia le apără sau, în cazurile prevăzute de lege, din bugetul statului;
- 20) să i se repare prejudiciul cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței.

(2) Apărătorul bănuțului, învinuțului, inculpatului în scopul clarificării circumstanțelor care combat învinuirea, exclud răspunderea penală a persoanei pe care o apără sau atenuază pedeapsa ori măsurile procesuale de constrângere, precum și în scopul acordării asistenței juridice necesare, în afară de drepturile prevăzute la alin. (1), dispune, de asemenea, de următoarele drepturi:

- 1) să aibă întrevederi cu bănuțul, învinuțul, inculpatul, fără a se limita numărul și durata lor;
- 2) să participe la orice acțiune procesuală efectuată cu participarea persoanei pe care o apără dacă aceasta o cere persoana pe care o apără sau însuși apărătorul;
- 3) să ia cunoștință de materialele și probele prezentate de procuror împreună cu demersul sau recursul său cu privire la aplicarea, prelungirea, revocarea, înlocuirea măsurii procesuale de

constrângere, înainte de a fi transmise judecătorului de instrucție sau instanței de judecată.

(3) Apărătorul nu este în drept să întreprindă careva acțiuni împotriva intereselor persoanei pe care o apără și să o împiedice să-și realizeze drepturile. Apărătorul nu poate, contrar poziției persoanei pe care o apără, să recunoască participarea ei la infracțiune și vinovăția de săvârșirea infracțiunii. Apărătorul nu este în drept să destăinuiească informațiile care i-au fost comunicate în legătură cu exercitarea apărării dacă aceste informații pot fi utilizate în detrimentul persoanei pe care o apără.

(4) Avocatul nu este în drept să renunțe nemotivat la apărare. Apărătorul nu este în drept să-și înceteze de sine stătător împuternicirile de apărător, să împiedice invitarea unui alt apărător sau participarea lui în această cauză. Apărătorul nu este în drept să transmită altei persoane împuternicirile sale de a participa în cauza respectivă.

(5) Apărătorul nu este în drept, fără consimțământul persoanei pe care o apără, să efectueze următoarele acțiuni:

- 1) să o declare vinovată de săvârșirea infracțiunii;
- 2) să declare împăcarea persoanei pe care o apără cu partea oponentă;
- 3) să recunoască acțiunea civilă;
- 4) să retragă plîngerile persoanei pe care o apără;
- 5) să-și retragă apelul sau recursul împotriva sentinței de condamnare.

(6) Apărătorul este obligat:

- 1) să se prezinte la chemarea organului de urmărire penală sau a instanței;
- 2) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;
- 3) să nu părăsească sala de ședințe pînă la anunțarea întreruperii, fără permisiunea președintelui ședinței;
- 4) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(7) Apărătorul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 69. Participarea obligatorie a apărătorului

(1) Participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie în cazul în care:

- 1) aceasta o cere bănuitul, învinuitul, inculpatul;
- 2) bănuitul, învinuitul, inculpatul întâmpină dificultăți pentru a se apăra el însuși, fiind mut, surd, orb sau avînd alte dereglări esențiale ale vorbirii, auzului, vederii, precum și defecte fizice sau mintale;
- 3) bănuitul, învinuitul, inculpatul nu posedă sau posedă în măsură insuficientă limba în care se desfășoară procesul penal;
- 4) bănuitul, învinuitul, inculpatul este minor;
- 5) bănuitul, învinuitul, inculpatul este militar în termen;
- 6) bănuitul, învinuitul, inculpatul i se incriminează o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă;
- 7) bănuitul, învinuitul, inculpatul este reținut, ținut în stare de arest ca măsură preventivă sau este trimis la expertiza judiciară psihiatrică în condiții de staționar;
- 8) interesele bănuiților, învinuiților, inculpaților sînt contradictorii și cel puțin unul din ei este asistat de apărător;
- 9) în cauza respectivă participă apărătorul părții vătămate sau al părții civile;
- 10) interesele justiției cer participarea lui în ședința de judecată în primă instanță, în apel și în recurs, precum și la judecarea cauzei pe cale extraordinară de atac;
- 11) procesul penal se desfășoară în privința unei persoane iresponsabile, căreia i se incriminează săvârșirea unor fapte prejudiciabile sau în privința unei persoane care s-a îmbolnăvit mintal după săvârșirea unor asemenea fapte;
- 12) procesul penal se desfășoară în privința reabilitării unei persoane decedate la momentul examinării cauzei.
- 13) este necesară asigurarea apărării bănuitului, învinuitului, inculpatului în procesul de audiere a minorului, în condițiile prevăzute la art. 110¹.

(2) Participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie din momentul cînd:

- 1) bănuitul, învinuitul, inculpatul a solicitat participarea acestuia - în cazul prevăzut la alin.(1) pct.1);
- 2) bănuitul, învinuitul, inculpatul i s-a adus la cunoștință hotărîrea organului de urmărire penală cu privire la:
 - a) reținerea, aplicarea măsurii preventive sau punerea sub învinuire - în cazurile prevăzute la alin. (1) pct. 2)-7);
 - b) trimiterea la expertiza judiciară psihiatrică în condiții de staționar - în cazul prevăzut la alin.(1) pct.7);
 - c) aplicarea măsurii preventive sub formă de arest - în cazul prevăzut la alin.(1) pct.7);
- 3) bănuitul, învinuitul, inculpatul a decedat și a fost depusă o cerere de reabilitare din partea rudelor sau altor persoane - în cazul prevăzut la alin.(1) pct.12).

(3) Participarea obligatorie a apărătorului la procesul penal este asigurată de coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, la solicitarea organului de urmărire penală sau a instanței.

Articolul 70. Admiterea, desemnarea și înlocuirea apărătorului, confirmarea calității și împuternicirilor lui

- (1) Persoanele menționate la art.67 alin.(2) participă la procesul penal în calitate de apărător:
 - 1) la invitația bănuitului, învinuitului, inculpatului, reprezentantului legal al acestuia, precum și la solicitarea altor persoane, cu consimțământul persoanelor interesele cărora urmează să le apere;
 - 2) la desemnarea de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat în cazul cererilor sau solicitărilor de acordare a asistenței juridice calificate.
- (2) Organul de urmărire penală sau instanța nu este în drept să recomande cuiva invitarea unui anumit apărător.
- (3) Organul de urmărire penală sau instanța solicită desemnarea avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat:
 - 1) la cererea bănuitului, învinuitului, inculpatului;
 - 2) în cazul în care participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie, iar bănuitul, învinuitul, inculpatul nu are apărător ales.
- (4) Organul de urmărire penală sau instanța cere de la biroul de avocați înlocuirea apărătorului ales sau solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat substituirea avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat în următoarele situații dificile de desfășurare a procesului penal:
 - 1) dacă apărătorul ales nu poate să se prezinte în cazul reținerii, punerii sub învinuire sau audierii bănuitului, învinuitului;
 - 2) dacă apărătorul ales nu poate să participe la desfășurarea procesului în decurs de 5 zile din momentul anunțării lui;
 - 3) dacă procurorul sau instanța constată că avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat nu este în stare să asigure asistență juridică eficientă bănuitului, învinuitului, inculpatului.
- (5) În cazurile prevăzute la alin.(3) pct.2) și alin.(4) pct.2) și 3), organul de urmărire penală sau instanța poate să propună bănuitului, învinuitului, inculpatului să invite un alt apărător.
- (6) Bănuitul, învinuitul, inculpatul poate avea câțiva apărători. Acțiunile procesuale la care este necesară participarea apărătorului nu pot fi considerate ca fiind îndeplinite cu încălcarea normelor de procedură penală dacă la efectuarea lor nu au participat toți apărătorii părții în cauză.
- (7) Pentru confirmarea calității și împuternicirilor sale, apărătorul prezintă organului de urmărire penală sau instanței:
 - 1) documentul ce confirmă apartenența lui la avocatură;
 - 2) documentul ce confirmă că are permisiunea de a practica calitatea de apărător conform legislației Republicii Moldova;
 - 3) mandatul biroului de avocați sau un alt document ce îi confirmă împuternicirile.

(8) Persoana care pretinde să participe în cauza dată în calitate de apărător, dar nu prezintă documentele ce îi confirmă calitatea și împuternicirile de apărător nu este admisă să participe la desfășurarea procesului penal în calitatea respectivă, fapt asupra căruia se adoptă o hotărâre motivată.

Articolul 71. Renunțarea la apărător

(1) Renunțarea la apărător înseamnă voința bănuितului, învinuitului, inculpatului de a-și exercita el însuși apărarea, fără a apela la asistența juridică a unui apărător. Cererea de renunțare la apărător se anexează la materialele cauzei.

(2) Renunțarea la apărător poate fi acceptată de către procuror sau instanță numai în cazul în care ea este înaintată de către bănuित, învinuit, inculpat în mod benevol, din proprie inițiativă, în prezența avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat. Nu se admite renunțarea la apărător în cazul în care ea este motivată prin imposibilitatea de a plăti asistența juridică sau este dictată de alte circumstanțe. Procurorul sau instanța este în drept să nu accepte renunțarea bănuितului, învinuitului, inculpatului la apărător în cazurile prevăzute în art. 69 alin. (1) pct. 2)-13), precum și în alte cazuri în care interesele justiției o cer. Determinarea faptului că interesele justiției cer asistența obligatorie a apărătorului ține de competența procurorului sau a instanței și depinde de:

- 1) complexitatea cazului;
- 2) capacitatea bănuितului, învinuitului, inculpatului de a se apăra singur;
- 3) gravitatea faptei, de săvârșirea căreia persoana este bănuितă sau învinuită, și de sancțiunea prevăzută de lege pentru săvârșirea ei.

(3) Admiterea sau neadmiterea renunțării la apărător se decide de către procuror sau de instanță prin hotărâre motivată.

(4) Din momentul admiterii renunțării la apărător se consideră că bănuितul, învinuitul, inculpatul își exercită apărarea de sine stătător.

(5) Bănuितul, învinuitul, inculpatul care a renunțat la apărător este în drept, în orice moment al desfășurării procesului penal, să revină asupra renunțării și să invite un apărător sau să solicite desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, care va fi admis din momentul cînd a fost invitat sau solicitat.

Articolul 72. Înlăturarea apărătorului din procesul penal

(1) Apărătorul nu are dreptul să participe la procesul penal în cazul în care este prezentă cel puțin una din următoarele circumstanțe:

- 1) dacă el se află în relații de rudenie sau în relații de dependență personală cu persoana care a participat la urmărirea penală sau la judecarea cauzei;
- 2) dacă el a participat în această cauză în calitate de:
 - a) persoană care a efectuat urmărirea penală;
 - b) procuror care a luat parte la desfășurarea procesului penal;
 - c) judecător care a judecat cauza;
 - d) grefier, interpret, traducător, specialist, expert sau martor;
- 3) dacă nu poate fi apărător în baza legii sau sentinței instanței judecătorești.

(2) Avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat va fi înlăturat din procesul penal dacă persoana pe care o apără are temeuri reale de a pune la îndoială competența sau buna-credință a avocatului și va depune o cerere pentru înlăturarea acestui apărător din proces.

(3) Apărătorul nu poate participa în procesul penal dacă a acordat anterior sau acordă în prezent asistență juridică unei persoane ale cărei interese vin în contradicție cu interesele persoanei pe care o apără, precum și dacă se află în relații de rudenie sau în relații de dependență personală de prima.

(4) Cererea de înlăturare din procesul penal a apărătorului se soluționează de către procuror sau de instanță și hotărârea respectivă nu este susceptibilă de a fi atacată.

Articolul 73. Partea civilmente responsabilă

(1) Parte civilmente responsabilă este recunoscută persoana fizică sau juridică care, în baza legii sau conform acțiunii civile înaintate în procesul penal, poate fi supusă răspunderii materiale pentru prejudiciul material cauzat de faptele învinuitului, inculpatului.

(2) Recunoașterea ca parte civilmente responsabilă se face prin hotărîre a organului de urmărire penală sau a instanței.

(3) În cazul în care se constată că, după recunoașterea părții civilmente responsabile, persoana respectivă nu poartă răspundere materială pentru prejudiciul material cauzat de către învinuit, inculpat sau că din alte motive lipsesc temeiuri pentru ca persoana să fie în calitate de parte civilmente responsabilă, organul de urmărire penală sau instanța, prin hotărîre motivată, încetează participarea persoanei la proces în calitate de parte civilmente responsabilă.

Articolul 74. Drepturile și obligațiile părții civilmente responsabile

(1) Partea civilmente responsabilă, în scopul protejării intereselor sale privitor la acțiunea civilă pornită împotriva sa, în condițiile prezentului cod, dispune de următoarele drepturi:

- 1) să dea explicații privitor la acțiunea civilă înaintată;
- 2) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;
- 3) să formuleze cereri de recuzare a persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;
- 4) să înainteze cereri;
- 5) să depună benevol sume de bani la contul de depozit al instanței judecătorești pentru asigurarea acțiunii civile pornite;
- 6) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;
- 7) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor efectuate cu participarea ei și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;
- 8) să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul încheierii urmăririi penale și să noteze orice date din dosar care se referă la acțiunea civilă pornită împotriva sa;
- 9) să participe la ședința de judecată, inclusiv la cercetarea probelor cauzei referitor la acțiunea civilă înaintată;
- 10) să pledeze, în lipsa reprezentantului său, în dezbateri judiciare;
- 11) să fie informată de către organul de urmărire penală, precum și de către instanța de judecată, în cazul în care ea lipsește de la ședințele acesteia, despre toate hotărîrile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească, la solicitarea sa, gratuit copii de pe aceste hotărîri, precum și copii de pe sentință, decizie sau alte hotărîri judecătorești definitive;
- 12) să înainteze plîngerii împotriva acțiunilor și hotărîrilor organului de urmărire penală, precum și să atace hotărîrea instanței referitoare la acțiunea civilă înaintată;
- 13) să retragă cererea depusă pe cale de atac de ea sau de către reprezentantul său;
- 14) să facă obiecții la plîngerile altor participanți la proces, să-și expună părerea în ședința de judecată referitor la cererile și propunerile altor participanți la proces, dacă acestea se referă la acțiunea civilă înaintată împotriva sa;
- 15) să participe, în cadrul ședințelor de judecată, la judecarea cauzei privitor la acțiunea civilă împotriva sa pe cale ordinară de atac;
- 16) să facă obiecții împotriva acțiunilor ilegale ale celeilalte părți la acțiunea civilă în proces;
- 17) să facă obiecții împotriva acțiunilor ilegale ale președintelui ședinței de judecată;
- 18) să aibă reprezentant și să sisteze împuternicirile acestuia.

(2) Partea civilmente responsabilă dispune, de asemenea, de dreptul:

- 1) să recunoască acțiunea civilă în orice fază a desfășurării procesului penal;
- 2) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în cauza penală și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;
- 3) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală sau de instanță în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși, precum și documentele, care îi aparțin, în original.

(3) Partea civilmente responsabilă este obligată:

- 1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței;
- 2) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală sau ale

instanței;

3) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(4) Partea civilmente responsabilă poate fi citată și audiată în calitate de martor.

(5) Partea civilmente responsabilă are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(6) Partea civilmente responsabilă își exercită drepturile și obligațiile sale personal sau, după caz, prin reprezentant.

Capitolul III **REPREZENTANȚII ȘI SUCCESORII ÎN PROCESUL PENAL**

Articolul 75. Capacitatea de exercițiu în procesul penal

(1) Capacitatea de a-și exercita drepturile prevăzute de prezentul cod o au toate persoanele majore participante la proces, cu excepția celor declarate, în modul stabilit de lege, incapabile.

(2) Incapabile în procesul penal sînt considerate:

1) persoanele recunoscute astfel potrivit procedurii civile sau penale;

2) partea vătămată, partea civilă care nu au împlinit vârsta de 14 ani.

(3) Instanța poate recunoaște persoană incapabilă, conform procedurii penale, partea vătămată, partea civilă, bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea civilmente responsabilă, care în urma unei boli psihice temporare sau a debilității mintale nu este capabilă să-și exercite de sine stătător drepturile și obligațiile.

(4) Partea vătămată, partea civilă, bănuitul, învinuitul, inculpatul în vîrstă de pînă la 18 ani au capacitatea de exercițiu limitată. Posibilitatea acestora de a-și exercita de sine stătător drepturile este limitată în cazurile prevăzute de prezentul cod.

(5) În procesul penal, capacitatea de exercițiu a părții vătămăte, părții civile, bănuitului, învinuitului, inculpatului și părții civilmente responsabile se stabilește la momentul desfășurării procesului penal.

(6) Organul de urmărire penală sau instanța recunoaște capacitatea de exercițiu a persoanei care a atins majoratul sau, după caz, vârsta de 14 ani. Instanța recunoaște capacitatea de exercițiu în procesul penal a părții vătămăte, părții civile, bănuitului, învinuitului, inculpatului care au redobîndit capacitatea de a-și exercita drepturile și obligațiile de sine stătător.

Articolul 76. Consecințele incapacității și capacității de exercițiu limitate

(1) Persoana incapabilă participantă la proces nu-și poate exercita de sine stătător drepturile prevăzute de prezentul cod, acestea fiind exercitate de reprezentantul ei legal.

(2) În cazul în care partea civilă iresponsabilă nu are reprezentant legal, participarea ei în procesul penal se suspendă, iar acțiunea civilă se lasă fără examinare, dacă procurorul nu înaintează acțiune în interesele acesteia față de învinuit, inculpat sau față de persoana care poartă răspundere materială pentru faptele învinuitului, inculpatului. În cazul iresponsabilității părții civilmente responsabile, participarea acesteia la proces se suspendă, iar acțiunea înaintată împotriva ei se lasă fără examinare.

(3) Participantul la proces cu capacitate de exercițiu limitată, fără consimțămîntul reprezentantului său legal, nu este în drept:

1) să retragă cererea privitor la acțiunea prejudiciabilă comisă împotriva sa;

2) să se împace cu partea vătămată, bănuitul, învinuitul, inculpatul;

3) să recunoască acțiunea civilă înaintată lui;

4) să renunțe la acțiunea civilă înaintată de el;

5) să retragă plîngerea depusă în interesele sale.

Articolul 77. Reprezentanții legali ai victimei, părții vătămăte, părții civile, bănuitului, învinuitului, inculpatului

(1) Reprezentanți legali ai victimei, părții vătămăte, părții civile, bănuitului, învinuitului, inculpatului sînt părinții, înfietorii, tutorii sau curatorii lor, care reprezintă în procesul penal interesele participanților la proces minori sau iresponsabili.

(2) În cazul în care victima, partea vătămată, bănuitul, învinuitul, inculpatul nu au reprezentanți

legali din numărul persoanelor menționate la alin.(1), organul de urmărire penală sau instanța de judecată numește din oficiu ca reprezentant legal autoritatea tutelară.

(3) Organul de urmărire penală sau, după caz, instanța, prin hotărâre motivată, admite în calitate de reprezentanți legali ai părții vătămate, părții civile, bănuțului, învinuțului, inculpatului pe unul din părinți, înfietori, tutori sau curatori ai fiecărui. Prioritate are acea candidatură dintre părinți, înfietori, tutori sau curatori care este susținută de toți ceilalți reprezentanți legali sau de către minor. În caz contrar, chestiunea admiterii reprezentantului legal o decide organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

(4) Nu se admite în procesul penal în calitate de reprezentant legal:

1) al victimei, părții vătămate și părții civile - persoana căreia i se incumbă cauzarea, prin infracțiune, a prejudiciului moral, fizic sau material părții vătămate sau a prejudiciului material părții civile;

2) al bănuțului, învinuțului, inculpatului - persoana căreia, prin infracțiunea imputată bănuțului, învinuțului sau inculpatului, i s-a cauzat prejudiciu material, fizic sau moral.

(5) În cazul în care, după admiterea persoanei în calitate de reprezentant legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuțului, învinuțului, inculpatului, se constată lipsa temeiurilor de a o menține în această calitate, organul de urmărire penală sau instanța, prin hotărâre motivată, încetează participarea acesteia la proces în calitate de reprezentant legal. Calitatea de reprezentant legal încetează o dată cu atingerea majoratului de către partea vătămată, partea civilă, bănuț, învinuț, inculpat și dobândirea de către aceștia a capacității depline de exercițiu.

Articolul 78. Drepturile și obligațiile reprezentantului legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuțului, învinuțului, inculpatului

(1) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuțului, învinuțului, inculpatului admis în procesul penal dispune, după caz, de dreptul:

1) să cunoască esența bănuțelii, învinuirii;

2) să fie înștiințat despre citarea persoanei, interesele căreia le reprezintă, în organul de urmărire penală sau în instanță și să o însoțească acolo;

3) să comunice fără vreo restricție cu persoana interesele căreia le reprezintă, în condiții confidențiale și fără a se limita numărul și durata întrevederilor;

4) să participe la acțiuni procesuale care se efectuează la propunerea organului de urmărire penală, la cele care se efectuează la cererea sa și la cele care se efectuează cu participarea persoanei interesele căreia le reprezintă;

5) să facă explicații;

6) să prezinte documente sau alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;

7) să înainteze cereri de recuzare a persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, greșierului;

8) să înainteze cereri;

9) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective;

10) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care el sau persoana interesele căreia le reprezintă a participat, să facă obiecții asupra corectitudinii și caracterului complet al proceselor-verbale respective, precum și să ceară completarea lor cu date care, în opinia sa, trebuie să fie menționate;

11) să ia cunoștință de materialele prezentate în instanță de către organul de urmărire penală pentru confirmarea legalității și temeiniciei ținerii în stare de arest a persoanei interesele căreia le reprezintă;

12) după terminarea urmăririi penale, precum și în caz de încetare sau clasare a procesului penal, să ia cunoștință de toate materialele cauzei, să noteze din ele datele necesare;

13) să participe la judecarea cauzei în primă instanță și în apel;

14) să pledeze în dezbaterile judiciare în cazul în care partea civilă sau inculpatul, interesele cărora

le reprezintă, nu au reprezentant sau, după caz, apărător;

15) să fie informat de către organul de urmărire penală sau instanță despre hotărârile care se referă la drepturile și interesele sale sau ale persoanei pe care o reprezintă, la cerere să primească copii de pe aceste hotărâri;

16) să depună plângeri, în modul stabilit de lege, împotriva acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală, să atace sentința sau, după caz, decizia instanței care a judecat cauza pe cale ordinară de atac;

17) să retragă orice plângere a sa;

18) să facă obiecții la plîngerile înaintate împotriva persoanei pe care o reprezintă în cazul când ele i-au fost aduse la cunoștință de către organul de urmărire penală sau despre ele a aflat din alte împrejurări;

19) să-și expună părerea în ședința de judecată referitor la cererile și propunerile altor participanți în proces, precum și la chestiunile ce se soluționează de către instanță;

20) să facă obiecții împotriva acțiunilor ilegale ale celorlalți participanți la proces;

21) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;

22) să invite pentru persoana pe care o reprezintă un apărător sau, după caz, un reprezentant și să propună sistarea participării acestora.

(2) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuितului, învinuitului sau inculpatului dispune, în condițiile prezentului cod, și de dreptul:

1) să ceară repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței și, cu excepția reprezentantului legal al condamnatului, compensarea cheltuielilor suportate în cauza penală;

2) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală în calitate de mijloace de probă, să primească documentele, care îi aparțin, în original.

(3) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile și bănuितului iresponsabili, la desfășurarea procesului penal, exercită drepturile acestora, cu excepția drepturilor indisolubile de persoana acestora.

(4) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuितului, învinuitului, inculpatului cu capacitate de exercițiu limitată este în drept:

1) cu consimțământul persoanei interesele căreia le reprezintă:

a) să ceară înlocuirea apărătorului;

b) să retragă plîngerea susținută de reprezentantul legal al părții vătămate;

2) să cunoască intențiile persoanei pe care o reprezintă:

a) de a retrage plîngerea referitor la comiterea infracțiunii față de sine;

b) de a se împăca cu partea oponentă;

c) de a renunța la acțiunea civilă intentată de el sau de a recunoaște acțiunea civilă pornită împotriva lui;

d) de a retrage plîngerea depusă în apărarea intereselor sale;

3) să accepte sau nu intențiile persoanei pe care o reprezintă, enumerate la pct.2) din prezentul alineat.

(5) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuितului, învinuitului, inculpatului nu este în drept să întreprindă acțiuni împotriva intereselor persoanei pe care o reprezintă, inclusiv să renunțe la apărătorul învinuitului, inculpatului.

(6) Reprezentantul legal al victimei, părții vătămate, părții civile, bănuितului, învinuitului, inculpatului este obligat:

1) să prezinte organului de urmărire penală sau instanței documente ce confirmă împuternicirile sale de reprezentant legal;

2) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței;

3) să prezinte, la cererea organului de urmărire penală sau instanței, obiecte și documente;

4) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;

5) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(7) Reprezentantul legal poate fi citat și interogat ca martor în condițiile prezentului cod.

(8) Reprezentantul legal are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(9) Reprezentantul legal își exercită drepturile și obligațiile personal.

Articolul 79. Reprezentanții victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile

(1) Reprezentanți ai victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile sînt persoanele împuternicite de către acestea să le reprezinte interesele în cursul desfășurării procesului în cauza penală.

(2) În calitate de reprezentanți ai victimei, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile la procesul penal pot participa avocați și alte persoane împuternicite cu asemenea atribuții de către participantul la procesul respectiv, prin procură. În calitate de reprezentant al persoanei juridice, recunoscută ca parte civilă sau parte civilmente responsabilă, se admite conducătorul unității respective la prezentarea legitimației.

(3) În cazul în care, după recunoașterea persoanei ca reprezentant al victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, se constată lipsa de temeieri pentru a menține persoana în calitatea respectivă, organul de urmărire penală sau instanța încetează participarea acestei persoane în calitate de reprezentant. Participarea reprezentantului încetează, de asemenea, și în cazurile în care atribuțiile lui au fost suspendate de persoanele care i-au delegat inițial aceste atribuții sau reprezentantul care nu este avocat a refuzat să participe în continuare în această calitate.

(4) Partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă poate avea cîțiva reprezentanți, însă organul de urmărire penală sau instanța este în drept să limiteze numărul reprezentanților care participă la acțiuni procesuale sau în ședința de judecată pînă la un reprezentant.

Articolul 80. Drepturile și obligațiile reprezentantului victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile

(1) Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile exercită, în cursul desfășurării procesului penal, drepturile acestora, cu excepția drepturilor indisolubile de persoana acestora. Pentru protejarea intereselor persoanei reprezentate, reprezentantul, în condițiile prezentului cod, are dreptul:

1) să cunoască esența învinuirii;

2) să participe la efectuarea acțiunilor procesuale, la propunerea organului de urmărire penală, în cazul în care se prezintă la începutul acțiunii procesuale efectuate cu participarea persoanei reprezentate;

3) să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, a judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului;

4) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;

5) să facă explicații, să înainteze cereri;

6) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective;

7) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care el sau persoana reprezentată a participat, să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

8) să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul terminării urmăririi penale, inclusiv în cazul clasării procesului penal, și să noteze orice date din dosar privind interesele persoanei reprezentate;

9) să participe la ședințele de judecată în aceleași condiții în care poate participa persoana reprezentată;

10) să pledeze în dezbateri judiciare în locul părții civile sau al părții civilmente responsabile interesele căreia le reprezintă;

11) să depună plîngerii împotriva acțiunilor și hotărîrilor organului de urmărire penală și să atace

hotărârile instanței în limitele competenței sale;

12) să retragă, cu consimțământul persoanei reprezentate, orice cerere depusă de el;

13) să facă obiecții la plîngerile altor participanți la proces, care i-au fost aduse la cunoștință de către organul de urmărire penală sau despre care a aflat în alte împrejurări, în cazul în care aceste plîngeri se referă la interesele persoanei reprezentate;

14) în ședința de judecată, să-și expună opinia referitor la cererile și propunerile altor participanți la proces, precum și la chestiunile ce se soluționează de către instanță, în măsura în care ele ating interesele persoanei reprezentate;

15) să facă obiecții împotriva acțiunilor nelegitime ale altor participanți la proces în măsura în care ele ating interesele persoanei reprezentate;

16) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată când acestea se referă la interesele persoanei reprezentate;

17) cu consimțământul persoanei reprezentate, să invite un alt reprezentant al acesteia și să-i transmită împuternicirile printr-o nouă procură a persoanei reprezentate.

(2) Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, în cazul în care în procură aceasta este specificat, precum și reprezentantul persoanei juridice care exercită această atribuție din oficiu, au dreptul în numele persoanei reprezentate în modul prevăzut de prezentul cod:

1) să retragă cererea despre săvârșirea infracțiunii împotriva persoanei reprezentate;

2) să încheie tranzacții de împăcare cu bănuitul, învinuitul, inculpatul;

3) să renunțe la acțiunea intentată de către persoana reprezentată;

4) să recunoască acțiunea înaintată împotriva persoanei reprezentate;

5) să primească bunurile și banii care îi revin persoanei reprezentate în baza hotărârii judecătorești.

(3) Reprezentantul părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile dispune, de asemenea, de dreptul:

1) să primească despăgubirea pentru prejudiciul cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;

2) să fie informat de către organul de urmărire penală despre hotărârile adoptate referitor la persoana reprezentată, să primească, la cerere, copii de pe aceste hotărâri.

(4) Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile nu are dreptul să întreprindă acțiuni care ar veni în contradicție cu interesele persoanei reprezentate.

(5) Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile este obligat:

1) să îndeplinească indicațiile persoanei reprezentate;

2) să prezinte organului de urmărire penală sau instanței documentele care îi confirmă împuternicirile;

3) să se înfățișeze la citarea organului de urmărire penală sau a instanței pentru a reprezenta interesele persoanei reprezentate;

4) să prezinte, la solicitarea organului de urmărire penală sau a instanței, obiectele și documentele de care dispune;

5) să se supună dispozițiilor legitime ale reprezentantului organului de urmărire penală și ale președintelui ședinței de judecată;

6) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(6) Reprezentantul victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(7) Înlăturarea din procesul penal a reprezentantului victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, martorului se efectuează în condițiile înlăturării apărătorului, prevăzute în art.72 și aplicate în mod corespunzător.

Articolul 81. Succesorul părții vătămate sau al părții civile

(1) În procesul penal, succesor al părții vătămate sau al părții civile este recunoscută una din rudele ei apropiate care a manifestat dorința să exercite drepturile și obligațiile părții vătămate decedate sau care, în urma infracțiunii, a pierdut capacitatea de a-și exprima conștient voința. Succesor al

părții vătămate sau al părții civile nu poate fi recunoscută ruda ei apropiată căreia i se incumbă cauzarea de prejudiciu material, fizic sau moral părții vătămate.

(2) Recunoașterea rudei apropiate ca succesori al părții vătămate sau al părții civile o decide procurorul care conduce urmărirea penală sau, după caz, ofițerul de urmărire penală ori instanța de judecată, cu condiția că ruda apropiată solicită această calitate. În cazul în care mai multe rude apropiate solicită această calitate, decizia de a alege succesorul îi revine procurorului sau instanței de judecată. Dacă, la momentul solicitării respective, lipsesc temeiuri suficiente pentru recunoașterea persoanei ca succesori al părții vătămate sau al părții civile, hotărârea în cauză se ia imediat după constatarea acestor temeiuri.

(3) În cazul în care, după recunoașterea persoanei ca succesori al părții vătămate sau al părții civile, se constată lipsa temeiurilor de a o menține în această calitate, procurorul sau instanța, prin hotărâre motivată, încetează participarea acesteia la proces în calitate de succesori al părții vătămate sau al părții civile. Ruda apropiată a părții vătămate sau a părții civile recunoscută succesori al acesteia este în drept să renunțe la împuterniciri în orice moment al desfășurării procesului penal.

(4) Succesorul părții vătămate sau al părții civile participă la procesul penal în locul părții vătămate sau părții civile.

(5) Succesorul părții vătămate sau al părții civile poate fi citat și audiat în calitate de martor.

(6) Succesorul părții vătămate sau al părții civile are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Capitolul IV

ALTE PERSOANE PARTICIPANTE LA PROCESUL PENAL

Articolul 82. Asistentul procedural

(1) Asistentul procedural este persoana care nu are interes personal în cauză, nu este angajat al organului de urmărire penală și participă la prezentarea persoanei spre recunoaștere.

(2) Asistentul procedural poate fi invitat să participe și la reconstituirea faptei sau la efectuarea experimentului când prezența acestuia este necesară.

(3) Asistentul procedural este obligat:

1) să se prezinte la citarea organului care efectuează acțiunea procesuală;

2) să comunice, la cererea organului care efectuează acțiunea procesuală, despre raporturile sale cu persoanele care participă la efectuarea acțiunii respective;

3) să îndeplinească indicațiile organului care efectuează acțiunea procesuală;

4) să nu părăsească locul efectuării acțiunii procesuale fără învoirea organului respectiv;

5) să semneze procesul-verbal al acțiunii procesuale la care a asistat, să facă obiecții la procesul-verbal, să refuze de a semna procesul-verbal respectiv dacă obiecțiile sale nu au fost incluse în procesul-verbal;

6) să nu dea publicității circumstanțele și datele ce i-au devenit cunoscute în urma efectuării acțiunii procesuale, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum și cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată.

(4) Neîndeplinirea de către asistentul procedural a obligațiilor sale impune răspunderea prevăzută de lege.

(5) Asistentul procedural are dreptul:

1) să asiste la efectuarea acțiunii procesuale de la început pînă la terminarea ei;

2) să ia cunoștință de procesul-verbal al acțiunii procesuale la care a asistat;

3) pe parcursul efectuării acțiunii procesuale, precum și la familiarizarea sa cu procesul-verbal, să facă obiecții referitor la cele efectuate și la cele reflectate în procesul-verbal, obiecții care urmează să fie înscrise în procesul-verbal al acțiunii respective;

4) să semneze numai acea parte a procesului-verbal al acțiunii procesuale care reflectă circumstanțele percepute de el;

5) să primească compensarea cheltuielilor suportate în legătură cu participarea la acțiunea procesuală în cauză și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală.

(6) Asistentul procedural are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 82¹. Consilierul de probațiune

(1) Consilierul de probațiune este persoana care efectuează evaluarea psihosocială și controlul subiecților probațiunii, contribuie la resocializarea și la adaptarea socială a acestora prin formarea unei atitudini și a unor reguli de conduită socială în vederea reintegrării lor în societate și a prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni.

(2) Consilierul de probațiune, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, are dreptul de a lua cunoștință de materialele cauzei.

Articolul 83. Grefierul

(1) Grefier în ședința de judecată este funcționarul instanței judecătorești, care nu are interes personal în cauză și întocmește procesul-verbal al ședinței de judecată, înregistrează declarațiile părților și ale martorilor.

(2) Grefierul este obligat:

1) să se afle în sala de ședințe pe tot parcursul procesului pentru consemnarea, în procesul-verbal, a desfășurării ședinței de judecată și să nu părăsească ședința fără permisiunea președintelui ședinței;

2) să expună complet și exact în procesul-verbal acțiunile și hotărârile instanței de judecată, cererile, demersurile, obiecțiile, declarațiile și explicațiile tuturor persoanelor participante la ședința de judecată, precum și alte circumstanțe care vor fi incluse sau, după caz, anexate la procesul-verbal;

3) să întocmească procesul-verbal al ședinței de judecată în termenul stabilit de prezentul cod;

4) la cererea instanței de judecată sau a unei părți în procesul penal, să comunice despre relațiile sale cu persoanele care participă la proces în cauza respectivă;

5) să execute întocmai indicațiile președintelui ședinței de judecată;

6) să nu divulge datele ședinței de judecată închise.

(3) Grefierul poartă răspundere personală pentru caracterul complet și exactitatea procesului-verbal al ședinței de judecată, la întocmirea căruia este independent de indicațiile oricărei persoane în ceea ce privește conținutul înscrierilor din procesul-verbal.

(4) Neexecutarea de către grefier a obligațiilor sale atrage răspunderea prevăzută de lege.

(5) Grefierul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 84. Recuzarea grefierului

(1) Grefierul nu poate participa în procedura în cauza penală:

1) dacă există cel puțin una din circumstanțele prevăzute în art.33, care se aplică în mod corespunzător;

2) dacă nu este în drept să fie în această calitate în baza legii sau a sentinței judecătorești;

3) dacă se află în relații de rudenie sau în alte relații de dependență personală ori de serviciu de vreuna din părți;

4) dacă se constată incompetența lui.

(2) Participarea anterioară a persoanei în calitate de grefier la ședința de judecată nu este un obstacol care exclude participarea ei ulterioară în aceeași calitate în procedura dată.

(3) Recuzarea grefierului se soluționează de instanța care judecă cauza și hotărârea asupra acestei chestiuni nu este susceptibilă de a fi atacată.

Articolul 85. Interpretul, traducătorul

(1) Interpret, traducător este persoana care cunoaște limbile necesare pentru interpretarea semnelor celor muți ori surzi sau traducere, precum și terminologia juridică, nu este interesată în cauza penală și acceptă să participe în această calitate. Interpretul, traducătorul este desemnat în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată în cazurile prevăzute de prezentul cod. Interpretul, traducătorul poate fi numit din rândul persoanelor propuse de către participanții la procesul penal.

(2) Judecătorul, procurorul, persoana care efectuează urmărirea penală, apărătorul, reprezentantul

legal, grefierul, expertul, martorul nu sînt în drept să-și asume obligații de interpret, traducător chiar dacă posedă limbile și semnele necesare pentru traducere.

(3) Înainte de a începe efectuarea acțiunii procesuale, organul de urmărire penală sau instanța de judecată stabilește identitatea și competența interpretului, traducătorului, domiciliul lui, precum și în ce relații se află el cu persoanele care participă la acțiunea respectivă, îi explică drepturile și obligațiile lui și îl previne de răspunderea penală pentru traducerea intenționat greșită sau pentru eschivarea de la îndeplinirea obligațiilor sale. Aceasta se consemnează în procesul-verbal și se certifică prin semnătura interpretului, traducătorului.

(4) Interpretul, traducătorul este obligat:

- 1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței de judecată;
- 2) să prezinte, de regulă, organului de urmărire penală sau instanței documentul ce confirmă calificarea de interpret, traducător, să-și aprecieze obiectiv capacitatea sa de a traduce complet și exact;
- 3) să comunice, la cererea organului de urmărire penală, a instanței sau părților, despre experiența sa profesională și relațiile cu persoanele participante la procesul penal;
- 4) să se afle la locul efectuării acțiunii procesuale, în ședința de judecată atîta timp cît este necesar de a asigura interpretarea, traducerea și să nu părăsească locul efectuării acțiunii respective fără permisiunea organului care o efectuează sau, după caz, ședința de judecată fără permisiunea președintelui ședinței;
- 5) să facă interpretarea, traducerea complet, exact și la momentul oportun;
- 6) să îndeplinească cerințele legale ale organului de urmărire penală sau ale instanței;
- 7) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată;
- 8) să confirme, prin semnătură, caracterul complet și exact al interpretării, traducerii incluse în procesul-verbal al acțiunii procesuale la efectuarea căreia a participat, precum și exactitatea traducerii documentelor care se înmînează persoanelor participante la procesul penal;
- 9) să nu divulge circumstanțele și datele care i-au devenit cunoscute în urma efectuării acțiunii procesuale, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum și cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată.

(5) Neexecutarea de către interpret, traducător a obligațiilor sale atrage răspundere, potrivit legii. Pentru traducere intenționat incorectă, interpretul, traducătorul poartă răspundere în conformitate cu art.312 din Codul penal.

(6) Interpretul, traducătorul are dreptul:

- 1) să pună întrebări persoanelor prezente pentru precizarea traducerii;
- 2) să ia cunoștință de procesul-verbal al acțiunii procesuale la care a participat, precum și de declarațiile persoanelor audiate în ședința de judecată cu participarea sa, să facă obiecții referitor la caracterul complet și exact al traducerii înscrise, care vor fi incluse în procesul-verbal;
- 3) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în legătură cu participarea la acțiunea procesuală în cauza respectivă și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;
- 4) să primească recompensă pentru lucrul efectuat.

(7) Interpretul, traducătorul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 86. Recuzarea interpretului, traducătorului

(1) Interpretul, traducătorul nu poate participa în procedura în cauza penală:

- 1) dacă există cel puțin una din circumstanțele prevăzute în art.33, care se aplică în mod corespunzător;
- 2) dacă nu este în drept să fie în această calitate în baza legii sau a sentinței judecătorești;
- 3) dacă se află în relații de rudenie sau în alte relații de dependență personală cu persoana care efectuează urmărirea penală sau cu judecătorul;
- 4) dacă se află în dependență de serviciu de vreuna din părți ori de specialist sau expert;
- 5) dacă se constată incompetența lui.

(2) Participarea anterioară a persoanei în calitate de interpret, traducător la proces nu este un obstacol care exclude participarea ei ulterioară în aceeași calitate în procedura dată.

(3) Recuzarea interpretului, traducătorului se soluționează de organul de urmărire penală sau de instanță și hotărârea asupra acestei chestiuni nu este susceptibilă de a fi atacată.

Articolul 87. Specialistul

(1) Specialistul este persoana chemată pentru a participa la efectuarea unei acțiuni procesuale în cazurile prevăzute de prezentul cod, care nu este interesată în rezultatele procesului penal. Cererea organului de urmărire penală, **procurorului, organului de constatare** sau a instanței cu privire la chemarea specialistului este obligatorie pentru conducătorul întreprinderii, instituției sau organizației în care activează specialistul.

(2) Specialistul trebuie să posede suficiente cunoștințe și deprinderi speciale pentru acordarea ajutorului necesar organului de urmărire penală, **procurorului, organului de constatare** sau instanței. Opinia expusă de specialist nu substituie concluzia expertului.

(3) Specialistul nu poate fi numit sau în alt mod implicat în procesul penal ca specialist în probleme juridice.

(4) Înainte de începerea acțiunii procesuale la care participă specialistul, organul de urmărire penală, **procurorul, organul de constatare** sau instanța stabilește identitatea și competența specialistului, domiciliul lui, precum și în ce relații se află el cu persoanele care participă la acțiunea respectivă, îi explică drepturile și obligațiile și îl previne de răspunderea pentru refuzul sau eschivarea de a-și îndeplini obligațiile. Aceasta se consemnează în procesul-verbal al acțiunii respective și se certifică prin semnătura specialistului.

(5) Specialistul este obligat:

1) să se prezinte la chemarea organului de urmărire penală, **procurorului, organului de constatare** sau a instanței;

2) să prezinte organului de urmărire penală, **procurorului, organului de constatare** documentele ce confirmă calificarea lui de specialist respectiv, să-și aprecieze obiectiv capacitatea sa de a acorda ajutorul necesar ca specialist;

3) să comunice, la cererea organului de urmărire penală, **procurorului, organului de constatare**, a instanței sau părților, despre experiența sa în domeniu și despre relațiile sale cu persoanele participante în cauza penală respectivă;

4) să se afle la locul efectuării acțiunii procesuale sau în ședința de judecată atâta timp cât este necesar de a asigura acordarea ajutorului ca specialist și să nu părăsească fără permisiune locul efectuării acțiunii procesuale respective sau ședința de judecată;

5) să aplice toate cunoștințele și deprinderile sale speciale pentru acordarea de ajutor organului care efectuează acțiunea procesuală la descoperirea, fixarea sau excluderea probelor, la aplicarea mijloacelor tehnice și a programelor computerizate, la formularea întrebărilor pentru expert, să dea explicații referitor la problemele ce țin de competența sa profesională;

6) să facă concluzii de constatare tehnico-științifică sau medico-legală;

7) să se supună dispozițiilor legale ale organului de urmărire penală, **procurorului, organului de constatare**;

8) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată;

9) să confirme, prin semnătură, mersul, conținutul și rezultatele acțiunii procesuale la care a participat, precum și caracterul complet și exact al înscrierilor în procesul-verbal al acțiunii respective;

10) să nu divulge circumstanțele și datele care i-au devenit cunoscute în urma efectuării acțiunii procesuale, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum și cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată.

(6) Pentru prezentarea cu bună știință a unei concluzii false, specialistul poartă răspundere în conformitate cu art.312 din Codul penal.

(7) Specialistul are dreptul:

- 1) să ia cunoștință, cu permisiunea organului de urmărire penală, **procurorului, organului de constatare** sau a instanței, de materialele cauzei și să pună întrebări participanților la acțiunea procesuală respectivă pentru a formula o concluzie adecvată, să ceară completarea materialelor și datelor puse la dispoziție pentru darea concluziei;
- 2) să-i atenționeze pe cei prezenți asupra circumstanțelor legate de descoperirea, ridicarea și păstrarea obiectelor și documentelor respective, asupra aplicării mijloacelor tehnice și programelor computerizate, să dea explicații referitor la chestiunile ce țin de competența sa profesională;
- 3) să facă obiecții, care vor fi incluse în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective, referitor la descoperirea, ridicarea și păstrarea obiectelor, precum și să dea alte explicații conform competenței sale profesionale;
- 4) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor la care a participat și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;
- 5) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în cauza penală și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală, **procurorului, organului de constatare** sau ale instanței;
- 6) să primească recompensă pentru lucrul efectuat.
- (8) Specialistul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.
- (9) Recuzarea specialistului se face în condițiile prevăzute pentru recuzarea interpretului, traducătorului conform prevederilor art.33, care se aplică în mod corespunzător.

completat prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 88. Expertul

- (1) Expertul este persoana numită pentru a efectua investigații în cazurile prevăzute de prezentul cod, care nu este interesată în rezultatele cauzei penale și care, aplicând cunoștințele speciale din domeniul științei, tehnicii, artei și din alte domenii, prezintă rapoarte în baza acestora.
- (2) Expertul nu poate fi numit sau în alt mod implicat în procesul penal ca expert în probleme juridice.
- (3) Expertul este obligat:
 - 1) să facă în raportul său concluzii obiective și întemeiate asupra întrebărilor ce i se pun, să delimiteze concluziile făcute în baza programelor computerizate sau a literaturii de specialitate care nu au fost verificate de el;
 - 2) să refuze de a face concluzii dacă întrebarea pusă depășește cadrul cunoștințelor lui de specialitate sau dacă materialele ce i s-au pus la dispoziție nu sînt suficiente pentru prezentarea concluziilor, comunicînd în scris despre aceasta organului sau instanței care a dispus **expertiza judiciară**, cu indicarea motivelor respective;
 - 3) să se prezinte în fața ordonatorului expertizei judiciare pentru a da explicații cu privire la **conținutul raportului de expertiză judiciară;**
 - 4) să prezinte organului de urmărire penală sau instanței documentele ce confirmă calificarea lui specială, să-și aprecieze obiectiv capacitatea și competența sa pentru darea concluziilor respective;
 - 5) să comunice, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, precum și a părților în ședința de judecată, despre experiența sa profesională și despre relațiile sale cu persoanele participante în cauza dată;
 - 6) în caz de participare la efectuarea acțiunii procesuale, să nu părăsească locul efectuării acesteia fără permisiunea organului care o efectuează, precum și ședința de judecată fără permisiunea președintelui ședinței;
 - 7) să comunice rezultatele expertizei judiciare doar ordonatorului acesteia;
 - 8) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată;
 - 9) să nu divulge circumstanțele și datele ce i-au devenit cunoscute în urma efectuării **expertizei judiciare** sau în urma participării la ședința de judecată închisă, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată;
 - 10) să se opună și să nu admită vreo încercare de influență asupra sa în scopul

întocmirii raportului de expertiză judiciară în favoarea unuia dintre participanții la proces sau în interesul altor persoane;

11) să informeze în scris, în cazul în care s-a încercat exercitarea unei influențe asupra sa în circumstanțele prevăzute la pct.10), conducătorul instituției publice de expertiză judiciară, ordonatorul expertizei judiciare sau, după caz, organul de urmărire penală, procurorul competent.

(4) Pentru prezentarea cu bună știință a concluziilor false, expertul poartă răspundere în conformitate cu art.312 din Codul penal.

(5) Expertul are dreptul:

1) să ia cunoștință de materialele cauzei penale în legătură cu obiectul **expertizei judiciare**;

2) să ceară să i se pună la dispoziție materiale suplimentare necesare pentru prezentarea concluziilor;

3) să participe, cu aprobarea organului de urmărire penală sau a instanței, la audieri și la alte acțiuni procesuale ce țin de obiectul **expertizei judiciare**, să pună întrebări persoanelor audiate cu participarea lui;

4) să prezinte concluzii nu numai referitor la întrebările puse, ci și la alte circumstanțe ce țin de competența sa și care au fost constatate în urma investigațiilor efectuate;

5) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor la care el a participat și să ceară includerea obiectiilor sale în procesul-verbal respectiv;

6) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în legătură cu participarea la procesul penal în cauza respectivă și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;

7) să primească recompensă pentru lucrul efectuat;

8) să ceară ordonatorului expertizei judiciare asigurarea securității sale în cazul în care există un pericol pentru viața sau sănătatea sa.

completat prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

(6) Expertul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 89. Recuzarea expertului

(1) Persoana nu poate lua parte la proces în calitate de expert:

1) dacă există circumstanțe prevăzute la art.33, ale cărui prevederi se aplică în mod corespunzător;

2) dacă se află în relații de rudenie sau în alte relații de dependență de persoana care efectuează urmărirea penală, de judecător sau de vreuna din părțile la proces ori, după caz, de reprezentanții lor;

3) dacă nu este în drept să fie în această calitate în baza legii sau a sentinței judecătorești;

4) dacă a efectuat în cauza respectivă o revizie sau alte acțiuni de control, rezultatele cărora au servit temei pentru pornirea procesului penal;

5) dacă a participat în calitate de specialist în acest proces, cu excepția cazurilor de participare a medicului legist la examinarea exterioară a cadavrului și a cazurilor de participare a specialiștilor în materie la cercetarea exploziilor și la demontarea dispozitivelor explozive;

6) dacă se constată incompetența ei.

(2) Participarea anterioară a persoanei în calitate de expert nu este un obstacol care exclude participarea ei ulterioară în aceeași calitate în procedura dată, cu excepția cazurilor în care **expertiza judiciară** se efectuează repetat în legătură cu apariția îndoielilor în privința veridicității concluziilor din raport.

(3) Recuzarea expertului se soluționează de organul de urmărire penală sau de instanță și hotărârea asupra acestei chestiuni nu este susceptibilă de a fi atacată.

Articolul 90. Martorul

(1) Martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță, precum și persoana care face declarații, în modul prevăzut de prezentul cod, în calitate de martor.

Ca martori pot fi citate persoane care posedă informații cu privire la vreo circumstanță care urmează să fie constatată în cauză.

(2) Nici o persoană nu poate fi silită să facă declarații contrar intereselor sale sau ale rudelor sale

apropiate.

(3) Nu pot fi citați și ascuțați ca martori:

- 1) persoanele care, din cauza defectelor fizice sau psihice, nu sînt în stare să înțeleagă just împrejurările care au importanță pentru cauză și să facă referitor la ele declarații exacte și juste;
- 2) apărătorii, colaboratorii birourilor de avocați – pentru constatarea unor date care le-au devenit cunoscute în legătură cu adresarea pentru acordare de asistență juridică sau în legătură cu acordarea acesteia;
- 3) persoanele care cunosc o anumită informație referitoare la cauză în legătură cu exercitarea de către ele a atribuțiilor de reprezentanți ai părților;
- 4) judecătorul, procurorul, reprezentantul organului de urmărire penală, greșierul – cu privire la circumstanțele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea de către ei a atribuțiilor lor procesuale, cu excepția cazurilor de participare la reținere în flagrant delict, de cercetare a probelor dobîndite prin intermediul lor, erorilor sau abuzurilor la efectuarea procedurii în cauza respectivă, de reexaminare a cauzei în ordine de revizie sau de restabilire a dosarului pierdut;
- 5) jurnalistul – pentru a preciza persoana care i-a prezentat informația cu condiția de a nu-i divulga numele, cu excepția cazului în care persoana benevol dorește să depună mărturii;
- 6) slujitorii cultelor – referitor la circumstanțele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea atribuțiilor lor;
- 7) medicul de familie și alte persoane care au acordat îngrijire medicală – referitor la viața privată a persoanelor pe care le deservesc;
- 8) persoana față de care există anumite probe că a săvîrșit infracțiunea ce se investighează;
- 9) Avocatul Poporului, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, adjuncții Avocatului Poporului și funcționarii Oficiului Avocatului Poporului – referitor la faptele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea atribuțiilor lor.

(4) Persoanele menționate la alin.(3) pct.5) și 7) pot fi citate și ascultate ca martori numai în cazul cînd această informație este absolut necesară pentru prevenirea sau descoperirea infracțiunilor deosebit de grave sau excepțional de grave.

(5) Persoanele care cunosc anumite circumstanțe despre cauza respectivă în legătură cu participarea lor la procesul penal în calitate de apărător, reprezentant al părții vătămate, părții civile sau părții civilmente responsabile sînt în drept, în cazuri excepționale, cu consimțămîntul persoanei interesele căreia le reprezintă, să facă declarații în favoarea ei, însă darea declarațiilor în aceste cazuri exclude participarea lor ulterioară în procedura acestei cauze.

(6) În cazurile necesare, pentru a rezolva chestiunea dacă o persoană este capabilă să înțeleagă just circumstanțele care prezintă importanță pentru cauză și să facă în privința lor declarații juste, organul de urmărire penală, iar la cererea părților, și instanța pot invita un expert.

(7) Martorul este obligat:

- 1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței pentru a face declarații și a participa la acțiuni procesuale;
- 2) să facă declarații veridice, să comunice tot ce știe în legătură cu cauza respectivă și să răspundă la întrebările puse, să confirme, prin semnătură, exactitatea declarațiilor sale incluse în procesul-verbal al acțiunii procesuale sau anexate la acesta;
- 3) să prezinte, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, obiecte, documente, mostre pentru cercetare comparativă;
- 4) să accepte, la cererea organului de urmărire penală, examinarea corporală;
- 5) la cererea organului de urmărire penală, să fie supus unei **expertize judiciare** în condiții de ambulator pentru verificarea capacității de a înțelege corect circumstanțele care urmează să fie constatate în cauza respectivă și de a face declarații juste în cazul în care sînt temeieri verosimile pentru a pune la îndoială o asemenea capacitate;
- 6) să se supună dispozițiilor legale ale reprezentantului organului de urmărire penală sau ale președintelui ședinței de judecată;
- 7) să nu părăsească sala de ședințe fără permisiunea președintelui ședinței;

8) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

(8) Neexecutarea neîntemeiată de către martor a obligațiilor sale atrage răspunderea prevăzută de lege.

(9) Dacă martorul nu se prezintă la acțiunea procesuală fără motive întemeiate, organul de urmărire penală sau instanța are dreptul să ordone aducerea lui silită.

(10) Martorul care refuză sau se eschivează de a face declarații poartă răspundere conform art.313 din Codul penal, iar martorul care face declarații mincinoase cu bună știință - conform art.312 din Codul penal.

(11) Rudele apropiate, precum și soțul, soția, logodnicul, logodnica, concubinul, concubina bănuțului, învinuțului, inculpatului, nu sînt obligate să facă declarații împotriva acestuia. Organul de urmărire penală sau instanța este obligată să aducă aceasta la cunoștință persoanelor respective sub semnătură.

(12) Martorul are dreptul:

1) să știe în legătură cu care cauză este citat;

2) să ceară recuzarea interpretului, traducătorului care participă la audierea sa;

3) să înainteze cereri;

4) să fie informat despre toate măsurile de protecție disponibile, conform prevederilor prezentului cod și ale Legii cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal;

5) să fie informat despre posibilitatea audierii, prin intermediul unei teleconferințe cu imaginea și vocea distorsionate, astfel încît să nu poată fi recunoscut;

6) să solicite organului de urmărire penală consemnarea datelor de identitate reale într-un proces-verbal separat, care se va păstra într-un plic sigilat, excluzînd posibilitatea învinuțului de a lua cunoștință de aceste date;

7) să refuze de a face declarații, de a prezenta obiecte, documente, mostre pentru cercetare comparativă sau date dacă acestea pot fi folosite ca probe care mărturisesc împotriva sa sau a rudelor sale apropiate;

8) să facă declarații în limba maternă sau în altă limbă pe care o posedă; să ia cunoștință de declarațiile sale înregistrate, să ceară corectarea sau completarea declarațiilor sale;

9) la depunerea declarațiilor, să utilizeze documente ce conțin calcule complicate, denumiri geografice și altă informație care este dificil de a o expune din memorie, notițe asupra amănuntelor greu de reținut; să ilustreze declarațiile sale cu scheme, desene grafice;

10) la participarea în acțiuni procesuale din cadrul urmăririi penale, să fie asistat de un apărător ales de el ca reprezentant;

11) să scrie personal declarațiile sale în procesul-verbal al audierii din cadrul urmăririi penale;

12) să ceară compensarea cheltuielilor suportate în cauza penală și repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței;

13) să i se restituie bunurile ridicate de organul de urmărire penală sau prezentate de el însuși în calitate de probe, să primească documentele, ce îi aparțin, în original.

(13) Martorul are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

Articolul 91. Reprezentantul legal al martorului minor

(1) Reprezentantul legal al martorului minor are dreptul să știe despre citarea de către organul de urmărire penală sau de instanță a persoanei interesele căreia le reprezintă, să o însoțească și să asiste la acțiunile procesuale cu participarea acestuia.

(2) Reprezentantul legal al martorului minor, luînd parte la efectuarea acțiunilor procesuale, are dreptul:

1) cu permisiunea organului de urmărire penală sau a instanței, să se adreseze persoanei interesele căreia le reprezintă cu întrebări, observații, îndrumări;

2) să înainteze cereri;

3) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

4) să facă obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței de judecată;

5) să ia cunoștință de procesul-verbal al acțiunilor procesuale la care el împreună cu persoana interesele căreia le reprezintă au participat în cauza dată și să ceară completarea lui sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

6) să invite pentru persoana interesele căreia le reprezintă un avocat în calitate de reprezentant.

(3) Reprezentantul legal al martorului minor, luând parte la efectuarea acțiunilor procesuale, este obligat:

1) să se supună dispozițiilor legale ale reprezentantului organului de urmărire penală;

2) să respecte ordinea stabilită în ședința de judecată.

Articolul 92. Avocatul martorului

(1) Persoana, fiind citată în calitate de martor, are dreptul să invite un avocat care îi va reprezenta interesele în organul de urmărire penală și o va însoți la acțiunile procesuale efectuate cu participarea sa.

(2) Avocatul invitat de către martor în calitate de reprezentant al său la organul de urmărire penală, după ce și-a confirmat calitatea și împuternicirile, are dreptul:

1) să știe în care cauză penală este citată persoana pe care o reprezintă;

2) să asiste pe tot parcursul desfășurării acțiunii procesuale la care participă persoana pe care o reprezintă;

3) să ceară, în condițiile prevăzute de lege, recuzarea interpretului, traducătorului care participă la audierea martorului respectiv;

4) să înainteze cereri;

5) să-i explice martorului drepturile lui și să atenționeze persoana care efectuează acțiunea procesuală asupra încălcărilor legii comise de ea;

6) să se adreseze, cu permisiunea organului de urmărire penală, persoanei interesele căreia le reprezintă cu întrebări, observații, îndrumări;

7) să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv;

8) să ia cunoștință de procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care el împreună cu persoana interesele căreia le reprezintă au participat și să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv.

(3) Avocatul martorului, luând parte la acțiunile procesuale, este obligat să se supună dispozițiilor legale ale reprezentantului organului de urmărire penală.

Titlul IV

PROBELE ȘI MIJLOACELE DE PROBĂ

Capitolul I

DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 93. Probele

(1) Probele sînt elemente de fapt dobîndite în modul stabilit de prezentul cod, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei.

(2) În calitate de probe în procesul penal se admit elementele de fapt constatate prin intermediul următoarelor mijloace:

1) declarațiile bănuitului, învinuitului, inculpatului, ale părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, martorului;

2) raportul de **expertiză judiciară**;

3) corpurile delictive;

4) procesele-verbale privind acțiunile de urmărire penală și ale cercetării judecătorești;

5) documentele (inclusiv cele oficiale);

6) înregistrările audio sau video, fotografiile;

- 7) constatările tehnico-științifice și medico-legale;
 - 8) actele procedurale în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografiile, înregistrările și altele;
 - 9) procesele-verbale de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele.
- (3) Elementele de fapt pot fi folosite în procesul penal ca probe dacă ele au fost dobândite de organul de urmărire penală sau de altă parte în proces, cu respectarea prevederilor prezentului cod.
- (4) Datele de fapt obținute prin activitatea specială de investigații pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate și verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin.(2), în conformitate cu prevederile legii procesuale, cu respectarea drepturilor și libertăților persoanei sau cu restricția unor drepturi și libertăți autorizată de către instanța de judecată.
- (5) Datele de fapt obținute de către echipele comune internaționale de efectuare a urmăririi penale pot fi admise ca probe numai în cazul în care au fost administrate prin intermediul mijloacelor de probă prevăzute la alin. (2).

Articolul 94. Datele neadmise ca probe

(1) În procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele care au fost obținute:

- 1) prin aplicarea violenței, amenințărilor sau a altor mijloace de constrângere, prin violarea drepturilor și libertăților persoanei;
- 2) prin încălcarea dreptului la apărare al bănuیتului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate, martorului;
- 3) prin încălcarea dreptului la interpret, traducător al participanților la proces;
- 4) de o persoană care nu are dreptul să efectueze acțiuni procesuale în cauza penală;
- 5) de o persoană care evident știe că intră sub incidența de recuzare;
- 6) dintr-o sursă care este imposibil de a o verifica în ședința de judecată;
- 7) prin utilizarea metodelor ce contravin prevederilor științifice;
- 8) cu încălcări esențiale de către organul de urmărire penală a dispozițiilor prezentului cod;
- 9) fără a fi cercetate, în modul stabilit, în ședința de judecată;
- 10) de la o persoană care nu poate recunoaște documentul sau obiectul respectiv, nu poate confirma veridicitatea, proveniența lui sau circumstanțele primirii acestuia;
- 11) prin provocarea, facilitarea sau încurajarea persoanei la savârșirea infracțiunii;
- 12) prin promisiunea sau acordarea unui avantaj nepermis de lege.

(2) Constituie încălcare esențială a dispozițiilor prezentului cod, la administrarea probelor, violarea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei sau a prevederilor legii procesuale penale prin privarea participanților la proces de aceste drepturi sau prin îngrădirea drepturilor garantate, fapt care a influențat sau a putut influența autenticitatea informației obținute, a documentului sau a obiectului.

(3) Datele administrate cu încălcările menționate la alin.(1) pot fi utilizate ca probe care confirmă faptul încălcărilor respective și vinovăția persoanelor care le-au admis.

(4) Plîngerile depuse în cursul procesului și hotărârile procesuale adoptate nu constituie probe ale vreunor circumstanțe care au importanță în cauza respectivă, ele fiind doar o dovadă a faptului că a fost depusă o plîngere și a fost adoptată o hotărîre.

(5) Prevederile alin.(1)-(4) se aplică în mod corespunzător și probelor obținute în temeiul probelor menționate la alin.(1)-(4), cu excepția cazului în care probele derivate se bazează pe o sursă independentă sau ar fi fost descoperite inevitabil.

Articolul 95. Admisibilitatea probelor

(1) Sînt admisibile probele pertinente, concludente și utile administrate în conformitate cu prezentul cod.

(2) Chestiunea admisibilității datelor în calitate de probe o decide organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea părților, ori, după caz, instanța de judecată.

(3) Dacă administrarea probelor a fost efectuată cu respectarea dispozițiilor prezentului cod,

argumentarea inadmisibilității probelor se face de către partea care cere respingerea lor. În caz contrar, obligația de a argumenta admiterea lor revine părții care le-a administrat sau părții în favoarea căreia au fost administrate probele.

Articolul 96. Circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal

(1) În cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale trebuie să se dovedească:

- 1) faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii, precum și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei;
- 2) circumstanțele prevăzute de lege care atenuază sau agravează răspunderea penală a făptuitorului;
- 3) datele personale care caracterizează inculpatul și victima;
- 4) caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune;
- 5) existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise;
- 6) toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei.

(2) Concomitent cu circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal, trebuie să fie descoperite cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii.

Articolul 97. Circumstanțele care se constată prin anumite mijloace de probă

În procesul penal se constată, prin anumite mijloace de probă, următoarele circumstanțe:

- 1) cauza decesului - prin raportul **expertizei judiciare** medico-legale;
- 2) existența, caracterul și gradul leziunilor corporale în cauzele penale - prin raportul **expertizei judiciare** medico-legale;
- 3) incapacitatea persoanei, la momentul săvârșirii faptei prejudiciabile, de a-și da seama de acțiunile sau inacțiunile sale sau de a le dirija ca urmare a unei boli mintale sau a unei dereglări psihice temporare, a unei alte dereglări a sănătății sau debilității - prin raportul **expertizei judiciare** psihiatrice;
- 4) incapacitatea martorului de a percepe și a reproduce circumstanțele, ce urmează a fi constatate în cauza penală, ca urmare a unei boli mintale, unei dereglări psihice temporare, a unei alte dereglări a sănătății sau a debilității - prin raportul **expertizei judiciare** psihiatrice;
- 5) atingerea de către partea vătămată, bănuțit, învinuit, inculpat a unei anumite vârste, dacă aceasta are importanță în cauză - prin certificat de vîrstă, iar în caz de incapacitate legată de vîrstă - prin raportul **expertizei judiciare** medico-legale sau psihiatrice;
- 6) prezența antecedentelor penale ale bănuțitului, învinuitului, inculpatului - prin certificat de cazier judiciar sau, după caz, prin copii de pe hotărîrile judecătorești de condamnare devenite definitive.

Articolul 98. Fapte și circumstanțe care nu trebuie dovedite

Se consideră fapte și circumstanțe care nu trebuie dovedite:

- 1) faptele unanim recunoscute;
- 2) veridicitatea metodelor moderne de cercetare, unanim acceptate, în domeniul științei, tehnicii, artei și meseriei.

Capitolul II PROBATORIUL

Articolul 99. Probatoriul

(1) În procesul penal, probatoriul constă în invocarea de probe și propunerea de probe, admiterea și administrarea lor în scopul constatării circumstanțelor care au importanță pentru cauză.

(2) Probele administrate se verifică și se apreciază de către organul de urmărire penală sau instanță.

Articolul 100. Administrarea probelor

(1) Administrarea probelor constă în folosirea mijloacelor de probă în procesul penal, care presupune strîngerea și verificarea probelor, în favoarea și în defavoarea învinuitului, inculpatului, de către organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea altor participanți la proces, precum și de către instanță, la cererea părților, prin procedeele probatorii prevăzute de prezentul cod.

(2) În scopul administrării probelor, apărătorul admis în procesul penal, în modul prevăzut de prezentul cod, este în drept:

1) să solicite și să prezinte obiecte, documente și informații necesare pentru acordarea asistenței juridice, inclusiv să poarte convorbiri cu persoane fizice dacă acestea sînt de acord să fie audiate în modul stabilit de lege;

2) să solicite certificate, caracteristici și alte documente din diverse organe și instituții competente, în modul stabilit;

3) în interesul asistenței juridice, să solicite, cu consimțămîntul persoanei pe care o apără, opinia specialistului pentru explicarea chestiunilor care necesită cunoștințe speciale.

(3) Bănuitul, învinuitul, inculpatul, apărătorul, acuzatorul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă și reprezentanții lor, precum și alte persoane fizice sau juridice, sînt în drept să prezinte informații orale și scrise, obiecte și documente care pot fi utilizate ca mijloace de probă.

(4) Toate probele administrate în cauza penală vor fi verificate sub toate aspectele, complet și obiectiv. Verificarea probelor constă în analiza probelor administrate, coroborarea lor cu alte probe, administrarea de noi probe și verificarea sursei din care provin probele, în conformitate cu prevederile prezentului cod, prin procedee probatorii respective.

Articolul 101. Aprecierea probelor

(1) Fiecare probă urmează să fie apreciată din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu - din punct de vedere al coroborării lor.

(2) Reprezentantul organului de urmărire penală sau judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri, formate în urma examinării lor în ansamblu, sub toate aspectele și în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege.

(3) Nici o probă nu are o valoare dinainte stabilită pentru organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

(4) Instanța de judecată este obligată să pună la baza hotărîrii sale numai acele probe la a căror cercetare au avut acces toate părțile în egală măsură și să motiveze în hotărîre admisibilitatea sau inadmisibilitatea tuturor probelor administrate.

(5) Hotărîrea de condamnare nu se poate întemeia, în măsură determinantă, pe declarațiile martorului protejat sau pe probele obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații.

Capitolul III MIJLOACELE DE PROBĂ ȘI PROCEDEELE PROBATORII

Secțiunea 1 Declarațiile

Articolul 102. Declarațiile

(1) Declarații sînt informațiile orale sau scrise, date în cadrul procesului penal de către persoană și care au importanță pentru justa soluționare a cauzei.

(2) Nu pot servi ca mijloace de probă datele comunicate de persoană dacă aceasta nu poate arăta sursa informațiilor sale.

Articolul 103. Declarațiile bănuितului, învinuitului, inculpatului

(1) Declarațiile bănuितului, învinuitului, inculpatului sînt informațiile orale sau scrise, depuse de aceștia la audiere în conformitate cu prevederile prezentului cod, referitor la circumstanțele care au servit temei pentru a-i recunoaște în această calitate, precum și la alte împrejurări ale cauzei pe care le cunosc.

(2) Recunoașterea vinovăției de către persoana bănuită sau învinuită de săvîrșirea infracțiunii poate fi pusă la baza învinuirii doar în măsura în care este confirmată de fapte și circumstanțe ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză.

(3) Bănuitul, învinuitul, inculpatul nu poate fi forțat să mărturisească împotriva sa sau împotriva rudelor sale apropiate ori să-și recunoască vinovăția și nu poate fi tras la răspundere pentru refuzul

de a face astfel de declarații.

(4) Datele comunicate de bănuit, învinuit, inculpat nu pot servi ca probe dacă ele se bazează pe informații a căror sursă nu este cunoscută. Dacă declarațiile bănuitului, învinuitului, inculpatului se bazează pe spusele altor persoane, este necesar ca și aceste persoane să fie audiate.

Articolul 104. Audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului

(1) Audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului se face numai în prezența unui apărător ales sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, imediat după reținerea bănuitului sau, după caz, după punerea sub învinuire, dacă acesta acceptă să fie audiat. Nu se permite audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului în stare de oboseală, precum și în timpul nopții, decât doar la cererea persoanei audiate în cazurile ce nu suferă amânare, care vor fi motivate în procesul-verbal al audierii.

(2) Persoana care efectuează urmărirea penală, înainte de a-l audia pe bănuit, învinuit, îl întreabă numele, prenumele, data, luna, anul și locul nașterii, precizează cetățenia, studiile, situația militară, situația familială și persoanele pe care le întreține, ocupația, domiciliul și altă informație necesară pentru identificarea persoanei lui în cauza respectivă, îi explică esența bănuirii, învinuirii și dreptul de a tăcea și de a nu da mărturie în defavoarea sa, după aceea îl întreabă dacă el acceptă să facă declarații asupra bănuirii sau învinuirii care i se incriminează. În cazul în care bănuitul, învinuitul refuză să facă declarații, aceasta se menționează în procesul-verbal al audierii. Dacă bănuitul, învinuitul acceptă să facă declarații, persoana care efectuează audierea îl întreabă dacă recunoaște bănuiala sau învinuirea ce i se impută și îi propune să facă în scris explicații asupra acesteia, iar dacă bănuitul, învinuitul nu poate scrie sau refuză să scrie personal declarația, aceasta se consemnează în procesul-verbal de către persoana care efectuează audierea.

(3) Audierea bănuitului, învinuitului, inculpatului nu poate începe cu citirea sau reamintirea declarațiilor pe care acesta le-a depus anterior. Bănuitul, învinuitul, inculpatul nu poate prezenta sau citi o declarație scrisă mai înainte, însă poate utiliza notele sale asupra amănuntelor greu de memorizat. (3¹) Durata audierii neîntrerupte a bănuitului, învinuitului, inculpatului nu poate depăși 4 ore, iar durata audierii în aceeași zi nu poate depăși 8 ore. Bănuitul, învinuitul, inculpatul are dreptul la o pauză de până la 20 de minute pe durata audierii de 4 ore. În cazul persoanelor grav bolnave, durata audierii se stabilește ținând cont de indicațiile medicului.

(4) Fiecare bănuit, învinuit este audiat separat. Persoana care efectuează audierea trebuie să ia măsuri ca bănuții, învinuții chemați în aceeași cauză să nu comunice între ei.

(5) Declarațiile bănuitului, învinuitului se consemnează în procesul-verbal al audierii, întocmit în conformitate cu prevederile art.260 și 261.

(6) În cazul în care bănuitul, învinuitul, inculpatul revine asupra vreuneia din declarațiile sale anterioare sau are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea se consemnează și se semnează în condițiile articolelor menționate în alin.(5).

(7) Dacă bănuitul, învinuitul nu are posibilitate de a se prezenta pentru a fi audiat, organul de urmărire penală procedează la audierea acestuia la locul aflării lui.

Articolul 105. Declarațiile martorului și condițiile audierii lui

(1) Declarațiile martorului sînt date orale sau scrise, depuse de acesta în cadrul audierii în condițiile prezentului cod, asupra oricăror circumstanțe care urmează să fie constatate în cauză, inclusiv asupra persoanei bănuitului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate și relațiilor sale cu aceștia.

(2) Martorii chemați în aceeași cauză sînt audiați fiecare separat, fără prezența altor martori. Persoana care efectuează urmărirea penală trebuie să ia măsuri ca martorii chemați în aceeași cauză să nu poată comunica între ei.

(3) Înainte de a începe audierea martorului, persoana care efectuează această acțiune procesuală constată identitatea lui (numele, prenumele, vîrsta, domiciliul, ocupația). Dacă există dubii în privința identității martorului, aceasta se constată prin alt mijloc de probă.

(4) Martorul surdomut este audiat cu participarea interpretului care cunoaște semnele acestuia și poate să comunice prin ele. Participarea interpretului este consemnată în procesul-verbal.

(5) În cazul în care martorul suferă de o boală psihică sau de o altă boală gravă, audierea lui se face

cu consimțământul medicului și în prezența acestuia.

(6) Persoana care efectuează acțiunea procesuală explică martorului drepturile și obligațiile prevăzute în art.90 și îl previne asupra răspunderii ce o poartă în caz de refuz de a depune declarații, precum și pentru declarații mincinoase, făcute cu bună știință și despre aceasta se face mențiune în procesul-verbal al audierii.

(7) În mod obligatoriu, fiecare martor este întrebat dacă este soț sau rudă apropiată cu vreuna din părți și în ce relații se află cu părțile. În cazul în care se dovedește a fi soț sau rudă apropiată a bănuitului, învinuitului, inculpatului, martorului i se explică dreptul de a tăcea și este întrebat dacă acceptă să facă declarații.

(8) La audierea martorului se interzice punerea întrebărilor care în mod evident urmăresc insultarea și umilirea persoanei.

Articolul 106. Locul audierii martorului

Martorul se audiază la locul desfășurării urmăririi penale sau cercetării judecătorești. În caz de necesitate, martorul poate fi audiat la locul aflării lui.

Articolul 107. Timpul și durata audierii martorului

(1) Audierea martorului se face, de regulă, în timpul zilei. În cazuri excepționale, audierea poate fi efectuată în timpul nopții, cu indicarea motivelor în procesul-verbal respectiv.

(2) Durata audierii neîntrerupte a martorului nu poate depăși 4 ore, iar durata generală, în aceeași zi, nu poate depăși 8 ore.

(3) Martorul poate solicita o pauză de maximum 20 de minute pe durata audierii de 4 ore.

Articolul 108. Jurământul martorului

(1) Înainte de a fi audiat, martorul în instanța de judecată depune următorul jurământ: "Jur că voi spune adevărul și că nu voi ascunde nimic din ceea ce știu".

(2) Martorii care, din motive de conștiință sau confesiune, nu depun jurământul vor rosti următoarea formulă: "Mă oblig să spun adevărul și să nu ascund nimic din ceea ce știu".

(4) Despre depunerea jurământului sau rostirea formulei și prevenirea privitor la răspunderea penală pentru declarații false se face mențiune în procesul-verbal, martorul semnând pentru conformitate.

Articolul 109. Modul de audiere a martorului

(1) Martorului i se aduce la cunoștință obiectul cauzei și i se propune să declare despre faptele și circumstanțele pe care le cunoaște și care se referă la cauză.

(2) După ce martorul a făcut declarații, lui i se pot pune întrebări cu privire la faptele și circumstanțele care trebuie constatate în cauză, precum și în ce mod a luat cunoștință de cele declarate. Nu se admite punerea întrebărilor care nu se referă la premisa probelor și care în mod evident urmăresc scopul insultării și umilirii martorului.

(3) În cazul în care prezența martorului la judecarea cauzei va fi imposibilă din motivul plecării lui peste hotarele țării sau din alte motive întemeiate, precum și pentru a reduce sau a exclude supunerea martorului unui vădit pericol sau pentru a reduce revictimizarea martorului, procurorul poate solicita audierea acestuia de către judecătorul de instrucție, cu asigurarea posibilității bănuitului, învinuitului, apărătorului acestuia, părții vătămate și procurorului de a pune întrebări martorului audiat.

(3¹) Bănuitul, învinuitul sau partea vătămată poate solicita procurorului audierea martorului în condițiile alin. (3). Refuzul procurorului de a audia martorul se contestă la judecătorul de instrucție, care, în cazul constatării temeiniciei plîngerii, va audia martorul în condițiile alin. (3).

(4) Consemnarea declarațiilor martorului se efectuează în condițiile art.260 și 261 sau, după caz, în condițiile art. 336 și 337.

(5) În cazul în care martorul minor în vîrstă de pînă la 14 ani urmează să fie audiat în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, procurorul solicită audierea acestuia în condițiile art. 110¹.

Articolul 110. Modalități speciale de audiere a martorului și protecția lui

(1) Dacă există motive temeinice de a considera că viața, integritatea corporală sau libertatea

martorului ori a unei rude apropiate a lui sînt în pericol în legătură cu declarațiile pe care acesta le face într-o cauză penală privind o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă și dacă există mijloacele tehnice respective, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța poate admite ca martorul respectiv să fie audiat fără a fi prezent fizic la locul unde se află organul de urmărire penală sau în sala în care se desfășoară ședința de judecată, prin intermediul mijloacelor tehnice prevăzute în prezentul articol.

(2) Audierea martorului în condițiile menționate la alin.(1) se face în baza unei încheieri motivate a judecătorului de instrucție sau, după caz, a instanței din oficiu ori la cererea motivată a procurorului, avocatului, martorului respectiv sau a oricărei persoane interesate.

(3) Martorului audiat în condițiile prezentului articol i se permite să comunice altă informație despre identitatea sa decît cea reală. Informația despre identitatea reală a martorului și alte date relevante ce exprimă legătura causală dintre fapta săvîrșită și martor se consemnează de către judecătorul de instrucție într-un proces-verbal separat care se păstrează la sediul instanței respective în plic sigilat, în condiții de maximă siguranță a confidențialității.

(4) La locul unde se află martorul care face declarații în condițiile menționate în prezentul articol, acesta va fi asistat de judecătorul de instrucție respectiv.

(5) Martorul poate fi audiat prin intermediul unei teleconferințe cu circuit închis, cu imaginea și vocea distorsionate astfel încît să nu poată fi recunoscut.

(6) Învinuitului, inculpatului și apărătorului acestuia, părții vătămate i se asigură posibilitatea de a adresa întrebări martorului audiat în condițiile alin.(5).

(7) Declarațiile martorului, audiat în condițiile prezentului articol, se înregistrează prin mijloace tehnice video și se consemnează integral în procesul-verbal întocmit în conformitate cu prevederile art.260 și 261. Casetele video pe care a fost înregistrată declarația martorului, sigilate cu sigiliul instanței, se păstrează în original la instanță împreună cu copia procesului-verbal al declarației.

(8) Declarațiile martorului, audiat în condițiile prezentului articol, pot fi utilizate ca mijloc de probă numai în măsura în care ele sînt confirmate de alte probe.

(9) Pot fi audiați ca martori, în condițiile prezentului articol, și investigatorii sub acoperire, alți participanți la proces care au obținut statut de persoană protejată în condițiile Legii cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal.

Articolul 110¹. Cazurile speciale de audiere a martorului minor

(1) Audierea martorului minor în vîrstă de pînă la 14 ani în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condițiile art. 109 alin. (5), se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui intervievator. Audierea minorului se va efectua în termene restrînse.

(2) Martorul minor și intervievatorul se vor afla în camera de audiere separați de judecătorul de instrucție și de celelalte persoane participante la această acțiune procesuală.

(3) În camera de vizualizare se vor afla judecătorul de instrucție, procurorul, apărătorul bănuțitului sau al învinuitului, psihologul, grefierul, reprezentantul legal al minorului supus audierii, reprezentantul legal al părții vătămate și, după caz, alte persoane în condițiile legii. Participanții la audiere vor adresa întrebări judecătorului de instrucție, care le va transmite intervievatorului în mod verbal, prin intermediul dispozitivelor tehnice, sau în scris, în timpul unei pauze.

(4) În caz de necesitate, intervievatorul își rezervă dreptul de a reformula întrebările dacă acestea au fost formulate într-un mod care poate trauma martorul minor, însă fără a schimba esența lor.

(5) Audierea martorului minor trebuie să se efectueze în așa mod încît să se evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a acestuia.

(6) Martorului minor care la data audierii nu a împlinit vîrsta de 14 ani i se va atrage atenția că trebuie să spună adevărul.

(7) Declarațiile martorului minor audiat în condițiile prezentului articol se înregistrează prin mijloace audio și video și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu art. 260 și 261. Judecătorul de instrucție sigilează suportul informațional pe care a fost înregistrată

declarația martorului și îl păstrează în original împreună cu copia de pe procesul-verbal al audierii. O copie a înregistrării audio/video și procesul-verbal al audierii se anexează la dosarul penal. În termen de 3 zile din momentul audierii sau nu mai târziu de ziua în care învinuitul s-a prezentat ori a fost adus în mod silit, organul de urmărire penală va aduce la cunoștința bănuțului sau învinuitului procesul-verbal al audierii martorului minor și copia înregistrării audio/video a acesteia, fapt pe marginea căruia se întocmește un proces-verbal.

(8) Dacă bănuțul sau învinuitul dorește să-i adreseze întrebări martorului minor, în baza unei cereri motivate este organizată o audiere suplimentară în condițiile prezentului articol. Audiarea repetată a minorului trebuie evitată în măsura în care acest lucru este posibil.

(9) Dacă în momentul audierii nu era identificat un bănuț, după identificarea persoanei și atribuirea acesteia a statutului de bănuț, în cel mai scurt timp posibil organul de urmărire penală aduce la cunoștința bănuțului sau a apărătorului acestuia procesul-verbal al audierii, prezentându-i și copia înregistrării audio/video a acesteia. Dacă bănuțul sau apărătorul acestuia dorește să adreseze întrebări minorului, în baza unei cereri motivate se organizează audierea suplimentară a minorului, în condițiile prezentului articol.

Articolul 111. Declarațiile și audierea părții vătămate

(1) Partea vătămată se audiază privitor la fapta penală și la alte circumstanțe care au importanță pentru cauză.

(2) Declarațiile și audierea părții vătămate se fac conform dispozițiilor ce se referă la declarațiile și audierea martorilor, fiind aplicate în mod corespunzător.

(3) În anumite cazuri, când poate fi prejudiciată viața intimă a părții vătămate, se interzice inculpatului învinuit de comiterea unei infracțiuni sexuale și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, cu excepția cazului când instanța acordă această permisiune. Inculpatul poate înainta cerere președintelui ședinței de judecată privind prezentarea probelor despre pretinsul caracter sau istoria personală a părții vătămate. Această cerere se soluționează în ședință închisă, la care inculpatul și acuzarea vor avea posibilitatea să se expună. În urma ședinței închise, instanța va acorda permisiunea de a prezenta probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a părții vătămate numai dacă se va convinge de relevanța unor asemenea probe și că omiterea lor ar putea să prejudicieze inculpatul astfel încât să afecteze achitarea lui în cazul în care administrarea acestor probe va fi interzisă. În asemenea cazuri, președintele ședinței va stabili limitele în care pot fi administrate aceste probe și adresate întrebări.

Articolul 112. Declarațiile și audierea părții civile și părții civilmente responsabile

(1) Declarațiile și audierea părții civile și părții civilmente responsabile se fac conform dispozițiilor ce se referă la audierea învinuitului, fiind aplicate în mod corespunzător. Partea civilă și partea civilmente responsabilă dau explicații privitor la acțiunea civilă înaintată.

(2) Partea civilă poate fi ascultată în calitate de martor privind circumstanțele care au importanță pentru soluționarea cauzei penale, aplicându-se în mod corespunzător dispozițiile ce se referă la audierea martorului.

Articolul 113. Confruntarea

(1) În cazul în care există divergențe între declarațiile persoanelor audiate în aceeași cauză, se procedează la confruntarea acestor persoane, inclusiv cu cele ale căror declarații sînt defavorabile bănuțului, învinuitului, dacă este necesar, pentru aflarea adevărului și înlăturarea divergențelor.

(2) Confruntarea se efectuează de către organul de urmărire penală din oficiu sau la cererea participanților la proces.

(3) Audiarea persoanelor confruntate se face cu respectarea dispozițiilor privitoare la audierea martorului sau învinuitului, care se aplică în mod corespunzător, în funcție de calitatea procesuală a persoanelor confruntate.

(4) Persoanele confruntate se audiază privitor la relațiile dintre ele, la faptele și circumstanțele în privința cărora declarațiile depuse anterior se contrazic. După audierea declarațiilor, persoanele confruntate pot să-și pună reciproc întrebări și răspund la întrebările persoanei care efectuează acțiunea procesuală.

(5) Declarațiile persoanelor confruntate se consemnează într-un proces-verbal întocmit conform prevederilor art.260 și 261.

(6) Nici un minor nu va fi obligat să participe la confruntarea cu persoana învinuită de infracțiuni contra integrității lui fizice și/sau morale.

Articolul 114. Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii

(1) Pentru a verifica sau a preciza declarațiile martorului, părții vătămate, bănuितului, învinuitului despre evenimentele infracțiunii săvârșite într-un loc concret, reprezentantul organului de urmărire penală este în drept să se prezinte la locul infracțiunii împreună cu persoana audiată și, după caz, cu apărătorul, interpretul, specialistul, reprezentantul legal și să propună persoanei audiate să descrie circumstanțele și obiectele despre care a făcut sau poate face și acum declarații.

(2) Persoana audiată arată calea spre locul săvârșirii infracțiunii, descrie circumstanțele și obiectele despre care anterior a făcut declarații și răspunde la întrebările reprezentantului organului de urmărire penală.

(3) Dacă, pe parcursul verificării declarațiilor la locul infracțiunii, vor fi descoperite obiecte și documente ce pot servi ca probe în cauza penală, ele se ridică și acest fapt se consemnează în procesul-verbal.

(4) Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii se permite cu condiția de a nu leza demnitatea și onoarea persoanelor care participă la această acțiune procesuală și de a nu pune în pericol sănătatea lor.

(5) Despre verificarea declarațiilor la locul infracțiunii se întocmește un proces-verbal, cu respectarea prevederilor art.260 și 261, în care, suplimentar, se fixează declarațiile persoanei făcute la fața locului. În cadrul efectuării verificării declarațiilor la fața locului pot fi aplicate mijloace tehnice, întocmite schițe, fapt ce se consemnează în procesul-verbal. Fonogramele, casetele audio și video, peliculele fotografice, schițele, documentele și obiectele ridicate se anexează la procesul-verbal.

Articolul 115. Aplicarea înregistrărilor audio sau video la audierea persoanelor

(1) La audierea bănuितului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate, a martorilor în alte condiții decât cele prevăzute la art. 110¹, pot fi aplicate, la cererea acestora sau din oficiu, de către organul de urmărire penală ori instanță, înregistrări audio sau video. Despre aplicarea înregistrărilor audio sau video se comunică persoanei care urmează să fie audiată înainte de începerea audierii.

(2) Înregistrarea audio sau video trebuie să conțină datele despre persoana care este audiată, persoana care efectuează audierea, toate datele care urmează să fie consemnate în procesul-verbal al audierii, conform cerințelor art.260 și 261, precum și întreaga desfășurare a audierii. Nu se admite înregistrarea audio sau video a unei părți din audiere, precum și repetarea specială pentru înregistrare audio sau video a declarațiilor deja făcute.

(3) După terminarea audierii, înregistrarea audio sau video se reproduce în întregime în fața persoanei audiate. Completările la înregistrarea audio sau video a declarațiilor făcute de persoana audiată se înregistrează, de asemenea, pe caseta audio sau video. Înregistrarea audio sau video se încheie cu declarația persoanei audiate care confirmă justetea declarațiilor.

(4) Declarațiile obținute în timpul audierii cu aplicarea înregistrării audio sau video se consemnează în procesul-verbal al audierii.

(5) În cazul în care înregistrarea audio sau video a declarațiilor se reproduce în cadrul efectuării unei alte acțiuni de urmărire penală, organul de urmărire penală este obligat să facă despre aceasta o mențiune în procesul-verbal respectiv.

Secțiunea a 2-a

Prezentarea spre recunoaștere

Articolul 116. Prezentarea persoanei spre recunoaștere

(1) Dacă este necesar de a prezenta o persoană spre recunoaștere martorului, părții vătămate, bănuितului, învinuitului, organul de urmărire penală îi audiază pe aceștia asupra circumstanțelor în

care au văzut persoana, precum și asupra semnelor și particularităților distinctive după care ar putea să o recunoască. Despre aceasta se întocmește un proces-verbal.

(2) Dacă cel chemat spre a face recunoașterea este martor sau parte vătămată, el este prevenit despre răspunderea penală, prevăzută în art.313 din Codul penal, pentru refuzul de a face declarații, în art.312 din Codul penal, pentru declarațiile mincinoase, precum și despre dreptul de a nu face declarații împotriva sa și împotriva rudelor sale apropiate.

(3) Persoana care trebuie recunoscută este prezentată celui care urmează să o recunoască în afara spațiului vizibilității celui care urmează a fi recunoscut, împreună cu cel puțin 4 asistenți procedurali de același sex, asemănători la exterior. La prezentarea spre recunoaștere se aplică fotografierea. Fotografiile persoanei prezentate spre recunoaștere și a asistenților procedurali vor fi anexate în mod obligatoriu la procesul-verbal.

(4) Înainte de prezentare, reprezentantul organului de urmărire penală propune persoanei care urmează a fi recunoscută să ocupe locul pe care îl dorește printre asistenții procedurali, făcând despre aceasta o mențiune în procesul-verbal.

(5) Recunoașterea nu va avea loc, iar cea care a avut loc nu se va considera întemeiată, dacă persoana chemată pentru a face recunoașterea a indicat particularități incerte pentru identificarea persoanei prezentate. Nu poate fi efectuată recunoașterea repetată a persoanei de către aceeași persoană după aceleași particularități.

(6) În cazul în care prezentarea persoanei spre recunoaștere este imposibilă, recunoașterea se poate face după fotografia acesteia, prezentată împreună cu fotografiile a cel puțin 4 alte persoane ce nu se deosebesc esențial între ele. Toate fotografiile se anexează la dosar.

(7) În legătură cu prezentarea spre recunoaștere a persoanei se întocmește un proces-verbal conform prevederilor art.260 și 261, cu excepția că cel recunoscut nu ia cunoștință la moment de procesul-verbal de recunoaștere și nu îl semnează.

Articolul 117. Prezentarea obiectelor spre recunoaștere

(1) Cei chemați pentru a recunoaște un obiect sînt în prealabil audiați asupra circumstanțelor în care au văzut obiectul care urmează a fi prezentat, precum și asupra semnelor și particularităților distinctive după care l-ar putea recunoaște. Despre aceasta se întocmește un proces-verbal.

(2) Dacă cel chemat pentru a face recunoașterea obiectului este martor sau parte vătămată, el este prevenit despre răspunderea penală prevăzută în art.313 din Codul penal, pentru refuzul de a face declarații, în art.312 din Codul penal, pentru declarații mincinoase, precum și despre dreptul de a nu face declarații împotriva rudelor sale apropiate.

(3) Obiectul ce urmează a fi recunoscut se prezintă împreună cu cel puțin alte 2 obiecte omogene. Persoana care recunoaște obiectul este obligată să explice după care semne sau particularități l-a recunoscut.

(4) La prezentarea spre recunoaștere a cadavrului sau a unor părți ale lui, sau a obiectelor de anticariat, precum și a altor obiecte pentru care este imposibil de a alege și prezenta analogul, recunoașterea se face după exemplar unic.

(5) În caz de prezentare spre recunoaștere a cadavrului unei persoane, pe care cel chemat de a o recunoaște o știa din viață, se permite efectuarea toaletei cosmetice respective a decedatului. La prezentarea spre recunoaștere a unui obiect, se permite curățarea lui de murdărie, rugină și de alte stratificări dacă aceasta nu îl va distruge ca mijloc de probă.

(6) În legătură cu prezentarea spre recunoaștere a obiectului, se întocmește un proces-verbal conform prevederilor art.260 și 261.

Secțiunea a 3-a

Cercetarea la fața locului, examinarea corporală, exhumarea cadavrului, reconstituirea faptei și experimentul

Articolul 118. Cercetarea la fața locului

(1) În scopul descoperirii și ridicării urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă pentru a

stabili circumstanțele infracțiunii ori alte circumstanțe care au importanță pentru cauză, organul de urmărire penală efectuează cercetarea la fața locului a terenurilor, încăperilor, obiectelor, documentelor, sistemelor informatice sau suporturilor de stocare a datelor informatice, animalelor, cadavrelor umane sau de animale.

(2) Cercetarea la fața locului a încăperii sau a domiciliului se efectuează cu acordul în scris al proprietarului sau al posesorului ori, în lipsa acestuia, al unuia dintre membrii majori ai familiei sale. În caz de infracțiune de violență în familie, cercetarea la fața locului a domiciliului poate fi efectuată cu acordul victimei, iar dacă victima este o persoană minoră, cu acordul membrului major al familiei, altul decât făptuitorul. În lipsa acordului în scris, cercetarea la fața locului a încăperii sau a domiciliului se efectuează în baza ordonanței organului de urmărire penală, cu autorizarea judecătorului de instrucție.

(3) Organul de urmărire penală cercetează obiectele vizibile, iar în caz de necesitate, permite accesul la ele în măsura în care nu se încalcă drepturile omului. În anumite cazuri, persoana care efectuează urmărirea penală, dacă este necesar, execută diferite măsurări, fotografieri, filmări, întocmește desene, schițe, face mulate și tipare de pe urme de sine stătător sau cu ajutorul specialistului în materia respectivă. Locul cercetării poate fi înconjurat de colaboratorii organelor de menținere a ordinii publice.

(4) Obiectele descoperite în timpul cercetării la fața locului se examinează la locul efectuării acestei acțiuni și rezultatele examinării se consemnează în procesul-verbal al acțiunii respective. Dacă pentru examinarea obiectelor și documentelor se cere un timp mai îndelungat, precum și în alte cazuri, persoana care efectuează urmărirea penală le poate ridica pentru a le examina în sediul organului de urmărire penală. Pentru aceasta, obiectele și documentele se împachetează, se sigilează, pachetul se semnează și despre aceasta se face mențiune în procesul-verbal.

(5) Organul de urmărire penală efectuează examinarea sistemelor informatice sau a suporturilor de stocare a datelor informatice, în caz de necesitate, cu ajutorul specialistului în domeniul respectiv.

(6) La cererea persoanei care deține sau are sub control obiectele ce conțin date informatice, organul de urmărire penală dispune, prin ordonanță motivată, efectuarea de copii, care servesc ca mijloc de probă. Copiile se realizează prin utilizarea metodelor și mijloacelor tehnice ce asigură integritatea și autenticitatea datelor informatice.

(7) În cazul în care pentru examinarea obiectelor care conțin date informatice se cere un timp mai îndelungat sau este necesară efectuarea **expertizei judiciare** ori a constatării tehnico-științifice a sistemelor informatice sau a suporturilor de stocare a datelor informatice, persoana care efectuează urmărirea penală ridică obiectele respective pentru a le examina la sediul organului de urmărire penală sau pentru a dispune efectuarea **expertizei judiciare** ori a constatării tehnico-științifice. Pentru aceasta, obiectele care conțin datele informatice se împachetează și se sigilează, iar pachetul se semnează, făcându-se mențiunea respectivă în procesul-verbal.

Articolul 119. Examinarea corporală

(1) Organul de urmărire penală are dreptul să efectueze examinarea corporală a bănuitului, învinuitului, inculpatului, martorului sau părții vătămate, cu consimțământul acestora sau în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală, cu autorizarea judecătorului de instrucție, pentru a constata dacă pe corpul acestora există urme ale infracțiunii sau semne particulare, în cazul în care pentru aceasta nu este necesară **expertiza judiciară** medico-legală.

(2) În caz de infracțiune flagrantă, examinarea corporală poate fi efectuată fără autorizarea judecătorului de instrucție, însă, în termen de 24 de ore, el trebuie să fie informat despre acțiunea efectuată, cu prezentarea materialelor respective ale cauzei pentru controlul legalității acestei acțiuni.

(3) Dacă este necesar, examinarea corporală se face cu participarea medicului.

(4) Persoana care efectuează urmărirea penală nu asistă la examinarea corporală a unei persoane de sex opus dacă este necesară dezbrăcarea acesteia. În acest caz, examinarea corporală se face de către un medic.

(5) În cursul examinării corporale sînt interzise acțiuni care înjosesc demnitatea persoanei

examine sau îi pun în pericol sănătatea.

Articolul 120. Examinarea cadavrului

Examinarea exterioară a cadavrului la locul unde a fost descoperit se face de către organul de urmărire penală, cu participarea medicului legist, iar în lipsa acestuia - cu participarea unui alt medic. În caz de necesitate, pentru examinarea cadavrului se atrag și alți specialiști. Cadavrul, după examinare, se expediază la instituția de **expertiză judiciară respectivă**, unde vor fi luate măsuri pentru a preveni pierderea, deteriorarea, alterarea cadavrului sau a părților acestuia.

substituit prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 121. Exhumarea cadavrului

(1) Exhumarea cadavrului se face în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală, cu autorizarea judecătorului de instrucție și cu înștiințarea rudelor.

(2) Exhumarea cadavrului se face în prezența procurorului și a specialistului în domeniul medicinei legale, cu anunțarea prealabilă a serviciului sanitar epidemiologic din localitate.

(3) După exhumare, cadavrul poate fi dus la instituția medicală respectivă pentru efectuarea altor investigații.

Articolul 122. Reconstituirea faptei

(1) Organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea participanților la proces, precum și instanța de judecată, la cererea părților, considerînd că este necesar pentru verificarea și precizarea unor date, pot proceda la reconstituirea, integrală sau parțială, a faptei la fața locului, cu participarea făptuitorului, prin reproducerea acțiunilor, situației sau a altor circumstanțe în care s-a produs fapta. Cu acest prilej, în cazurile necesare se pot face măsurări, filmări, fotografieri, întocmi desene și schițe.

(2) La reconstituirea faptei se interzic acțiuni care înjosesc onoarea și demnitatea persoanelor care participă la reconstituire și a celor din jurul lor sau care le pun în pericol sănătatea.

Articolul 123. Experimentul în procedura de urmărire penală

(1) În scopul verificării și precizării datelor ce au importanță pentru cauza penală și care pot fi reproduse în condițiile efectuării unor experimente și a altor activități de investigații, organul de urmărire penală este în drept să efectueze un experiment în procedura de urmărire penală.

(2) În caz de necesitate, organul de urmărire penală este în drept să antreneze în efectuarea experimentului bănuitul, învinuitul, martorul, cu consimțământul acestora, specialistul și alte persoane și să utilizeze diferite mijloace tehnice.

(3) Experimentul se permite cu condiția de a nu pune în pericol viața și sănătatea participanților la el, de a nu leza onoarea și demnitatea lor și de a nu cauza prejudiciu material participanților.

Articolul 124. Procesul-verbal de cercetare la fața locului, de examinare corporală, de exhumare a cadavrului, de reconstituire a faptei și de efectuare a experimentului

Despre efectuarea cercetării la fața locului, examinării corporale, examinării cadavrului, exhumării cadavrului, reconstituirii faptei și experimentului se întocmește proces-verbal în conformitate cu prevederile art.260 și 261, în care detaliat se expun toate circumstanțele, mersul și rezultatele acțiunii procesuale respective, particularitățile mijloacelor tehnice utilizate. La procesul-verbal se anexează schițe, proiecte și materiale ce reflectă utilizarea mijloacelor tehnice.

Secțiunea a 4-a

Percheziția și ridicarea de obiecte și documente

Articolul 125. Temeiurile pentru efectuarea percheziției

(1) Organul de urmărire penală este în drept să efectueze percheziție dacă din probele acumulate sau din materialele activității speciale de investigații rezultă o presupunere rezonabilă că într-o anumită încăpere ori într-un alt loc sau la o anumită persoană se pot afla instrumente ce au fost destinate pentru a fi folosite sau au servit ca mijloace la săvârșirea infracțiunii, obiecte și valori dobândite de pe urma infracțiunii, precum și alte obiecte sau documente care ar putea avea importanță pentru cauza penală și care prin alte procedee probatorii nu pot fi obținute.

(2) Percheziția se poate efectua și în scopul descoperirii unor persoane căutate, a unor cadavre sau a altor date importante pentru cauza penală.

(3) Percheziția se efectuează în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală și numai cu autorizația judecătorului de instrucție.

(4) În cazurile ce nu suferă amânare sau în caz de delict flagrant, percheziția se poate efectua în baza unei ordonanțe motivate a procurorului, fără autorizația judecătorului de instrucție, urmînd ca acestuia să i se prezinte imediat, dar nu mai tîrziu de 24 de ore de la terminarea percheziției, materialele obținute în urma percheziției, indicîndu-se motivele efectuării ei. Judecătorul de instrucție verifică legalitatea acestei acțiuni procesuale.

(5) În cazul constatării faptului că percheziția a fost efectuată legal, judecătorul de instrucție confirmă rezultatul acesteia printr-o încheiere motivată. În caz contrar, prin încheiere motivată, recunoaște percheziția ca fiind ilegală.

Articolul 126. Temeiurile pentru ridicarea de obiecte sau documente

(1) Organul de urmărire penală, în baza unei ordonanțe motivate, este în drept să ridice obiectele sau documentele care au importanță pentru cauza penală dacă probele acumulate sau materialele activității speciale de investigații indică exact locul și persoana la care se află acestea.

(2) Ridicarea de documente ce conțin informații care constituie secret de stat, comercial, bancar, precum și ridicarea informației privind convorbirile telefonice se fac numai cu autorizația judecătorului de instrucție.

Articolul 127. Persoanele prezente la efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente

(1) În caz de necesitate, la efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente poate participa interpretul sau specialistul.

(2) La efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente trebuie să fie asigurată prezența persoanei la care se face percheziția sau ridicarea ori a unor membri adulți ai familiei acesteia, ori a celor care reprezintă interesele persoanei în cauză. Dacă prezența acestor persoane este imposibilă, se invită reprezentantul autorității executive a administrației publice locale.

(3) Ridicarea de obiecte și documente sau percheziția în încăperile instituțiilor, întreprinderilor, organizațiilor și unităților militare se efectuează în prezența reprezentantului respectiv.

(4) Persoanele la care se efectuează percheziția sau ridicarea de obiecte și documente, precum și specialiștii, interpreții, reprezentanții, apărătorii, au dreptul să asiste la toate acțiunile organului de urmărire penală și să facă în legătură cu aceasta obiecții și declarații care vor fi consemnate în procesul-verbal.

(5) În scopul asigurării securității, organele de urmărire penală pot antrena subdiviziuni ale instituțiilor prevăzute la art. 56 alin. (1) sau alte instituții. Identitatea persoanelor antrenate de organele de urmărire penală pentru asigurarea securității poate fi ascunsă sau/și deghizată, fapt care se consemnează în procesul-verbal.

(6) Persoana la care se face percheziția sau ridicarea de obiecte și documente are dreptul să înregistreze prin mijloace audiovideo aceste acțiuni, informînd despre acest fapt organul de urmărire penală.

(7) Dacă persoana la care se efectuează percheziția solicită prezența apărătorului, acțiunea procesuală se întrerupe pînă la prezentarea apărătorului, dar nu mai mult decît pentru 2 ore. În caz de urgență determinată de riscul de pierdere, alterare sau distrugere a probelor ori de pericolul pentru siguranța persoanei la care se face percheziția sau a altor persoane, percheziția continuă, cu indicarea motivelor în procesul-verbal.

Articolul 128. Procedura efectuării percheziției sau ridicării de obiecte și documente

(1) Este interzis de a efectua ridicări de obiecte și documente sau de a face percheziții în timpul nopții, cu excepția cazurilor de delict flagrant.

(2) În baza ordonanței de efectuare a percheziției sau a ridicării de obiecte și documente cu autorizația judecătorului de instrucție, persoana care efectuează urmărirea penală este în drept să intre în domiciliu sau în alte încăperi.

(3) Pînă la începerea percheziției sau ridicării de obiecte și documente, reprezentantul organului de

urmărire penală este obligat să înmîneze, sub semnătură, persoanei la care se face percheziția sau ridicarea copia de pe ordonanța respectivă. Ordonanța trebuie să conțină, pe lângă datele prevăzute la art. 255, date cu privire la obiectele sau documentele căutate.

(4) La ridicarea de obiecte și documente, după prezentarea ordonanței, reprezentantul organului de urmărire penală cere să i se predea obiectele sau documentele care urmează a fi ridicate, iar în caz de refuz, procedează la ridicarea lor forțată. Dacă obiectele sau documentele ce urmează a fi ridicate lipsesc la locul indicat în ordonanță, persoana care efectuează urmărirea penală este în drept să facă percheziție. Rezultatul percheziției urmează a fi prezentat, pentru verificare, judecătorului de instrucție în termen de 24 de ore, în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(5) În cadrul efectuării percheziției, după prezentarea ordonanței, reprezentantul organului de urmărire penală cere să i se predea obiectele și documentele menționate în ordonanță. Instituțiile financiare nu pot invoca secretul bancar drept motiv pentru a refuza prezentarea documentelor solicitate. Dacă obiectele și documentele căutate se predau benevol, persoana care efectuează urmărirea penală se limitează la ridicarea acestora, fără a mai efectua alte măsuri de investigații.

(6) Toate obiectele și documentele ridicate se prezintă tuturor persoanelor prezente la efectuarea percheziției sau ridicării. Obiectele și documentele descoperite în timpul percheziției sau ridicării, a căror circulație este interzisă de lege, trebuie ridicate indiferent de faptul dacă au sau nu legătură cu cauza penală.

(7) La efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente, persoana care efectuează urmărirea penală are dreptul să deschidă încăperile și depozitele încuiate dacă proprietarul refuză să le deschidă benevol, evitându-se deteriorarea nejustificată a bunurilor.

(8) La efectuarea percheziției pot fi utilizate mijloace tehnice, fapt ce va fi menționat în procesul-verbal.

(9) Organul de urmărire penală este obligat să ia măsuri pentru a nu se da publicității circumstanțele privitor la viața intimă a persoanei, constatate în legătură cu efectuarea percheziției sau ridicării.

(10) Persoana care efectuează urmărirea penală are dreptul să interzică persoanelor aflate în încăpere sau la locul unde se efectuează percheziția, precum și persoanelor care au intrat în această încăpere sau au venit în acest loc, să plece ori să comunice între ele sau cu alte persoane pînă la terminarea percheziției. În caz de necesitate, încăperea sau locul unde se efectuează percheziția pot fi luate sub pază.

Articolul 129. Procedura percheziției sau ridicării efectuate în localurile misiunilor diplomatice
(1) În localurile misiunilor diplomatice, inclusiv în localurile în care locuiesc membrii misiunilor diplomatice și familiile lor, percheziția sau ridicarea se poate efectua numai la cererea sau cu consimțămîntul statului străin, exprimate de șeful misiunii diplomatice. Consimțămîntul pentru efectuarea percheziției sau ridicării se solicită prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova.

(2) La efectuarea percheziției sau ridicării în localurile menționate în alin.(1) este obligatorie prezența procurorului și a unui reprezentant al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova.

(3) Percheziția sau ridicarea de obiecte și documente în localurile misiunilor diplomatice se efectuează conform prevederilor prezentului cod.

Articolul 130. Percheziția corporală și ridicarea

(1) În cazul în care există temeieri de a efectua percheziția sau ridicarea în încăperi, reprezentantul organului de urmărire penală poate extrage obiecte și documente ce au importanță pentru cauză care se află în hainele, în lucrurile sau pe corpul persoanei la care se efectuează această acțiune de urmărire penală.

(2) Percheziția corporală fără întocmirea ordonanței despre aceasta și fără autorizația judecătorului de instrucție se poate efectua:

- 1) la reținerea bănuțului, învinuitului, inculpatului;
- 2) la aplicarea față de bănuț, învinuit, inculpat a măsurii preventive de arestare;

3) în cazul în care există suficiente temeiuri de a presupune că persoana prezentă în încăperea unde se efectuează percheziția sau ridicarea poate purta asupra sa documente sau alte obiecte care pot avea importanță probatorie în cauza penală.

(3) Percheziția corporală sau ridicarea de obiecte se efectuează de reprezentantul organului de urmărire penală, cu participarea, după caz, a unui specialist de același sex cu persoana percheziționată.

Articolul 131. Procesul-verbal al percheziției sau ridicării

(1) Reprezentantul organului de urmărire penală care efectuează percheziția sau ridicarea de obiecte și documente întocmește un proces-verbal potrivit dispozițiilor art.260 și 261. Dacă, o dată cu procesul-verbal, se întocmește o listă specială a obiectelor și documentelor ridicate, aceasta se anexează la procesul-verbal. Procesul-verbal al percheziției sau ridicării trebuie să conțină mențiunea că celor prezenți li s-au explicat drepturile și obligațiile lor prevăzute de prezentul cod, precum și declarațiile făcute de aceste persoane.

(2) În privința obiectelor și documentelor care urmează a fi ridicate trebuie să se menționeze dacă au fost predate benevol sau ridicate forțat, precum și în ce loc și în ce împrejurări ele au fost descoperite. Toate obiectele și documentele ridicate trebuie să fie enumerate în procesul-verbal sau în lista anexată, indicându-se exact numărul, măsura, cantitatea, elementele lor caracteristice și, pe cât e posibil, valoarea lor.

(3) Dacă, în timpul percheziției sau ridicării, s-au comis acțiuni de încălcare a ordinii de către persoanele la care se efectua percheziția sau ridicarea sau de către alte persoane, ori s-au făcut încercări de a distruge sau a ascunde obiectele sau documentele căutate, reprezentantul organului de urmărire penală va consemna în procesul-verbal aceste acțiuni, indicând totodată și măsurile întreprinse de el.

(4) Procesul-verbal de percheziție sau ridicare se aduce la cunoștința tuturor persoanelor care participă la efectuarea acestor acțiuni procesuale și sînt prezente la efectuarea lor, fapt care este confirmat prin semnătura fiecăreia dintre ele. Persoanele antrenate de organele de urmărire penală în asigurarea securității nu semnează procesul-verbal de efectuare a percheziției.

(5) Obiectele și documentele ridicate trebuie, pe cât e posibil și necesar, să fie împachetate și sigilate chiar la locul percheziției sau ridicării, despre ce se face mențiune în procesul-verbal respectiv. Pachetele sigilate se semnează de către persoana care a efectuat percheziția sau ridicarea.

Articolul 132. Înmînarea obligatorie a copiei de pe procesul-verbal al percheziției sau ridicării

(1) Copia de pe procesul-verbal al percheziției sau ridicării se înmînează, contra semnătură, persoanelor la care au fost efectuate aceste acțiuni procesuale sau unui membru adult al familiei lor, iar în cazul absenței lor - reprezentantului autorității executive a administrației publice locale și li se explică dreptul și modul de contestare a acestor acțiuni procesuale.

(2) Dacă percheziția sau ridicarea s-a efectuat în sediul unei întreprinderi, instituții, organizații sau unități militare, copia de pe procesul-verbal se înmînează reprezentantului acestora.

Secțiunea a 5-a **Activitatea specială de investigații**

Articolul 132¹. Dispozițiile generale privind activitatea specială de investigații

(1) Activitatea specială de investigații reprezintă totalitatea de acțiuni de urmărire penală cu caracter public și/sau secret efectuate de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale numai în condițiile și în modul prevăzute de prezentul cod.

(2) Măsurile speciale de investigații se dispun și se efectuează dacă sînt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

1) pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor;

2) există o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvîrșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege;

3) acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Articolul 132². Măsurile speciale de investigații

(1) În vederea descoperirii și cercetării infracțiunilor se efectuează următoarele măsuri speciale de investigații:

1) cu autorizarea judecătorului de instrucție:

- a) cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat;
- b) supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea;
- c) interceptarea și înregistrarea comunicărilor sau a imaginilor;
- d) reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimerilor poștale;
- e) monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice;
- f) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară;
- g) documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice;
- h) colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;

2) cu autorizarea procurorului:

- a) identificarea abonatului, proprietarului sau utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic;
- b) urmărirea vizuală;
- c) controlul transmișiei sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite;
- d) investigația sub acoperire;
- e) supravegherea transfrontalieră;
- f) livrarea controlată;
- g) achiziția de control.

(2) În procesul de efectuare a măsurilor speciale de investigații, în condițiile prezentului cod, se face uz de sisteme informaționale, aparate de înregistrare video și audio, de aparate de fotografiat și de filmat, de alte mijloace tehnice, inclusiv de mijloace tehnice speciale pentru obținerea în secret a informației.

(3) Măsurile speciale de investigații se efectuează de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale autorităților indicate în Legea privind activitatea specială de investigații.

Articolul 132³. Temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații

(1) Temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații sînt:

- 1) actele procesuale de dispoziție ale ofițerului de urmărire penală, ale procurorului sau ale judecătorului de instrucție în cauzele penale aflate în procedura acestora;
- 2) interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;
- 3) cererile de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

(2) Procurorul coordonează, conduce și controlează efectuarea măsurii speciale de investigații sau desemnează un ofițer de urmărire penală pentru realizarea acestor acțiuni.

Articolul 132⁴. Procedura de dispunere a măsurilor speciale de investigații

(1) Procurorul care conduce sau exercită urmărirea penală pune, prin ordonanță motivată, măsura specială de investigații în executarea subdiviziunilor specializate ale autorităților indicate în Legea privind activitatea specială de investigații.

(2) Măsurile speciale de investigații autorizate trebuie să înceapă la data indicată în actul de dispunere sau cel târziu la data expirării termenului pentru care au fost autorizate.

(3) Măsurile speciale de investigații prevăzute la art. 132² alin. (1) pct. 1) pot fi autorizate, ca excepție, în baza ordonanței motivate a procurorului în cazurile infracțiunilor flagrante, precum și atunci cînd există circumstanțe ce nu permit amînare, iar încheierea nu poate fi obținută fără

existența unui risc esențial de întârziere care poate conduce la pierderea informațiilor probatorii sau pune în pericolul imediat securitatea persoanelor. Judecătorul de instrucție urmează să fie informat, în termen de 24 de ore, despre efectuarea acestor măsuri, prezentându-i-se toate materialele în care este argumentată necesitatea efectuării măsurilor speciale de investigații. Dacă sînt temeiuri suficiente, judecătorul de instrucție, prin încheiere motivată, confirmă legalitatea efectuării acestor măsuri.

(4) Ofițerul de investigații care efectuează măsurile speciale de investigații informează procurorul printr-un raport, la finisarea efectuării măsurii speciale de investigații sau în termenul stabilit în actul de dispunere, despre rezultatele obținute la efectuarea măsurii speciale de investigații.

(5) În cazul în care măsura specială de investigații este autorizată de către judecătorul de instrucție, procurorul prezintă acestuia toate materialele acumulate de către ofițerul de investigații pentru efectuarea controlului legalității.

(6) Dacă în cadrul examinării raportului se constată că nu sînt respectate condițiile de întindere a efectuării măsurii speciale de investigații sau prin măsura dispusă se încalcă disproporționat sau în mod vădit drepturile și interesele legitime ale omului, sau au dispărut motivele care au stat la baza ingerinței, procurorul sau judecătorul de instrucție dispune încetarea măsurii.

(7) Măsura specială de investigații se dispune pe o perioadă de 30 de zile cu posibilitatea de a fi prelungită întemeiat pînă la 6 luni, cu excepțiile stabilite de prezentul cod. Fiecare prelungire a duratei măsurii speciale de investigație nu poate depăși 30 de zile. Dacă termenul de autorizare a efectuării măsurii speciale de investigații a fost prelungit pînă la 6 luni, este interzisă autorizarea repetată a măsurii speciale de investigații pe același temei și asupra aceluiași subiect, cu excepția utilizării agenților sub acoperire sau apariției circumstanțelor noi, a cercetării faptelor legate de investigarea crimei organizate și finanțării terorismului, precum și a căutării învinuitului.

(8) Procurorul este obligat să dispună încetarea măsurii speciale de investigații de îndată ce au dispărut temeiurile și motivele care au justificat autorizarea ei, fără dreptul de a dispune reluarea efectuării măsurii.

(9) În cazul în care temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații nu mai există, ofițerul de urmărire penală sau ofițerul de investigații propune procurorului încetarea ei imediată.

(10) Este interzisă dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigații cu privire la raporturile legale de asistență juridică dintre avocat și clientul său.

Articolul 132⁵. Consemnarea măsurilor speciale de investigații

(1) Ofițerul care efectuează măsurile speciale de investigații întocmește un proces-verbal pentru fiecare măsură efectuată, în care consemnează:

- 1) locul, data și ora începerii și finisării măsurii speciale de investigații;
- 2) funcția, numele și prenumele subiectului care întocmește procesul-verbal;
- 3) numele, prenumele și calitatea persoanelor care au participat la efectuarea acțiunii, iar dacă este necesar, adresele lor, obiectiile și explicațiile acestora;
- 4) descrierea detaliată a faptelor constatate, precum și a acțiunilor întreprinse în cadrul efectuării măsurii speciale de investigații;
- 5) mențiunea privind efectuarea, în cadrul realizării măsurii speciale de investigații, a fotografierii, filmării, înregistrării audio, utilizarea mijloacelor tehnice, condițiile și modul de aplicare a lor, obiectele față de care au fost aplicate aceste mijloace și rezultatele obținute.

(2) La procesul-verbal se anexează, în plic sigilat, purtătorul material de informații care conține rezultatele măsurilor speciale de investigații.

(3) Procesul-verbal și purtătorul material de informații se anexează la cauza penală.

(4) La încetarea măsurii speciale de investigații sau la solicitarea procurorului ori a judecătorului de instrucție, ofițerul de investigații care a efectuat măsura transmite acestuia procesul-verbal, la care se anexează toate materialele acumulate la efectuarea măsurii speciale de investigații.

(5) În cazul în care constată că măsura s-a efectuat cu încălcarea vădită a drepturilor și libertăților omului sau ofițerul de investigații a acționat cu depășirea prevederilor ordonanței/încheierii de autorizare, procurorul sau judecătorul de instrucție declară nul procesul-verbal și dispune prin

ordonanță/încheiere nimicirea imediată a purtătorului material de informații și a materialelor acumulate pe parcursul efectuării măsurii speciale de investigații.

(6) În cazul în care constată că prin acțiunile întreprinse ofițerul de investigații a încălcat vădit drepturile și libertățile omului, procurorul sau judecătorul de instrucție declară nule măsurile întreprinse și sesizează autoritățile competente. Ordonanța procurorului se atacă la procurorul ierarhic superior. Încheierea judecătorului de instrucție este irevocabilă. La examinarea legalității efectuării măsurii speciale de investigații, procurorul sau judecătorul de instrucție examinează modul de desfășurare a măsurii, respectarea condițiilor și temeiurilor în baza cărora s-a dispus măsura specială de investigație.

(7) Dacă prin ordonanță/încheiere se constată legalitatea efectuării măsurii speciale de investigații, procurorul sau judecătorul de instrucție, în cazul când acesta a autorizat măsura, informează persoanele care au fost supuse măsurii speciale de investigații. Pe parcursul efectuării urmăririi penale, judecătorul de instrucție sau procurorul poate amâna, prin hotărâre motivată, informarea persoanei supuse măsurii speciale de investigații, dar nu mai târziu de momentul încetării urmăririi penale.

(8) Din momentul informării prevăzute la alin. (7), persoana supusă măsurii speciale de investigații are dreptul să ia cunoștință de procesul-verbal privind efectuarea măsurii speciale de investigații și de purtătorul material de informații, precum și de ordonanța procurorului sau încheierea judecătorului de instrucție cu privire la legalitatea măsurii efectuate.

(9) Judecătorul de instrucție poate dispune, prin încheiere motivată, folosirea datelor obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații dintr-o cauză penală în alta doar dacă infracțiunea săvârșită este de același gen sau în privința infracțiunilor de terorism, crimă organizată sau infracțiunilor ce atentează la securitatea statului, dar nu mai târziu de 3 luni din momentul obținerii informației.

(10) După examinare, datele sau informațiile obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații care nu constituie obiectul cercetării sau care nu contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, dacă nu sînt folosite în alte cauze penale potrivit alin. (9), se arhivează la judecătorul de instrucție în locuri special amenajate, cu asigurarea confidențialității, o copie fiind remisă procurorului. Judecătorul de instrucție ori completul de judecată poate solicita, din oficiu sau la solicitarea părților, datele sigilate dacă există probe noi din care rezultă că o parte dintre acestea privesc fapta ce formează obiectul cercetării.

(11) După un an de la rămînerea irevocabilă a hotărîrii, informațiile obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații sînt distruse de către procuror în baza încheierii judecătorului de instrucție, care întocmește un proces-verbal în acest sens.

Articolul 132⁶. Cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat

(1) Cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat presupune accesul secret sau legendat în interiorul domiciliului, fără înștiințarea proprietarului, posesorului, în scopul studierii acestuia pentru descoperirea urmelor activității infracționale, persoanelor aflate în căutare, pentru obținerea altor informații necesare probării circumstanțelor faptei, precum și pentru observarea și înregistrarea evenimentelor care se produc în domiciliu.

(2) Cercetînd domiciliul, ofițerul de investigații examinează obiectele vizibile și, cu autorizarea judecătorului de instrucție, poate instala în acesta aparate de înregistrare audio și video, de fotografiat, de filmat sau alte mijloace tehnice care asigură interceptarea și înregistrarea de la distanță a informației sau înregistrarea ei nemijlocită în domiciliu.

(3) Cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat se dispune cu privire la persoana asupra căreia există probe sau date că a săvârșit sau pregătește săvârșirea unei infracțiuni. Cercetarea domiciliului și instalarea în el a aparatelor audio și video, a celor de fotografiat și de filmat se pot dispune și cu privire la o altă persoană dacă există o bănuială rezonabilă că aceasta

primește sau transmite comunicări de la făptuitor ori destinate acestuia.

(4) La cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat se întocmește un proces-verbal conform prevederilor prezentului cod.

(5) Supravegherea și înregistrarea audio și video, fotografierea și filmarea se dispun pe o perioadă de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii pînă la 3 luni, însă nu mai mult de durata urmăririi penale.

Articolul 132⁷. Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea

(1) Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio sau video presupune monitorizarea domiciliului din exterior, fără acordul proprietarului sau posesorului, dacă există temeiuri de a considera că acțiunile, convorbirile, alte sunete sau evenimente ce se produc în acel domiciliu pot conține informații despre circumstanțele faptei care urmează a fi probate.

(2) Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea se dispune pe o perioadă de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii pînă la 3 luni, însă nu mai mult de durata urmăririi penale.

Articolul 132⁸. Interceptarea și înregistrarea comunicărilor

(1) Interceptarea și înregistrarea comunicărilor presupun folosirea unor mijloace tehnice prin intermediul cărora se poate afla conținutul unor convorbiri între două sau mai multe persoane, iar înregistrarea acestora presupune stocarea informațiilor obținute în urma interceptării pe un suport tehnic.

(2) Prevederile alin. (1) se aplică în exclusivitate la cauzele penale care au ca obiect urmărirea penală sau judecarea persoanelor asupra cărora există date sau probe cu privire la săvîrșirea infracțiunilor prevăzute în următoarele articole din Codul penal: art. 135-145, 150, 151, 158, 164-165¹, art. 166 alin. (2) și (3), art. 166¹, 167, art. 171 alin. (2) și (3), art. 172 alin. (2) și (3), art. 175, 175¹, art. 186 alin. (3)-(5), art. 187 alin. (3)-(5), art. 188, 189, art. 190 alin. (3)-(5), art. 191 alin. (2) lit. d) și alin. (3)-(5), art. 192¹ alin. (3), art. 201¹ alin. (3), art. 206, 207, 208¹, 208², art. 216 alin. (3), art. 217 alin. (3), art. 217¹ alin. (3) și (4), art. 217³ alin. (3), art. 217⁴ alin. (2) și (3), art. 219 alin. (2), art. 220 alin. (2) și (3), art. 224 alin. (3) și (4), art. 236, 237, art. 241¹ alin. (2), art. 242¹-243, art. 244 alin. (2), art. 248 alin. (2)-(5), art. 259-261¹, 275, 278-279¹, art. 279² alin. (3) lit. b), art. 279³, art. 280, 282-286, 289-289³, art. 290 alin. (2), art. 292, 295-295², art. 303 alin. (3), art. 306-309, 318, 324-328, 333-335, art. 335¹ alin. (2), art. 337-340, 342-344, art. 352 alin. (3), art. 362, 362¹, art. 368 alin. (2), art. 370 alin. (2) și (3). Lista componentelor de infracțiuni este exhaustivă și poate fi modificată doar prin lege.

(3) Pot fi supuse interceptării și înregistrării comunicările bănuțului, învinuțului sau ale altor persoane, inclusiv ale celor a căror identitate nu a fost stabilită, despre care există date ce pot conduce rezonabil la concluzia că ele fie contribuie, în orice mod, la pregătirea, comiterea, favorizarea sau tănuirea infracțiunilor prevăzute la alin. (2), fie primesc sau transmit informații relevante și importante pentru cauza penală.

(4) Pot fi supuse interceptării și înregistrării comunicările victimei, părții vătămăte, ale rudelor și ale membrilor familiei sale, precum și ale martorului, dacă există pericol iminent pentru viața, sănătatea sau pentru alte drepturi fundamentale ale acesteia, dacă este necesară prevenirea infracțiunii sau dacă există riscul evident al pierderii iremediabile sau al denaturării probelor. Interceptarea și înregistrarea comunicărilor în sensul prezentului alineat se dispune conform procedurii prevăzute la art. 132⁴ și doar cu acordul în scris sau la cererea prealabilă în scris a persoanelor indicate în prezentul alineat. Măsura dispusă conform prezentului alineat urmează a fi încetată imediat după dispariția temeiului care a stat la baza autorizării acesteia sau la cererea expresă a persoanei în privința căreia a fost dispusă măsura.

Articolul 132⁹. Efectuarea și certificarea interceptării și înregistrării comunicărilor

(1) Interceptarea și înregistrarea comunicărilor se efectuează de către organul de urmărire penală sau de către ofițerul de investigații. Asigurarea tehnică a interceptării comunicărilor se realizează de către autoritatea abilitată prin lege cu asemenea atribuții, utilizîndu-se mijloace tehnice speciale.

Colaboratorii subdiviziunii din cadrul instituției autorizate prin lege, care asigură tehnic interceptarea și înregistrarea comunicărilor, precum și persoanele care efectuează nemijlocit ascultarea înregistrărilor, ofițerii de urmărire penală și procurorul sînt obligați să păstreze secretul comunicărilor și poartă răspundere pentru încălcarea acestei obligații.

(2) Pentru asigurarea interceptării și înregistrării comunicărilor, organul de urmărire penală sau procurorul prezintă organului abilitat prin lege extrasul din încheierea judecătorului de instrucție, autentificat de către acesta, privind dispunerea efectuării interceptării comunicărilor. Scrisoarea de însoțire a extrasului din încheierea judecătorului de instrucție va conține o mențiune privind preîntîmpinarea persoanei care va asigura tehnic efectuarea măsurii speciale de investigații despre răspunderea penală. Extrasul din încheiere trebuie să conțină denumirea instanței și numele judecătorului de instrucție, data și ora emiterii încheierii, datele privind examinarea demersului procurorului pentru autorizarea efectuării măsurii, datele de identificare ale abonatului sau ale unității tehnice prin intermediul căreia se poartă comunicările ce urmează a fi interceptate, durata interceptării, persoana sau organul de urmărire penală responsabil de executarea încheierii, semnătura judecătorului de instrucție și ștampila instanței de judecată.

(3) În cazul în care în procesul interceptării și înregistrării comunicărilor poate fi obținută și altă informație, cum ar fi date de identificare ale abonaților sau persoanelor care au purtat comunicări cu subiectul interceptării și localizarea acestora, precum și alte date, judecătorul de instrucție poate dispune în încheierea de efectuare a interceptării comunicărilor și obținerea acestor informații.

(4) Subdiviziunea tehnică a organului abilitat prin lege să efectueze interceptarea și înregistrarea comunicărilor transmite organului de urmărire penală semnalul comunicărilor interceptate și alte informații indicate în extrasul din încheierea judecătorului de instrucție în regim de timp real, fără a efectua înregistrarea acestora.

(5) Informația obținută în procesul interceptării și înregistrării comunicărilor poate fi ascultată și vizualizată în regim de timp real de către organul de urmărire penală și procuror.

(6) Informația obținută în procesul interceptării și înregistrării comunicărilor se transmite, de către subdiviziunea tehnică care a efectuat interceptarea comunicărilor, ofițerului de urmărire penală sau procurorului pe purtător material de informații împachetat, sigilat cu ștampila subdiviziunii tehnice și cu indicarea numărului de ordine al purtătorului material.

(7) În termen de 24 de ore după expirarea termenului de autorizare a interceptării, organul de urmărire penală sau, după caz, procurorul întocmește la finele fiecărei perioade de autorizare, un proces-verbal privind interceptarea și înregistrarea comunicărilor.

(8) Procesul-verbal privind interceptarea și înregistrarea comunicărilor trebuie să conțină: data, locul și ora întocmirii, funcția persoanei care a efectuat măsura specială de investigații, numărul cauzei penale în cadrul căreia s-a efectuat măsura specială, mențiunea cu privire la ordonanța procurorului și încheierea judecătorului de instrucție privind autorizarea măsurii speciale, datele de identitate și de identificare tehnică ale subiectului ale cărui comunicări au fost interceptate și înregistrate, perioada în care s-a efectuat interceptarea comunicărilor, mențiunea privind utilizarea mijloacelor tehnice, alte informații relevante obținute în urma interceptării și înregistrării comunicărilor referitoare la identificarea și/sau localizarea unor subiecți, cantitatea și numărul de identificare al purtătorilor materiali pe care a fost înregistrată informația, numărul de comunicări stenografiate. La procesul-verbal se anexează stenograma comunicărilor care au importanță pentru cauza penală.

(9) Stenograma comunicărilor constituie reproducerea integrală, în formă scrisă, pe suport de hîrtie, a comunicărilor interceptate și înregistrate care au importanță pentru cauza penală. În stenograma comunicărilor se indică data, ora și durata comunicării, numele persoanelor, dacă sînt cunoscute, ale căror comunicări sînt stenografiate, precum și alte date. Se interzice stenografierea comunicărilor dintre avocat și persoana pe care o apără. Fiecare pagină a procesului-verbal de interceptare și a stenogramei se semnează de către persoana care le-a întocmit. La procesul-verbal se anexează în original suportul pe care au fost înregistrate comunicările interceptate, făcîndu-se mențiune despre împachetarea și sigilarea acestuia.

- (10) Comunicările interceptate și înregistrate se redau în limba în care a avut loc comunicarea. În cazul în care comunicarea a avut loc într-o altă limbă decât cea de stat, comunicarea se traduce în limba în care se desfășoară procesul penal de către un traducător autorizat.
- (11) La sfârșitul perioadei autorizate pentru interceptarea și înregistrarea comunicării, organul de urmărire penală prezintă procurorului procesul-verbal al interceptării și suportul în original pe care a fost înregistrată informația.
- (12) Procurorul, după verificarea corespunderii conținutului procesului-verbal și a stenogramelor cu conținutul înregistrărilor, prin ordonanță, decide asupra pertinentei acestora pentru cauza penală și dispune care comunicări urmează a fi transcrise pe un suport aparte.
- (13) Comunicările interceptate și înregistrate se vor păstra integral pe suportul inițial prezentat organului de urmărire penală de către subdiviziunea tehnică. Acest suport se va păstra la judecătorul de instrucție care a autorizat măsura specială de investigații.
- (14) Comunicările interceptate și înregistrate care au fost stenografiate de către organul de urmărire penală și au fost apreciate de către procuror ca fiind pertinente pentru cauza penală se transcriu de către subdiviziunea tehnică din cadrul organului de urmărire penală pe un suport aparte, care se anexează la materialele cauzei penale și se păstrează la procurorul care conduce urmărirea penală.
- (15) În termen de 48 de ore de la finisarea perioadei de autorizare a interceptării și înregistrării, procurorul prezintă judecătorului de instrucție procesul-verbal și suportul în original pe care au fost înregistrate comunicările. Judecătorul de instrucție se expune printr-o încheiere asupra respectării cerințelor legale la interceptarea și înregistrarea comunicărilor de către organul de urmărire penală și decide care din comunicările înregistrate urmează a fi nimicite, desemnând persoanele responsabile de nimicire. Nimicirea informațiilor în baza încheierii judecătorului de instrucție este consemnată de către persoana responsabilă într-un proces-verbal, care se anexează la cauza penală.

Articolul 132¹⁰. Înregistrările de imagini

Înregistrările de imagini se efectuează în condițiile și în modalitățile de interceptare și înregistrare a comunicărilor prevăzute la art. 132⁸ și 132⁹, care se aplică în mod corespunzător.

Articolul 132¹¹. Verificarea înregistrării interceptărilor

Mijloacele de probă dobândite în condițiile art. 132⁸-132¹⁰ pot fi verificate **prin constatare tehnico-stiințifică sau, după caz, prin expertiză judiciară** dispusă de către instanța de judecată la cererea părților sau din oficiu.

substituit prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 133. Reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale

(1) Dacă există temeieri rezonabile de a presupune că trimiterile poștale primite sau expediate de către bănuț, învinut pot conține informații ce ar avea importanță probatorie în cauza penală pe una sau mai multe infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave și dacă prin alte procedee probatorii nu pot fi obținute probe, organul de urmărire penală este în drept să rețină, să cerceteze, să predea, să percheziționeze sau să ridice trimiterile poștale ale persoanelor indicate.

(2) Pot fi reținute, cercetate, predate, percheziționate sau ridicate următoarele trimiteri poștale: scrisori de orice gen, telegrame, radiograme, banderole, colete, containere poștale, mandate poștale, comunicări prin fax și prin poșta electronică.

(3) Procurorul care conduce sau efectuează urmărirea penală întocmește o ordonanță despre reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale, pe care o prezintă judecătorului de instrucție. În ordonanță trebuie să fie indicate: motivele dispunerii reținerii, cercetării, predării, percheziționării sau ridicării trimiterilor poștale, denumirea instituției poștale asupra căreia se pune obligația de a reține trimiterile poștale, numele și prenumele persoanei sau persoanelor ale căror trimiteri poștale trebuie să fie reținute, adresa exactă a acestor persoane, genul de trimiteri poștale care se rețin, se cercetează, se predau, se percheziționează sau se ridică și durata măsurii. Durata de autorizare a măsurii se prelungește în condițiile prezentului cod.

(4) Ordonanța cu privire la reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea

trimiterilor poștale cu autorizația respectivă se transmite șefului instituției poștale, pentru care executarea acestei ordonanțe este obligatorie.

(5) Șeful instituției poștale comunică imediat organului care a emis ordonanța reținerea trimiterilor poștale indicate în aceasta.

(6) Reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale se anulează de către organul de urmărire penală care a emis ordonanța respectivă, de către procurorul ierarhic superior, de către judecătorul de instrucție după expirarea termenului pentru care a fost emisă autorizația, dar nu mai târziu de terminarea urmăririi penale.

Articolul 134. Examinarea și ridicarea trimiterilor poștale

(1) Prezentându-se în instituția poștală, reprezentantul organului de urmărire penală aduce la cunoștință șefului acestei instituții, contra semnătură, ordonanța de examinare și ridicare a trimiterilor poștale, deschide și examinează trimiterile poștale.

(2) La descoperirea de documente și obiecte care au importanță probatorie în cauza penală, reprezentantul organului de urmărire penală le ridică sau face copiile respective. În lipsa unor asemenea documente și obiecte, reprezentantul organului de urmărire penală dispune înmînarea trimiterilor poștale examinate adresantului.

(3) Despre fiecare examinare și ridicare a trimiterilor poștale se întocmește un proces-verbal conform prevederilor art. 260 și 261, în care, în particular, se indică de către cine, unde, cînd a fost examinată, ridicată trimiterea poștală sau dispusă înmînarea acesteia adresantului, genul de trimitere poștală, precum și de pe care trimiteri poștale au fost făcute copii, ce mijloace tehnice au fost utilizate și ce s-a depistat. Toți participanții și cei prezenți la această acțiune procesuală sînt preveniți despre obligativitatea păstrării secretului corespondenței, nedivulgării informației cu privire la urmărirea penală, precum și despre răspunderea penală prevăzută la art. 178 și 315 din Codul penal. Aceasta se consemnează în procesul-verbal.

Articolul 134¹. Monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice

(1) Monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice și a altor comunicări constă în accesul și verificarea fără înștiințarea expeditorului sau destinatarului a comunicărilor ce au fost transmise instituțiilor care prestează servicii de livrare a corespondenței electronice sau a altor comunicări și a apelurilor de primire și ieșire ale abonatului.

(2) Monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice se dispune dacă sînt temeiuri verosimile de a presupune că acestea conțin sau pot conține informații despre circumstanțele faptei care urmează a fi probate.

(3) Instituțiile care prestează servicii de livrare a corespondenței electronice, a apelurilor de intrare și ieșire sau a altor comunicări informează ofițerul de urmărire penală sau procurorul despre aflarea în posesia lor a comunicărilor ce urmează a fi supuse verificării. Ofițerul de urmărire penală sau procurorul ia cunoștință imediat, dar nu mai târziu de 48 de ore din momentul recepționării informației, de conținutul comunicării și adoptă o decizie privind ridicarea acesteia sau transmiterea ei pentru livrare ulterioară, cu fotografierea, copierea sau fixarea prin alt mijloc tehnic a conținutului comunicării.

(4) Ridicarea conexiunilor se va efectua în cazul în care există temei de a considera că pentru procesul de administrare a probelor originalul va avea o importanță mai mare decît copia sau fixarea vizuală.

Articolul 134². Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară

(1) Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară reprezintă operațiunile prin care se asigură cunoașterea conținutului tranzacțiilor financiare efectuate prin intermediul instituțiilor financiare sau al altor instituții competente ori obținerea de la instituțiile financiare a înscrisurilor sau informațiilor aflate în posesia acestora referitoare la depunerile, conturile sau tranzacțiile unei persoane.

(2) Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară se dispun în cazul urmăririi penale pornite pe infracțiunile prevăzute la art. 158, 165, 165¹, 189-192, 196, 199,

206, 208, 209, 217-217⁵, 220, 236, 237, 239-248, 251-253, 255, 256, 278, 279, 279¹, 279³, 283, 284, 290, 292, 301¹, 302, 324-327, 330¹, 333, 334, 343, 352, 361 și 362¹ din Codul penal.

Articolul 134³. Documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice

(1) Documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice reprezintă relevarea și fixarea acțiunilor persoanelor, a unor imobile, a mijloacelor de transport și a altor obiecte utilizând aparate tehnice de înregistrare.

(2) La localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice se pot folosi dispozitive care determină locul unde se află persoana sau obiectul utilizat de aceasta.

Articolul 134⁴. Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice
Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice și a traficului de date computerizate constă în colectarea de la instituțiile de telecomunicații, de la operatorii de telefonie fixă sau mobilă, de la operatorii de internet a informațiilor transmise prin canale tehnice de telecomunicații (telegraf, fax, paging, computer, radio și alte canale), fixarea secretă a informațiilor transmise sau primite prin intermediul liniilor tehnice de legături de telecomunicații de către persoanele supuse măsurii speciale de investigații, precum și obținerea de la operatori a informației deținute despre utilizatorii serviciilor de telecomunicații, inclusiv de roaming, și despre serviciile de telecomunicații prestate acestora, la care se atribuie:

- 1) posesorii numerelor de telefon;
- 2) numerele de telefon înregistrate pe numele unei persoane;
- 3) serviciile de telecomunicații prestate utilizatorului;
- 4) sursa de comunicații (numărul de telefon al apelantului; numele, prenumele și domiciliul abonatului sau utilizatorului înregistrat);
- 5) destinația comunicației (numărul de telefon al apelatului sau numărul la care apelul a fost rutat, redirectionat; numele, prenumele, domiciliul abonatului sau utilizatorului respectiv);
- 6) tipul, data, ora și durata comunicației, inclusiv tentativele de apel eșuate;
- 7) echipamentul de comunicații al utilizatorului sau alt dispozitiv utilizat pentru comunicație (imei al telefonului mobil, denumirea locației Cell ID);
- 8) locul aflării echipamentului mobil de comunicații de la începutul comunicației, locația geografică a celulei.

Articolul 134⁵. Identificarea abonatului, proprietarului sau utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic

(1) Identificarea abonatului, proprietarului sau utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic constă în solicitarea de la un furnizor de servicii electronice de a identifica abonatul, proprietarul sau utilizatorul unui sistem de telecomunicații, al unui mijloc de telecomunicații ori al unui punct de acces la un sistem informatic sau de a comunica dacă un anumit mijloc de comunicații sau punct de acces la un sistem informatic este folosit sau este activ ori a fost folosit sau a fost activ la o anumită dată.

(2) Ordonanța de dispunere a măsurii speciale de investigații, pe lângă elementele prevăzute la art. 255, va mai conține:

- 1) datele de identificare ale furnizorului de servicii care dispune de datele specificate la alin. (1) sau le ține la control;
- 2) datele de identificare ale abonatului, proprietarului sau utilizatorului, dacă sînt cunoscute; motivarea îndeplinirii condițiilor de dispunere a măsurii speciale de investigații;
- 3) mențiunea cu privire la obligația persoanei sau a furnizorului de servicii de a comunica imediat, în condiții de confidențialitate, informațiile solicitate.

(3) Furnizorii de servicii sînt obligați să colaboreze cu organele de urmărire penală pentru executarea ordonanței procurorului și să pună de îndată la dispoziția acestora informațiile solicitate.

(4) Persoanele care sînt chemate să colaboreze cu organele de urmărire penală au obligația de a

păstra secretul operațiunii efectuate. Încălcarea acestei obligații este pedepsită conform Codului penal.

Articolul 134⁶. Urmărirea vizuală

Urmărirea vizuală reprezintă relevarea și fixarea acțiunilor persoanei, a unor imobile, a mijloacelor de transport și a altor obiecte.

Articolul 135. Controlul transmiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite

(1) Controlul transmiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite reprezintă supravegherea și documentarea înmînării sau predării de bani, servicii ori de alte valori materiale sau nemateriale către persoana care le pretinde, acceptă, extorcă sau de către persoana care le oferă, precum și către sau de către complicii acestora.

(2) Controlul transmiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite poate fi efectuat doar de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale Ministerului Afacerilor Interne și ai Centrului Național Anticorupție.

(3) Acțiunile de transmitere sau primire sub control a banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite, deși cad formal sub incidența infracțiunii, în mod separat nu constituie infracțiune și se realizează doar în scop de identificare a intențiilor și de verificare a sesizării cu privire la săvîrșirea infracțiunii care a început pînă la sau în afara implicării organelor indicate la alin. (2).

(4) Persoanele care realizează actul de transmitere sau primire a banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite nu poartă răspundere pentru acțiunile lor realizate sub controlul organelor abilitate.

Articolul 136. Investigația sub acoperire

(1) Investigația sub acoperire se autorizează pe perioada necesară pentru a descoperi faptul existenței infracțiunii.

(2) Investigația sub acoperire se dispune prin ordonanță, în care se vor indica:

1) măsura specială de investigații autorizată;

2) perioada pentru care a fost autorizată măsura specială de investigații;

3) identitatea atribuită investigatorului sub acoperire, precum și activitățile pe care acesta le va desfășura;

4) persoana sau persoanele supuse măsurii speciale de investigații ori datele de identificare ale acestora, dacă sînt cunoscute.

(3) În cazul în care apreciază necesitatea folosirii de către investigatorul sub acoperire a măsurilor speciale de investigații prevăzute la art. 132² alin. (1) pct. 1) lit. a)-h), procurorul sesizează judecătorul de instrucție în vederea emiterii unei încheieri pentru efectuarea măsurii speciale de investigații.

(4) Investigatorii sub acoperire sînt angajați, special desemnați în acest scop, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate, Centrului Național Anticorupție, Departamentului instituțiilor penitenciare al Ministerului Justiției sau sînt persoane antrenate pentru efectuarea unei măsuri speciale de investigații concrete. Investigatorii sub acoperire efectuează măsura specială de investigații pe perioada determinată în ordonanța procurorului.

(5) Investigatorul sub acoperire culege date și informații, pe care le pune, în totalitate, la dispoziția procurorului care a autorizat măsura specială de investigații.

(6) Investigatorul sub acoperire i se interzice să provoace comiterea de infracțiuni.

(7) Autoritățile publice pot folosi sau pune la dispoziția investigatorului sub acoperire orice înscrisuri ori obiecte necesare pentru efectuarea măsurii speciale de investigații autorizate.

(8) Investigatorul sub acoperire poate fi audiat ca martor în cadrul procesului penal. Pentru motive întemeiate, investigatorul sub acoperire poate fi audiat în condițiile Legii cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal.

Articolul 137. Activitatea și măsurile de protecție a investigatorului sub acoperire

- (1) Investigatorul sub acoperire își desfășoară activitatea în conformitate cu scopurile și sarcinile indicate în ordonanța procurorului.
- (2) În procesul activităților desfășurate, investigatorul sub acoperire efectuează măsurile speciale de investigații autorizate în funcție de situația creată și conform convingerii personale.
- (3) Identitatea investigatorului sub acoperire este cunoscută numai procurorului și poate fi dezvăluită numai cu acordul scris al investigatorului și în conformitate cu Legea cu privire la secretul de stat.
- (4) În cazul în care există pericol real pentru viața și sănătatea investigatorului sub acoperire, precum și în cazurile descoperirii identității acestuia, procurorul îl retracează imediat din misiunea sub acoperire.
- (5) În cazul în care există date veridice că investigatorul sub acoperire a depășit limitele acțiunilor autorizate, fapt care a prejudiciat sau poate prejudicia realizarea scopurilor măsurii speciale de investigații, precum și în cazul în care el a comis încălcări grave ale legii sau a comis o infracțiune, activitatea acestuia este întreruptă imediat de către procuror.
- (6) În caz de necesitate, investigatorul sub acoperire poate fi înlocuit, cu sau fără întreruperea activității.

Articolul 138. Folosirea datelor obținute de investigatorul sub acoperire

- (1) Datele și informațiile obținute de investigatorul sub acoperire pot fi folosite numai în cauza penală și în legătură cu persoanele la care se referă ordonanța emisă de procuror.
- (2) Datele și informațiile obținute de investigatorul sub acoperire despre pregătirea sau săvârșirea altor infracțiuni decât cele pentru care a fost autorizată măsura specială de investigații se transmit imediat procurorului pentru începerea urmăririi penale.

Articolul 138¹. Supravegherea transfrontalieră

(1) Cu excepția cazurilor când există dispoziții contrare în tratatul internațional aplicabil în relația cu un stat străin, reprezentanții organului de urmărire penală al unui stat care, în cadrul unei urmăriri penale, supraveghează pe teritoriul altui stat o persoană presupusă a fi participat la săvârșirea unei infracțiuni care permite extrădarea sau o persoană față de care există motive serioase a se crede că poate duce la identificarea ori localizarea presupusului participant la săvârșirea infracțiunii sînt autorizați, în baza unei cereri prelabile de asistență juridică, să continue această supraveghere pe teritoriul Republicii Moldova. La cerere, supravegherea poate fi exercitată de autoritățile competente ale Republicii Moldova.

(2) Cererea de asistență juridică prevăzută la alin. (1) se adresează Procuraturii Generale.

(3) În caz de urgență, dacă nu poate fi solicitată autorizarea prelabilă a Republicii Moldova, reprezentanții organelor de urmărire penală străine care acționează în cadrul urmăririi penale sînt autorizați să continue pe teritoriul Republicii Moldova supravegherea unei persoane bănuite că a comis una din infracțiunile specificate la alin. (5) în următoarele condiții:

1) trecerea frontierei va fi comunicată imediat, în timpul supravegherii, Procuraturii Generale prin intermediul Poliției de Frontieră din cadrul Ministerului Afacerilor Interne;

2) cererea de asistență juridică prevăzută la alin. (1), în care sînt expuse motivele ce justifică trecerea frontierei fără autorizație prelabilă, va fi transmisă fără întârziere.

(4) Supravegherea prevăzută la alin. (1) și (3) poate fi efectuată în următoarele condiții:

1) reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală străine trebuie să respecte prevederile legislației Republicii Moldova, inclusiv ale prezentului articol;

2) în afară de cazurile prevăzute la alin. (3), în timpul supravegherii, reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală străine vor avea asupra lor un document care să ateste că le-a fost acordată permisiunea;

3) reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală străine trebuie să justifice calitatea lor oficială;

4) reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală străine pot purta în timpul supravegherii armă de serviciu, a cărei utilizare este interzisă, cu excepția cazului de legitimă apărare;

- 5) pătrunderea în domiciliul unei persoane și în alte locuri inaccesibile publicului este interzisă;
 - 6) reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală străine nu pot reține sau aresta persoana supravegheată;
 - 7) orice operațiune va face obiectul unui raport, care va fi prezentat organelor competente ale Republicii Moldova;
 - 8) autoritățile statului căruia îi aparțin reprezentanții observatori ai organelor de urmărire penală, la cererea autorităților Republicii Moldova, contribuie la desfășurarea în bune condiții a urmăririi penale ce urmează operațiunii la care au participat.
- (5) Supravegherea poate avea loc doar în privința infracțiunilor considerate drept grave, deosebit de grave și excepțional de grave, conform Codului penal.

Articolul 138². Livrarea controlată

- (1) Livrarea controlată reprezintă circulația sub supraveghere a obiectelor, a mărfurilor ori a altor valori (inclusiv substanțe, mijloace de plată sau alte instrumente financiare) care provin din săvârșirea unei infracțiuni sau care sînt destinate comiterii unei infracțiuni pe teritoriul Republicii Moldova sau în afara frontierelor ei, avînd drept scop investigarea unei infracțiuni sau identificarea persoanelor implicate în săvârșirea acesteia, dacă exista o bănuială rezonabilă cu privire la caracterul ilicit al deținerii sau obținerii acestora.
- (2) Livrarea controlată poate fi dispusă numai dacă descoperirea sau arestarea persoanelor implicate în trafic de ființe umane, în transport ilegal de droguri, de arme, de obiecte sustrase, de materiale explozive, nucleare, de alte materiale radioactive, de sume de bani și de alte obiecte rezultă din activități ilicite sau dacă obiectele menționate sînt utilizate în scopul comiterii de infracțiuni.
- (3) Livrarea controlată presupune ca, în mod expres, toate statele prin care sînt tranzitate transporturile ilegale sau suspecte:
- 1) să fie de acord cu intrarea pe teritoriul acestora a transportului ilegal sau suspect și cu ieșirea acestuia de pe teritoriul statului;
 - 2) să garanteze faptul că transportul ilegal sau suspect este supravegheat permanent de către autoritățile competente;
 - 3) să garanteze faptul că procurorul, organele de urmărire penală sau alte autorități de stat competente sînt înștiințate în ceea ce privește rezultatul urmăririi penale împotriva persoanelor acuzate de infracțiuni care au constituit obiectul măsurii speciale de investigații prevăzute la alin. (1).
- (4) Dispozițiile alin. (3) nu se aplică dacă o convenție internațională ratificată sau un acord internațional dispune altfel.
- (5) Ordonanțele procurorului, pe lîngă cerințele prevăzute la art. 255, trebuie să cuprindă: numele bănuitului sau inculpatului, dacă este cunoscut; dovezile din care rezultă caracterul ilicit al bunurilor ce urmează să intre, să tranziteze sau să iasă de pe teritoriul țării; modalitatea de efectuare a livrării. Procurorul se pronunță pe fiecare livrare dispusă.
- (6) Organele responsabile au obligația să întocmească, la finalizarea livrării supravegheate pe teritoriul Republicii Moldova, un proces-verbal cu privire la activitățile desfășurate, pe care îl înaintează procurorului.

Articolul 138³. Achiziția de control

Achiziția de control constă în cumpărarea de servicii sau bunuri aflate în circulație liberă, limitată sau interzisă, pentru efectuarea unor constatări tehnico-științifice sau expertize judiciare ori pentru investigarea unei infracțiuni sau identificarea făptuitorilor.

Secțiunea a 6-a Constatarea tehnico-științifică și medico-legală

Articolul 139. Condițiile efectuării constatării tehnico-științifice și medico-legale

- (1) În cazul în care există pericol de dispariție a unor probe sau de modificare a unor situații de fapt

și este necesară explicarea de urgență a unor fapte sau circumstanțe ale cauzei, procurorul, organul de urmărire penală, organul de constatare sau instanța de judecată poate folosi cunoștințele unui specialist, dispunând, la cererea părților, iar procurorul, organul de urmărire penală, organul de constatare - și din oficiu, efectuarea constatării tehnico-științifice sau medico-legale.

(2) Constatarea tehnico-științifică și cea medico-legală pot fi efectuate și de către un expert judiciar înscris în Registrul de stat al experților judiciari.

Articolul 140. Modul efectuării constatării tehnico-științifice sau medico-legale

(1) Organul de urmărire penală, procurorul, organul de constatare sau instanța de judecată care dispune efectuarea constatării tehnico-științifice stabilește obiectul acesteia, formulează întrebările la care trebuie să se răspundă și stabilește termenul în care va fi efectuată lucrarea.

(2) Constatarea tehnico-științifică se efectuează asupra materialelor și informației puse la dispoziție sau indicate de către organul de urmărire penală, procuror, organul de constatare sau instanța de judecată. Persoanei căreia îi revine sarcina efectuării constatării nu i se pot delega și nici aceasta nu-și poate însuși atribuții de organ de urmărire penală, procuror, organ de constatare sau de organ de control.

(3) Dacă specialistul căruia îi revine sarcina efectuării lucrării consideră că materialele puse la dispoziție ori informația indicată sînt insuficiente, el comunică aceasta organului de urmărire penală, procurorului, organului de constatare sau instanței în vederea completării lor.

(4) În cazul în care este necesară o examinare corporală asupra învinutului ori părții vătămate pentru a constata pe corpul acestora existența urmelor infracțiunii, organul de urmărire penală, procurorul, organul de constatare dispun efectuarea unei constatări medico-legale și cer organului medico-legal, căruia îi revine competența potrivit legii, să efectueze această constatare.

în redacție/completat/substituit prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 141. Raportul de constatare tehnico-științifică sau medico-legală

(1) Rezultatele constatării tehnico-științifice sau medico-legale se consemnează într-un raport.

(1¹) Organul de urmărire penală, procurorul, organul de constatare sau instanța de judecată informează părțile că au dreptul să ia cunoștință de raportul de constatare tehnico-științifică sau medico-legală, întocmind un proces-verbal în cazul exercitării acestui drept.

(2) Dacă se constată că raportul tehnico-științific ori medico-legal nu este complet sau concluziile acestuia nu sînt exacte, se dispune efectuarea unei expertize judiciare.

(3) În cazul participării specialistului la efectuarea procedeelor probatorii de către organul de urmărire penală, procuror sau organul de constatare, rezultatele constatărilor tehnico-științifice și medico-legale se includ în procesul-verbal al acțiunii respective.

Secțiunea a 7-a

Efectuarea expertizei judiciare

Articolul 142. Temeiurile pentru dispunerea și efectuarea expertizei judiciare

(1) Expertiza judiciară se dispune în cazurile în care pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală sînt necesare cunoștințe specializate în domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului sau în alte domenii. Posedarea unor asemenea cunoștințe specializate de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către judecător nu exclude necesitatea dispunerii expertizei judiciare. Dispunerea expertizei judiciare se face, la cererea părților, de către organul de urmărire penală, procuror sau de către instanța de judecată, precum și din oficiu de către organul de urmărire penală sau procuror.

(2) Părțile, din inițiativă proprie și pe cont propriu, sînt în drept, prin intermediul organului de urmărire penală, al procurorului sau al instanței de judecată, să înainteze instituției publice de expertiză judiciară/biroului de expertiză judiciară o cerere privind efectuarea expertizei judiciare pentru constatarea circumstanțelor care, în opinia lor, vor putea fi utilizate în apărarea intereselor lor. În acest caz, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată este obligată să remită instituției publice de expertiză judiciară/biroului de expertiză judiciară materialele necesare

efectuării expertizei judiciare. Raportul de expertiză judiciară întocmit la cererea părților se prezintă de către parte organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată, se anexează la materialele cauzei penale și urmează a fi apreciat în coroborare cu alte probe. În cazul în care, reieșind din concluziile formulate de experți în rapoartele de expertiză anterioare, se constată inoportunitatea dispunerii expertizei judiciare solicitate de către părți, iar efectuarea unei alte expertize va condiționa tergiversarea procesului penal, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată respinge cererea părților.

(3) Expertiza judiciară se efectuează de către expertul judiciar înscris în Registrul de stat al experților judiciari. În cazul în care în Registrul de stat al experților judiciari nu sînt experți de specializarea necesară sau în cazul în care nu poate fi numit un alt expert judiciar din motive de incompatibilitate, în calitate de expert judiciar poate fi recunoscută ad-hoc o persoană competentă în specializarea solicitată pentru efectuarea expertizei judiciare.

(4) Fiecare dintre părți are dreptul să recomande un expert pentru a participa cu drepturi depline la efectuarea expertizei judiciare.

în redacție/completat/substituit prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 143. Cazurile cînd efectuarea expertizei judiciare este obligatorie

(1) Expertiza judiciară se dispune și se efectuează, în mod obligatoriu, pentru constatarea:

- 1) cauzei morții;
- 2) gradului de gravitate și a caracterului vătămărilor integrității corporale;
- 3) stării psihice și fizice a bănuțului, învinuțului, inculpatului - în cazurile în care apar îndoieli cu privire la starea de responsabilitate sau la capacitatea lor de a-și apăra de sine stătător drepturile și interesele legitime în procesul penal;
- 3¹) stării psihice și fizice a persoanei în privința căreia se reclamă că s-au comis acte de tortură, tratamente inumane sau degradante;
- 4) vîrstei bănuțului, învinuțului, inculpatului sau părții vătămăte - în cazurile în care această circumstanță are importanță pentru cauza penală, iar documentele ce confirmă vîrsta lipsesc sau prezintă dubiu;
- 5) stării psihice sau fizice a părții vătămăte, martorului dacă apar îndoieli în privința capacității lor de a percepe just împrejurările ce au importanță pentru cauza penală și de a face declarații despre ele, dacă aceste declarații ulterior vor fi puse, în mod exclusiv sau în principal, în baza hotărîrii în cauza dată;
- 6) altor cazuri cînd prin alte probe nu poate fi stabilit adevărul în cauză.

(2) Plata expertizelor judiciare efectuate în cazurile prevăzute la alin. (1) se face din contul mijloacelor bugetului de stat.

Articolul 144. Procedura de dispunere a efectuării expertizei judiciare

(1) În cazul existenței temeiurilor, expertiza judiciară se dispune de către organul de urmărire penală sau procuror, prin ordonanță, precum și de către instanța de judecată, prin încheiere. În ordonanță sau în încheiere se indică: cine a inițiat dispunerea expertizei judiciare; temeiurile pentru care se dispune expertiza judiciară; obiectele, documentele și alte materiale prezentate expertului cu mențiunea cînd și în ce împrejurări au fost descoperite și ridicate; întrebările formulate expertului; denumirea instituției de expertiză judiciară sau, după caz, numele și prenumele expertului căruia i se pune în sarcină efectuarea expertizei judiciare.

(1¹) Cererea de solicitare a efectuării expertizei judiciare se formulează în scris, cu indicarea faptelor și împrejurărilor supuse constatării și a obiectelor, materialelor care trebuie investigate de expert.

(2) Ordonanța sau încheierea de dispunere a efectuării expertizei judiciare este obligatorie pentru instituția sau persoana care urmează să efectueze expertize judiciare.

(3) La efectuarea expertizei judiciare din inițiativă și pe contul propriu al părților, expertului i se remite lista întrebărilor, obiectele și materialele de care dispun părțile sau sînt prezentate, la cererea lor, de către organul de urmărire penală, procuror sau instanța de judecată. Despre aceasta se întocmește un proces-verbal conform prevederilor art. 260 și 261.

(4) Bănuitul, învinuitul sau partea vătămată poate solicita organului de urmărire penală sau, după caz, procurorului dispunerea efectuării **expertizei judiciare**. Refuzul de dispunere a efectuării **expertizei judiciare** poate fi contestat în modul stabilit de prezentul cod.

Articolul 145. Acțiuni premergătoare efectuării **expertizei judiciare**

(1) Organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată, în cazul în care dispune efectuarea **expertizei judiciare**, informează în scris părțile despre obiectul **expertizei judiciare** și întrebările la care trebuie să dea răspunsuri expertul și le explică părților că au dreptul de a face observații cu privire la aceste întrebări și de a cere modificarea sau completarea lor, precum și dreptul de a cere numirea a cîte un expert recomandat de fiecare dintre ele pentru a participa la efectuarea **expertizei judiciare**.

(3) După examinarea obiecțiilor și a cererilor înaintate de părți, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată informează expertul judiciar cu privire la noile circumstanțe ce implică efectuarea **expertizei judiciare**.

abrogat/în redacție/completat prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 146. **Expertiza judiciară** în comisie

(1) **Expertizele judiciare** cu un grad sporit de complexitate **sau voluminoase** se efectuează de o comisie din cîteva experți de aceeași specializare sau, după caz, de specializări diferite. La cererea părților, în componența comisiei de experți pot fi incluși experții invitați (recomandați) de ele.

(1¹) **Expertiza judiciară** în comisie se dispune și în cazul în care **expertizele efectuate anterior prezintă concluzii divergente**. În cadrul **expertizei judiciare** în comisie pot fi formulate întrebări referitoare la cauzele divergențelor dintre concluziile **expertizelor anterioare**.

(2) La finalul cercetărilor în cadrul **expertizei judiciare** în comisie se întocmește un singur raport de **expertiză judiciară**, care este semnat de către toți experții din componența comisiei.

(3) În situația în care nu există o concluzie comună, unanim acceptată, în raportul de **expertiză judiciară** se prezintă concluzia acceptată de majoritatea experților participanți la efectuarea **expertizei judiciare** în comisie ori se declară imposibilitatea prezentării unor concluzii comune. Opiniile divergente ale experților se expun în concluzii separate care se anexează la raportul de **expertiză judiciară** și se prezintă ordonatorului **expertizei judiciare**.

(4) Cerința organului de urmărire penală, **procurorului** sau a instanței de judecată ca **expertiza judiciară** să fie efectuată de o comisie de experți este obligatorie pentru șeful instituției de **expertiză judiciară**, precum și pentru experții desemnați. Dacă **expertiza judiciară** este pusă în sarcina instituției de **expertiză judiciară** și conducătorul, analizînd complexitatea investigațiilor ce urmează a fi efectuate, consideră că este necesară o **expertiză judiciară** în comisie, acesta comunică organului de urmărire penală, **procurorului** sau instanței de judecată propunerea de dispunere a efectuării **expertizei judiciare**.

Articolul 147. **Expertiza judiciară** complexă

(1) În cazul în care constatarea vreunei circumstanțe ce poate avea importanță probatorie în cauza penală este posibilă numai în urma efectuării unor investigații în diferite domenii, se dispune **expertiza judiciară** complexă.

(1¹) În cazul torturii, efectuarea **expertizei judiciare** complexe, cu operarea examinării medico-legale, psihologice și, după caz, a altor forme de examinare, este obligatorie.

(1²) **Expertiza judiciară** complexă se poate efectua fie de către o comisie de experți calificați în diferite genuri de **expertiză judiciară**, fie de către un singur expert calificat în mai multe genuri de **expertiză judiciară**.

(2) În baza totalității datelor constatate în cadrul **expertizei judiciare** complexe, experții întocmesc un singur raport de **expertiză judiciară**, în care se indică cercetările efectuate de fiecare expert, volumul acestora, numele, prenumele experților care au formulat răspunsuri la întrebări și concluziile la care s-a ajuns.

(3) Expertul nu are dreptul să semneze cea parte a raportului de **expertiză judiciară** complexă ce nu ține de competența sa.

în redacție/completat prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 148. Expertiza judiciară suplimentară și expertiza judiciară repetată

(1) Dacă organul de urmărire penală, procurorul ori instanța de judecată care a dispus efectuarea expertizei judiciare constată că raportul expertului nu este complet și necesită explicații sau completări ori dacă apar întrebări noi referitoare la circumstanțele examinate și, în toate cazurile, răspunsurile nu pot fi obținute prin audierea expertului, se dispune efectuarea unei expertize judiciare suplimentare de către același expert sau de către un alt expert.

(2) Dacă concluziile expertului sînt neclare, contradictorii, neîntemeiate, dacă există îndoieli în privința veridicității lor și dacă aceste deficiențe nu pot fi înlăturate prin audierea expertului sau dacă a fost încălcată ordinea procesuală de efectuare a expertizei judiciare, poate fi dispusă efectuarea unei expertize judiciare repetate de către un alt expert sau o altă comisie de experți. Expertul sau experții care au efectuat expertiza judiciară primară sau suplimentară pot asista la efectuarea expertizei judiciare repetate pentru a da explicații pe marginea concluziilor formulate în urma expertizei judiciare primare, însă nu pot participa la efectuarea investigațiilor și la întocmirea concluziilor.

(3) Expertiza judiciară repetată se dispune în cazurile în care:

a) concluziile expertului sînt neclare, contradictorii, neîntemeiate sau există îndoieli în privința veridicității acestora;

b) ordonatorul expertizei judiciare sau instanța de judecată a constatat că expertul judiciar nu avea dreptul să o efectueze ori și-a depășit competența;

c) a fost încălcată ordinea procesuală de dispunere a expertizei judiciare;

d) s-au constatat încălcări ale metodelor sau procedurilor de efectuare a expertizei judiciare;

e) concluziile expertului nu au fost corelate cu datele de fapt puse la dispoziția lui;

f) există contradicții esențiale între opiniile experților participanți la efectuarea unei expertize judiciare în comisie.

(4) Rezultatele expertizei judiciare repetate au aceeași valoare probantă ca și rezultatele expertizei judiciare anterioare și se apreciază în coroborare cu alte probe.

(5) În ordonanța sau în încheierea prin care s-a dispus expertiza judiciară suplimentară sau repetată trebuie să fie concretizate motivele dispunerii ei. În cazul dispunerii expertizei judiciare suplimentare sau repetate se prezintă raportul expertizei judiciare primare, precum și toate materialele depuse în cadrul expertizei judiciare primare.

în redacție prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 149. Efectuarea expertizei judiciare în instituția de expertiză judiciară

(1) Organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată expediază conducătorului instituției de expertiză judiciară actul de dispunere a efectuării expertizei judiciare, obiectele și materialele respective, iar în cazurile necesare, și materialele cauzei penale. Expertiza judiciară se efectuează de către acel expert al instituției care este indicat în ordonanță sau încheiere. Dacă expertul concret nu este indicat, conducătorul instituției de expertiză judiciară numește expertul și despre aceasta comunică organului care a dispus expertiza judiciară.

(2) Dacă expertiza judiciară se efectuează din inițiativa și pe contul părților, ele prezintă conducătorului instituției de expertiză judiciară lista întrebărilor, obiectele și materialele pentru a efectua investigații. Părțile pot indica în cererea de solicitare a efectuării expertizei judiciare numele și prenumele expertului.

(3) Conducătorul instituției de expertiză judiciară explică expertului drepturile și obligațiile lui, prevăzute în art.88 din prezentul cod, și îl previne de răspunderea, conform art.312 din Codul penal, pentru prezentarea cu bună știință a unor concluzii false, organizează efectuarea expertizei judiciare, asigură păstrarea obiectelor prezentate pentru investigații, fixează termenele efectuării expertizei judiciare. Conducătorul instituției de expertiză judiciară nu are dreptul să dea indicații care ar determina cursul și conținutul investigației.

Articolul 150. Efectuarea expertizei judiciare în afara instituției de expertiză judiciară

(1) În caz de efectuare a expertizei judiciare în afara instituției de expertiză judiciară, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată, după întocmirea ordonanței sau încheierii prin

care se dispune **expertiza judiciară**, invită persoana desemnată pentru efectuarea ei pentru a se informa cu privire la competența ei, pentru a constata în ce relații se află această persoană cu bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea vătămată și cu alte părți, pentru a se convinge că nu există temeiuri pentru recuzarea acesteia.

(2) Organul care a dispus **expertiza judiciară** înmânează expertului ordonanța sau încheierea prin care se dispune **expertiza judiciară**, explică drepturile și obligațiile, prevăzute în art.88 din prezentul cod, și îl previne de răspunderea, conform art.312 din Codul penal, pentru prezentarea cu bună știință a unor concluzii false. Acestea se consemnează în ordonanța sau în încheierea prin care s-a dispus **expertiza judiciară** și se confirmă prin semnătura expertului. În același mod se fixează declarațiile și cererile expertului. Despre respingerea cererii expertului, organul care a dispus **expertiza judiciară** întocmește o ordonanță sau o încheiere motivată.

(3) Organul de urmărire penală **sau procurorul** este obligat să asigure prezentarea la expert a bănuitului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate, martorului dacă apare necesitatea de a efectua cercetarea corporală sau a examina starea lor psihică ori prezența lor este necesară la efectuarea expertizei judiciare.

completat prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 151. Întocmirea și prezentarea raportului de către expert

(1) După efectuarea investigațiilor necesare, expertul întocmește un raport, în formă scrisă, tipărită, în limba română, care este structurat în trei părți: partea introductivă, partea descriptivă și concluziile.

(2) În partea introductivă a raportului de expertiză judiciară se indică:

a) denumirea și adresa juridică ale instituției publice de expertiză judiciară sau ale biroului de expertiză judiciară;

b) datele privind actul de dispunere a expertizei judiciare;

c) datele ordonatorului expertizei judiciare;

d) denumirea și adresa juridică ale laboratorului în care a fost efectuată expertiza judiciară;

e) mențiunea despre informarea privind drepturile și obligațiile prevăzute de prezentul cod și privind răspunderea pentru încălcarea prevederilor art.312 și 315 din Codul penal;

f) data întocmirii raportului de expertiză judiciară, numărul, tipul și genul expertizei judiciare;

g) datele expertului sau ale experților participanți la efectuarea expertizei judiciare (numele, prenumele, numărul licenței, specializarea în care este calificat, gradul de calificare, precum și, dacă este cazul, gradul științific, specialitatea deținută și vechimea în muncă în calitate de expert judiciar în specialitatea respectivă);

h) datele persoanelor care au participat, precum și ale celor care au asistat la efectuarea expertizei judiciare;

i) expunerea succintă a circumstanțelor cazului pentru a cărui soluționare se solicită efectuarea expertizei judiciare;

j) lista materialelor și a obiectelor prezentate pentru expertiza judiciară;

k) problemele înaintate spre soluționare;

l) în cazul expertizei judiciare suplimentare sau al celei repetate - motivele dispunerii acesteia, precum și datele expertizei judiciare primare (numărul, data întocmirii raportului de expertiză judiciară, numele și prenumele experților participanți la efectuarea expertizei judiciare, concluziile acestora).

(3) În partea descriptivă, în funcție de genul expertizei judiciare efectuate, raportul de expertiză judiciară conține următoarele informații:

a) date despre starea obiectelor supuse examinării (prezența și starea ambalajului) sau date despre persoanele examinate, modalitățile de transportare și de ambalare a materialelor și obiectelor prezentate pentru expertiza judiciară;

b) conținutul etapelor de examinare, cu indicarea metodelor de cercetare și a metodicilor aplicate, a mijloacelor tehnice și a materialelor de consum folosite, a condițiilor de utilizare a acestora și a rezultatelor obținute;

c) obiectivele, condițiile de efectuare și rezultatele experimentelor (dacă acestea au fost realizate), precum și rezultatele obținerii unor modele de comparație;

d) date privind deteriorarea sau consumul obiectelor supuse examinării;

e) evaluarea pe etape a cercetărilor, analiza rezultatelor obținute, formularea și motivarea concluziilor;

f) referiri la ilustrații, anexe și explicațiile necesare pentru acestea;

g) circumstanțele relevante identificate de expert, în privința cărora nu au fost adresate întrebări;

h) concluziile prealabile;

i) argumentarea imposibilității de a răspunde la toate sau la unele întrebări formulate în cazul când materialele prezentate nu au fost suficiente sau întrebările formulate nu țin de competența expertului, sau nivelul științei și practica expertizelor nu permit găsirea răspunsurilor la aceste întrebări;

j) caracteristica succintă a dispozitivelor și a materialelor utilizate, regimul procesului de fixare și imprimare. Pentru mijloacele tehnice și programele soft se indică tipul, modelul, producătorul, denumirea și versiunea programului soft utilizat, programul de obținere și imprimare a imaginilor.

(4) În partea finală a raportului de expertiză judiciară sînt expuse concluziile expertului, care cuprind răspunsurile la întrebările formulate de către ordonatorul expertizei judiciare. Răspunsurile se formulează exact, pentru a exclude interpretările echivoce.

(5) La raportul expertului se anexează corpurile delict, probele grafice, alte materiale rămase după efectuarea investigațiilor, precum și fotografii, schițe și grafice ce confirmă concluziile expertului.

(6) Raportul de expertiză judiciară este semnat de expertul/expertii care l-a/l-au întocmit conform competențelor, aplicîndu-se ștampila acestuia/acestora pe fiecare pagină și pe toate anexele.

(7) Raportul de expertiză judiciară sau declarația expertului judiciar privind imposibilitatea prezentării unor concluzii, precum și procesul-verbal de audiere a expertului se comunică părților imediat, dar nu mai tîrziu de 3 zile lucrătoare de la primirea lor de către organul de urmărire penală, procuror sau instanța de judecată, și li se explică în scris că au dreptul să dea explicații, să facă obiecții, precum și să ceară înaintarea unor întrebări suplimentare expertului, efectuarea unei expertize judiciare.

în redacție prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 152. Internarea în instituția medicală pentru efectuarea expertizei judiciare

(1) Dacă pentru efectuarea expertizei judiciare medico-legale sau psihiatrice apare necesitatea unei supravegheri îndelungate, bănuitul, învinuitul, inculpatul poate fi internat într-o instituție medicală. Despre aceasta se consemnează în ordonanța sau încheierea prin care s-a dispus expertiza judiciară.

(2) Internarea bănuitului, învinuitului în instituția medicală pentru efectuarea expertizelor judiciare indicate în alin.(1) se admite cu autorizația judecătorului de instrucție, în baza demersului procurorului, în conformitate cu art.305. Încheierea judecătorului de instrucție privind autorizarea internării poate fi atacată cu recurs în condițiile art.311.

(3) Dacă necesitatea internării în instituția medicală pentru efectuarea expertizei judiciare a apărut în procesul judecării cauzei, încheierea despre aceasta o adoptă instanța de judecată conform cererilor înaintate de părți, expert sau din oficiu.

(3¹) Demersul procurorului de solicitare a internării într-o instituție medicală pentru efectuarea expertizei judiciare sau cererile părților ori ale expertului depuse în acest sens trebuie să cuprindă, după caz, mențiuni cu privire la: fapta pentru care se efectuează urmărirea penală, încadrarea juridică a faptei; faptele și împrejurările din care rezultă îndoiala asupra stării de responsabilitate a bănuitului, învinuitului sau inculpatului, motivarea necesității de luare a măsurii de internare și motivarea proporționalității acesteia cu scopul urmărit.

(4) Internarea bănuitului într-o instituție medicală, pentru efectuarea expertizei judiciare în condiții de staționar, se dispune pentru o durată de pînă la 10 zile cu posibilitatea prelungirii, în caz de necesitate, la demersul procurorului, de către judecătorul de instrucție, după punerea sub învinuire.

(5) Internarea învinuitului într-o instituție medicală, pentru efectuarea expertizei judiciare în condiții de staționar, se dispune pentru o durată de pînă la 30 de zile.

(6) Prelungirea internării învinuitului în instituția medicală, pentru efectuarea **expertizei judiciare** în condiții de staționar, poate fi dispusă de către judecătorul de instrucție pînă la 6 luni, la demersul procurorului prezentat în temeiul cererii motivate în scris a medicului care se confruntă cu dificultăți la efectuarea **expertizei judiciare** și are nevoie de timp suplimentar pentru aceasta. Fiecare prelungire nu poate depăși 30 de zile.

(7) Bănuitul, învinuitul internat într-o instituție medicală pentru efectuarea **expertizei judiciare** în condiții de staționar, apărătorul sau reprezentantul pot ataca încheierea judecătorului de instrucție privind aplicarea ori prelungirea internării sau pot solicita efectuarea **expertizei judiciare** în condiții de ambulator în termen de 3 zile de la data adoptării. Dispozițiile art.311 și 312 se aplică în mod corespunzător.

(8) În cazul în care bănuitul, învinuitul este arestat preventiv, transferul acestuia pentru efectuarea **expertizei judiciare** medicale în condiții de staționar, se dispune la demersul procurorului cu autorizația judecătorului de instrucție.

Articolul 153. Audierea expertului

(1) În cazul în care raportul expertului nu este clar sau are unele deficiențe, pentru înlăturarea căroră nu sînt necesare investigații suplimentare, ori a apărut necesitatea de a preciza metodele aplicate de către expert sau unele noțiuni, organul de urmărire penală **sau procurorul** este în drept să audieze expertul, respectîndu-se prevederile art.105-109.

(2) Audierea expertului nu se admite pînă la prezentarea raportului și cercetarea acestuia.

completat prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Secțiunea a 8-a

Colectarea mostrelor pentru cercetare comparativă

Articolul 154. Temeiurile de colectare a mostrelor

(1) Organul de urmărire penală este în drept să colecteze mostre care reflectă particularitățile omului viu, cadavrului, animalului, substanței, obiectului dacă investigarea lor are importanță pentru cauza penală.

(2) Organul de urmărire penală este în drept să colecteze mostre de la bănuitul și învinuitul.

(3) Organul de urmărire penală, de asemenea, poate dispune colectarea mostrelor de la martori sau partea vătămată, dar numai în cazul în care trebuie să verifice dacă aceste persoane au lăsat urme la locul unde s-a produs evenimentul sau pe corpurile delictelor.

(4) Dacă este necesar, colectarea mostrelor pentru cercetare comparativă se face cu participarea specialistului.

(5) Despre colectarea mostrelor necesare pentru cercetarea comparativă, organul de urmărire penală emite o ordonanță motivată, în care, în special, se indică: persoana care va colecta mostrele, persoana de la care se vor colecta mostrele; care anume mostre și în ce număr (cantitate) trebuie colectate; cînd, unde și la cine trebuie să se prezinte persoana de la care vor fi colectate mostrele; cînd și cui trebuie să fie prezentate mostrele după colectare.

(6) Despre colectarea mostrelor necesare pentru cercetarea comparativă se întocmește un proces-verbal potrivit dispozițiilor art.260 și 261.

(7) Colectarea de mostre în condițiile prezentului articol poate fi dispusă și de către instanța de judecată la solicitarea părților.

Articolul 155. Felurile mostrelor

(1) În calitate de mostre pot fi colectate:

1) sînge, spermă, păr, secvențe de unghii, microparticule de pe corp;

2) salivă, sudoare și alte eliminări ale corpului;

3) amprente digitale, mulaje ale dinților și falangelor;

4) înscrisuri, obiecte, piese vestimentare și părți ale lor, alte materiale ce reflectă deprinderile persoanei respective;

5) fonograma vocii, fotografiile sau înregistrări video;

- 6) corpuri materiale, substanțe, materie primă, produse;
- 7) arme de diferite tipuri, cartușe, tub-cartușe, gloanțe, piese și uneltele folosite la confecționarea acestora;
- 8) dispozitive explozive neutralizate, părți componente ale lor, piese, mecanisme și unelte folosite la confecționarea acestora;
- 9) alte substanțe și obiecte.

(2) Se interzice colectarea mostrelor într-un mod care pune în pericol sănătatea și viața omului sau care lezează onoarea și demnitatea lui.

Articolul 156. Modul de colectare a mostrelor în baza ordonanței organului de urmărire penală

(1) Reprezentantul organului de urmărire penală citează persoana sau se deplasează la locul unde se află ea, aducându-i la cunoștință, contra semnătură, ordonanța de colectare a mostrelor, explică acestei persoane și specialistului drepturile și obligațiile lor.

(2) Reprezentantul organului de urmărire penală, cu participarea specialistului, dacă acesta este invitat, desfășoară acțiunile necesare și colectează mostrele respective. Mostrele, cu excepția documentelor, se împachetează și se sigilează, iar pachetele sigilate se semnează de persoana care efectuează acțiunea respectivă. În cazurile necesare, colectarea mostrelor se face prin percheziție sau ridicare ori concomitent cu efectuarea acestora, precum și a altor acțiuni de urmărire penală.

(3) Despre colectarea mostrelor se întocmește un proces-verbal conform dispozițiilor art.260 și 261, în care se descriu toate acțiunile efectuate pentru colectarea mostrelor în consecutivitatea efectuării lor, metodele și mijloacele tehnice aplicate, precum și însăși mostrele. Mostrele colectate se anexează la procesul-verbal.

Secțiunea a 9-a **Mijloace materiale de probă**

Articolul 157. Documente

(1) Constituie mijloc material de probă documentele în orice formă (scrisă, audio, video, electronică etc.) care provin de la persoane oficiale fizice sau juridice dacă în ele sînt expuse ori adevărate circumstanțe care au importanță pentru cauză.

(2) Documentele se anexează, prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței, la materialele dosarului și se păstrează atîta timp cît se păstrează dosarul respectiv. În cazul în care documentele în original sînt necesare pentru evidență, rapoarte sau în alte scopuri legale, acestea pot fi restituite deținătorilor, dacă este posibil fără a afecta cauza, copiile de pe acestea păstrîndu-se în dosar.

(3) Documentele se prezintă de către persoanele fizice și juridice la demersul organului de urmărire penală făcut din oficiu sau la cererea altor participanți la proces ori la demersul instanței făcut la cererea părților, precum și de către părți în cadrul urmăririi penale sau în procesul judecării cauzei.

(4) În cazurile în care documentele conțin cel puțin unul din elementele menționate în art.158, acestea se recunosc drept corpuri delictive.

Articolul 158. Corpurile delictive

(1) Corpuri delictive sînt recunoscute obiectele în cazul în care există temeiuri de a presupune că ele au servit la săvîrșirea infracțiunii, au păstrat asupra lor urmele acțiunilor criminale sau au constituit obiectivul acestor acțiuni, precum și bani sau alte valori ori obiecte și documente care pot servi ca mijloace pentru descoperirea infracțiunii, constatarea circumstanțelor, identificarea persoanelor vinovate sau pentru respingerea învinuirii ori atenuarea răspunderii penale.

(2) Obiectul se recunoaște drept corp delict prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței de judecată și se anexează la dosar.

(3) Obiectul poate fi recunoscut drept corp delict în următoarele condiții:

1) dacă, prin descrierea lui detaliată, prin sigilare, precum și prin alte acțiuni întreprinse imediat după depistare, a fost exclusă posibilitatea substituirii sau modificării esențiale a particularităților și semnelor sau a urmelor aflate pe obiect;

2) dacă a fost dobândit prin unul din următoarele procedee probatorii: cercetare la fața locului, percheziție, ridicare de obiecte, precum și prezentat de către participanții la proces, cu ascultarea prealabilă a acestora.

Articolul 159. Păstrarea corpurilor delictive și a altor obiecte

(1) Corpurile delictive se anexează la dosar și se păstrează în dosar sau se păstrează în alt mod prevăzut de lege. Corpurile delictive care, din cauza volumului sau din alte motive, nu pot fi păstrate împreună cu dosarul trebuie fotografiate și fotografiile se anexează la procesul-verbal respectiv.

Obiectele voluminoase, după fotografiere, pot fi sigilate și transmise spre păstrare persoanelor juridice sau fizice. În acest caz, în dosar se va face mențiunea respectivă.

(2) Substanțele explozive și alte obiecte care prezintă pericol pentru viața și sănătatea omului și din acest motiv nu pot fi păstrate în calitate de corpuri delictive, fapt confirmat prin concluzia specialiștilor în domeniu, în baza ordonanței organului de urmărire penală autorizate de judecătorul de instrucție, se nimicesc prin metodele respective. În caz de urgență, când există pericol iminent pentru viața oamenilor, substanțele explozive pot fi nimicite, în urma concluziei specialistului, fără autorizarea judecătorului de instrucție, cu prezentarea materialelor respective, în termen de 24 de ore, judecătorului de instrucție pentru efectuarea controlului legalității acestei acțiuni procesuale.

(3) Substanțele stupefiante, psihotrope și precursorii pot fi păstrați în calitate de corpuri delictive în cantități mici (mostre), suficiente pentru utilizarea lor în calitate de probe și pentru efectuarea **expertizei judiciare**, împachetate și sigilate de către un expert. Excedentele de aceste substanțe vor fi predate instituțiilor abilitate sau nimicite în baza ordonanței organului de urmărire penală autorizate de judecătorul de instrucție.

(4) Imediat după ridicare și examinare, metalele prețioase, pietrele prețioase și articolele din ele, numerarul și cecurile în monedă națională și în valută străină, cardurile, alte instrumente de plată, valorile mobiliare, obligațiile, recunoscute drept corpuri delictive, se transmit spre păstrare Serviciului Fiscal de Stat conform procedurii stabilite.

(5) Numerarul și cecurile în monedă națională și în valută străină, obligațiile, ridicate în cadrul efectuării acțiunilor de urmărire penală, se păstrează în dosar dacă ele conțin semne individuale în urma săvârșirii infracțiunii.

(6) Corpurile delictive și alte obiecte ridicate se păstrează pînă ce soarta lor nu va fi soluționată prin hotărîre definitivă a organului de urmărire penală sau a instanței. În cazurile prevăzute de prezentul cod, chestiunile privind corpurile delictive pot fi soluționate pînă la terminarea procesului penal.

(7) În caz de conflict referitor la apartenența obiectului recunoscut corp delict, litigiul se soluționează în ordinea procedurii civile și un asemenea obiect se păstrează pînă la momentul cînd hotărîrea pronunțată în cauza civilă devine irevocabilă.

Articolul 160. Asigurarea păstrării corpurilor delictive și a altor obiecte în cadrul desfășurării procesului penal

(1) La păstrarea corpurilor delictive și a altor obiecte, la transmiterea lor pentru efectuarea **expertizei judiciare** sau a constatării tehnico-științifice sau medico-legale, precum și la transmiterea cauzei altui organ de urmărire penală sau altei instanțe judecătorești trebuie să fie luate măsuri pentru a preveni pierderea, deteriorarea, alterarea, atingerea între ele sau amestecul corpurilor delictive ori al altor obiecte.

(2) În cazul transmiterii cauzei, în documentul de însoțire, în anexele la el și în informația anexată la rechizitoriu se indică toate corpurile delictive și alte obiecte care au fost anexate la dosar și pe care îl însoțesc, precum și locul lor de păstrare dacă ele nu sînt anexate la dosar.

(3) La transmiterea cauzei în care figurează corpuri delictive, organul care primește cauza verifică prezența obiectelor anexate la dosar în conformitate cu datele menționate în documentul de însoțire a cauzei. Despre rezultatele acestei verificări se face mențiune în documentul de însoțire.

Articolul 161. Hotărîrea cu privire la corpurile delictive adoptată pînă la soluționarea cauzei penale

(1) Pînă la soluționarea cauzei penale, procurorul ori ofițerul de urmărire penală care are încuviințarea procurorului, în faza urmăririi penale, sau, după caz, instanța dispune restituirea către proprietarul sau posesorul legal:

- 1) a produselor ușor alterabile;
- 2) a obiectelor necesare acestuia pentru viața cotidiană;
- 3) a animalelor domestice, pasărilor, altor animale care necesită îngrijire permanentă;
- 4) a automobilului sau a unui alt mijloc de transport, dacă acesta nu a fost sechestrat pentru asigurarea acțiunii civile în cauza penală sau a posibilei confiscări speciale a bunurilor.

(2) Corpurile delictelor voluminoase care necesită condiții speciale de păstrare și care nu au pe ele urme ale infracțiunii, precum și alte corpuri delictelor, cu excepția celor care au servit la săvârșirea infracțiunii și care păstrează pe ele urmele infracțiunii, se transmit Serviciului Fiscal de Stat pentru a fi utilizate, păstrate, îngrijite sau comercializate.

(3) În cazul în care proprietarul sau posesorul legal al corpurilor delictelor menționate la alin.(2) nu este cunoscut sau dacă restituirea lor este imposibilă din alte motive, ele se predau Serviciului Fiscal de Stat pentru a se decide utilizarea, păstrarea, îngrijirea sau comercializarea acestora cu transferarea banilor încasați la contul de depozit al procuraturii sau al instanței de judecată respective.

(4) Bani marcați, asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale, se trec în venitul statului, iar echivalentul lor se restituie proprietarului de la bugetul de stat. La cererea victimei, echivalentul banilor recunoscuți drept corpuri delictelor poate fi restituit în temeiul hotărârii judecătorescilor de instrucție.

Articolul 162. Hotărârea cu privire la corpurile delictelor adoptată la soluționarea cauzei penale

(1) În cazul în care procurorul dispune încetarea urmăririi penale sau în cazul soluționării cauzei în fond, se hotărăște chestiunea cu privire la corpurile delictelor. În acest caz:

1) uneltele care au servit la săvârșirea infracțiunii vor fi confiscate și predate instituțiilor respective sau nimicite;

2) obiectele a căror circulație este interzisă vor fi predate instituțiilor respective sau nimicite;

3) lucrurile care nu prezintă nici o valoare și care nu pot fi utilizate vor fi distruse, iar în cazurile în care sînt cerute de persoane ori instituții interesate, ele pot fi remise acestora;

4) banii și alte valori dobîndite pe cale criminală sau asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale se restituie proprietarului sau, după caz, se trec în venitul statului. Celelalte obiecte se predau proprietarilor legali, iar dacă aceștia nu sînt identificați, se trec în proprietatea statului. În caz de conflict referitor la apartenența acestor obiecte, litigiul se soluționează în ordinea procedurii civile. Bani marcați, asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale, se trec în venitul statului, iar echivalentul lor se restituie proprietarului de la bugetul de stat;

5) documentele care constituie corpuri delictelor rămîn în dosar pe tot termenul de păstrare a lui sau, la solicitare, se remit persoanelor interesate;

6) obiectele ridicate de organul de urmărire penală, dar care nu au fost recunoscute corpuri delictelor, se remit persoanelor de la care au fost ridicate.

(2) Valoarea obiectelor alterate, deteriorate sau pierdute în urma efectuării **expertizei judiciare** și a altor acțiuni legale se atribuie la cheltuielile judiciare. Dacă aceste obiecte au aparținut învinutului, inculpatului sau persoanei civilmente responsabile, contravaloarea acestora nu se restituie. Dacă aceste obiecte au aparținut altor persoane, contravaloarea lor se restituie din bugetul de stat și poate fi încasată de la condamnat sau de la partea civilmente responsabilă.

(3) În caz de achitare a persoanei, precum și în caz de scoatere de sub urmărire penală pe temei de reabilitare, contravaloarea obiectelor alterate sau pierdute în cadrul efectuării **expertizei judiciare** sau a altor acțiuni legale se restituie proprietarului sau posesorului legal, indiferent de calitatea lui procesuală, din bugetul de stat.

(4) În cazul în care corpurile delictelor au fost transmise conform destinației potrivit prevederilor art.161 alin.(3), proprietarului sau, după caz, posesorului legal i se restituie obiecte de același gen și calitate sau i se plătește contravaloarea lor pornind de la prețurile libere în vigoare la momentul compensării.

Articolul 163. Procesele-verbale ale acțiunilor procesuale

Procesele-verbale ale acțiunilor procesuale, întocmite conform prevederilor prezentului cod,

constituie mijloace de probă în cazul în care ele confirmă circumstanțele constatate în cadrul cercetării la fața locului, percheziției corporale, a domiciliului, ridicării obiectelor, documentelor, luării de probe pentru expertiză judiciară, declarației orale despre o infracțiune, prezentării pentru recunoaștere, exhumării cadavrului, verificării declarațiilor la fața locului, reconstituirii faptei, efectuării măsurilor speciale de investigații și al altor procedee probatorii.

Articolul 164. Înregistrările audio sau video, fotografiile și alte forme de purtători de informație
Înregistrările audio sau video, fotografiile, mijloacele de control tehnic, electronic, magnetic, optic și alți purtători de informație tehnico-electronică, dobândite în condițiile prezentului cod, constituie mijloace de probă dacă ele conțin date sau indici temeinici privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni și dacă conținutul lor contribuie la aflarea adevărului în cauza respectivă.

Titlul V **MĂSURILE PROCESUALE DE CONSTRÂNGERE**

Capitolul I **REȚINEREA**

Articolul 165. Noțiunea de reținere

(1) Constituie reținere privarea persoanei de libertate, pe o perioadă scurtă de timp, dar nu mai mult de 72 de ore.

(2) Pot fi supuse reținerii:

- 1) persoanele bănuite de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an în cazul în care există o bănuială rezonabilă că persoana a săvârșit această infracțiune;
- 2) învinuitul, inculpatul care încalcă condițiile măsurilor preventive neprivative de libertate, luate în privința lui, precum și ordonanța de protecție în cazul violenței în familie, dacă infracțiunea se pedepsește cu închisoare;
- 3) condamnații în privința cărora au fost adoptate hotărâri de anulare a condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau de anulare a liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen;
- 4) persoanele în privința cărora a fost anulată hotărârea de achitare și a fost adoptată hotărârea de condamnare la închisoare, precum și persoanele care se eschivează de la executarea hotărârii de condamnare cu închisoarea;
- 5) persoanele care săvârșesc o infracțiune de audiență;
- 6) persoanele pentru a fi puse sub învinuire, în cazul în care locul de aflare a persoanei nu este cunoscut sau dacă ea nu s-a prezentat fără motive întemeiate și nu a informat organul care a citat-o despre imposibilitatea prezentării sale;
- 7) persoanele supuse extrădării.

(3) Reținerea persoanei poate avea loc în baza:

- 1) procesului-verbal de reținere în cazurile prevăzute la alin. (2) pct. 1), 2) și 7);
- 2) ordonanței organului de urmărire penală în cazul prevăzut la alin. (2) pct. 1), 2) și 6);
- 3) hotărârii instanței de judecată în cazurile prevăzute la alin. (2) pct. 3), 4) și 5).

Articolul 166. Temeiurile pentru reținerea persoanei bănuite de săvârșirea infracțiunii

(1) Organul de urmărire penală are dreptul să rețină persoana, dacă există o bănuială rezonabilă privind săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an, numai în cazurile:

- 1) dacă aceasta a fost prinsă în flagrant delict;
- 2) dacă martorul ocular, inclusiv victima, indică direct că anume această persoană a săvârșit infracțiunea;
- 3) dacă pe corpul sau pe hainele persoanei, la domiciliul ei ori în unitatea ei de transport sînt descoperite urme evidente ale infracțiunii;

4) dacă la locul săvârșirii infracțiunii sînt descoperite urmele lăsate de către această persoană.

5) dacă aceasta a încercat să se ascundă ori nu i s-a putut constata identitatea.

(3) Reținerea persoanei bănuite poate fi dispusă și dacă există temeuri rezonabile de a presupune că aceasta se va sustrage de la urmărirea penală, va împiedica aflarea adevărului sau va săvârși alte infracțiuni.

(4) Reținerea persoanei mature în temeiurile prevăzute la alin.(1) poate avea loc pînă la înregistrarea infracțiunii în modul stabilit de lege. Înregistrarea infracțiunii se efectuează imediat, dar nu mai tîrziu de 3 ore de la momentul aducerii persoanei reținute la organul de urmărire penală, iar în cazul în care fapta pentru care persoana a fost reținută nu este înregistrată în mod corespunzător, persoana se eliberează imediat, cu excepția prevăzută la art.273 alin.(1) pct.2).

(5) Reținerea persoanei în condițiile prezentului articol nu poate depăși 72 de ore, iar în cazul minorului - 24 de ore din momentul privării de libertate. Perioada de reținere nu trebuie să fie mai mare decît strictul necesar pentru deținerea acesteia.

(5¹) În cazul în care reținerea persoanei se efectuează pentru stabilirea identității ei, perioada de reținere nu poate depăși 6 ore.

(6) Termenul prevăzut la alin. (5) curge din momentul de privare a persoanei de libertate. În termenul respectiv se include timpul de efectuare a acțiunilor procesuale imediat următoare momentului de privare a persoanei de libertate pînă la întocmirea procesului-verbal de reținere, în situația în care persoana era efectiv constrînsă în libertatea sa de mișcare pe parcursul efectuării acestor măsuri.

(7) Persoana reținută în condițiile prezentului articol trebuie să fie adusă cît mai curînd posibil, din momentul de reținere, în fața judecătorului de instrucție pentru a fi examinată chestiunea arestării sau, după caz, a eliberării acesteia. Procurorul, pînă la expirarea termenului prevăzut la art. 308 alin. (1²), va emite o ordonanță de eliberare a persoanei reținute fie, după caz, va înainta judecătorului de instrucție demersul de arestare.

Articolul 167. Procedura de reținere a persoanei

(1) Despre fiecare caz de reținere a unei persoane bănuite de săvârșirea unei infracțiuni organul de urmărire penală, în termen de pînă la 3 ore de la momentul privării ei de libertate, întocmește un proces-verbal de reținere, în care se indică temeiurile, motivele, locul, anul, luna, ziua și ora reținerii, starea fizică a persoanei reținute, plîngerile referitoare la starea sănătății sale, în ce este îmbrăcată (descrierea ținutei vestimentare), explicații, obiecții, cereri ale persoanei reținute, cererea de a avea acces la un examen medical, inclusiv pe cont propriu, fapta săvârșită de persoana respectivă, rezultatele percheziției corporale a persoanei reținute, precum și data și ora întocmirii procesului-verbal. Procesul-verbal se aduce la cunoștință persoanei reținute, totodată ei i se înmînează în scris informația despre drepturile prevăzute la art.64, inclusiv dreptul de a tăcea, de a nu mărturisi împotriva sa, de a da explicații care se includ în procesul-verbal, de a beneficia de asistența unui apărător și de a face declarații în prezența acestuia, fapt care se menționează în procesul-verbal. Procesul-verbal de reținere se semnează de persoana care l-a întocmit și de persoana reținută căreia i se înmînează imediat o copie de pe acesta. În termen de pînă la 3 ore de la reținere, persoana care a întocmit procesul-verbal prezintă procurorului o comunicare în scris referitoare la reținere.

(1¹) Organul de urmărire penală, în timp de o oră după reținerea persoanei, solicită oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat sau unor alte persoane împuternicite de acesta desemnarea unui avocat de serviciu pentru acordarea asistenței juridice de urgență. Solicitarea de a desemna un avocat de serviciu este prezentată în scris, inclusiv prin fax, sau la telefon.

(2) Motivele reținerii imediat se aduc la cunoștință persoanei reținute numai în prezența unui apărător ales sau a unui avocat de serviciu care acordă asistență juridică de urgență.

(2¹) Organul de urmărire penală este obligat să asigure condiții pentru întrevvedere confidențială între persoana reținută și apărătorul său pînă la prima audiere.

(3) În cazul reținerii minorului, persoana care efectuează urmărirea penală este obligată să

comunica imediat aceasta procurorului și părinților minorului sau persoanelor care îi înlocuiesc.

(4) Persoana reținută va fi audiată în conformitate cu prevederile art.103 și 104, dacă acceptă să fie audiată.

(5) Persoana care efectuează reținerea este în drept să supună persoana reținută percheziției corporale în condițiile art.130.

(6) Dacă la reținere se stabilește prezența unor vătămări sau leziuni corporale ale persoanei reținute, persoana care efectuează urmărirea penală neîntârziat îl va informa pe procuror, care va dispune imediat efectuarea unei constatări medico-legale sau, după caz, a unei **expertize judiciare** medico-legale pentru a constata originea și caracterul vătămarilor sau leziunilor.

Articolul 168. Dreptul cetățenilor de a prinde persoana bănuită de săvârșirea infracțiunii

(1) Oricine este în drept să prindă și să aducă forțat la poliție sau la o altă autoritate publică persoana prinsă asupra faptului săvârșirii unei infracțiuni sau care a încercat să se ascundă ori să fugă imediat după săvârșirea infracțiunii.

(2) Persoana prinsă în condițiile alin.(1) poate fi legată în cazul în care opune rezistență reținerii. Dacă sînt temeuri rezonabile de a presupune că persoana prinsă are asupra sa armă ori alte obiecte periculoase sau obiecte care prezintă interes pentru cauza penală, persoana care a prins-o poate să-i controleze hainele și să-i ia obiectele respective pentru a le transmite organului de urmărire penală.

(3) Persoana prinsă în condițiile prezentului articol și adusă la organul de urmărire penală este reținută conform prevederilor art.166 și 167 sau eliberată, după caz.

Articolul 169. Reținerea persoanei în baza ordonanței organului de urmărire penală pentru a fi pusă sub învinuire

(1) Organul de urmărire penală adoptă o ordonanță de reținere a persoanei în cazul în care probele administrate în cauza penală dau temei rezonabil de a presupune că ea a comis infracțiunea și că persoana respectivă nu se află în localitatea dată sau locul ei de aflare nu este cunoscut, sau dacă ea nu s-a prezentat fără motive întemeiate și nu a informat organul care a citat-o despre imposibilitatea prezentării sale. Această ordonanță este obligatorie pentru executare de către orice colaborator al organului de urmărire penală sau al poliției care va găsi bănuitul.

(2) Despre executarea ordonanței de reținere este informat imediat organul care a adoptat ordonanța în cauza respectivă.

(3) Reținerea persoanei în temeiul prevăzut la alin.(1) se efectuează conform procedurii și în termenele prevăzute la art.166 și 167.

Articolul 170. Reținerea învinuitului în baza ordonanței organului de urmărire penală pînă la arestare

(1) În cazul în care învinuitul încalcă condițiile prevăzute de măsurile preventive aplicate în privința lui sau obligația dată în scris de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală ori a instanței și de a comunica noul loc de trai, procurorul este în drept să emită o ordonanță privind reținerea acestui învinuit, cu înaintarea concomitentă judecătorului de instrucție a demersului privind arestarea lui.

(2) Reținerea efectuată în condițiile alin.(1) nu poate depăși termenul de 72 de ore și se va efectua numai în cazurile în care, conform legii, persoana poate fi supusă arestării preventive.

Articolul 171. Reținerea persoanei în baza încheierii instanței în caz de infracțiune de audiență

Dacă în cursul ședinței de judecată se săvârșește o faptă ce conține elemente de infracțiune prevăzute de legea penală, președintele ședinței dispune identificarea persoanei care a săvârșit infracțiunea și reținerea ei, fapt despre care se face o mențiune în procesul-verbal al ședinței.

Instanța adoptă o încheiere de trimitere procurorului a materialelor și de reținere a persoanei. Copia de pe încheiere și persoana reținută vor fi trimise neîntârziat procurorului sub escorta poliției judiciare. După ce va primi materialele și va fi adusă persoana reținută, procurorul va proceda conform legii.

Articolul 171¹. Reținerea persoanei în vederea extrădării

(1) Reținerea persoanei în vederea extrădării se efectuează în temeiul mandatului de arest sau al hotărîrii de condamnare adoptate de o instanță judecătorească competentă a unui stat străin, pînă la

arestarea persoanei în vederea extrădării, sau în cazul procedurii simplificate de extrădare prevăzute la art. 545 și 547.

(2) Despre reținerea persoanei în vederea extrădării este imediat informată Procuratura Generală sau, după caz, Ministerul Justiției.

(3) Reținerea persoanei în temeiul prevăzut la alin. (1) se efectuează conform procedurii și termenelor prevăzute la art. 166 și 167.

(4) Persoana reținută în vederea extrădării urmează a fi eliberată imediat ce se constată că aceasta este cetățean al Republicii Moldova sau este persoană căreia i-a fost acordat statutul de refugiat sau de azil politic, dacă reținerea acesteia într-un alt temei nu este justificată.

Articolul 173. Înștiințarea despre reținere

(1) Persoana care a întocmit procesul-verbal de reținere, imediat, dar nu mai târziu de 6 ore, este obligată să dea posibilitate persoanei reținute să anunțe una din rudele apropiate sau o altă persoană, la propunerea reținutului, despre locul unde acesta este deținut sau o anunță singură.

(2) În cazul în care persoana reținută este cetățean al unui alt stat, despre reținere este informată, în termenul menționat în alin.(1), ambasada sau consulatul acestui stat dacă persoana reținută o cere.

(3) Dacă persoana reținută este militar, în termenul prevăzut în alin.(1), este informată unitatea militară, în care ea își îndeplinește serviciul militar, sau centrul militar unde este la evidență, precum și persoanele menționate în alin.(1).

(4) În cazul în care există necesitatea prevenirii unui risc grav pentru viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane, asigurării secretului etapei începătoare a urmăririi penale, prevenirii prejudicierii procedurilor penale, prevenirii săvârșirii unei alte infracțiuni sau a protejării victimelor infracțiunilor, cu autorizarea motivată a judecătorului de instrucție, înștiințarea despre reținere poate fi amânată pe un termen de până la 12 ore, cu excepția cazului în care persoana reținută este minoră

(5) În cazul în care, în urma reținerii persoanei, rămân fără supraveghere minori sau alte persoane pe care le are la întreținere ori bunurile acesteia, organul de urmărire penală este obligat să ia măsurile prevăzute în art.189.

Articolul 174. Eliberarea persoanei reținute

(1) Persoana reținută urmează să fie eliberată în cazurile în care:

- 1) nu s-au confirmat motivele verosimile de a bănuși că persoana reținută a săvârșit infracțiunea;
- 2) lipsesc temeiuri de a priva în continuare persoana de libertate;
- 3) organul de urmărire penală a constatat la reținerea persoanei o încălcare esențială a legii;
- 4) a expirat termenul reținerii;
- 5) instanța nu a autorizat arestarea preventivă a persoanei.

(2) Persoana eliberată după reținere nu poate fi reținută din nou pentru aceleași temeiuri.

(3) La eliberare, persoanei reținute i se înmânează certificat în care se menționează de către cine a fost reținută, temeiul, locul și timpul reținerii, temeiul și timpul eliberării.

Capitolul II MĂSURILE PREVENTIVE

Articolul 175. Noțiunea și categoriile de măsuri preventive

(1) Măsurile cu caracter de constrângere prin care bănușitul, învinușitul, inculpatul este împiedicat să întreprindă anumite acțiuni negative asupra desfășurării procesului penal, securității și ordinii publice sau asupra asigurării executării sentinței constituie măsuri preventive.

(2) Măsurile preventive sînt orientate spre a asigura buna desfășurare a procesului penal sau a împiedica bănușitul, învinușitul, inculpatul să se ascundă de urmărirea penală sau de judecată, spre aceea ca ei să nu împiedice stabilirea adevărului ori spre asigurarea de către instanță a executării sentinței.

(3) Măsuri preventive sînt:

- 1) obligarea de a nu părăsi localitatea;

- 2) obligarea de a nu părăsi țara;
- 3) garanția personală;
- 4) garanția unei organizații;
- 5) ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport;
- 6) transmiterea sub supraveghere a militarului;
- 7) transmiterea sub supraveghere a minorului;
- 8) liberarea provizorie sub control judiciar;
- 9) liberarea provizorie pe cauțiune;
- 10) arestarea la domiciliu;
- 11) arestarea preventivă.

(4) Arestarea la domiciliu și arestarea preventivă pot fi aplicate numai față de învinuit, inculpat. Transmiterea persoanei sub supraveghere se aplică numai față de minori. Transmiterea sub supraveghere a comandantului unității militare se aplică numai față de militari și față de supușii militari în timpul concentrărilor. Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport poate fi ca măsură preventivă principală sau ca măsură complementară la o altă măsură preventivă.

(5) Liberarea provizorie sub control judiciar și liberarea provizorie pe cauțiune sînt măsuri preventive de alternativă arestării și pot fi aplicate numai față de persoana în privința căreia s-a înaintat demers pentru arestare sau față de învinuitul, inculpatul care sînt deja arestați.

Articolul 176. Temeiurile pentru aplicarea măsurilor preventive

(1) Măsurile preventive pot fi aplicate de către procuror, din oficiu ori la propunerea organului de urmărire penală, sau, după caz, de către instanța de judecată numai în cazurile în care există suficiente temeiuri rezonabile, susținute prin probe, de a presupune că bănuitul, învinuitul, inculpatul ar putea să se ascundă de organul de urmărire penală sau de instanță, să exercite presiune asupra martorilor, să nimicească sau să deterioreze mijloacele de probă sau să împiedice într-un alt mod stabilirea adevărului în procesul penal, să săvîrșească alte infracțiuni ori că punerea în libertate a acestuia va cauza dezordine publică. De asemenea, ele pot fi aplicate de către instanță pentru asigurarea executării sentinței.

(2) Arestarea preventivă și măsurile alternative de arestare se aplică numai persoanei care este învinuită, inculpată de săvîrșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an și doar în condițiile prevăzute de prezentul cod.

(3) La soluționarea chestiunii privind necesitatea aplicării măsurii preventive respective, procurorul și instanța de judecată vor aprecia și vor motiva, în mod obligatoriu, dacă măsura preventivă este proporțională cu circumstanțele individuale ale cauzei penale, inclusiv luînd în considerare:

- 1) caracterul rezonabil al bănuielii, gravitatea și gradul prejudiciabil al faptei incriminate, apreciate în fiecare caz individual, însă fără a se pronunța asupra vinovăției;
- 2) personalitatea și caracterizarea bănuितului, învinuitului, inculpatului, inclusiv la momentul de comitere a faptelor încriminate;
- 3) vîrsta și starea sănătății sale;
- 4) ocupația sa;
- 5) situația familială și prezența persoanelor întreținute;
- 6) starea sa materială, veniturile, posesia bunurilor imobile sau a altor proprietăți;
- 7) deținerea unui loc permanent de trai, deținerea unui loc permanent ori temporar de muncă;
- 8) alte circumstanțe esențiale prezentate de bănuित, învinuit, inculpat sau de către procuror, organul de urmărire penală.

(4) În cazul în care lipsesc temeiuri pentru aplicarea unei măsuri preventive față de bănuित, învinuit, inculpat, de la acesta se obține obligația în scris de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală sau a instanței și de a le informa despre schimbarea domiciliului.

Articolul 177. Actul prin care se aplică măsura preventivă

(1) Referitor la aplicarea măsurii preventive procurorul care conduce sau efectuează urmărirea penală emite, din oficiu sau la demersul organului de urmărire penală, o ordonanță motivată. În

ordonanța procurorului se indică fapta care face obiectul bănuirii, învinuirii, prevederile legale în care aceasta se încadrează și pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită, necesitatea aplicării măsurii preventive potrivit condițiilor și criteriilor stabilite la art. 176, precum și faptul dacă bănuitului, învinuitului, inculpatului i s-au explicat consecințele încălcării măsurii preventive.

(1¹) Instanța de judecată emite o încheiere motivată, în care se indică: infracțiunea de care este bănuită, învinuită, inculpată persoana; temeiul de alegere a măsurii preventive respective, cu menționarea datelor și circumstanțelor concrete ale cauzei care au determinat luarea acestei măsuri; necesitatea aplicării măsurii preventive potrivit condițiilor și criteriilor stabilite la art. 176, precum și faptul dacă bănuitului, învinuitului, inculpatului i s-au explicat consecințele încălcării măsurii preventive; argumentele procurorului și ale reprezentantului, avocatului, bănuitului, învinuitului, inculpatului, motivându-se admiterea sau neadmiterea lor la stabilirea măsurii.

(2) Arestarea preventivă, arestarea la domiciliu, liberarea provizorie a persoanei pe cauțiune și liberarea provizorie a persoanei sub control judiciar se aplică numai conform hotărârii instanței de judecată emise, în baza demersului procurorului. Arestarea la domiciliu, liberarea provizorie pe cauțiune și liberarea provizorie a persoanei sub control judiciar se aplică de către instanță ca alternativă a arestării preventive, în baza demersului organului de urmărire penală sau la cererea părții apărării.

(3) Copia de pe încheierea privind aplicarea măsurii preventive se înmânează neîntârziat persoanei față de care se aplică măsura preventivă. Persoanei i se comunică în limba pe care o înțelege motivele aplicării față de ea a măsurii preventive și, totodată, i se explică modul și termenul de atac al acesteia.

Articolul 178. Obligarea de a nu părăsi localitatea sau obligarea de a nu părăsi țara

(1) Obligarea de a nu părăsi localitatea constă în îndatorirea impusă în scris bănuitului, învinuitului, inculpatului de către procuror sau, după caz, de instanța de judecată de a se afla la dispoziția organului de urmărire penală sau a instanței, de a nu părăsi localitatea, în care domiciliază permanent sau temporar, fără încuviințarea procurorului sau a instanței, de a nu se ascunde de procuror sau instanță, de a nu împiedica urmărirea penală și judecarea cauzei, de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală și a instanței de judecată și de a le comunica acestora despre schimbarea domiciliului.

(2) Obligarea de a nu părăsi țara constă în îndatorirea impusă bănuitului, învinuitului, inculpatului de către procuror sau de instanța de judecată de a nu părăsi țara fără încuviințarea organului care a dispus această măsură, precum și în îndeplinirea altor obligații prevăzute la alin.(1).

(3) Durata măsurilor preventive prevăzute la alin.(1) și (2) nu poate depăși 30 de zile și, după caz, poate fi prelungită doar motivat. Prolungirea se dispune de către procuror și fiecare prelungire nu poate depăși 30 de zile.

(4) Copia de pe hotărârea definitivă a procurorului sau a instanței, adoptată în condițiile prezentului articol, se trimite organului de poliție în a cărei rază teritorială locuiește învinuitul, inculpatul sau, după caz, organelor de frontieră pentru executare și ridicarea provizorie a pașaportului în cazul prevăzut în alin.(2).

Articolul 179. Garanția personală

(1) Garanția personală constă în angajamentul în scris pe care persoane demne de încredere și-l iau în sensul că, prin autoritatea lor și suma bănească depusă, garantează comportamentul respectiv al bănuitului, învinuitului, inculpatului, inclusiv respectarea ordinii publice și prezentarea lui când va fi citat de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată, precum și îndeplinirea altor obligații procesuale. Numărul garanțiilor nu poate fi mai mic de 2 și mai mare de 5.

(2) Garanția personală, ca măsură preventivă, se admite doar la cererea în scris a garanțiilor și cu acordul persoanei în privința căreia se dă garanția.

(3) La prezentarea în scris a garanției, fiecare garant concomitent depune la contul de depozit al procuraturii sau al instanței de judecată o sumă bănească de la 50 la 300 unități convenționale.

(4) Drepturile și obligațiile garantului, precum și modul de efectuare a garanției, sînt prevăzute în art.181.

Articolul 180. Garanția unei organizații

(1) Garanția unei organizații constă în angajamentul în scris al unei persoane juridice demne de încredere pe care și-l ia în sensul că, prin autoritatea sa și suma bănească depusă, garantează comportamentul respectiv al bănuitului, învinuitului, inculpatului, inclusiv respectarea ordinii publice, prezentarea lui când va fi citat de organul de urmărire penală sau instanța de judecată, precum și îndeplinirea altor obligații procesuale.

(2) Asumându-și o asemenea garanție, persoana juridică trebuie să depună la contul de depozit al procuraturii sau al instanței de judecată o sumă bănească în mărime de la 300 la 500 unități convenționale.

(3) Drepturile și obligațiile organizației garant, precum și modul de efectuare a garanției, sînt prevăzute în art.181.

Articolul 181. Modul de dispunere și exercitare a garanției de către persoane fizice și juridice

(1) Garanția personală și garanția unei organizații se dispun de către procurorul care conduce sau efectuează urmărirea penală prin ordonanță, iar de către instanța de judecată – prin încheiere.

(2) Procurorul sau instanța, stabilind că garantul este demn de încredere și bănuitului, învinuitului, inculpatului îi poate fi aplicată garanția personală sau garanția organizației prevăzute în art.179 și 180, decide aplicarea unei asemenea măsuri preventive, făcîndu-i cunoscute garantului esența cauzei și obligațiile lui. După aceasta, garantul susține solicitarea sa sau o retrage, fapt despre care se consemnează în procesul-verbal.

(3) Garantul este în drept, în orice moment al procesului penal, să renunțe la garanția asumată. În cazul în care renunțarea la garanția asumată a parvenit în temeiul înaintării unei învinuiri noi, apariției unor circumstanțe despre care garantul nu a știut sau nu a putut ști la momentul asumării garanției, imposibilității garantului de a asigura mai departe garanția comportamentului respectiv al învinuitului, inculpatului din cauza plecării în altă localitate sau a îmbolnăvirii grave a garantului, precum și a încetării existenței persoanei juridice garant, plecării în altă localitate sau trecerii în altă organizație a învinuitului, inculpatului, suma depozitată pentru asigurarea garanției se restituie garantului de către organul care a dispus garanția.

(4) Garantul poate primi suma depozitată în scopul asigurării garanției și în cazul dacă:

1) procurorul sau instanța a schimbat măsura preventivă din motive care nu sînt legate de comportamentul învinuitului, inculpatului sau a revocat măsura preventivă;

2) garantul persoană juridică a pierdut capacitatea juridică și nu poate asigura garanția.

(5) Suma depusă de garant în asigurarea garanției trece în contul statului, în baza hotărîrii instanței, în cazul în care garantul:

1) nu a asigurat obligația sa pentru un comportament respectiv al bănuitului, învinuitului, inculpatului;

2) a renunțat nemotivat la garanția asumată.

(6) Hotărîrea cu privire la trecerea în contul statului a sumei depozitate în asigurarea garanției, adoptată în modul prevăzut în alin.(5), poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară.

Articolul 182. Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport

(1) Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport este o măsură preventivă care se aplică persoanelor pentru săvîrșirea infracțiunilor în domeniul transporturilor, precum și în cazul utilizării mijlocului de transport la săvîrșirea infracțiunii.

(2) Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport poate fi aplicată ca măsura principală sau ca măsură complementară la o altă măsură preventivă și se dispune de către judecătorul de instrucție la demersul motivat al procurorului care conduce sau efectuează urmărirea penală sau de către instanță – prin încheiere.

(3) Copia de pe încheierea instanței privind ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se transmite, pentru executare, organului de poliție rutieră și organului abilitat cu dreptul de a elibera asemenea permise de conducere.

Articolul 183. Transmiterea sub supraveghere a militarului

(1) Transmiterea sub supraveghere a bănuitului, învinuitului, inculpatului militar constă în punerea

în sarcina comandantului unității militare a obligației de a asigura comportarea respectivă și prezentarea bănuitului, învinuitului, inculpatului militar la citare în organul de urmărire penală sau în instanță. Transmiterea militarului sub supraveghere se dispune de către procuror sau, după caz, de instanță.

(2) Comandantului unității militare i se înmânează ordonanța de aplicare a măsurii preventive de trimitere sub supraveghere a militarului, i se aduc la cunoștință fondul cauzei, obligațiile și responsabilitatea lui, fapt care se consemnează în procesul-verbal.

(3) Pentru exercitarea obligațiilor sale asupra militarului luat sub supraveghere, comandantul unității militare este în drept să aplice față de el măsurile prevăzute de Regulamentul disciplinei militare.

(4) În perioada aplicării măsurii preventive, militarul transmis sub supravegherea comandantului este lipsit de dreptul de a purta armă și nu se trimite la lucru în afara unității militare.

(5) Dacă militarul bănuit, învinuit, inculpat a comis acțiuni prevăzute în art.176 alin.(1), comandantul imediat informează procurorul sau, după caz, instanța care a aplicat această măsură.

(6) Persoanele obligate să exercite supravegherea bănuitului, învinuitului, inculpatului militar, care nu au executat aceste obligații, poartă răspundere conform Regulamentului disciplinei militare.

Articolul 184. Transmiterea sub supraveghere a minorului

(1) Transmiterea sub supraveghere a minorului constă în asumarea în scris a obligației de către unul din părinți, tutore, curator sau de către o altă persoană demnă de încredere, precum și de către conducătorul instituției de învățământ speciale unde învață minorul, de a asigura prezentarea acestuia, când va fi citat, la organul de urmărire penală sau la instanță, precum și de a contracara acțiunile prevăzute la art.176 alin.(1).

(2) Până la transmiterea sub supraveghere a minorului, procurorul sau instanța vor solicita de la autoritatea tutelară informație despre persoanele cărora urmează să le fie transmis minorul sub supraveghere pentru a se convinge că acestea sînt capabile să asigure supravegherea lui. Constatînd ca această măsură preventivă poate fi luată în privința minorului, procurorul adoptă o ordonanță, iar instanța - o încheiere, de aplicare a acesteia.

(3) Transmiterea sub supraveghere a minorului se face numai la cererea scrisă a persoanelor menționate în alin.(1), care iau cunoștință de fondul cauzei și de obligațiile lor, fapt ce se consemnează în procesul-verbal

(4) Dacă persoana căreia i-a fost transmis sub supraveghere minorul și-a încălcat obligațiile, ea poate fi supusă de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanță unei amenzi judiciare în mărime de la 10 la 25 unități convenționale. Hotărîrea de aplicare a amenzii judiciare în condițiile prezentului alineat poate fi atacată cu recurs.

Articolul 185. Arestarea preventivă

(1) Arestarea preventivă constă în deținerea învinuitului, inculpatului în stare de arest în locurile și în condițiile prevăzute de lege. Arestarea preventivă constituie o măsură excepțională și se dispune doar atunci cînd se demonstrează că alte măsuri nu sînt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării.

(2) Arestarea preventivă poate fi aplicată în cazurile și în condițiile prevăzute în art.176, luînd în considerare și dacă:

1) învinuitul, inculpatul nu are loc permanent de trai pe teritoriul Republicii Moldova;

3) învinuitul, inculpatul a încălcat condițiile altor măsuri preventive aplicate în privința sa ori a încălcat ordonanța de protecție în cazul violenței în familie.

4) există probe suficiente asupra faptului că învinuitul, inculpatul, aflîndu-se în libertate, prezintă un risc iminent pentru securitatea și ordinea publică.

(2¹) Motivul prevăzut la alin. (2) pct. 1) se ia în considerare în cazul în care învinuitul, inculpatul a refuzat să comunice locul permanent de trai.

(3) La soluționarea chestiunii privind arestarea preventivă, judecătorul de instrucție sau instanță de judecată are obligația să examineze prioritar oportunitatea aplicării altor măsuri, neprivative de libertate, și are dreptul să dispună oricare altă măsură prevăzută la art. 175.

(4) În încheierea privind arestarea preventivă se vor indica motivele care justifică insuficiența altor măsuri preventive pentru înlăturarea riscurilor ce au servit ca temei pentru aplicarea arestării preventive. Încheierea privind arestarea preventivă poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară.

Articolul 186. Termenul ținerii persoanei în stare de arest și prelungirea lui

(1) Termenul ținerii persoanei în stare de arest curge de la momentul privării persoanei de libertate la reținerea ei, iar în cazul în care ea nu a fost reținută - de la momentul executării hotărârii judecătorești privind aplicarea acestei măsuri preventive.

(2) Perioada de ținare în arest a învinuitului, inculpatului nu poate depăși un termen rezonabil, stabilit în funcție de complexitatea investigațiilor necesare pentru descoperirea adevărului și ținând cont de obligația de celeritate în soluționarea cauzei penale în care învinuitul sau inculpatul este ținut în stare de arest.

(3) Arestul se dispune pentru un termen de cel mult 30 de zile.

(4) Termenul arestului poate fi prelungit doar atunci când alte măsuri preventive neprivative de libertate nu sînt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestului preventiv și și-au păstrat actualitatea condițiile și criteriile stipulate la art. 175, 176 și 185.

(5) Fiecare perioadă cu care se prelungeste arestul preventiv se stabilește cu respectarea condițiilor prevăzute la alin. (2), dar nu poate depăși termenul de 30 de zile.

(6) În privința aceleiași fapte și aceleiași persoane, arestul poate fi aplicat, pentru ambele faze ale procesului penal, pe un termen de cel mult 12 luni cumulativ, pînă la pronunțarea sentinței de către instanța de fond. În termenul de ținare a învinuitului, inculpatului în stare de arest se include timpul în care persoana:

1) a fost reținută și arestată preventiv;

2) a fost sub arest la domiciliu;

3) s-a aflat într-o instituție medicală, la decizia judecătorului de instrucție sau a instanței, pentru **expertiză judiciară** în condiții de staționar, precum și la tratament, în urma aplicării în privința ei a măsurilor de constrîngere cu caracter medical.

(7) În perioada de examinare a cauzei transmise la rejudecare în primă instanță, arestul poate fi dispus pînă la emiterea unei noi sentințe, ținînd cont de durata de ținare în stare de arest a inculpatului pînă la pronunțarea sentinței de către instanța de fond și de termenul total stabilit la alin. (6).

(8) Pentru învinuiții, inculpații minori durata totală de ținare în stare de arest preventiv nu poate depăși termenul de 8 luni.

(9) Prolungirea termenului de arest preventiv se dispune cu respectarea condițiilor stabilite de prezentul cod pentru aplicarea inițială a măsurii de arest preventiv. Suplimentar, la soluționarea demersului privind prelungirea termenului de arest preventiv, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată are obligația să examineze dacă, pentru înlăturarea riscurilor ce au determinat aplicarea măsurii de arest preventiv, este suficientă aplicarea altor măsuri preventive neprivative de libertate și dacă există sau nu temeiuri relevante și suficiente pentru prelungirea măsurii de arest preventiv.

(10) Prolungirea duratei de arestare preventivă se decide de către judecătorul de instrucție din circumscripția în raza teritorială a căreia se efectuează urmărirea penală sau de către instanța de judecată care examinează cauza, în baza demersului procurorului. În cazul în care, din motive întemeiate, instanța de judecată, în procedura căreia se află cauza penală, este în imposibilitate să soluționeze demersul privind prelungirea arestului preventiv, acesta se distribuie, în ordinea stabilită, unui alt judecător.

(11) Hotărîrea judecătorească de prelungire a duratei de arestare preventivă poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară. Atacarea hotărîrii nu suspendă examinarea cauzei penale.

(12) Urmărirea penală în cauzele penale în care sînt învinuiți arestații preventiv se desfășoară de urgență și în mod preferențial.

Articolul 187. Obligațiile administrației instituțiilor de deținere a persoanelor reținute sau arestate

Administrația instituției de deținere a persoanelor reținute sau arestate este obligată:

- 1) să asigure securitatea persoanelor deținute, să le acorde protecția și ajutorul necesar;
- 2) să asigure persoanelor deținute accesul la asistență și examinare medicală independentă;
- 3) să înmâneze în aceeași zi persoanelor deținute copii de pe documentele procesuale parvenite în adresa lor;
- 4) să asigure înregistrarea plîngerilor și cererilor persoanelor deținute;
- 5) să trimită, în aceeași zi, plîngerile și alte cereri ale persoanelor deținute adresate instanței de judecată, procurorului sau altor colaboratori ai organului de urmărire penală, fără a le supune controlului și cenzurii;
- 6) să întocmească un proces-verbal privind refuzul persoanei deținute de a fi adusă în instanță;
- 7) să admită întrevederi libere ale persoanei deținute cu apărătorul, reprezentantul său legal, mediatorul, în condiții confidențiale, fără a limita numărul și durata întrevederilor;
- 8) să asigure aducerea persoanei deținute la organul de urmărire penală sau la instanță la timpul indicat de acestea;
- 9) să asigure, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, posibilitatea de a exercita acțiuni procesuale cu participarea persoanei deținute la locul deținerii;
- 10) în baza hotărîrii organului de urmărire penală sau a instanței, să transfere persoana deținută în alt loc de deținere, precum și să exercite și alte cerințe ale acestui organ în măsura în care acestea nu contravin regimului de deținere stabilit prin lege;
- 11) cu 7 zile pînă la expirarea termenului de deținere a persoanei, să informeze despre aceasta organul respectiv;
- 12) să elibereze imediat persoanele deținute fără hotărîrea judecătorului, precum și în cazul expirării termenului de deținere fixat de judecător;
- 13) să înmâneze persoanei eliberate certificat conform prevederilor art.174 alin.(3).

Articolul 188. Arestarea la domiciliu

(1) Arestarea la domiciliu constă în izolarea învinutului, inculpatului de societate în locuința acestuia, cu stabilirea anumitor restricții.

(2) Arestarea la domiciliu se aplică față de învinuit, inculpat în baza hotărîrii judecătorului de instrucție sau a instanței de judecată în modul prevăzut în art.185 și 186, în condițiile care permit aplicarea măsurii preventive sub formă de arest, însă izolarea lui totală nu este rațională în legătură cu vîrsta, starea sănătății, starea familială sau cu alte împrejurări.

(3) Arestarea la domiciliu este însoțită de una sau mai multe din următoarele restricții:

- 1) interzicerea de a ieși din locuință;
 - 2) limitarea convorbirilor telefonice, recepționării și expedierii trimitărilor poștale și utilizării altor mijloace de comunicare;
 - 3) interzicerea comunicării cu anumite persoane și primirea pe cineva în locuința sa.
- (4) Persoana arestată la domiciliu poate fi supusă obligațiilor:
- 1) de a menține în stare de funcționare mijloacele electronice de control și de a le purta permanent;
 - 2) de a răspunde la semnalele de control sau de a emite semnale telefonice de control, de a se prezenta personal la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată la timpul fixat.
- (5) Supravegherea executării arestării la domiciliu se efectuează de către organul investit cu asemenea atribuții.
- (6) Termenul, modul de aplicare, de prelungire a duratei și de atac al arestării la domiciliu sînt similare celor aplicate la arestarea preventivă.
- (7) În caz de nerespectare de către învinuit, inculpat a restricțiilor și obligațiilor stabilite de către judecătorul de instrucție sau instanță, arestarea la domiciliu poate fi înlocuită cu arestarea preventivă de către instanța de judecată din oficiu sau la demersul procurorului.

Articolul 189. Dreptul persoanei reținute sau arestate la măsuri de ocrotire

(1) În cazul în care persoana reținută sau arestată are sub ocrotirea sa minori, persoane recunoscute iresponsabile, persoane cărora li s-a instituit curatelă sau persoane care, din cauza vîrstei, bolii sau din alte cauze, au nevoie de ajutor, despre aceasta vor fi informate autoritățile competente pentru a

lua față de aceste persoane măsuri de ocrotire. Obligația de a informa despre necesitatea aplicării măsurilor de ocrotire îi revine organului care a efectuat reținerea sau arestarea preventivă.

(2) Dispozițiile organului de urmărire penală sau ale instanței în vederea luării măsurilor de ocrotire față de persoanele menționate la alin.(1), ramase fără ocrotire, sînt executorii pentru autoritatea tutelară, precum și pentru conducătorii instituțiilor medicale sau sociale de stat. Organul de urmărire penală sau instanța poate transmite minorii, persoanele iresponsabile sau cele de vîrstă înaintată sub ocrotire rudelor, cu consimțămîntul acestora.

(3) Persoana ale cărei bunuri au rămas fără supraveghere în urma reținerii, arestării preventive sau arestării la domiciliu are dreptul la supravegherea acestor bunuri, inclusiv îngrijirea și hrănirea animalelor domestice, asigurată de organul de urmărire penală la cerința acestei persoane și din contul ei. Dispozițiile organului de urmărire penală sau ale instanței privitor la asigurarea supravegherii bunurilor persoanei și îngrijirii lor sînt obligatorii pentru conducătorii respectivi ai instituțiilor de stat.

(4) Măsurile de ocrotire prevăzute în prezentul articol se vor lua și în privința persoanelor care se aflau sub ocrotirea părții vătămate, în privința bunurilor și domiciliului acestora.

(5) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată informează neîntîrziat persoana reținută, arestată preventiv sau arestată la domiciliu, precum și alte persoane interesate, despre măsurile de ocrotire luate în condițiile prezentului articol.

Articolul 190. Liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune

Liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune poate fi dispusă de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanța de judecată, la solicitarea procurorului, a persoanei arestate preventiv sau a avocatului acesteia, pe tot parcursul procesului penal.

Articolul 191. Liberarea provizorie sub control judiciar

(1) Liberarea provizorie sub control judiciar este însoțită de una sau mai multe obligații prevăzute la alin.(3).

(2) Liberarea provizorie sub control judiciar nu se acordă învinuitului, inculpatului în cazul în care există date că el va săvîrși o altă infracțiune, va încerca să influențeze asupra martorilor sau să distrugă mijloacele de probă, să se ascundă de organele de urmărire penală, de procuror sau, după caz, de instanța de judecată.

(3) Liberarea provizorie sub control judiciar este însoțită de una sau mai multe din următoarele obligații:

1) să nu părăsească localitatea unde își are domiciliul decît în condițiile stabilite de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanță;

2) să comunice organului de urmărire penală sau, după caz, instanței de judecată orice schimbare de domiciliu;

3) să nu meargă în locuri anume stabilite;

4) să se prezinte la organul de urmărire penală sau, după caz, la instanța de judecată ori de cîte ori este citată;

5) să nu intre în legătură cu anumite persoane;

6) să nu săvîrșească acțiuni de natură să împiedice aflarea adevărului în procesul penal;

7) să nu conducă autovehicule, să nu exercite o profesie de natura aceleia de care s-a folosit la săvîrșirea infracțiunii;

8) să predea pașaportul judecătorului de instrucție sau instanței de judecată.

(4) Organul de poliție în a cărui rază teritorială locuiește învinuitul, inculpatul liberat provizoriu efectuează controlul asupra respectării de către acesta a obligațiilor stabilite de instanța de judecată.

(5) Controlul judiciar asupra persoanei liberate provizoriu poate fi ridicat, total sau parțial, pentru motive întemeiate, în modul stabilit pentru aplicarea acestei măsuri.

Articolul 192. Liberarea provizorie pe cauțiune

(1) Liberarea provizorie pe cauțiune poate fi acordată în cazul în care este aplicată măsura asiguratorie pentru repararea prejudiciului cauzat de infracțiune și s-a depus cauțiunea stabilită de

judecătorul de instrucție sau de către instanță.

(2) Liberarea provizorie pe cauțiune nu se aplică dacă se constată unul din cazurile prevăzute la art.191 alin.(2).

(2¹) Judecătorul de instrucție sau instanța de judecată dispune, prin încheiere, respingerea demersului de arestare preventivă sau de arestare la domiciliu și aplicarea măsurii de liberare provizorie pe cauțiune, stabilește valoarea cauțiunii, precum și termenul de depunere a acesteia.

(3) În perioada liberării provizorii pe cauțiune, persoana este obligată să se prezinte la citirea organului de urmărire penală sau instanței de judecată și să comunice orice schimbare a domiciliului. Față de persoana liberată provizoriu pe cauțiune pot fi aplicate și alte obligații prevăzute de art.191 alin.(3).

(4) Dacă învinuitul, inculpatul nu depune cauțiunea în termenul stabilit de instanța de judecată, la demersul procurorului se dispune înlocuirea măsurii cu arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu.

Articolul 192¹. Regulile cu privire la cauțiune

(1) Dispunerea cauțiunii se face pe numele învinuitului, inculpatului, prin depunerea unei sume de bani determinate pe contul depozitar al procuraturii ori prin constituirea unei garanții reale, mobiliare ori imobiliare, în limitele unei sume de bani determinate, în favoarea aceluiași organ.

(2) Valoarea cauțiunii se determină de către judecătorul de instrucție sau de către instanța de judecată de la 300 la 100 000 de unități convenționale, în funcție de starea materială a persoanei respective și de gravitatea infracțiunii.

(3) Cauțiunea garantează:

1) participarea învinuitului, inculpatului la procesul penal și respectarea de către acesta a obligațiilor prevăzute la art. 192 alin. (3);

2) plata despăgubirilor bănești acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune și plata amenzii.

Articolul 193. Revocarea liberării provizorii

(1) Liberarea provizorie poate fi revocată dacă:

1) se descoperă fapte și circumstanțe care nu au fost cunoscute la data admiterii cererii de liberare și care împiedică liberarea provizorie;

2) învinuitul, inculpatul cu rea-credință nu îndeplinește obligațiile stabilite sau a săvârșit o nouă infracțiune cu intenție.

(2) În cazul revocării liberării provizorii, persoana este supusă arestării preventive sau arestării la domiciliu.

Articolul 194. Restituirea cauțiunii sau trecerea ei în proprietatea statului

(1) Cauțiunea se restituie sau trece în proprietatea statului în temeiul încheierii judecătorului de instrucție sau a instanței de judecată la demersul procurorului, la cererea învinuitului, inculpatului, condamnatului, achitatului sau la cererea reprezentantului acestuia.

(2) Cauțiunea se restituie în cazul în care:

1) se revocă liberarea provizorie în temeiurile prevăzute la art. 193 alin. (1) pct. 1);

2) judecătorul de instrucție sau instanța constată că nu mai există temeiurile care au justificat aplicarea măsurii preventive;

3) se dispune încetarea procesului penal, scoaterea persoanei de sub învinuire sau achitarea acesteia;

4) instanța care judecă cauza în fond stabilește, prin hotărâre definitivă, o pedeapsă.

(3) Soluționarea cererii sau a demersului se face cu participarea procurorului, învinuitului, inculpatului, condamnatului, achitatului, reprezentantului acestuia. Neprezentarea părților legal citate nu împiedică examinarea cererii sau a demersului.

(4) Cauțiunea nu se restituie și se face venit la bugetul de stat de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de instanța de judecată în cazul revocării liberării provizorii pe cauțiune în temeiurile prevăzute la art. 193 alin. (1) pct. 2).

(5) Judecătorul de instrucție sau instanța de judecată poate dispune prin hotărâre trecerea cauțiunii

în proprietatea statului dacă măsura de liberare pe cauțiune a fost înlocuită cu măsura arestării preventive sau arestării la domiciliu sau dacă pe durata măsurii de liberare pe cauțiune învinuitul, inculpatul încalcă cu rea-credință obligațiile ce îi revin, sau dacă există o bănuială rezonabilă că a săvârșit cu intenție o nouă infracțiune pentru care s-a dispus începerea urmăririi penale împotriva sa. (6) Hotărîrea de trecere a cauțiunii în proprietatea statului poate fi atacată cu recurs de persoanele interesate.

Articolul 195. Înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurii preventive

(1) Măsura preventivă aplicată poate fi înlocuită cu una mai aspră, dacă necesitatea acesteia este confirmată prin probe, sau cu una mai ușoară, dacă prin aplicarea ei se va asigura comportamentul respectiv al bănuitului, învinuitului, inculpatului, în scopul desfășurării normale a procesului penal și al asigurării executării sentinței.

(2) Măsura preventivă se revocă de către organul care a dispus-o în cazul în care au dispărut temeiurile pentru aplicarea acesteia.

(3) Măsura preventivă sub formă de arestare preventivă, arestare la domiciliu, liberare provizorie sub control judiciar și liberare provizorie pe cauțiune se înlocuiește sau, după caz, se revocă de judecătorul de instrucție sau, după caz, de instanța de judecată. În cazul în care, la etapa de urmărire penală, pînă la transmiterea cauzei la instanța de judecată spre examinare, procurorul care conduce sau, după caz, efectuează urmărirea penală consideră că măsura arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu nu mai este justificată și temeiurile care au servit la aplicarea sau la prelungirea acesteia au decăzut, acesta revocă neîntîrziat măsura arestării preventive sau arestării la domiciliu, punînd în libertate persoana sau, după caz, aplicînd, conform competenței sale, o altă măsură preventivă, și, în termen de pînă la 5 ore de la revocare, anunță judecătorul de instrucție care a aplicat sau, după caz, a prelungit măsura arestării preventive sau a arestării la domiciliu.

(4) În cazul eliberării persoanei reținute, înlocuirii sau revocării arestării preventive, organul respectiv trimite, în aceeași zi, administrației locului de detenție copia de pe hotărîre.

(5) Măsura preventivă încetează de drept:

1) la expirarea termenelor prevăzute de lege ori stabilite de organul de urmărire penală sau instanță, dacă nu a fost prelungită în conformitate cu legea;

2) în caz de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, de încetare a procesului penal sau de achitare a persoanei;

3) în caz de punere în executare a sentinței de condamnare.

(6) Măsura preventivă privativă de libertate încetează de drept și în cazul adoptării sentinței de condamnare cu aplicarea pedepsei neprivative de libertate.

(7) În cazul menționat în alin.(5) pct.1), administrația locului de reținere sau de deținere este obligată să elibereze imediat persoana reținută sau arestată.

(8) În cazurile menționate în alin.(5) pct.2) și alin.(6), procurorul, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată sînt obligați să trimită imediat copiile de pe hotărîrile respective administrației locului de deținere a persoanei arestate pentru executare.

Articolul 196. Atacarea hotărîrilor privind măsurile preventive

(1) Ordonanța procurorului cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive poate fi atacată cu plîngere judecătorului de instrucție de către bănuit, învinuit, apărătorul ori reprezentantul său legal.

(2) Hotărîrea judecătorului de instrucție sau a instanței cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară, iar în cazul Curții Supreme de Justiție, recursul se examinează de alți trei judecători ai Curții Supreme de Justiție.

Capitolul III

ALTE MĂSURI PROCESUALE DE CONSTRÎNGERE

Articolul 197. Alte măsuri procesuale de constrîngere

(1) În scopul asigurării ordinii stabilite de prezentul cod privind urmărirea penală, judecarea cauzei și executarea sentinței, organul de urmărire penală, procurorul, judecătorul de instrucție sau instanța, conform competenței, sînt în drept să aplice față de bănuit, învinuit, inculpat alte măsuri procesuale de constrîngere, cum ar fi:

- 1) obligarea de a se prezenta;
- 2) aducerea silită;
- 3) suspendarea provizorie din funcție;
- 4) măsuri asiguratorii în vederea reparării prejudiciului cauzat de infracțiune;
- 5) măsuri asiguratorii în vederea garantării executării pedepsei amenzii.

(2) În cazurile prevăzute de prezentul cod, organul de urmărire penală sau instanța de judecată este în drept să aplice față de partea vătămată, martor, precum și față de alte persoane participante la proces următoarele măsuri procesuale de constrîngere:

- 1) obligarea de a se prezenta;
- 2) aducerea silită;
- 3) amenda judiciară (se aplică doar de către instanță).

Articolul 198. Obligarea de a se prezenta la organul de urmărire penală sau la instanță

(1) În cazurile în care aplicarea măsurilor preventive față de bănuit, învinuit, inculpat nu este rațională, pentru asigurarea desfășurării normale a procesului penal organul de urmărire penală sau instanța poate obliga în scris bănuitul, învinuitul, inculpatul să se prezinte la acest organ la data și ora fixată, iar în caz de schimbare a domiciliului, imediat să informeze despre aceasta. În obligarea în scris vor fi indicate consecințele nerespectării acesteia.

(2) Obligația în scris de a se prezenta la organul de urmărire penală sau la instanță poate fi luată și de la partea vătămată, martor, precum și de la alte persoane participante la proces, pentru asigurarea prezentării lor la desfășurarea procesului penal.

Articolul 199. Aducerea silită

(1) Aducerea silită constă în aducerea forțată a persoanei la organul de urmărire penală sau la instanță în cazul în care aceasta, fiind citată, în modul stabilit de lege, nu s-a prezentat fără motive întemeiate și nu a informat organul care a citat-o despre imposibilitatea prezentării sale, iar prezența ei era necesară.

(2) Poate fi supusă aducerii silită numai persoana participantă la proces, pentru care este obligatorie citarea organului de urmărire penală sau instanței, și care:

- 1) se eschivează de la primirea citației;
- 2) se ascunde de organul de urmărire penală sau de instanță;
- 3) nu are loc permanent de trai.

(3) Aducerea silită se efectuează în baza unei ordonanțe de aducere, eliberate de organul de urmărire penală, sau a încheierii instanței de judecată.

(4) Persoana nu poate fi supusă aducerii silită în timpul nopții, cu excepția cazurilor care nu suferă amîinare.

(5) Nu pot fi supuse aducerii silită minorii în vîrstă de pînă la 14 ani, femeile gravide, persoanele bolnave, starea cărora este confirmată prin certificat medical eliberat de o instituție medicală de stat.

(6) Aducerea silită se execută de către organele de poliție.

Articolul 200. Suspendarea provizorie din funcție

(1) Suspendarea provizorie din funcție constă în interzicerea provizorie motivată învinuitului, inculpatului de a exercita atribuțiile de serviciu sau de a realiza activități cu care acesta se ocupă sau le efectuează în interesul serviciului public.

(2) Persoanei suspendate provizoriu din funcție i se întrerupe remunerarea muncii, însă perioada de timp pentru care persoana a fost suspendată provizoriu din funcție în calitate de măsură procesuală de constrîngere se ia în calcul în vechimea generală de muncă.

(3) Suspendarea provizorie din funcție o decide administrația instituției în care activează învinuitul ori inculpatul, în condițiile legii, la demersul procurorului care conduce, sau, după caz, efectuează

nemijlocit urmărirea penală. Hotărîrea administrației instituției de suspendare din funcție poate fi atacată la judecătorul de instrucție.

Articolul 201. Amenda judiciară

(1) Amenda judiciară este o sancțiune bănească aplicată de către instanța de judecată persoanei care a comis o abatere în cursul procesului penal.

(2) Amenda judiciară se stabilește în unități convenționale. Unitatea convențională de amendă judiciară este egală cu 50 de lei.

(3) Amenda judiciară se aplică în mărime de la 20 la 50 de unități convenționale.

(4) Se sancționează cu amendă judiciară următoarele abateri:

1) neîndeplinirea de către orice persoană prezentă la ședința de judecată a măsurilor luate de către președintele ședinței în conformitate cu cerințele art.334;

2) neexecutarea ordonanței sau a încheierii de aducere silită;

3) neprezentarea nejustificată a martorului, expertului, specialistului, interpretului, traducătorului sau apărătorului legal citați la organul de urmărire penală sau instanță, precum și a procurorului la instanță și neinformarea acestora despre imposibilitatea prezentării, cînd prezența lor este necesară;

4) tergiversarea de către expert, interpret sau traducător a executării însărcinărilor primite;

5) neluarea de către conducătorul unității, în care urmează să se efectueze o **expertiză judiciară**, a măsurilor necesare pentru efectuarea acesteia;

6) neîndeplinirea obligației de prezentare, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței, a obiectelor sau a documentelor de către conducătorul unității sau de către persoanele însărcinate cu aducerea la îndeplinire a acestei obligații;

7) nerespectarea obligației de păstrare a mijloacelor de probă;

8) alte abateri pentru care prezentul cod prevede amenda judiciară.

(5) Pentru abaterile comise în cursul urmăririi penale, amenda judiciară se aplică de către judecătorul de instrucție la demersul persoanei care efectuează urmărirea penală.

(6) Pentru abaterile comise în cursul judecării cauzei, amenda judiciară se aplică de către instanța care judecă cauza, iar încheierea privind aplicarea amenzii judiciare se include în procesul-verbal al ședinței de judecată.

(7) Încheierea judecătorului de instrucție privind aplicarea amenzii judiciare poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară de către persoana în privința căreia a fost aplicată amendă.

(8) Încheierea instanței de judecată privind aplicarea amenzii judiciare poate fi atacată separat cu recurs.

(9) Aplicarea amenzii judiciare nu înlătură răspunderea penală în cazul în care fapta constituie infracțiune.

Articolul 202. Măsuri asiguratorii pentru repararea prejudiciului, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor și pentru garantarea executării pedepsei amenzii

(1) Organul de urmărire penală din oficiu sau instanța de judecată, la cererea părților, poate lua în cursul procesului penal măsuri asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor, precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii.

(2) Măsurile asiguratorii pentru repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor, precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii, constau în sechestrarea bunurilor mobile și imobile în conformitate cu art.203-210.

Articolul 203. Punerea sub sechestr

(1) Punerea sub sechestr a bunurilor este o măsură procesuală de constrîngere, care constă în inventarierea bunurilor și interzicerea proprietarului sau posesorului de a dispune de ele, iar în caz de necesitate, de a se folosi de aceste bunuri. După punerea sub sechestr a conturilor și a depozitelor bancare sînt încetate orice operațiuni în privința acestora.

(2) Punerea sub sechestr a bunurilor se aplică pentru a asigura repararea prejudiciului cauzat de

infracțiune, acțiunea civilă sau eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor ori a contravalorii bunurilor prevăzute la art. 106 alin. (2) și art. 106¹ din Codul penal.

Articolul 204. Bunurile care pot fi puse sub sechestru

(1) Pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune pot fi puse sub sechestru bunurile bănuțitului, învinuitului, inculpatului sau ale părții civilmente responsabile în suma valorii probabile a pagubei.

(2) Pentru a garanta executarea pedepsei amenzii pot fi puse sub sechestru numai bunurile învinuitului sau ale inculpatului, în funcție de suma maximă a amenzii care poate fi stabilită pentru infracțiunea comisă.

(3) Pentru a asigura o eventuală confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor pot fi puse sub sechestru bunurile prevăzute la art. 106 alin. (2) și art. 106¹ din Codul penal.

(4) În cazul în care bunurile ce urmau a fi supuse confiscării speciale sau confiscării extinse nu mai există, nu pot fi găsite, nu pot fi recuperate ori dacă acestea aparțin sau au fost transferate oneros unei persoane care nu știa și nici nu trebuia să știe despre scopul utilizării sau originea bunurilor, se iau măsuri asiguratorii pentru confiscarea contravalorii acestora.

(5) Dacă bunurile pasibile de a fi puse sub sechestru constituie o cotă-parte dintr-o proprietate comună, poate fi pusă sub sechestru numai cota-parte din proprietatea comună pasibilă de confiscare specială sau extinsă.

(6) Nu pot fi puse sub sechestru produsele alimentare necesare proprietarului, posesorului de bunuri, cît și membrilor familiilor acestora, combustibilul, literatura de specialitate și utilajul profesional, vesela și atribuțele de bucătărie folosite permanent, ce nu sînt de mare preț, precum și alte obiecte de primă necesitate, chiar dacă ulterior acestea pot fi supuse confiscării.

Articolul 205. Temeiurile de punere sub sechestru

(1) Punerea sub sechestru a bunurilor poate fi aplicată de către organul de urmărire penală sau de către instanță numai în cazurile în care există o bănuială rezonabilă că bunurile urmărite vor fi tănuite, deteriorate sau cheltuite.

(2) Punerea sub sechestru a bunurilor se aplică în baza ordonanței organului de urmărire penală, cu autorizația judecătorului de instrucție sau, după caz, a încheierii instanței de judecată. Procurorul, din oficiu sau la cererea părții civile, înaintează judecătorului de instrucție demers, însoțit de ordonanța organului de urmărire penală privind punerea bunurilor sub sechestru. Judecătorul de instrucție, prin rezoluție, autorizează punerea bunurilor sub sechestru, iar instanța de judecată decide asupra cererilor părții civile ori ale altei părți, dacă bănuiala rezonabilă indicată la alin. (1) este motivată.

(3) În ordonanța organului de urmărire penală sau, după caz, în încheierea instanței de judecată cu privire la punerea bunurilor sub sechestru vor fi indicate bunurile supuse sechestrului, în măsura în care ele sînt stabilite în procedura cauzei penale, precum și valoarea bunurilor necesare și suficiente pentru asigurarea acțiunii civile.

(4) Dacă există dubiu evident cu privire la prezentarea benevolă a bunurilor pentru punerea lor sub sechestru, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată, concomitent cu autorizarea sechestrului asupra bunurilor, autorizează și percheziția.

(5) În caz de delict flagrant sau de caz ce nu suferă amînare, organul de urmărire penală este în drept de a pune bunurile sub sechestru în baza ordonanței proprii, fără a avea autorizația judecătorului de instrucție, comunicînd în mod obligatoriu despre aceasta judecătorului de instrucție imediat, însă nu mai tîrziu de 24 de ore din momentul efectuării acestei acțiuni procedurale. Primind informația respectivă, judecătorul de instrucție verifică legalitatea acțiunii de punere sub sechestru, confirmă rezultatele ei sau declară nevalabilitatea acesteia. În caz de constatare că sechestrarea este ilegală sau neîntemeiată, judecătorul de instrucție dispune scoaterea, totală sau parțială, a bunurilor de sub sechestru.

Articolul 206. Determinarea valorii bunurilor ce urmează a fi puse sub sechestru

(1) Costul bunurilor ce urmează a fi puse sub sechestru se determină conform prețurilor medii de piață din localitatea respectivă, fără aplicarea vreunui coeficient.

(2) Valoarea bunurilor puse sub sechestru, în scopul asigurării acțiunii civile înaintate de partea civilă sau procuror, nu poate depăși valoarea acțiunii civile.

(3) Determinînd cota-parte a bunurilor ce urmează a fi puse sub sechestru a fiecăruia din mai mulți învinuiți, inculpați sau a cîtorva persoane care poartă răspundere pentru acțiunile lor, se ia în considerare gradul de participare a acestora la săvîrșirea infracțiunii. În scopul asigurării acțiunii civile poate fi pusă sub sechestru întreaga proprietate a uneia din aceste persoane.

Articolul 207. Modul de executare a ordonanței sau a hotărîrii cu privire la punerea bunurilor sub sechestru

(1) Reprezentantul organului de urmărire penală înmînează, contra semnătură, proprietarului sau posesorului bunurilor copia de pe ordonanța sau hotărîrea cu privire la punerea bunurilor sub sechestru și cere predarea lor. În caz de refuz de a executa benevol această cerință, punerea bunurilor sub sechestru se efectuează în mod forțat. Dacă există temeiuri de a presupune că bunurile sînt tănuite de către proprietar sau posesor, organul de urmărire penală, avînd împuterniciri legale, este în drept să efectueze percheziție.

(2) Punerea bunurilor sub sechestru prin hotărîrea instanței de judecată, adoptată după terminarea urmăririi penale în cauză, se efectuează de către executorul judecătoresc.

(3) Pentru a participa la punerea bunurilor sub sechestru poate fi atras un specialist merceolog, care va determina costul aproximativ al bunurilor materiale în scopul excluderii sechestrării bunurilor în valoare ce nu corespunde valorii indicate în ordonanța organului de urmărire penală sau în hotărîrea instanței de judecată.

(4) Proprietarul sau posesorul bunurilor, prezent la acțiunea de punere sub sechestru, este în drept să indice care bunuri materiale pot fi puse sub sechestru în primul rînd pentru a fi asigurată suma indicată în ordonanța organului de urmărire penală sau în hotărîrea instanței de judecată.

(5) Despre punerea bunurilor sub sechestru reprezentantul organului de urmărire penală întocmește proces-verbal conform prevederilor art.260 și 261, iar executorul judecătoresc - lista de inventariere. În procesul-verbal sau, după caz, în lista de inventariere, în particular:

1) se enumără toate bunurile materiale puse sub sechestru, indicîndu-se numărul, măsura sau greutatea lor, materialul din care sînt confecționate și alte elemente de individualizare și, pe cît e posibil, costul lor;

2) se indică care bunuri materiale sînt ridicate și care sînt lăsate pentru păstrare;

3) se consemnează declarațiile persoanelor prezente și ale altor persoane despre apartenența bunurilor puse sub sechestru.

(6) Copia de pe procesul-verbal sau de pe lista de inventariere se înmînează, contra semnătură, proprietarului sau posesorului bunurilor puse sub sechestru, iar dacă acesta lipsește - unui membru major al familiei lui sau reprezentantului autorității executive a administrației publice locale. Punînd sub sechestru bunurile aflate pe teritoriul întreprinderii, organizației sau instituției, copia de pe procesul-verbal sau de pe lista de inventariere se înmînează, contra semnătură, reprezentantului administrației.

Articolul 207¹. Cazuri speciale de valorificare a bunurilor sechestrate

La cererea proprietarului bunurilor sau cu acordul acestuia ori, după caz, la demersul procurorului, instanța de judecată care a aplicat sechestru sau instanța care judecă cauza, în cursul urmăririi penale și al judecării cauzei, înainte de pronunțarea unei hotărîri definitive, poate dispune de îndată valorificarea bunurilor sechestrate. În lipsa acordului proprietarului, bunurile asupra cărora a fost aplicat sechestrul pot fi valorificate anticipat, în mod excepțional, în următoarele situații:

1) depozitarea, întreținerea sau gestionarea bunurilor sechestrate necesită cheltuieli disproporționate în raport cu valoarea lor;

2) valoarea bunurilor s-a diminuat semnificativ, în proporție de cel puțin 10% pe parcursul unui an din momentul aplicării sechestrului;

3) termenul de garanție sau de valabilitate a bunurilor expiră;

4) bunurile sînt produse inflamabile, petroliere sau prezintă un alt risc pentru viața, sănătatea persoanelor sau pentru mediu;

5) bunurile sînt animale sau păsări vii.

Articolul 208. Păstrarea bunurilor puse sub sechestru

(1) Bunurile puse sub sechestru, de regulă, se ridică, cu excepția imobilului și a obiectelor cu dimensiuni mari.

(2) Metalele prețioase, pietrele prețioase și articolele din ele, valorile mobiliare, obligațiile se transmit spre păstrare Serviciului Fiscal de Stat conform procedurii stabilite; numerarul în monedă națională și în valută străină se depun la contul de depozit al instanței de judecată în a cărei competență este judecarea cauzei penale respective; celelalte obiecte ridicate se sigilează și se păstrează de către organul la al cărui demers bunurile au fost puse sub sechestru sau se transmit pentru păstrare reprezentantului autorității executive a administrației publice locale.

(3) Bunurile puse sub sechestru care nu au fost ridicate se sigilează și se lasă pentru păstrare proprietarului sau posesorului ori unui membru adult al familiei lui, căruia i-a fost explicată răspunderea, prevăzută în art.251 din Codul penal, pentru însușirea, înstrăinarea, substituirea sau tănuirea acestor bunuri și despre aceasta de la el se ia un angajament scris.

Articolul 209. Contestarea punerii bunurilor sub sechestru

(1) Punerea bunurilor sub sechestru poate fi contestată în modul stabilit de prezentul cod, însă plîngerea sau recursul înaintat nu suspendă executarea acestei acțiuni.

(2) Alte persoane decît bănuitul, învinuitul, inculpatul care consideră că punerea sub sechestru a bunurilor lor este efectuată ilegal sau neîntemeiat sînt în drept să ceară organului de urmărire penală sau instanței să scoată bunurile de sub sechestru. În cazul în care acestea refuză să satisfacă rugămintea sau nu au comunicat persoanei respective despre soluționarea cererii timp de 10 zile din momentul primirii ei, persoana este în drept să solicite scoaterea bunurilor de sub sechestru în ordinea procedurii civile. Hotărîrea instanței de judecată în privința acțiunii civile privind scoaterea bunurilor de sub sechestru poate fi atacată de către procuror în instanța ierarhic superioară cu recurs în termen de 10 zile, însă, după intrarea ei în vigoare, este obligatorie pentru organele de urmărire penală și pentru instanța de judecată care judecă cauza penală în cadrul soluționării chestiunii ale cui bunuri trebuie să fie confiscate sau, după caz, urmărite.

Articolul 210. Scoaterea bunurilor de sub sechestru în procesul penal

(1) Bunurile se scot de sub sechestru prin hotărîrea organului de urmărire penală sau instanței dacă, în urma retragerii acțiunii civile, modificării încadrării juridice a infracțiunii incriminate bănuितului, învinuitului, inculpatului ori din alte motive, a decăzut necesitatea de a menține bunurile sub sechestru. Instanța de judecată, judecătorul de instrucțiune sau procurorul, în limitele competenței lor, ridică sechestrul asupra bunurilor și în cazurile în care constată ilegalitatea punerii acestora sub sechestru de către organele de urmărire penală fără autorizația respectivă.

(2) Potrivit cererii părții civile sau a altor persoane interesate de a cere repararea prejudiciului material în ordinea procedurii civile, organul de urmărire penală sau instanța de judecată este în drept să mențină bunurile sub sechestru și după încetarea procesului penal, scoaterea persoanei de sub urmărire penală sau achitarea persoanei, timp de o lună de la intrarea în vigoare a hotărîrii respective.

Titlul VI

MĂSURI DE PĂSTRARE A CONFIDENȚIALITĂȚII, DE PROTECȚIE ȘI ALTE MĂSURI PROCEDURALE

Capitolul I

PĂSTRAREA CONFIDENȚIALITĂȚII ÎN PROCESUL PENAL

Articolul 211. Păstrarea dosarelor penale și a materialelor de urmărire penală

(1) Dosarele penale și materialele de urmărire penală se păstrează la arhivele instanțelor judecătorești care au judecat cauza în primă instanță.

(2) Dosarele penale și materialele de urmărire penală care nu sînt înaintate în instanța

judecătorească se păstrează în arhiva organului care le-a întocmit.

(3) Dosarele penale și materialele de urmărire penală care conțin secret de stat se păstrează în arhivele instituțiilor menționate în alin.(1) și (2), în condiții speciale prevăzute de legislația în vigoare.

(4) Accesul la dosarele și materialele care se păstrează în condițiile prevăzute de prezentul articol se decide de către conducătorul organului sau, după caz, președintele instanței la care se păstrează acestea, cu respectarea prevederilor prezentului capitol și ale Legii nr. 133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

Articolul 212. Confidențialitatea urmăririi penale

(1) Materialele urmăririi penale nu pot fi date publicității decât cu autorizația persoanei care efectuează urmărirea penală și numai în măsura în care ea consideră că aceasta este posibil, cu respectarea prezumției de nevinovăție, și ca să nu fie afectate interesele altor persoane și ale desfășurării urmăririi penale în condițiile Legii nr. 133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

(2) Dacă este necesar a se păstra confidențialitatea, persoana care efectuează urmărirea penală previne martorii, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă sau reprezentanții lor, apărătorul, expertul, specialistul, interpretul, traducătorul și alte persoane care asistă la efectuarea acțiunilor de urmărire penală despre faptul că nu au voie să divulge informația privind urmărirea penală. Aceste persoane vor da o declarație în scris că au fost prevenite despre răspunderea pe care o vor purta conform art.315 din Codul penal.

(3) Divulgarea datelor urmăririi penale de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către persoana abilitată cu controlul asupra activității de urmărire penală, dacă această acțiune a cauzat daune morale sau materiale martorului, părții vătămate și reprezentanților acestora sau a prejudiciat procesul de urmărire penală, are ca urmare răspunderea penală prevăzută în art.315 din Codul penal.

Articolul 213. Apărarea secretului de stat în procesul penal

(1) În cursul procesului penal, pentru apărarea informației ce constituie secret de stat se întreprind măsurile prevăzute de prezentul cod, de Legea cu privire la secretul de stat și de alte acte normative.

(2) Persoanele cărora organul de urmărire penală sau instanța le solicită să comunice sau să prezinte date care constituie secret de stat au dreptul să se convingă de faptul că aceste date se colectează pentru procesul penal respectiv, iar în caz contrar să refuze de a comunica sau de a prezenta date. Persoanele cărora organul de urmărire penală sau instanța le solicită să comunice sau să prezinte date ce constituie secret de stat nu pot refuza îndeplinirea acestei cerințe, motivând prin necesitatea păstrării secretului de stat, însă au dreptul să primească în prealabil de la persoana care efectuează urmărirea penală sau de la instanță o explicație care ar confirma necesitatea furnizării datelor menționate, cu includerea acestei explicații în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective.

(3) Funcționarul public care a făcut declarații privitor la datele ce îi sînt încredințate și ce constituie secret de stat comunică în scris despre acest fapt conducătorului organului de stat care dispune de această informație dacă comunicarea nu îi va fi interzisă în scris de către organul de urmărire penală sau instanță.

(4) Efectuarea urmăririi penale sau judecarea cazului în cauzele legate de informația ce constituie secret de stat se încredințează numai persoanelor care au dat în scris declarație de nedivulgare a unor asemenea informații. Declarația de nedivulgare se ia de către conducătorul organului de urmărire penală sau președintele instanței și se anexează la dosarul penal respectiv.

(5) Apărătorii și alți reprezentanți, precum și alte persoane cărora, în conformitate cu normele de procedură penală, le vor fi prezentate spre a lua act sau comunicate în alt mod date ce constituie secret de stat vor da în prealabil în scris o declarație de nedivulgare a acestor date. În cazul în care apărătorul sau un alt reprezentant, cu excepția reprezentantului legal, refuză să dea o astfel de declarație, acesta este lipsit de dreptul de a participa la procesul penal în cauză, iar celelalte

persoane nu vor avea acces la datele ce constituie secret de stat. Declarația de nedivulgare de la persoanele menționate în prezentul alineat se ia de către persoana care efectuează urmărirea penală sau instanță și se anexează la dosarul penal respectiv. Obligația de nedivulgare asumată de către participanții la proces nu îi împiedică să ceară examinarea datelor ce constituie secret de stat în ședință de judecată închisă.

Articolul 214. Păstrarea secretului comercial și a altor informații oficiale cu accesibilitate limitată

(1) În cursul procesului penal, pentru apărarea informației ce constituie secret comercial sau a altor informații oficiale cu accesibilitate limitată se întreprind măsurile prevăzute de prezentul cod, de Legea cu privire la secretul comercial și de alte acte normative.

(2) În cursul procesului penal nu pot fi administrate, utilizate și răspândite fără necesitate informații ce constituie secret comercial sau altă informație oficială cu accesibilitate limitată.

(3) Persoanele cărora organul de urmărire penală sau instanța le solicită să comunice sau să prezinte date care constituie secret comercial sau altă informație oficială cu accesibilitate limitată au dreptul să se convingă de faptul că aceste date se colectează pentru procesul penal respectiv, iar în caz contrar să refuze de a comunica sau de a prezenta date. Persoanele cărora organul de urmărire penală sau instanța le solicită să comunice sau să prezinte date ce constituie secret comercial sau altă informație oficială cu accesibilitate limitată nu pot refuza îndeplinirea acestei cerințe, motivînd prin necesitatea păstrării secretului, însă au dreptul să primească în prealabil de la persoana care solicită informații o explicație în scris care ar confirma necesitatea furnizării datelor menționate.

(4) Funcționarul public, angajatul întreprinderii sau al organizației, indiferent de forma de proprietate, care a făcut declarații privitor la datele ce îi sînt încredințate și ce constituie secret comercial sau altă informație oficială cu accesibilitate limitată comunică acest fapt conducătorului unității respective, dacă comunicarea nu îi va fi interzisă în scris de organul de urmărire penală sau instanță.

(5) Probele care dezvăluie informația ce constituie secret comercial sau altă informație oficială cu accesibilitate limitată, la solicitarea părților, se examinează în ședință de judecată închisă.

Capitolul II **MĂSURI DE PROTECȚIE**

Articolul 215. Obligația organului de urmărire penală, a procurorului și a instanței de judecată de a lua măsuri pentru asigurarea securității participanților la proces și a altor persoane

(1) În circumstanțele prevăzute de Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, organul de urmărire penală, procurorul sau, în funcție de caz, instanța de judecată sînt obligați să ia măsurile prevăzute de legislație pentru ocrotirea vieții, integrității corporale, libertății sau bunurilor participanților la proces și, în condițiile legii, ale rudelor apropiate și membrilor de familie ai acestora.

(2) Aplicarea măsurilor de protecție se dispune prin hotărîre motivată a procurorului sau a instanței de judecată. Hotărîrea este obligatorie pentru organul abilitat cu protecția martorilor.

Articolul 215¹. Măsuri de protecție aplicate victimelor violenței în familie

(1) Dacă, în cadrul procesului penal, se constată că victima violenței în familie se află în pericol de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale, inclusiv de distrugere a bunurilor sale, organul de urmărire penală sau procurorul este obligat să intervină neîntîrziat pentru a asigura obținerea măsurilor de protecție.

(2) Demersul de obținere a măsurilor de protecție poate fi înaintat de către organul de urmărire penală sau de către procuror și în baza cererii părții vătămate.

(3) Instanța de judecată, prin încheiere, emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi protecție victimei și copiilor ei, aplicînd bănuitalui, învinuitului, inculpatului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei,

indiferent de dreptul de proprietate asupra bunurilor;

b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei, excluzând și orice contact vizual cu ea sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;

c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;

d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează;

e) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune;

f) obligarea de a face un examen medical privind starea psihică și dependența de droguri/alcool și, dacă există avizul medical care confirmă dependența de droguri/alcool, de a face un tratament medical forțat de alcoolism/narcomanie;

g) obligarea de a finaliza un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei;

h) interzicerea de a păstra și purta armă.

(4) Măsurile de protecție se aplică pe un termen de pînă la 3 luni. Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanță la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție sau dacă, la expirarea termenului de aplicare a măsurilor de protecție, asupra victimei se menține pericolul de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale din partea făptuitorului.

(5) Ordonanța de protecție este expediată imediat organului afacerilor interne de la locul aflării bănuțitului, învinutului, inculpatului și a victimei.

(6) Încheierea judecătorului privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție este executorie imediat, cu drept de recurs în instanța ierarhic superioară.

Capitolul III

MĂSURI DE ÎNLĂTURARE A CONDIȚIILOR CE AU CONTRIBUIT LA SĂVÎRȘIREA INFRAȚIUNILOR ȘI ALTOR ÎNCĂLCĂRI ALE LEGISLAȚIEI

Articolul 216. Stabilirea cauzelor și condițiilor, care au contribuit la săvîrșirea infracțiunii

În cursul urmăririi penale și judecării cauzei, organul de urmărire penală are obligația de a stabili cauzele și condițiile care au contribuit la săvîrșirea infracțiunii.

Articolul 217. Sesizarea făcută de organul de urmărire penală în cauza penală

(1) Dacă organul de urmărire penală a constatat existența unor cauze și condiții care au contribuit la săvîrșirea infracțiunii, acesta este obligat să sesizeze organul respectiv sau persoana cu funcție de răspundere cu privire la luarea unor măsuri pentru înlăturarea acestor cauze și condiții.

(2) Dacă, în procesul urmăririi penale, organul de urmărire penală descoperă cazuri de încălcare a legislației în vigoare sau a drepturilor și libertăților omului, el sesizează organele de stat respective în privința acestor încălcări.

(3) În termen de cel mult o lună, pe baza sesizării, se vor lua măsurile necesare și rezultatele se vor comunica procurorului care conduce urmărirea penală în cauza dată și organului care a trimis sesizarea.

Articolul 218. Încheierea interlocutorie a instanței de judecată

(1) Instanța de judecată, constatînd în procesul de judecată fapte de încălcare a legalității și a drepturilor omului, o dată cu adoptarea hotărîrii, emite și o încheiere interlocutorie prin care aceste fapte se aduc la cunoștința organelor respective, persoanelor cu funcție de răspundere și procurorului.

(2) În termen de cel mult o lună, instanța de judecată va fi informată despre rezultatele soluționării faptelor expuse în încheierea interlocutorie.

Titlul VII

CHESTIUNI PATRIMONIALE ÎN PROCESUL PENAL

Capitolul I

ACȚIUNEA CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL

Articolul 219. Acțiunea civilă în procesul penal

(1) Acțiunea civilă în procesul penal se intentează prin depunerea unei cereri, adresate procurorului sau instanței de judecată, de către persoanele fizice sau juridice cărora le-au fost cauzate prejudicii materiale sau morale nemijlocit prin fapta (acțiunea sau inacțiunea) interzisă de legea penală sau în legătură cu săvârșirea acesteia.

(2) Persoanele fizice și juridice cărora le-a fost cauzat prejudiciu nemijlocit prin acțiunile interzise de legea penală pot intenta o acțiune civilă privitor la despăgubire prin:

- 1) restituirea în natură a obiectelor sau a contravalorii bunurilor pierdute ori nimicite în urma săvârșirii faptei interzise de legea penală;
- 2) compensarea cheltuielilor pentru procurarea bunurilor pierdute ori nimicite sau restabilirea calității, aspectului comercial, precum și repararea bunurilor deteriorate;
- 3) compensarea venitului ratat în urma acțiunilor interzise de legea penală;
- 4) repararea prejudiciului moral sau, după caz, a daunei aduse reputației profesionale.

(3) Prejudiciul material se consideră legat de săvârșirea acțiunii interzise de legea penală dacă el se exprimă în cheltuieli pentru:

- 1) tratamentul părții vătămate și îngrijirea acesteia;
- 2) înmormântarea părții vătămate;
- 3) plata sumelor de asigurare, indemnizațiilor și pensiilor;
- 4) executarea contractului de depozit al bunurilor.

(4) La evaluarea cuantumului despăgubirilor materiale ale prejudiciului moral, instanța de judecată ia în considerare suferințele fizice ale victimei, prejudiciul agrement sau estetic, pierderea speranței în viață, pierderea onoarei prin defăimare, suferințele psihice provocate de decesul rudelor apropiate etc.

(6) Acțiunea civilă poate fi intentată în numele persoanei fizice sau juridice de către reprezentanții acestora.

(7) În caz de deces al persoanei fizice care este în drept de a intenta o acțiune civilă în procesul penal, acest drept trece la succesorii ei, iar în caz de reorganizare a persoanei juridice - la succesorul ei de drept.

(8) Pretențiile persoanelor fizice și juridice prejudiciate nemijlocit prin fapta interzisă de legea penală au prioritate în raport cu pretențiile statului față de făptuitor.

(9) Organul de urmărire penală și instanța sînt obligate să aducă la cunoștință persoanei dreptul de a intenta acțiune civilă sau de a recurge la mediere pentru soluționarea litigiului civil.

Articolul 220. Aplicarea legislației la examinarea acțiunii civile

(1) Acțiunea civilă în procesul penal se soluționează în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(2) Normele procedurii civile și normele procesului de mediere a litigiilor civile se aplică dacă ele nu contravin principiilor procesului penal și dacă normele procesului penal nu prevăd asemenea reglementări.

(3) Hotărîrea privind acțiunea civilă se adoptă în conformitate cu normele dreptului civil și ale altor domenii de drept.

(4) Termenul de prescripție prevăzut de legislația civilă nu se aplică acțiunilor civile soluționate în procesul penal.

Articolul 221. Intentarea acțiunii civile în procesul penal

(1) Acțiunea civilă în procesul penal se intentează în baza cererii scrise a părții civile sau a reprezentantului ei în orice moment de la pornirea procesului penal pînă la terminarea cercetării judecătorești.

(2) Acțiunea civilă se intentează față de bănuțit, învinuit, inculpat, față de o persoană necunoscută care urmează să fie trasă la răspundere sau față de persoana care poate fi responsabilă de acțiunile învinuitului, inculpatului.

(3) În cererea de intentare a acțiunii civile se arată cauza penală în procedura căreia urmează să fie intentată acțiunea civilă, cine și către cine intentează acțiunea, valoarea acțiunii și cerința de despăgubire. Dacă este necesar, partea civilă își poate concretiza pretențiile.

(4) Procurorul poate intenta și susține acțiunea civilă intentată pentru compensarea prejudiciului cauzat autorităților publice prin infracțiune, precum și pentru anularea actelor care au cauzat prejudiciul, de la pornirea procesului penal pînă la terminarea cercetării judecătorești. Cererea de chemare în judecată poate fi depusă indiferent de acordul autorității publice.

(5) Persoana care nu a intentat acțiunea civilă în cadrul procesului penal are dreptul de a intenta o asemenea acțiune în ordinea procedurii civile. Dacă acțiunea civilă intentată la instanța civilă a fost respinsă, reclamantul nu are dreptul de a intenta aceeași acțiune în cadrul procesului penal. Dacă acțiunea civilă a fost respinsă în cadrul procesului penal, reclamantul nu are dreptul să intenteze aceeași acțiune în ordinea procedurii civile.

Articolul 222. Recunoașterea și refuzul de a recunoaște partea civilă

(1) Persoana fizică sau juridică care a intentat acțiunea civilă, prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței de judecată, este recunoscută în calitate de parte civilă și ei i se înmînează informație în scris despre drepturile și obligațiile ei prevăzute în art.62.

(2) În cazul în care lipsesc temeiurile prevăzute în art.219 și 221 pentru intentarea acțiunii civile, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, prin hotărîre motivată, refuză să recunoască în calitate de parte civilă persoana fizică sau juridică care a intentat acțiunea civilă, explicînd persoanei respective dreptul de a ataca cu recurs această hotărîre.

(3) Refuzul organului de urmărire penală sau al instanței de a recunoaște persoana în calitate de parte civilă nu o lipsește pe aceasta de dreptul de a intenta acțiunea civilă în ordinea procedurii civile.

Articolul 223. Recunoașterea părții civilmente responsabile

Constatănd persoana care poartă răspundere pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile sau inacțiunile interzise de legea penală, organul de urmărire penală sau instanța, prin hotărîre, o recunoaște în calitate de parte civilmente responsabilă și îi înmînează informație în scris despre drepturile și obligațiile ei prevăzute în art.74.

Articolul 224. Retragera acțiunii civile

(1) Partea civilă poate retrage acțiunea civilă în orice moment al procesului penal, însă nu mai tîrziu de retragerea completului în camera de deliberare pentru soluționarea în fond a cauzei

(2) Retragera acțiunii civile, acceptată de organul de urmărire penală sau instanță, impune încetarea procesului cu privire la acțiunea civilă, fapt ce împiedică intentarea ulterioară a aceleiași acțiuni în cadrul procesului penal. Retragera acțiunii civile la faza judecării cauzei, acceptată de instanță, împiedică intentarea ulterioară a aceleiași acțiuni în cadrul procesului civil.

(3) Organul de urmărire penală sau instanța poate respinge retragera acțiunii civile în cazul în care aceasta duce la lezarea drepturilor altor persoane interesate sau a altor interese ocrotite de lege.

Articolul 225. Judecarea acțiunii civile

(1) Judecarea acțiunii civile în procesul penal, indiferent de valoarea acțiunii, se efectuează de către instanța de competența căreia este cauza penală.

(2) La adoptarea sentinței de acuzare sau de aplicare a măsurilor de constrîngere cu caracter medical, instanța soluționează și acțiunea civilă prin admiterea ei, totală sau parțială, ori prin respingere.

(3) Odată cu soluționarea cauzei penale, judecătorul este obligat să soluționeze acțiunea civilă.

Articolul 226. Efectele intrării în vigoare a hotărîrii cu privire la acțiunea civilă

Hotărîrea definitivă a instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă în procesul penal, inclusiv hotărîrea organului de urmărire penală sau a instanței despre acceptarea retragerii acțiunii civile, precum și hotărîrea instanței prin care a fost confirmată tranzacția de împăcare a părților în același

litigiu împiedică intentarea ulterioară a unei noi acțiuni pe aceleași temeuri.

Capitolul II **CHELTUIELILE JUDICIARE**

Articolul 227. Cheltuielile judiciare

(1) Cheltuieli judiciare sînt cheltuielile suportate potrivit legii pentru asigurarea bunei desfășurări a procesului penal.

(2) Cheltuielile judiciare cuprind sumele:

- 1) plătite sau care urmează a fi plătite martorilor, părții vătămate, reprezentanților lor, experților, specialiștilor, interpreților, traducătorilor și asistenților procedurali;
- 2) cheltuite pentru păstrarea, transportarea și cercetarea corpurilor delictive;
- 3) care urmează a fi plătite pentru acordarea asistenței juridice garantate de stat;
- 4) cheltuite pentru restituirea contravalorii obiectelor deteriorate sau nimicite în procesul de efectuare a **expertizei judiciare** sau de reconstituire a faptei;
- 5) cheltuite în legătură cu efectuarea acțiunilor procesuale în cauza penală.

(3) Cheltuielile judiciare se plătesc din sumele alocate de stat dacă legea nu prevede altă modalitate.

Articolul 228. Compensarea cheltuielilor suportate de persoanele participante la procesul penal

(1) În modul prevăzut de legea procesuală penală, din sumele alocate de stat vor fi compensate următoarele cheltuieli judiciare suportate de către martori, partea vătămată, partea civilă, asistenții procedurali, interpreți, traducători, experți, specialiști, reprezentanții legali ai părții vătămate, ai părții civile:

1) cheltuielile făcute în legătură cu prezentarea la citare în organul de urmărire penală și în instanță;

2) cheltuielile de cazare;

3) salariul mediu pentru toată perioadă de participare în procesul penal;

4) cheltuielile de reparare, restabilire a obiectelor care au fost deteriorate în urma utilizării lor în cadrul acțiunilor procesuale la cererea organului de urmărire penală sau a instanței.

(2) Organele, întreprinderile, instituțiile și organizațiile de stat sînt obligate să păstreze salariul mediu pentru toată perioada de timp în care partea vătămată, reprezentantul ei legal, asistentul procedural, interpretul, traducătorul, specialistul, expertul, martorul au participat în procesul penal la citarea organului de urmărire penală sau a instanței.

(3) Expertului și specialistului li se recuperează, de asemenea, costul materialelor care le aparțin și care au fost utilizate pentru executarea însărcinării respective.

(4) Expertul, specialistul, interpretul, traducătorul au dreptul la recompensă pentru executarea obligațiilor, afară de cazurile cînd le-au executat în cadrul unei însărcinări de serviciu.

(5) Cheltuielile suportate de persoanele menționate la alin.(1) vor fi recuperate la cererea acestora în baza unei hotărîri a organului de urmărire penală sau a instanței în mărimea stabilită de legislația în vigoare.

Articolul 229. Plata cheltuielilor judiciare

(1) Cheltuielile judiciare sînt suportate de condamnat sau sînt trecute în contul statului.

(2) Instanța de judecată poate obliga condamnatul să recupereze cheltuielile judiciare, cu excepția sumelor plătite interpreților, traducătorilor, precum și apărătorilor în cazul asigurării inculpatului cu avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, atunci cînd aceasta o cer interesele justiției și condamnatul nu dispune de mijloacele necesare. Achitarea cheltuielilor judiciare poate fi suportată și de condamnatul care a fost eliberat de pedeapsă sau căruia i-a fost aplicată pedeapsă, precum și de persoana în privința căreia urmărirea penală a fost încetată pe temeuri de nereabilitare.

(3) Instanța poate elibera de plata cheltuielilor judiciare, total sau parțial, condamnatul sau persoana care trebuie să suporte cheltuielile judiciare în caz de insolvabilitate a acestora sau dacă plata cheltuielilor judiciare poate influența substanțial asupra situației materiale a persoanelor care se

află la întreținerea lor.

(4) În cazul condamnării câtorva persoane în aceeași cauză, cheltuielile judiciare se repartizează în dependență de vinovăția, gradul de răspundere și situația materială a fiecăreia din ele.

(5) În cazul încetării urmăririi penale în urma împăcării părții vătămate cu învinuitul, inculpatul, instanța de judecată poate trece cheltuielile judiciare în sarcina părții vătămate, a învinuitului, inculpatului sau numai a uneia din părți.

(6) În caz de deces al condamnatului pînă la intrarea în vigoare a sentinței, cheltuielile judiciare nu pot fi puse în sarcina succesorilor lui.

(7) În cazul condamnațiilor minori, pot fi obligați la achitarea cheltuielilor judiciare părinții sau tutorii minorului condamnat dacă se constată că ei au avut neajunsuri serioase la îndeplinirea obligațiilor lor față de minor.

Capitolul III RECUPERAREA BUNURILOR INFRAȚIONALE

Secțiunea 1 Procesul de recuperare a bunurilor infraționale

Articolul 229¹. Etapele procesului de recuperare a bunurilor infraționale

Procesul de recuperare a bunurilor infraționale se desfășoară în următoarele etape:

- 1) urmărirea bunurilor infraționale și acumularea probelor;
- 2) indisponibilizarea bunurilor infraționale;
- 3) confiscarea bunurilor infraționale și repararea prejudiciilor;
- 4) restituirea (întoarcerea) bunurilor infraționale.

Articolul 229². Urmărirea bunurilor infraționale și acumularea probelor

(1) În vederea urmăririi bunurilor infraționale și acumulării probelor cu privire la bunurile respective, organul de urmărire penală desfășoară investigații financiare paralele.

(2) În cazul urmăririi penale cu privire la una sau mai multe infrațiuni dintre care cel puțin una este prevăzută la art. 141, 144, 158, 164, 165, 165¹, 166¹, 167, 168, 181², 206, 217¹, 217³, 218, 220, 239-240, 242¹-244, 248, 249, 259, 260, 260²-260⁴, 260⁶, 279, 283, 284, 324-329, 330¹, 330², 332-335¹ și 352¹ din Codul penal, precum și în cazul infrațiunilor comise cu folosirea situației de serviciu prevăzute la art. 190 și 191 din Codul penal, organul de urmărire penală dispune, prin delegație, Agenției de Recuperare a Bunurilor Infraționale urmărirea bunurilor infraționale, acumularea probelor cu privire la acestea, în condițiile art. 258 din prezentul cod.

Articolul 229³. Indisponibilizarea bunurilor infraționale

Bunurile infraționale identificate se indisponibilizează, după caz, prin încheierea instanței de judecată de punere sub sechestru sau prin ordinul de înghețare emis în condițiile Legii nr.48/2017 cu privire la Agenția de Recuperare a Bunurilor Infraționale.

Articolul 229⁴. Confiscarea bunurilor infraționale și repararea prejudiciilor

Confiscarea specială și confiscarea extinsă a bunurilor infraționale, precum și repararea prejudiciilor cauzate prin infrațiuni se dispun prin hotărârea instanței de judecată în condițiile prezentului cod și ale Codului penal.

Articolul 229⁵. Restituirea (întoarcerea) bunurilor infraționale

(1) Instanța de judecată dispune de soarta bunurilor infraționale indisponibilizate, acestea restituindu-se proprietarului de drept sau trecîndu-se în proprietatea victimei, a părții civile sau a părții vătămate, iar în lipsa acestora, trecerea gratuită în proprietatea statului.

(2) Bunurile infraționale aflate peste hotare se repatriază în Republica Moldova, iar cele aflate în Republica Moldova în legătură cu infrațiunile săvîrșite peste hotare, după caz, rămîn în Republica Moldova sau se repatriază în statul străin corespunzător, în cadrul cooperării juridice internaționale.

Secțiunea a 2-a

Evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infracționale

Articolul 229⁶. Evaluarea și administrarea bunurilor infracționale

(1) Evaluarea și administrarea bunurilor infracționale, adică depozitarea, întreținerea și gestionarea bunurilor sechestrate, sînt asigurate de către Ministerul Finanțelor în baza încheierii instanței de judecată de punere sub sechestru și a regulamentului aprobat de Guvern.

(2) Prin derogare de la prevederile alin. (1) din prezentul articol, evaluarea și administrarea bunurilor infracționale prevăzute la art. 229² alin. (2) din prezentul cod sînt asigurate de către Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, în condițiile Legii nr. 48/2017 cu privire la Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale și ale regulamentului aprobat de Guvern.

Articolul 229⁷. Valorificarea bunurilor infracționale

(1) În cazurile prevăzute la art. 207¹, Ministerul Finanțelor asigură valorificarea bunurilor infracționale sechestrate.

(1¹) Prin derogare de la prevederile alin.(1) al prezentului articol, valorificarea conform art.207¹ a bunurilor infracționale prevăzute la art.229² alin.(2) este asigurată de către Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale în condițiile legii și ale regulamentului aprobat de către Guvern.

(2) În baza regulamentului aprobat de Guvern, Ministerul Finanțelor înstrăinează bunurile infracționale sechestrate în cadrul licitației publice, vînzîndu-le la preț egal sau mai mare decît cel evaluat. Dacă bunurile sechestrate nu au fost vîndute după organizarea a două licitații publice, vînzarea lor are loc în cadrul licitațiilor publice cu diminuarea treptată a prețului sau, în cazul unui singur cumpărător, prin negocieri directe.

(3) Ministerul Finanțelor consemnează sumele de bani obținute din valorificarea bunurilor infracționale pe un cont temporar de depozit, deschis pe numele bănuितului, învinuitului, inculpatului. Recipisa de consemnare a sumei respective se predă organului de urmărire penală care a solicitat punerea sub sechestru în termen de cel mult 3 zile din momentul valorificării bunurilor.

Titlul VIII

TERMENELE PROCEDURALE ȘI ACTE PROCEDURALE COMUNE

Capitolul I

TERMENELE PROCEDURALE

Articolul 230. Noțiunea de termene procedurale și consecințele nerespectării lor

(1) Termene în procesul penal sînt intervale de timp în cadrul cărora sau după expirarea cărora pot fi efectuate acțiuni procesuale conform prevederilor prezentului cod.

(2) În cazul în care pentru exercitarea unui drept procesual este prevăzut un anumit termen, nerespectarea acestuia impune pierderea dreptului procesual și nulitatea actului efectuat peste termen.

(3) Dacă o măsură procesuală nu poate fi luată decît pe un termen prevăzut de lege, expirarea acestuia impune încetarea efectului acestei măsuri.

Articolul 231. Calcularea termenelor procedurale

(1) Termenele stabilite de prezentul cod se calculează pe ore, zile, luni și ani.

(2) La calcularea termenelor procedurale se pornește de la ora, ziua, luna și anul indicate în actul care a provocat curgerea termenului, afară de cazurile în care legea dispune altfel.

(3) La calcularea termenelor pe ore sau pe zile nu se ia în calcul ora sau ziua de la care începe să curgă termenul, nici ora sau ziua în care acesta se împlinește.

(4) Termenele calculate pe luni sau pe ani expiră la sfîrșitul zilei respective a ultimei luni sau la sfîrșitul zilei și lunii respective din ultimul an. Dacă această zi cade într-o lună ce nu are zi corespunzătoare, termenul expiră în ultima zi a acestei luni.

(5) Dacă ultima zi a unui termen cade într-o zi nelucrătoare, termenul expiră la sfîrșitul primei zile

lucrătoare care urmează.

Articolul 232. Acte considerate ca făcute în termen

(1) Actul depus în cadrul termenului prevăzut de lege la administrația locului de detenție, la unitatea militară, la administrația instituției medicale sau la oficiul poștal prin scrisoare recomandată este considerat ca făcut în termen. Înregistrarea sau confirmarea făcută de către administrația locului de detenție, a unității militare sau a instituției medicale pe actul depus, precum și recipisa oficiului poștal despre actul primit pe actul depus, servesc drept dovadă a datei depunerii actului.

(2) Cu excepția termenului prevăzut pentru căile de atac, actul efectuat de procuror se consideră ca depus în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieșire a actelor se încadrează în termenul cerut de lege pentru efectuarea actului.

Articolul 233. Calcularea termenelor în cazul măsurilor preventive

În calcularea termenelor privind măsurile preventive, ora sau ziua de la care începe și la care se sfârșește termenul intră în durata acestora.

Articolul 234. Restabilirea termenului omis

(1) Dacă persoana respectivă a omis termenul procedural din motive întemeiate, acesta poate fi restabilit, la cererea ei, prin hotărâre a organului de urmărire penală sau a instanței de judecată, în condițiile legii. Termenul omis poate fi restabilit numai în privința persoanei menționate în acest alineat, dar nu și în privința altor persoane.

(2) Refuzul de a restabili termenul omis poate fi atacat în condițiile legii.

Capitolul II

CITAREA ȘI COMUNICAREA ALTOR ACTE PROCEDURALE

Articolul 235. Scopul citării și consecințele nerespectării ei

(1) Citarea în procesul penal constituie acțiunea procedurală prin care organul de urmărire penală, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată asigură prezentarea unei persoane în fața sa pentru desfășurarea normală a procesului penal.

(2) Persoana citată este obligată să se prezinte conform citației, iar în caz de imposibilitate de a se prezenta la data, ora și locul la care a fost citată, ea este obligată să informeze organul respectiv despre aceasta, indicând motivul imposibilității de a se prezenta.

(3) În cazul în care persoana citată nu anunță despre imposibilitatea de a se prezenta la data, ora și locul indicat și nu se prezintă nemotivat la organul de urmărire penală sau la instanță, această persoană poate fi supusă amenzii judiciare sau aducerii silite.

Articolul 236. Modul de citare

(1) Chemarea unei persoane în fața organului de urmărire penală sau a instanței de judecată se face prin citație scrisă. Citarea se poate face și prin notă telefonică, prin telefax sau telegrafică ori prin mijloace electronice.

(1¹) Citarea se poate face și prin intermediul poștei electronice sau prin orice alt sistem de mesagerie electronică în cazul în care ofițerul de urmărire penală, procurorul, instanța de judecată dispun de mijloacele tehnice necesare pentru a dovedi că citația a fost primită.

(2) Citarea se va face în așa fel ca persoanei chemate să i se înmâneze citația cu cel puțin 5 zile înainte de data când ea trebuie să se prezinte conform citației în fața organului respectiv. Această regulă nu se aplică la citarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, a altor participanți la proces pentru efectuarea unor acțiuni procesuale de urgență în cadrul desfășurării urmăririi penale sau al judecării cauzei. Dacă acțiunea procesuală este neplanificată și nu poate fi amânată, citația poate fi înmînată nemijlocit înainte de ora prezentării.

(2¹) Minorul în vîrstă de pînă la 16 ani va fi citat prin intermediul părinților sau al tutorelui, cu excepția cazului în care acest lucru nu este posibil.

(3) Citația se înmînează de către agentul împuternicit cu înmînarea citației (denumit în continuare agent) sau prin serviciul poștal.

(4) Instanța de judecată poate comunica și oral citația persoanei prezente la ședință, aducîndu-i la

cunoștință consecințele neprezentării. În cursul urmăririi penale, citația făcută în acest mod se consemnează într-un proces-verbal și se semnează de către persoana astfel citată.

Articolul 237. Conținutul citației

(1) Citația este individuală și trebuie să cuprindă:

- 1) denumirea organului de urmărire penală sau a instanței de judecată care emite citația, sediului său, data emiterii și numărul dosarului;
- 2) numele, prenumele celui citat, calitatea procesuală în care este citat și indicarea obiectului cauzei;
- 3) adresa celui citat, care trebuie să cuprindă: localitatea, strada, numărul casei, apartamentului, precum și orice alte date necesare pentru a preciza adresa celui citat;
- 4) ora, ziua, luna și anul, locul de prezentare a persoanei, menționându-se consecințele legale în caz de neprezentare;
- 5) mențiunea că partea citată are dreptul să fie asistată de un avocat cu care să se prezinte la termenul fixat;
- 6) dacă este cazul, mențiunea că apărarea este obligatorie, iar în cazul în care partea nu își va alege un avocat care să se prezinte la termenul fixat, i se va desemna un avocat care îi va acorda asistență juridică garantată de stat.

(2) Citația se semnează de către persoana care o emite.

Articolul 238. Locul de citare

(1) Persoana se citează la adresa unde locuiește, iar dacă aceasta nu este cunoscută, la adresa locului său de muncă prin serviciul de personal al instituției în care lucrează.

(2) Dacă, printr-o declarație, dată anterior în cursul procesului penal, persoana a indicat un alt loc pentru a fi citată, ea se citează la locul indicat.

(3) În caz de schimbare a adresei indicate în declarația sa, persoana este citată la noua sa adresă numai dacă a informat organul de urmărire penală ori instanța de judecată despre schimbarea intervenită sau dacă organul de urmărire penală ori instanța determină că s-a produs o schimbare de adresă pe baza datelor obținute de agentul respectiv.

(3¹) Bănuitul, învinuitul sau inculpatul are obligația de a informa, în termen de cel mult 3 zile, organul de urmărire penală, procurorul, instanța de judecată despre schimbarea domiciliului. În cadrul audierii, bănuitul, învinuitul sau inculpatul este informat cu privire la această obligație și cu privire la consecințele nerespectării ei.

(3²) Bănuitul, învinuitul sau inculpatul poate fi citat la sediul avocatului ales dacă nu s-a prezentat după prima citare legal îndeplinită.

(4) Bolnavii aflați în spital sau într-o altă instituție medicală se citează prin administrația acestora.

(5) Deținuții se citează la locul de deținere prin administrația instituției de detenție.

(6) Militarii încazarmați se citează la unitatea militară din care fac parte prin comandantul acesteia.

(7) Citarea persoanelor de peste hotare se efectuează în condițiile prevederilor tratatelor de asistență juridică în materie penală.

Articolul 239. Înmînarea citației destinatarului

(1) Citația se înmînează personal celui citat, care va semna dovada de primire.

(2) Dacă persoana citată nu vrea să primească citația sau, primind-o, nu vrea sau nu poate să semneze dovada de primire, agentul lasă citația celui citat ori, în cazul refuzului de primire, o afișează pe ușa locuinței acesteia, întocmind despre aceasta un proces-verbal.

(3) În cazul în care citarea se face potrivit art.238 alin.(1), (4)-(6), administrațiile instituțiilor respective sînt obligate să înmîneze de îndată citația persoanei citate contra semnătură, certificîndu-i semnătura în dovada de primire sau indicînd motivul pentru care nu s-a putut obține semnătura acesteia. Dovada de primire se predă agentului procedural, care o înaintează organului de urmărire penală sau instanței de judecată care a emis citația.

Articolul 240. Înmînarea citației altor persoane

(1) Dacă persoana citată nu se află acasă, agentul înmînează citația soțului, unei rude sau oricărei persoane care locuiește cu ea ori care în mod obișnuit îi recepționează corespondența. Citația nu

poate fi înmînată unui minor sub 14 ani sau unei persoane bolnave mintal.

(2) Dacă persoana citată locuiește într-un imobil cu mai multe apartamente, într-un cămin sau la hotel, în lipsa persoanelor indicate în alin.(1), citația se predă administratorului, persoanei de serviciu sau celor care în mod obișnuit îi înlocuiesc.

(3) Persoana care primește citația semnează dovada de primire, iar agentul, certificînd identitatea și semnătura, întocmește proces-verbal. Dacă aceasta nu vrea sau nu poate semna dovada de primire, agentul afișează citația pe ușa locuinței, întocmind proces-verbal.

(4) În lipsa persoanelor indicate la alin.(1) și (2), agentul este obligat să se intereseze cînd poate găsi persoana citată pentru a-i înmîna citația. Dacă nici pe această cale nu reușește să o înmîneze, agentul afișează citația pe ușa locuinței persoanei citate, întocmind proces-verbal.

(5) În cazul în care persoana citată locuiește într-un imobil cu mai multe apartamente, într-un cămin sau la hotel, dacă în citație nu s-a indicat apartamentul ori camera în care locuiește, agentul este obligat să facă investigații pentru a afla aceasta. Dacă investigațiile au rămas fără rezultat, agentul afișează citația pe ușa principală a clădirii sau la locul de afișare a informației, întocmind proces-verbal și făcînd mențiune despre circumstanțele care au făcut imposibilă înmînarea citației.

Articolul 241. Cercetări în vederea înmînării citației

Dacă persoana citată și-a schimbat adresa, agentul afișează citația pe ușa locuinței indicate în citație și se informează pentru a afla noua adresă, menționînd în procesul-verbal datele obținute.

Articolul 242. Dovada de primire și procesul-verbal de predare a citației

(1) Dovada de primire a citației trebuie să cuprindă numărul dosarului penal, denumirea organului de urmărire penală sau a instanței care a emis citația, numele, prenumele și calitatea procesuală a persoanei citate, precum și data pentru care este citată. Dovada de primire trebuie să cuprindă, de asemenea, data înmînării citației, numele, prenumele, calitatea și semnătura celui ce înmînează citația, certificarea de către acesta a identității și a semnăturii persoanei căreia i s-a înmînat citația, precum și indicarea calității acesteia.

(2) Ori de cîte ori, cu prilejul predării sau afișării unei citații se întocmește un proces-verbal, acesta va cuprinde, în mod corespunzător, și mențiunile indicate în alin.(1).

Articolul 243. Comunicarea altor acte procedurale

Comunicarea celorlalte acte de procedură se face potrivit dispozițiilor prezentului capitol.

Capitolul III

CERERI ȘI DEMERSURI ÎN PROCESUL PENAL

Articolul 244. Cereri și demersuri

(1) Cererile în procesul penal constituie solicitările adresate, în scris sau oral, de către părțile în proces sau alte persoane interesate organului de urmărire penală sau instanței în legătură cu desfășurarea procesului, constatarea circumstanțelor ce au importanță pentru cauză, precum și cu asigurarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei.

(2) Demersurile constituie acte ale organului de urmărire penală, ale organizației obștești sau ale colectivului de muncă în scopul efectuării unor anumite acțiuni procedurale, în condițiile prezentului cod. Demersurile organului de urmărire penală se adresează judecătorului de instrucție sau, după caz, instanței judecătorești. Demersurile organizațiilor obștești și ale colectivelor de muncă se adresează organului de urmărire penală sau instanței.

Articolul 245. Înaintarea cererilor și demersurilor

(1) Cererile și demersurile pot fi depuse la orice etapă a desfășurării procesului penal. Persoana care depune cerere sau demers trebuie să indice în legătură cu care circumstanță solicită efectuarea acțiunii procesuale respective sau adoptarea hotărîrii. Cererile și demersurile scrise se anexează la dosarul penal, iar cele orale se includ în procesul-verbal al acțiunii procesuale sau al ședinței de judecată.

(2) Respingerea cererii sau a demersului nu privează persoana, organizația obștească sau colectivul de muncă de dreptul de a le reiniția în altă etapă a procesului penal.

Articolul 246. Termenele de examinare a cererilor și demersurilor

(1) Cererile, precum și demersurile organizațiilor obștești și ale colectivelor de muncă, vor fi examinate și soluționate imediat după depunerea lor. Dacă organul căruia îi este adresată cererea sau demersul nu le poate soluționa imediat, acestea urmează să fie soluționate nu mai târziu de 15 zile de la data primirii lor.

(2) Demersurile organului de urmărire penală se examinează în termenele stabilite de prezentul cod.

Articolul 247. Soluționarea cererilor și demersurilor

(1) Cererea sau, după caz, demersul organizației obștești ori al colectivului de muncă urmează să fie admise dacă aceasta contribuie la cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor cauzei, la asigurarea respectării drepturilor și intereselor legitime ale părților în proces și ale altor persoane participante la proces.

(2) În caz de respingere, parțială sau totală, a cererii sau, după caz, a demersului organizației obștești ori al colectivului de muncă, organul de urmărire penală adoptă o ordonanță, iar instanța de judecată o încheiere, care sînt aduse la cunoștință solicitantului. Hotărîrea organului de urmărire penală, precum și a instanței de judecată, cu privire la respingerea cererii sau demersului pot fi atacate în cazurile și în modul stabilit de prezentul cod.

(3) Demersurile organului de urmărire penală se examinează în modul stabilit de prezentul cod.

Capitolul IV

MODIFICAREA ÎN ACTELE PROCEDURALE, CORECTAREA ERORILOR MATERIALE ȘI ÎNLĂTURAREA UNOR OMISIUNI VĂDITE

Articolul 248. Modificări în actele procedurale

(1) Orice modificare (adăugare, corectare, suprimare) făcută în cuprinsul unui act procedural este valabilă dacă aceasta este confirmată în scris, în cuprinsul sau la sfîrșitul actului, de către cei care l-au semnat.

(2) Modificările neconfirmate, dar care nu schimbă sensul frazei, rămîn valabile.

(3) Locurile nescrise în cuprinsul unei declarații urmează să fie barate, astfel încît să nu se poată face adăugări.

Articolul 249. Corectarea erorilor materiale

(1) Erorile materiale evidente din cuprinsul unui act procedural se corectează de însuși organul de urmărire penală, de judecătorul de instrucție sau de instanța de judecată care a întocmit actul, la cererea celui interesat ori din oficiu.

(2) La corectarea erorilor materiale, părțile pot fi chemate spre a da explicații.

(3) Despre corectarea efectuată, organul de urmărire penală întocmește un proces-verbal, iar judecătorul de instrucție sau instanța de judecată - o încheiere, făcîndu-se mențiune și la sfîrșitul actului corectat.

Articolul 250. Înlăturarea unor omisiuni vădite

Prevederile art.249 se aplică și în cazul în care organul de urmărire penală, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată, ca urmare a unei omisiuni vădite, nu s-a pronunțat asupra sumelor pretinse de martori, experți, interpreți, traducători, apărători, asupra restituirii obiectelor, corpurilor delictive sau a ridicării măsurilor asiguratorii, precum și a altor măsuri.

Capitolul V

NULITATEA ACTELOR PROCEDURALE

Articolul 251. Încălcărilor care atrag nulitatea actelor procedurale

(1) Încălcare a prevederilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal atrage nulitatea actului procedural numai în cazul în care s-a comis o încălcare a normelor procesuale penale ce nu poate fi înlăturată decît prin anularea aceluia act.

(2) Încălcarea prevederilor legale referitoare la competența după materie sau după calitatea persoanei, la sesizarea instanței, la compunerea acesteia și la publicitatea ședinței de judecată, la participarea părților în cazurile obligatorii, la prezența interpretului, traducătorului, dacă sînt obligatorii potrivit legii, atrage nulitatea actului procedural.

(3) Nulitatea prevăzută în alin.(2) nu se înlătură în nici un mod, poate fi invocată în orice etapă a procesului de către părți, și se ia în considerare de instanță, inclusiv din oficiu, dacă anularea actului procedural este necesară pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei.

(4) Încălcarea oricărei alte prevederi legale decît cele prevăzute în alin.(2) atrage nulitatea actului dacă a fost invocată în cursul efectuării acțiunii - cînd partea este prezentă, sau la terminarea urmăririi penale - cînd partea ia cunoștință de materialele dosarului, sau în instanța de judecată - cînd partea a fost absentă la efectuarea acțiunii procesuale, precum și în cazul în care proba este prezentată nemijlocit în instanță.

PARTEA SPECIALĂ

Titlul I URMĂRIREA PENALĂ

Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 252. Obiectul și scopul urmăririi penale

Urmărirea penală are ca obiect colectarea probelor necesare cu privire la existența infracțiunii, la identificarea făptuitorului, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se transmită cauza penală în judecată în condițiile legii și pentru a se stabili răspunderea acestuia.

Articolul 253. Organele de urmărire penală

(1) Urmărirea penală se efectuează de către procuror și de către organele constituite conform legii în cadrul:

- 1) Ministerului Afacerilor Interne;
- 2) Serviciului Vamal;
- 3) Centrului Național Anticorupție.

(2) Organele de urmărire penală sînt organizate în structuri centrale și structuri teritoriale și sunt reprezentate de ofițeri de urmărire penală anume desemnați în cadrul instituțiilor menționate în alin.(1) și subordonați organizațional conducătorului instituției respective.

(3) Ofițerii de urmărire penală sînt independenți, se supun legii și indicațiilor scrise ale procurorului.

(4) Statutul ofițerului de urmărire penală este stabilit prin lege.

Articolul 254. Rolul activ al organului de urmărire penală

(1) Organul de urmărire penală este obligat să ia toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei pentru stabilirea adevărului.

(2) Activitatea organului de urmărire penală prevăzută în alin.(1) se efectuează și în cazul în care bănuitul sau învinuitul își recunoaște vinovăția.

Articolul 255. Ordonanțele organului de urmărire penală

(1) În desfășurarea procesului penal, organul de urmărire penală, prin ordonanță, dispune asupra acțiunilor sau măsurilor procesuale în condițiile prezentului cod. Fiecare dintre acțiunile sau măsurile procesuale dispuse de către organul de urmărire penală se motivează, obligatoriu, în mod separat.

(2) Ordonanța trebuie să fie motivată și să cuprindă: data și locul întocmirii, numele, prenumele și calitatea persoanei care o întocmește, cauza la care se referă, obiectul acțiunii sau măsurii procesuale, temeiul legal al acesteia și semnătura celui care a întocmit-o. Ordonanța nesemnată de persoana care a întocmit-o nu are putere juridică și se consideră nulă. Dacă organul de urmărire penală consideră că este cazul să fie luate anumite măsuri, face propuneri motivate în ordonanță.

(4) Dacă legea prevede că o acțiune sau o măsură procesuală trebuie să fie încuviințată, autorizată sau confirmată de procuror ori, după caz, de judecătorul de instrucție, care vor verifica obligatoriu dacă acestea au fost dispuse în condițiile legii, un exemplar al ordonanței sau al actului procedural motivat rămâne la procuror ori la judecătorul de instrucție.

Articolul 256. Efectuarea urmăririi penale de către mai mulți ofițeri de urmărire penală

(1) În cazul unor cauze complicate sau de mari proporții, conducătorul organului de urmărire penală, cu informarea procurorului, dispune efectuarea urmăririi penale de către mai mulți ofițeri de urmărire penală.

(2) Procurorul poate dispune efectuarea urmăririi penale, în unele cazuri menționate la alin.(1), mai multor ofițeri din diferite organe de urmărire penală.

(3) Dispoziția cu privire la efectuarea urmăririi penale de către mai mulți ofițeri de urmărire penală se face prin ordonanță, în care se indică ofițerul care va conduce acțiunile celorlalți ofițeri. Această ordonanță se aduce la cunoștință bănuیتului, învinuitului, părții vătămăte, părții civile, părții civilmente responsabile și reprezentanților lor, explicându-li-se dreptul de a face recuzare oricărui dintre ofițeri.

Articolul 257. Locul efectuării urmăririi penale

(1) Urmărirea penală se efectuează în sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea sau, la decizia procurorului, în sectorul unde a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuیتul, învinuitul sau majoritatea martorilor.

(2) Constatînd că această cauză nu este de competența sa sau că urmărirea penală poate fi desfășurată mai operativ și mai complet de către un alt organ de urmărire penală, ofițerul de urmărire penală este obligat să efectueze toate acțiunile de urmărire penală ce nu pot fi amîinate și apoi să înainteze cauza procurorului pentru ca acesta să decidă trimiterea ei organului de urmărire penală competent.

(3) Dacă locul săvîrșirii infracțiunii nu este cunoscut, urmărirea penală se efectuează de organul de urmărire penală în a cărui rază de activitate a fost descoperită infracțiunea sau se află domiciliul bănuیتului, învinuitului.

(4) Procurorul ierarhic superior procurorului care participă la urmărirea penală în cauza respectivă poate dispune, motivat, transmiterea cauzei la un alt sector, în limitele circumscripției în care activează.

(4¹) Procuratura Anticorupție și Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale exercită și conduc urmărirea penală în privința infracțiunilor date în competența lor, indiferent de locul săvîrșirii acestora.

(5) Procurorul General și adjuncții lui pot dispune, motivat, transmiterea cauzei de la un organ de urmărire penală unui alt organ de urmărire penală în conformitate cu prevederile prezentului cod.

Articolul 258. Extinderea competenței teritoriale și delegațiile organului de urmărire penală

(1) În cazul în care anumite acțiuni de urmărire penală trebuie să fie efectuate în afara teritoriului în care se face urmărirea penală, organul de urmărire penală poate să le efectueze însuși sau să dispună, prin delegație, efectuarea acestor acțiuni altui organ respectiv, care este obligat să execute această delegație în termen de cel mult 10 zile.

(2) În cazul în care organul de urmărire penală însuși procedează la efectuarea acțiunilor procesuale în condițiile alin.(1), el anunță despre aceasta organul respectiv din raza teritorială în care se vor efectua aceste acțiuni.

(3) Organul de urmărire penală dispune, prin delegație, Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale efectuarea investigațiilor financiare paralele în vederea urmăririi bunurilor infracționale, acumulării probelor cu privire la acestea și indisponibilizării lor în cazurile prevăzute la art. 2292 alin. (2). Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale informează, prin procesul-verbal de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele, organul de urmărire penală despre măsurile întreprinse în baza delegației. Termenul de executare a delegației dispuse Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale nu poate depăși termenul rezonabil al urmăririi penale, înștiințându-se, la fiecare 60 de zile, organul de urmărire penală despre rezultatele investigațiilor

financiare paralele desfășurate în vederea recuperării bunurilor infracționale.

Articolul 259. Termenele urmăririi penale

(1) Urmărirea penală se efectuează în termen rezonabil.

(2) Termenul de urmărire penală într-o cauză concretă se stabilește de către procuror prin ordonanță, ținându-se cont de criteriile de apreciere a termenului rezonabil prevăzute la art. 20 alin. (2).

(3) Termenul de urmărire penală fixat de procuror este obligatoriu pentru ofițerul de urmărire penală și poate fi prelungit la solicitarea acestuia.

(4) În cazul în care este necesar a prelungi termenul de urmărire penală, ofițerul de urmărire penală întocmește un demers motivat în acest sens și îl prezintă procurorului înainte de expirarea termenului fixat de acesta.

Articolul 260. Procesul-verbal privind acțiunea de urmărire penală

(1) Procesul-verbal privind acțiunea de urmărire penală se întocmește în timpul efectuării acestei acțiuni sau imediat după terminarea ei de către persoana care efectuează urmărirea penală.

(2) Procesul-verbal trebuie să cuprindă:

1) locul și data efectuării acțiunii de urmărire penală;

2) funcția, numele și prenumele persoanei care întocmește procesul-verbal;

3) numele, prenumele și calitatea persoanelor care au participat la efectuarea acțiunii de urmărire penală, iar dacă este necesar, și adresele lor, obiectiile și explicațiile acestora;

4) data și ora începerii și terminării acțiunii de urmărire penală;

5) descrierea amănunțită a faptelor constatate, precum și a măsurilor luate în cadrul efectuării acțiunii de urmărire penală;

6) mențiunea privind efectuarea, în cadrul realizării acțiunii de urmărire penală, a fotografierii, filmării, înregistrării audio, interceptării convorbirilor telefonice și a altor convorbiri sau executarea mulajelor și tiparelor de urme, privind mijloacele tehnice utilizate la efectuarea acțiunii respective de urmărire penală, condițiile și modul de aplicare a lor, obiectele față de care au fost aplicate aceste mijloace, rezultatele obținute, precum și mențiunea că, înainte de a se utiliza mijloacele tehnice, despre aceasta s-a comunicat persoanelor care participă la efectuarea acțiunii de urmărire penală.

(3) Dacă în cadrul efectuării acțiunii de urmărire penală s-au constatat și ridicat obiecte care pot constitui corpuri delictive, ele vor fi descrise amănunțit în procesul-verbal, cu mențiunea despre fotografierea lor, dacă aceasta a avut loc, și despre anexarea lor la dosar.

(4) Procesul-verbal se citește tuturor persoanelor care au participat la efectuarea acțiunii de urmărire penală, explicându-li-se, totodată, că au dreptul de a face obiecții, iar acestea urmează să fie consemnate în procesul-verbal.

(5) Fiecare pagină a procesului-verbal se semnează de persoana care îl întocmește, precum și de persoanele menționate la alin. (2) pct. 3), cu excepțiile prevăzute de prezentul cod. Dacă vreuna din aceste persoane nu poate semna sau refuză să semneze procesul-verbal, despre aceasta se face mențiune.

(6) La procesul-verbal se anexează schițele, fotografiile, peliculele, casetele audio și video, mulajele și tiparele de urme executate în cursul efectuării acțiunilor de urmărire penală.

Articolul 261. Adevăritarea refuzului sau imposibilității de a semna procesul-verbal privind acțiunea de urmărire penală

(1) Dacă persoana care a participat la efectuarea acțiunii de urmărire penală refuză să semneze procesul-verbal, despre aceasta se face mențiune în procesul-verbal, care va fi semnat pentru conformitate de către persoana care a efectuat acțiunea.

(2) Persoanei care a refuzat să semneze procesul-verbal trebuie să i se acorde posibilitatea de a explica cauzele refuzului, iar explicațiile ei vor fi consemnate în procesul-verbal.

(3) Dacă persoana care a participat la efectuarea acțiunii de urmărire penală nu poate semna procesul-verbal din cauza vreunui defect fizic, cel care întocmește procesul-verbal cheamă o persoană străină care, cu consimțământul celui care nu poate semna, certifică cu semnătura sa

exactitatea conținutului procesului-verbal.

Capitolul II

SEIZAREA ORGANULUI DE URMĂRIRE PENALĂ

Articolul 262. Sesizarea organului de urmărire penală

(1) Organul de urmărire penală poate fi sesizat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de Codul penal prin:

- 1) plîngere;
- 2) denunț;
- 3) autodenunț;
- 4) depistarea nemijlocit de către organul de urmărire penală sau procuror a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni.

(2) Dacă, potrivit legii, pornirea urmăririi penale se poate face numai la plîngerea prealabilă ori cu acordul organului prevăzut de lege, urmărirea penală nu poate începe în lipsa acestora.

(3) În cazul depistării infracțiunii nemijlocit de către lucrătorul organului de urmărire penală, acesta întocmește un raport în care expune circumstanțele depistate și dispune înregistrarea infracțiunii.

(4) În orice caz de deces al persoanei aflate în custodia statului în legătură cu urmărirea penală sau executarea pedepsei, procurorul se autosesizează în condițiile alin.(3).

(4¹) Orice declarație, plîngere sau alte informații ce oferă temei de a presupune că persoana a fost supusă acțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant, prevăzute la art. 1661 din Codul penal, urmează a fi prezentate sau transmise imediat procurorului pentru a fi examinate în conformitate cu art. 274 alin. (3¹) din prezentul cod.

(5) Examinarea sesizărilor despre acțiunile Președintelui Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Prim-ministrului și examinarea infracțiunilor comise de către aceștia se fac de către Procurorul General sau un procuror desemnat de el. Examinarea sesizărilor despre infracțiunile comise de către Procurorul General se face de către un procuror desemnat de Consiliul Superior al Procurorilor. Organul de urmărire penală care a primit o sesizare despre infracțiunile săvârșite de persoanele menționate este obligat să o trimită imediat pentru examinare Procurorului General sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor.

Articolul 263. Plîngerea și denunțul

(1) Plîngerea este înștiințarea făcută de o persoană fizică sau de o persoană juridică căreia i s-a cauzat un prejudiciu prin infracțiune.

(2) Denunțul este înștiințarea făcută de o persoană fizică sau de o persoană juridică despre săvârșirea unei infracțiuni.

(3) Plîngerea sau, după caz, denunțul trebuie să cuprindă: numele, prenumele, calitatea și domiciliul petiționarului, descrierea faptei care formează obiectul plîngerii sau denunțului, indicarea făptuitorului, dacă acesta este cunoscut, și a mijloacelor de probă.

(4) Plîngerea se poate face personal sau prin reprezentant împuternicit în condițiile legii.

(5) Plîngerea sau denunțul făcute oral se consemnează într-un proces-verbal semnat de persoana care declară plîngere sau denunț și de persoana oficială a organului de urmărire penală.

(6) Plîngerea poate fi făcută și de către unul dintre soți pentru celălalt soț sau de către copilul major pentru părinți. Victima poate să declare că nu însușește o asemenea plîngere.

(7) Persoanei care face denunț sau plîngere ce i se explică răspunderea pe care o poartă în caz dacă denunțul sau plîngerea este intenționat calomnios/oasă, fapt care se consemnează în procesul-verbal sau, după caz, în conținutul denunțului sau al plîngerii și se confirmă prin semnătura persoanei care a făcut denunțul sau plîngerea.

(8) Plîngerile și denunțurile anonime nu pot servi temei pentru pornirea urmăririi penale, însă, în urma controlului efectuat în temeiul acestor plîngeri sau denunțuri, organul de urmărire penală se poate autosesiza în vederea urmăririi penale.

Articolul 264. Autodenunțarea

(1) Autodenunțarea este înștiințarea benevolă făcută de o persoană fizică sau de o persoană juridică despre săvârșirea de către ea a unei infracțiuni în cazul în care organele de urmărire penală nu sînt la curent cu această faptă.

(2) Declarația de autodenunțare se face în scris sau oral. În cazul în care autodenunțarea se face oral, despre aceasta se întocmește un proces-verbal în condițiile art.263 alin.(5), cu înregistrarea audio sau video a declarației de autodenunțare.

(3) Persoanei care face declarație de autodenunțare, înainte de a o face, i se explică dreptul de a nu spune nimic și de a nu se autoincrimina, precum și că în caz de autocalomnie, care împiedică constatarea adevărului, ea nu va avea dreptul la repararea prejudiciului în condițiile legii, și despre aceasta se face mențiune în procesul-verbal privind autodenunțarea sau în conținutul declarației de autodenunțare.

(4) Autodenunțarea, în cazul în care organele de urmărire penală sînt la curent cu această faptă, are importanță pentru stabilirea și identificarea făptuitorului infracțiunii și se ia în considerare, în condițiile legii, ca prezentare benevolă a făptuitorului.

Articolul 265. Obligatorietatea primirii și examinării plîngerilor sau denunțurilor referitoare la infracțiuni

(1) Organul de urmărire penală este obligat să primească plîngerile sau denunțurile referitoare la infracțiunile săvârșite, pregătite sau în curs de pregătire chiar și în cazul în care cauza nu este de competența lui. Persoanei care a depus plîngerea sau denunțul i se eliberează imediat un certificat despre acest fapt, indicîndu-se persoana care a primit plîngerea sau denunțul și timpul cînd acestea au fost înregistrate.

(2) Refuzul organului de urmărire penală de a primi plîngerea sau denunțul poate fi atacat imediat judecătorului de instrucție, dar nu mai tîrziu de 5 zile de la momentul refuzului.

(3) Dacă a depistat o infracțiune ori a constatat o bănuială rezonabilă cu privire la o infracțiune comisă, ofițerul de urmărire penală, colaboratorul organelor de constatare menționate la art. 273 alin. (1) lit. a)–c) sau procurorul întocmește un proces-verbal în care consemnează cele constatate și concomitent dispune înregistrarea imediată a autosesizării pentru a începe urmărirea penală.

Capitolul III **COMPETENȚA ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ**

Articolul 266. Competența organului de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne
Organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne efectuează urmărirea penală pentru orice infracțiune care nu este dată prin lege în competența altor organe de urmărire penală sau este dată în competența lui prin ordonanța procurorului.

Articolul 268. Competența organului de urmărire penală al Serviciului Vamal
Organul de urmărire penală al Serviciului Vamal efectuează urmărirea penală în privința infracțiunilor prevăzute în art.248 și 249 din Codul penal.

Articolul 269. Competența organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție
Organul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție efectuează urmărirea penală în privința infracțiunilor prevăzute la art. 239–240, 243, 279 și 324–335 din Codul penal, precum și a celor săvârșite în conexiune cu acestea, cu excepțiile prevăzute de prezentul cod.

Articolul 269¹. Competența organelor de urmărire penală în privința infracțiunilor contra justiției
În cazurile privind infracțiunile prevăzute la art.311–316 și 323 din Codul penal, urmărirea penală se efectuează de organul în a cărui competență se află infracțiunea în legătură cu care a fost pornită urmărirea penală.

Articolul 270. Competența procurorului la exercitarea urmăririi penale

(1) Procurorul exercită urmărirea penală în cazurile:

1) infracțiunilor săvârșite de:

a) Președintele țării;

b) deputați;

- c) membri ai Guvernului;
- d) judecători;
- e) procurori;

Notă: Abrogarea literei f) declarată neconstituțională prin HCC3 din 09.02.12, MO38-41/24.02.12 art.7; în vigoare 09.02.12

- g) ofițeri de urmărire penală colaboratori de poliție și colaboratori ai organelor care desfășoară activitate specială de investigații, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu;
 - h) minori, dacă acestea sînt deosebit de grave și excepțional de grave;
 - i) angajații Centrului Național Anticorupție, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu;
- 2) următoarelor infracțiuni:
- a) atentatele la viața polițiștilor, ofițerilor de urmărire penală, ofițerilor de informații și securitate, procurorilor, judecătorilor, dacă atentatul este legat de exercitarea atribuțiilor de serviciu, precum și la viața membrilor familiilor acestora;
 - b) infracțiuni date în competența procuraturilor specializate, conform prevederilor art. 2701 și 2702;
- 5) infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant, prevăzute la art. 166¹ din Codul penal.
- (4) Este competent să exercite urmărirea penală în cazurile prevăzute la alin. (1) procurorul de la procuratura în a cărei rază teritorială a fost săvîrșită infracțiunea sau, după caz, procurorul din procuratura specializată.
- (5) Procurorul General și adjuncții săi pot să dispună, prin ordonanță motivată, exercitarea urmăririi penale în cazurile prevăzute la alin. (1) de către procurorul din altă procuratură.
- (7) Urmărirea penală împotriva Procurorului General se pornește de către procurorul desemnat de Consiliul Superior al Procurorilor.
- (8) În cauzele complicate și de mari proporții, procurorul ierarhic superior celui de a cărui competență este urmărirea penală poate dispune, prin ordonanță motivată, exercitarea urmăririi penale de către un grup de procurori și ofițeri de urmărire penală, indicînd procurorul care conduce grupul.
- (9) În caz de necesitate, procurorul poate exercita personal urmărirea penală în orice cauză penală.

Articolul 270¹. Competența Procuraturii Anticorupție

(1) Procuratura Anticorupție exercită urmărirea penală în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 181¹, 181², 242¹, 242², 324-329, 332-335 din Codul penal și în cazul infracțiunilor comise cu folosirea situației de serviciu, prevăzute la art. 190 și 191 din Codul penal:

1) dacă au fost săvîrșite de:

- a) persoane cu funcții de demnitate publică în sensul art. 123 alin. (3) din Codul penal, cu excepția primarilor și viceprimarilor satelor și comunelor, consilierilor locali ai satelor și comunelor;
 - b) funcționari publici de conducere de nivel superior;
 - c) ofițeri de urmărire penală și ofițeri de investigații;
 - d) avocați;
 - e) executori judecătorești;
 - f) administratori autorizați;
 - g) persoane ce reprezintă conducerea întreprinderilor de stat și a societăților pe acțiuni cu capital majoritar de stat;
 - h) persoane ce reprezintă conducerea băncilor comerciale;
 - i) secretarul Consiliului Suprem de Securitate, șeful Marelui Stat Major al Armatei Naționale, alte persoane cu funcții de răspundere din cadrul Statului Major General al Forțelor Armate, precum și de persoane care dețin gradul militar de general sau un grad special corespunzător acestuia;
- 2) indiferent de calitatea persoanei, dacă suma de bani, valoarea bunurilor, serviciilor, privilegiilor, avantajelor sub orice formă și altor foloase, pretinse, promise, acceptate, oferite, date sau primite, depășesc 5000 de unități convenționale sau dacă valoarea prejudiciului cauzat prin infracțiune depășește 50000 de unități convenționale;
- 3) dacă valoarea finanțării, resurselor administrative, a donațiilor, alocațiilor de la bugetul de stat și/sau mijloacelor din fondul electoral utilizate la săvîrșirea infracțiunii depășește 5000 de unități

convenționale - în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 1812 din Codul penal.

(2) Procuratura Anticorupție conduce urmărirea penală în cauzele în care urmărirea penală este efectuată de organul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție.

Articolul 270². Competența Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale

(1) Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale exercită urmărirea penală în cazul:

a) infracțiunilor cu caracter terorist în sensul art. 134¹¹ din Codul penal;

b) infracțiunilor prevăzute la art. 135-144, art. 166¹ alin. (3) și (4), art. 283, 284, 295-295², 337-346 din Codul penal;

c) infracțiunilor prevăzute la art. 244, 248, 249, 259-261¹ din Codul penal, dacă valoarea prejudiciului cauzat prin infracțiune depășește valoarea de 50000 de unități convenționale;

d) infracțiunilor săvârșite de un grup criminal organizat în sensul art. 46 din Codul penal, al infracțiunilor deosebit de grave și excepțional de grave, cu excepția celor menționate la art. 270¹ alin. (1) din prezentul cod;

e) infracțiunilor săvârșite de o organizație (asociație) criminală în sensul art. 47 din Codul penal.

(2) Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale conduce urmărirea penală în cauzele în care urmărirea penală este efectuată de către organele de urmărire penală cu competența pe întreg teritoriul Republicii Moldova, menționate la art. 266 și 268 din prezentul cod.

(3) Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale exercită sau conduce urmărirea penală în cauzele transmise acesteia de către Procurorul General.

Articolul 271. Verificarea competenței

(1) Organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut de art. 262 este obligat să-și verifice competența.

(2) Dacă organul de urmărire penală constată că nu este competent a efectua urmărirea penală, imediat, dar nu mai târziu de 3 zile, trimite cauza procurorului care exercită conducerea urmăririi penale pentru a o transmite organului competent.

(3) Conflictul de competență între organele de urmărire penală este inadmisibil. Chestiunile legate de conflictul de competență se soluționează de procurorul care exercită controlul asupra urmăririi penale sau, după caz, de procurorul ierarhic superior.

(4) Dacă procurorul ierarhic superior, în limita competenței sale materiale și teritoriale, din oficiu sau la solicitare, constată în mod rezonabil că organul de urmărire penală sau procurorul cărora, conform legii, le revine efectuarea sau conducerea urmăririi penale nu asigură în termen rezonabil cercetarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei în vederea stabilirii adevărului, acesta dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către un alt organ similar.

(5) În cazul în care urmărirea penală ține de competența mai multor organe de urmărire penală, chestiunile legate de competență se soluționează de procurorul ierarhic superior.

(6) În cazurile în care urmărirea penală se exercită de către procuror, acesta poate dispune ca anumite acțiuni de urmărire penală să fie efectuate de către un organ de urmărire penală.

(7) Procurorul General și adjuncții lui pot dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către orice organ de urmărire penală în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(8) Dacă o persoană a săvârșit două sau mai multe infracțiuni dintre care cel puțin una este de competența procuraturii specializate, urmărirea penală este exercitată de către procuratura specializată.

(9) Conflictul de competență între procuraturile specializate se soluționează de către Procurorul General în conformitate cu prevederile prezentului cod.

Articolul 272. Cazuri urgente

În cazul în care organul de urmărire penală constată că urmărirea penală nu este de competența sa, el este obligat să efectueze acțiunile de urmărire penală ce nu suferă amânare. Procesele-verbale privind acțiunile efectuate în asemenea cazuri se anexează la cauza respectivă care se remite

procurorului în conformitate cu prevederile art.271 alin.(2).

Articolul 273. Organele de constatare, competența și acțiunile acestora

(1) Organele de constatare sînt:

- a) poliția - pentru infracțiuni ce nu sînt date prin lege în competența altor organe de constatare;
- a¹) Poliția de Frontieră - pentru infracțiuni atribuite prin lege în competența sa;
- b) Centrul Național Anticorupție - pentru infracțiuni date prin lege în competența sa;
- c) Serviciul Vamal - pentru infracțiuni date prin lege în competența sa;
- d) Serviciul de Informații și Securitate - pentru infracțiuni ale căror prevenire și contracarare îi sînt atribuite prin lege;
- e) comandanții unităților și formațiunilor militare, șefii instituțiilor militare - pentru infracțiuni săvîrșite de militarii din subordine, precum și de persoanele supuse serviciului militar în timpul cantonamentelor; pentru infracțiuni săvîrșite de muncitorii și angajații civili ai Forțelor Armate ale Republicii Moldova, legate de îndeplinirea îndatoririlor lor de serviciu, sau săvîrșite la locul de dislocare a unității, formațiunii, instituției;
- f) șefii instituțiilor penitenciare - pentru infracțiuni comise în locurile de detenție, în timpul escortării sau în legătură cu punerea în executare a sentințelor de condamnare; de asemenea șefii instituțiilor curative de specialitate - în cazurile referitoare la persoane cărora le sînt aplicate măsuri de constrîngere cu caracter medical;
- g) comandanții de nave și aeronave - pentru infracțiuni săvîrșite pe acestea în timp ce navele și aeronavele pe care le comandă se află în afara porturilor și aeroporturilor;
- h) instanțele de judecată sau, după caz, judecătorii de instrucție - pentru infracțiuni de audiență.

(2) Organele menționate la alin.(1) au dreptul, în condițiile prezentului cod, să rețină făptuitorul, să ridice corpurile delictive, să solicite informațiile și documentele necesare pentru constatarea infracțiunii, să citeze persoane și să obțină de la ele declarații, să dispună efectuarea constatărilor tehnico-științifice și medico-legale, să procedeze la evaluarea pagubei și să efectueze orice alte acțiuni care nu suferă amîinare, cu întocmirea proceselor-verbale în care se vor consemna acțiunile efectuate și circumstanțele constatate.

completat prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

(3) Actele de constatare întocmite conform prevederilor alin.(2), împreună cu mijloacele materiale de probă, se predau, în termen de 24 ore, de către organele de constatare din cadrul poliției, Poliției de Frontieră, Centrului Național Anticorupție și Serviciului Vamal - organelor de urmărire penală corespunzătoare constituite conform legii în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție, Serviciului Vamal, iar de către celelalte organe de constatare - procurorului, pentru începerea urmăririi penale.

(4) În cazul reținerii persoanei de către organele de constatare specificate la alin.(1), cu excepția organelor specificate la lit.g), actele de constatare, mijloacele materiale de probă și persoana reținută se predau organului de urmărire penală sau procurorului imediat, dar nu mai tîrziu de 3 ore de la momentul reținerii de facto a acesteia.

(5) Comandanții de nave și aeronave transmit procurorului procesele-verbale privind acțiunile efectuate, mijloacele materiale de probă și, după caz, persoana reținută imediat după ancorarea navei ori aterizarea aeronavei pe teritoriul Republicii Moldova. În cazul în care escortarea în Republica Moldova a persoanei reținute prezintă pericol pentru securitatea navei, aeronavei, echipajului sau pasagerilor acestora, comandanții lor sînt în drept, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, să predea această persoană autorităților competente ale statului pe al căror teritoriu nava a ancorat sau aeronava a aterizat.

Capitolul IV

PORNIREA URMĂRIII PENALE

Articolul 274. Începerea urmăririi penale

(1) Organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut în art.262 și 273 dispune în

termen de 30 de zile, prin ordonanță, începerea urmăririi penale în cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, informînd despre aceasta persoana care a înaintat sesizarea sau organul respectiv.

(2) În cazul în care organul de urmărire penală sau procurorul se autosesizează în privința începerii urmăririi penale, el întocmește un proces-verbal în care consemnează cele constatate privitor la infracțiunea depistată, apoi, prin ordonanță, dispune începerea urmăririi penale.

(3) Ordonanța de începere a urmăririi penale, emise de organul de urmărire penală, în termen de 24 de ore de la data începerii urmăririi penale, se aduce la cunoștință în scris procurorului care efectuează conducerea activității de urmărire penală, prezentîndu-i-se totodată și dosarul respectiv. La momentul cînd a luat cunoștință de ordonanța de începere a urmăririi penale, procurorul fixează termenul de urmărire în cauza respectivă.

(3¹) În cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau de constatare rezultă bănuirea de săvîrșire a unei infracțiuni prevăzute la art. 166¹ din Codul penal, procurorul urmează să decidă asupra acesteia corespunzător alin. (1) din prezentul articol, într-un termen ce nu va depăși 15 zile.

(4) Dacă din cuprinsul actului de sesizare rezultă vreunul din cazurile care împiedică pornirea urmăririi penale, organul de urmărire penală înaintează procurorului actele întocmite cu propunerea de a nu porni urmărirea penală. Dacă procurorul consideră că nu sînt circumstanțe care împiedică urmărirea penală, el restituie actele, cu ordonanța sa, organului menționat pentru începerea urmăririi penale.

(5) În cazul în care procurorul refuză pornirea urmăririi penale, el confirmă faptul prin ordonanță motivată și anunță despre aceasta, într-un termen cît mai scurt posibil, dar nu mai mare de 15 zile, persoana care a înaintat sesizarea. În cazul în care consideră că lipsesc temeiurile pentru a începe urmărirea penală, procurorul, prin ordonanță, abrogă ordonanța de începere a urmăririi penale și dispune refuzul în pornirea urmăririi penale și clasarea procesului penal.

(6) Ordonanța de a refuza începerea urmăririi penale poate fi atacată, prin plîngere, în instanța judecătorească, în condițiile art.313.

(7) Dacă ulterior se constată că nu a existat sau că a dispărut circumstanța pe care se baza propunerea de a refuza începerea urmăririi penale, procurorul anulează ordonanța pe care a emis-o și dispune începerea urmăririi penale.

Articolul 275. Circumstanțele care exclud urmărirea penală

Urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată, și va fi încetată în cazurile în care:

- 1) nu există faptul infracțiunii;
- 2) fapta nu este prevăzută de legea penală ca infracțiune;
- 3) fapta nu întrunește elementele infracțiunii, cu excepția cazurilor cînd infracțiunea a fost săvîrșită de o persoană juridică;
- 4) a intervenit termenul de prescripție sau amnistia;
- 5) a intervenit decesul făptuitorului;
- 6) lipsește plîngerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art.276, numai în baza plîngerii acesteia sau plîngerea prealabilă a fost retrasă;
- 7) în privința unei persoane există o hotărîre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeiuri;
- 8) în privința unei persoane există o hotărîre neanulată de neîncepere a urmăririi penale sau de încetare a urmăririi penale pe aceleași acuzații;
- 9) există alte circumstanțe prevăzute de lege care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală.

Articolul 276. Pornirea urmăririi penale în baza plîngerii victimei

(1) Urmărirea penală se pornește numai în baza plîngerii prelabile a victimei în cazul infracțiunilor prevăzute în articolele: 152 alin.(1), 153, 155, 157, 161, 173, 177, 179 alin.(1) și (2), 193, 194, 197 alin.(1), 198 alin.(1), 200, 202, 203, 204 alin.(1), 246¹, 274 din Codul penal, precum și al furtului

avutului proprietarului săvârșit de minor, de soț, rude, în paguba tutorelui, ori de persoana care locuiește împreună cu victima sau este găzduită de aceasta. La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile menționate în prezentul alineat, urmărirea penală încetează. Procedura în astfel de procese este generală.

(1¹) Prin derogare de la prevederile alin. (1), în cazul în care organul de urmărire penală depistează nemijlocit sau este sesizat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unor infracțiuni prevăzute la art. 185², cu excepția infracțiunilor prevăzute la alin. (2³), și la art. 185³ din Codul penal, acesta notifică titularul de drepturi sau autoritatea abilitată conform legislației privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate despre acestea. Dacă titularul de drepturi sau autoritatea abilitată conform legislației privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate, în termen de 15 zile lucrătoare de la data primirii notificării, nu depune plângerea prealabilă, organul de urmărire penală nu începe urmărirea penală în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(2) În cazul în care, în urma infracțiunii, au pătimit mai multe persoane, pornirea urmăririi penale se face chiar dacă plângerea prealabilă se înaintează doar de către una din victime.

(3) Dacă la comiterea unei infracțiuni au participat mai mulți făptuitori, chiar dacă plângerea prealabilă a fost depusă numai în privința unuia din făptuitori, urmărirea penală se efectuează în privința tuturor făptuitorilor.

(4) Dacă victima care figurează într-un proces privitor la o infracțiune prevăzută în alin.(1), din cauza incapacității sau a capacității de exercițiu limitate, a stării de neputință sau a dependenței față de bănuit sau din alte motive nu este în stare să-și apere drepturile și interesele legitime, procurorul pornește urmărirea penală chiar dacă victima nu a depus plângere.

(5) La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile menționate la alin. (1), urmărirea penală încetează. Împăcarea este personală și produce efect doar dacă intervine pînă la rămînerea definitivă a hotărîrii judecătorești.

(6) Pentru persoanele incapabile, împăcarea se poate face numai de reprezentanții lor legali. Persoanele cu capacitate de exercițiu limitată se pot împăca cu încuviințarea reprezentanților lor legali. Împăcarea poate avea loc și în cazul în care urmărirea penală a fost pornită de către procuror din oficiu.

(7) Împăcarea părților poate avea loc și prin aplicarea medierii conform Legii cu privire la mediere.

Articolul 277. Obligativitatea de a explica drepturile și obligațiile participanților la urmărirea penală

(1) Organul de urmărire penală este obligat să explice participanților la urmărirea penală drepturile și obligațiile lor și despre aceasta se consemnează în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective.

(2) Organul de urmărire penală este obligat să înmîneze bănuitolui, învinuitului, victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și reprezentanților lor legali în scris, contra semnătură, informația despre drepturile de care dispun și obligațiile pe care le au în conformitate cu prevederile prezentului cod și să dea explicații asupra tuturor acestor drepturi și obligații.

Articolul 278. Obligativitatea examinării cererilor și demersurilor

Organul de urmărire penală este obligat să examineze cererile și demersurile participanților la proces și ale altor persoane interesate, în condițiile art.246 și 247.

Capitolul V

DESFĂȘURAREA URMĂRIRII PENALE

Articolul 279. Efectuarea acțiunilor de urmărire penală

(1) Acțiunile procesuale se efectuează în strictă conformitate cu prevederile prezentului cod și numai după înregistrarea sesizării cu privire la infracțiune. Acțiunile de urmărire penală pentru efectuarea cărora este necesară autorizarea judecătorului de instrucție, precum și măsurile procesuale de constrîngere sînt pasibile de realizare doar după pornirea urmăririi penale, dacă legea nu prevede

altfel.

(2) Orice acțiune de urmărire penală în incinta unei unități publice sau private se poate efectua doar cu consimțământul conducerii sau al proprietarului acestei unități ori cu autorizația procurorului, iar în cazurile prevăzute de prezentul cod - cu autorizația judecătorului de instrucție.

(3) Cercetarea, percheziția, ridicarea de obiecte și alte acțiuni procesuale la domiciliu pot fi efectuate doar cu consimțământul persoanei domiciliată la adresa respectivă sau cu autorizația respectivă.

(4) În cazul infracțiunilor flagrante, precum și în cazurile ce nu suferă amânare, consimțământul sau autorizația prevăzute la alin.(2) și (3) nu sînt necesare, însă despre efectuarea acțiunilor respective este informat imediat, dar nu mai tîrziu de 24 de ore, procurorul sau, după caz, judecătorul de instrucție care urma să dea autorizația respectivă.

(5) Acțiunile de urmărire penală la sediile reprezentanțelor diplomatice și instituțiilor asimilate acestora, precum și în clădirile în care locuiesc membrii acestor reprezentanțe și instituții asimilate lor și familiile lor, se pot efectua numai de către procuror și numai la cererea sau cu consimțământul statului străin, exprimate de șeful reprezentanței diplomatice ori de conducătorul instituției asimilate reprezentanței diplomatice și în prezența acestora. Consimțământul pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală în condițiile prezentului alineat se cere prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova și aceste acțiuni se efectuează în prezența unui reprezentant al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova.

Articolul 279¹. Conexarea și disjungerea cauzelor penale

(1) Constituie conexitate a cauzelor penale cazurile specificate la art.42 alin.(3).

(2) Disjungerea unei cauze privitoare la participanții la una sau la mai multe infracțiuni se admite în cazul în care împrejurările cauzei o cer și această disjungere nu se va răsfrînge negativ asupra efectuării depline și obiective a urmăririi penale și cercetării judecătorești.

(3) La dispunerea conexării sau disjungerii cauzelor penale, procurorul, la propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu, emite ordonanța respectivă.

Articolul 280. Propunerea de punere sub învinuire

(1) În cazul în care există suficiente probe că infracțiunea a fost săvîrșită de o anumită persoană, organul de urmărire penală întocmește un raport cu propunerea de a pune persoana respectivă sub învinuire. Raportul cu materialele cauzei se înaintează procurorului.

(2) În cazul în care organul de urmărire penală consideră că sînt întrunite condițiile prevăzute de lege pentru luarea măsurii preventive, el înaintează propuneri și în această privință.

Articolul 281. Punerea sub învinuire

(1) Dacă, după examinarea raportului organului de urmărire penală și a materialelor cauzei, procurorul consideră că probele acumulate sînt concludente și suficiente, el emite o ordonanță de punere sub învinuire a persoanei.

(2) Ordonanța de punere sub învinuire trebuie să cuprindă: data și locul întocmirii; de către cine a fost întocmită; numele, prenumele, ziua, luna, anul și locul nașterii persoanei puse sub învinuire, precum și alte date despre persoană care au importanță juridică în cauză; formularea învinuirii cu indicarea datei, locului, mijloacelor și modului de săvîrșire a infracțiunii și consecințele ei, caracterului vinei, motivelor și semnelor calificative pentru încadrarea juridică a faptei, circumstanțelor în virtutea cărora infracțiunea nu a fost consumată în cazul pregătirii sau tentativei de infracțiune, mențiunea despre punerea persoanei respective sub învinuire în calitate de învinuit în această cauză conform articolului, alineatului și literei articolului din Codul penal care prevăd răspunderea pentru infracțiunea comisă.

(3) În cazul în care învinuitul este tras la răspundere pentru săvîrșirea mai multor infracțiuni care urmează a fi încadrate juridic în baza diferitelor articole, alineate sau litere ale articolului din Codul penal, în ordonanță se arată care anume infracțiuni au fost săvîrșite și articolele, alineatele sau literele articolelor care prevăd răspunderea pentru aceste infracțiuni.

Articolul 282. Înaintarea acuzării

(1) Înaintarea acuzării învinuitului se va face de către procuror în prezența avocatului în decurs de 48 de ore din momentul emiterii ordonanței de punere sub învinuire, dar nu mai târziu de ziua în care învinuitul s-a prezentat sau a fost adus în mod silit.

(2) Procurorul, după stabilirea identității învinuitului, îi aduce la cunoștință ordonanța de punere sub învinuire și îi explică conținutul ei. Aceste acțiuni se atestă cu semnăturile procurorului, învinuitului, avocatului și ale altor persoane care participă la această acțiune procesuală, aplicate pe ordonanța de punere sub învinuire, indicându-se data și ora punerii sub învinuire.

(3) După înaintarea acuzării, procurorul îi va explica învinuitului drepturile și obligațiile acestuia prevăzute în art.66. Învinuitului i se înmânează copia de pe ordonanța de punere sub învinuire și informația în scris privind drepturile și obligațiile lui. Acțiunile nominalizate, de asemenea, se consemnează în ordonanța de punere sub învinuire în modul prevăzut în alin.(2).

(4) Învinuitul este audiat în aceeași zi în condițiile prevăzute în art.104.

Articolul 283. Schimbarea și completarea acuzării

(1) Dacă, în cursul urmăririi penale, apar temeiuri pentru schimbarea sau completarea acuzării înaintate învinuitului, procurorul este obligat să înainteze învinuitului o nouă acuzare sau să o completeze pe cea anterioară în conformitate cu prevederile articolelor respective din prezentul cod.

(2) Dacă, în cursul urmăririi penale, învinuirea înaintată nu s-a confirmat într-o anumită parte a ei, procurorul dispune scoaterea persoanei de sub urmărirea penală în privința acestui capăt de învinuire.

Articolul 284. Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală

(1) Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală este actul de reabilitare și finalizare în privința persoanei a oricăror acțiuni de urmărire penală în legătură cu fapta anterior imputată.

(2) Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală are loc când aceasta este bănuit sau învinuit și se constată că:

1) fapta nu a fost săvârșită de bănuit sau învinuit;

2) există vreuna din circumstanțele prevăzute la art. 275 pct. 1)-3), inclusiv dacă fapta constituie o contravenție;

3) există cel puțin una din cauzele prevăzute la art. 35 din Codul penal.

(3) Procurorul, la propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu, în cazul în care constată temeiurile prevăzute la alin. (2), dispune, prin ordonanță motivată, scoaterea persoanei de sub urmărirea penală. Persoana poate fi scoasă de sub urmărirea penală integral sau numai cu privire la un capăt de acuzare.

(4) Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală se face conform prevederilor prezentului cod care reglementează încetarea urmăririi penale, ce se aplică în mod corespunzător.

(5) Concomitent cu scoaterea persoanei de sub urmărirea penală în cazurile prevăzute la alin. (2) pct. 2) și 3), dacă fapta penală nu se impută altei persoane și nu este necesară continuarea procesului penal, prin aceeași ordonanță se dispune și clasarea cauzei penale.

(6) Dacă se dispune scoaterea persoanei de sub urmărirea penală doar cu privire la un capăt de acuzare sau în cazul prevăzut la alin. (2) pct. 1) ori dacă din alte considerente este necesară continuarea urmăririi penale, procurorul, după caz, restituie cauza penală organului de urmărire penală, cu indicația respectivă, fixînd termenul de urmărire penală, sau dispune o altă soluție în conformitate cu prezentul cod.

Articolul 285. Încetarea urmăririi penale

(1) Încetarea urmăririi penale este actul de liberare a persoanei de răspunderea penală și de finisare a acțiunilor procedurale, în cazul în care pe temei de nereabilitare legea împiedică continuarea acesteia.

(2) Încetarea urmăririi penale are loc în cazurile de nereabilitare a persoanei, prevăzute la art. 275 pct. 4)-9) din prezentul cod, precum și dacă există cel puțin una din cauzele prevăzute la art. 53 din Codul penal sau dacă se constată că:

1) plîngerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată, a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere sau părțile s-au împăcat - în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită

numai în baza plîngerii prealabile sau legea penală permite împăcarea;

2) persoana nu a atins vîrsta la care poate fi trasă la răspundere penală;

3) persoana a săvîrșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrîngere cu caracter medical.

(3) Încetarea urmăririi penale în privința persoanei are loc în orice moment al urmăririi penale dacă se constată existența temeiurilor prevăzute la alin. (2).

(4) Încetarea urmăririi penale se dispune de către procuror prin ordonanță din oficiu sau la propunerea organului de urmărire penală.

(5) Pe lîngă elementele prevăzute la art. 255, ordonanța de încetare a urmăririi penale trebuie să cuprindă datele privind persoana și fapta la care se referă încetarea urmăririi penale, temeiurile de fapt și de drept pe baza cărora se dispune încetarea urmăririi penale, precum și informația privind condițiile de intrare în vigoare și ordinea de contestare a ordonanței.

(6) La încetarea urmăririi penale, procurorul, dacă este cazul, dispune și:

1) revocarea măsurii preventive și a altor măsuri procesuale în modul prevăzut de lege;

2) restituirea cauțiunii în cazurile și în modul prevăzut de lege;

3) aplicarea măsurilor de siguranță;

4) încasarea cheltuielilor judiciare sau alte acțiuni prevăzute de lege.

(7) Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală nu pot avea loc contrar voinței acesteia ori a reprezentantului legal, inclusiv în cazul cererii de reabilitare a persoanei decedate. În acest caz, urmărirea penală continuă.

(8) Dacă constată că nu este cazul să dispună încetarea urmăririi sau a dispus încetarea parțială ori dacă din alte considerente persistă necesitatea continuării procesului penal, procurorul, după caz, restituie cauza penală organului de urmărire penală, cu indicația respectivă, fixînd termenul urmăririi penale, sau ia o altă decizie în conformitate cu prezentul cod.

(9) Concomitent cu încetarea integrală a urmăririi penale, dacă fapta penală nu se impută altei persoane și nu este necesară continuarea procesului penal, prin aceeași ordonanță se dispune și clasarea cauzei penale.

(10) Dacă fapta constituie o contravenție sau dacă liberarea de răspundere penală are loc în conformitate cu art. 55 din Codul penal, procurorul, în condițiile legii, aplică sancțiunea contravențională. Dacă aplicarea sancțiunii contravenționale nu ține de competența procurorului, cauza se transmite imediat instanței de judecată spre examinare.

Articolul 286. Clasarea procesului penal

Clasarea procesului penal este actul de finalizare a oricăror acțiuni procesuale într-o cauză penală sau pe marginea unei sesizări cu privire la infracțiune. Clasarea procesului penal se dispune printr-o ordonanță motivată a procurorului, din oficiu sau la propunerea organului abilitat, fie concomitent cu încetarea urmăririi penale sau scoaterea integrală de sub urmărirea penală, fie cînd în cauza penală nu este bănuit sau învinuit și există una din circumstanțele prevăzute la art. 275 pct. 1)-3).

Articolul 287. Reluarea urmăririi penale

(1) Reluarea urmăririi penale după încetarea urmăririi penale, după scoaterea persoanei de sub urmărire și/sau după clasarea cauzei se dispune prin ordonanță de către procurorul ierarhic superior dacă se constată că:

1) decizia este afectată de un viciu fundamental;

2) apar fapte noi sau recent descoperite, care existau la data adoptării ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei, dar despre care nu avea cunoștință organul de urmărire penală și care sînt de natură să afecteze hotărîrea pronunțată.

(2) Urmărirea penală poate fi reluată și de către judecătorul de instrucție în cazul admiterii, potrivit art.313, a plîngerii împotriva ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei și a plîngerii împotriva ordonanței de menținere a celei contestate în ordinea controlului ierarhic superior.

(3) În cazurile prevăzute la alin.(1) și (2), dacă, pe baza datelor din dosar, procurorul consideră

necesară luarea unei măsuri preventive sau unei măsuri asigurătorii, el procedează în modul prevăzut de prezentul cod.

(4) Reluarea urmăririi penale poate avea loc doar în interiorul termenului de prescripție de tragere la răspundere penală pentru fapta respectivă, cu excepția cazului când aceasta este necesară pentru reabilitarea persoanei.

în redacție prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 287¹. Temeiurile, modul și termenele de suspendare a urmăririi penale

(1) Urmărirea penală se suspendă în cazurile în care există unul din următoarele temeuri care împiedică continuarea și terminarea ei:

1) învinuitul a dispărut, sustrăgându-se de la urmărirea penală sau judecată, ori locul aflării lui nu este stabilit;

2) nu este identificată persoana care poate fi pusă sub învinuire;

3) în caz de refuz privind lipsirea persoanei de imunitate sau în caz de refuz de extrădare a persoanei de către un stat străin, dacă urmărirea penală nu poate fi terminată în lipsa acestei persoane;

4) învinuitul s-a îmbolnăvit de o boală psihică sau de o altă boală gravă, care îl împiedică să ia parte la procesul penal, atestată printr-o concluzie medico-legală a unei instituții medicale de stat.

(2) În cazul în care se constată unul din temeurile specificate la alin.(1), organul de urmărire penală înaintează procurorului propunerile sale împreună cu dosarul. Procurorul va dispune, printr-o ordonanță motivată, suspendarea urmăririi penale.

(3) Dacă în cauză sînt puse sub învinuire două sau mai multe persoane, iar temeurile pentru suspendarea urmăririi penale nu se referă la toți învinuiții, procurorul este în drept să disjungă cauza într-o procedură separată și să suspende urmărirea penală în privința unor învinuiți sau să suspende urmărirea în întreaga cauză penală, în cazul în care urmărirea penală nu poate fi continuată fără participarea tuturor învinuiților.

(4) Înainte de a suspenda urmărirea penală, trebuie îndeplinite toate acțiunile de urmărire penală a căror efectuare este posibilă în lipsa învinuitului, luate toate măsurile pentru descoperirea lui, precum și pentru identificarea persoanei care a săvîrșit infracțiunea.

5) a început procesul de mediere în temeiul art. 276 alin. (7).

Articolul 287². Acțiunile organului de urmărire penală după suspendarea urmăririi penale

(1) Despre suspendarea urmăririi penale, organul de urmărire penală este obligat să anunțe în scris victima, partea vătămată, reprezentantul ei legal, partea civilă, partea civilmente responsabilă sau reprezentanții lor și să le explice dreptul de a contesta ordonanța de suspendare a urmăririi penale la judecătorul de instrucție. În cazurile de suspendare a urmăririi penale în temeiul art.287¹ alin.(1) pct.3) și 4), despre aceasta sînt informați, de asemenea, învinuitul și apărătorul lui.

(2) După suspendarea urmăririi penale, în cazul prevăzut la art.287¹ alin.(1) pct.2), organul de urmărire penală este obligat să ia măsuri, atît direct, cît și prin intermediul altor organe care exercită activitate operativă de investigații, în vederea identificării persoanei care poate să fie pusă sub învinuire. Procurorul, în mod periodic, dar nu mai rar decît o dată la 6 luni, va verifica măsurile de căutare pentru identificarea persoanei.

(3) În cazul în care urmărirea penală este suspendată, în cauza penală nu se admite efectuarea acțiunilor de urmărire penală.

Articolul 287³. Reluarea urmăririi penale după suspendare

(1) Urmărirea penală poate fi reluată , cu excepția cazului în care a fost încheiată o tranzacție, printr-o ordonanță motivată, de către procuror, la propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu, după ce au dispărut motivele suspendării sau a devenit necesară efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, stabilindu-se și termenul urmăririi penale.

(2) Despre reluarea urmăririi penale se comunică învinuitului, apărătorului, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile sau reprezentanților lor.

Articolul 288. Investigațiile în vederea căutării învinuitului

(1) În cazul în care nu se cunoaște locul unde se află persoana pusă sub învinuire, precum și în cazul

în care învinuitul, după înaintarea învinuirii, se ascunde de organul de urmărire penală, acesta înaintează procurorului propunere pentru dispunerea investigațiilor în vederea găsirii învinuitului.

(2) Procurorul, în baza propunerii organului de urmărire penală, după ce a studiat-o, sau din oficiu, dispune, prin ordonanță motivată, căutarea învinuitului. În ordonanță se va indica toată informația cunoscută privitor la persoana învinuitului care urmează să fie căutat. Căutarea învinuitului poate fi dispusă atît în cadrul exercitării urmăririi penale, cît și concomitent cu suspendarea ei.

(3) Dacă există temeiuri pentru aplicarea față de învinuit a măsurii preventive procurorul, în ordonanță, dispune totodată aplicarea măsurii preventive în condițiile prezentului cod.

(4) Investigațiile în vederea găsirii învinuitului se efectuează de către organele abilitate prin lege cu asemenea atribuții. Procurorul care dispune efectuarea investigațiilor în vederea găsirii învinuitului conduce această activitate și verifică periodic desfășurarea ei.

Capitolul VI

TERMINAREA URMĂRIRII PENALE

ȘI TRIMITEREA CAUZEI ÎN JUDECATĂ

Articolul 289. Remiterea cauzei procurorului cu propunerea de terminare a urmăririi penale

(1) Constatînd că probele administrate sînt concludente și suficiente pentru a termina urmărirea penală, organul de urmărire penală înaintează procurorului dosarul însoțit de un raport, în care consemnează rezultatul urmăririi, cu propunerea de a dispune una din soluțiile prevăzute în art.291.

(2) Raportul trebuie să cuprindă fapta care a servit temei pentru pornirea urmăririi penale, informații cu privire la persoana învinuitului, încadrarea juridică a faptei și probele administrate.

(3) În cazul în care urmărirea penală în aceeași cauză se efectuează în privința mai multor fapte și mai multor persoane, raportul va cuprinde mențiunile indicate în alin.(2) în privința tuturor faptelor și tuturor persoanelor. Totodată, raportul va cuprinde informația în privința cărei fapte sau persoane s-a încetat urmărirea, s-a dispus scoaterea persoanei de sub urmărire, dacă acestea au avut loc.

(4) Raportul, de asemenea, va cuprinde informații despre:

- 1) corpurile delictive și măsurile luate în privința lor, precum și locul unde se află ele;
- 2) măsurile asiguratorii luate în cursul urmăririi penale;
- 3) cheltuielile judiciare;
- 4) măsurile preventive aplicate.

Articolul 290. Verificarea de către procuror a cauzei primite

(1) Procurorul, în termen de cel mult 15 zile de la primirea dosarului trimis de organul de urmărire penală, verifică materialele dosarului și acțiunile procesuale efectuate, pronunțîndu-se asupra acestora. Dacă procurorul constată probe obținute contrar prevederilor prezentului cod și cu încălcarea drepturilor bănuیتului, învinuitului, prin ordonanță motivată, exclude aceste probe din materialele dosarului. Probele excluse din dosar se păstrează în condițiile art.211 alin.(2).

(2) Cauzele în care sînt persoane arestate sau minori se soluționează de urgență și cu prioritate.

Articolul 291. Soluțiile dispuse de procuror la terminarea urmăririi penale

Dacă procurorul constată că au fost respectate dispozițiile prezentului cod privind urmărirea penală, că urmărirea penală este completă, că există probe suficiente și legal administrate, el dispune una din următoarele soluții:

- 1) atunci cînd din materialele cauzei rezultă că fapta există, că a fost constatat făptuitorul și că acesta poartă răspundere penală:
 - a) pune sub învinuire făptuitorul conform prevederilor art.281 și 282, dacă acesta nu a fost pus sub învinuire în cursul urmăririi penale, apoi întocmește rechizitoriul prin care dispune trimiterea cauzei în judecată;
 - b) dacă făptuitorul a fost pus sub învinuire în cursul urmăririi penale, întocmește rechizitoriul prin care dispune trimiterea cauzei în judecată;
- 2) prin ordonanță motivată, dispune încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire.

Articolul 292. Restituirea cauzei sau trimiterea ei la alt organ de urmărire penală

(1) Dacă procurorul constată că urmărirea penală nu este completă sau că nu au fost respectate dispozițiile legale la desfășurarea urmăririi, el restituie cauza organului care a efectuat urmărirea penală sau trimite cauza organului competent ori altui organ, conform dispozițiilor art.271, pentru completarea urmăririi penale sau, după caz, eliminarea încălcărilor comise ale dispozițiilor legale. Dacă completarea urmăririi penale sau eliminarea încălcărilor comise este necesară doar cu privire la unele fapte sau la unii învinuiți, iar disjungerea este imposibilă, procurorul dispune restituirea întregii cauze pentru efectuarea acestor acțiuni.

(2) Restituirea sau trimiterea cauzei se face prin ordonanță în care, pe lângă elementele prevăzute în art.255, se indică acțiunile procesuale, care trebuie efectuate sau refăcute, ale faptelor și circumstanțelor ce urmează a fi constatate, mijloacele de probă ce vor fi utilizate și se dispune termenul pentru urmărire.

(3) În cazul în care procurorul restituie cauza sau o trimite altui organ de urmărire penală, el este obligat să se pronunțe, în modul prevăzut de lege, asupra măsurilor preventive și a altor măsuri procesuale de constrângere.

(4) Dacă consideră necesar, procurorul, într-un termen rezonabil, efectuează personal acțiunile procesuale pentru completarea urmăririi penale sau pentru refacerea acțiunilor efectuate cu încălcarea dispozițiilor legale, după care decide terminarea urmăririi penale, restituirea cauzei sau trimiterea ei la alt organ de urmărire penală.

Articolul 293. Prezentarea materialelor de urmărire penală

(1) După verificarea de către procuror a materialelor cauzei și adoptarea uneia din soluțiile prevăzute în art.291, procurorul aduce la cunoștință învinuitului, reprezentantului lui legal, apărătorului, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și reprezentanților lor despre terminarea urmăririi penale, locul și termenul în care ei pot lua cunoștință de materialele urmăririi penale. Părții civile, părții civilmente responsabile și reprezentanților lor li se prezintă pentru a lua cunoștință doar materialele referitoare la acțiunea civilă la care sînt parte.

(2) Materialele urmăririi penale se aduc la cunoștința învinuitului arestat în prezența apărătorului lui, iar la cererea învinuitului - fiecăruia dintre ei, în mod separat.

(3) Pentru a se lua cunoștință de materialele urmăririi penale, ele se prezintă cusute în dosar, numerotate și înscrise în borderou. La cererea părților, vor fi prezentate și corpurile delictive, vor fi reproduse înregistrările audio și video, cu excepția cazurilor prevăzute în art.110. Dacă dosarul penal are mai multe volume, acestea se prezintă concomitent pentru a se lua cunoștință de materialele respective ca persoana care ia cunoștință de ele să poată reveni la oricare din aceste volume de mai multe ori. Pentru a se lua cunoștință de dosarele voluminoase, procurorul, printr-o ordonanță, poate întocmi un grafic, coordonat cu apărătorul, prin care stabilește data și numărul volumelor pentru studiere.

(4) Termenul pentru a se lua cunoștință de materialele urmăririi penale nu poate fi limitat, însă în cazul în care persoana care ia cunoștință de materiale abuzează de situația sa, procurorul fixează modul și termenul acestei acțiuni, reieșind din volumul dosarului.

(5) În scopul asigurării păstrării secretului de stat, comercial sau altor informații oficiale cu accesibilitate limitată, precum și în scopul asigurării protecției vieții, integrității corporale și libertății martorului și a altor persoane, judecătorul de instrucție, conform demersului procurorului, poate limita dreptul persoanelor menționate la alin.(1) de a lua cunoștință de materialele sau datele privind identitatea acestora. Demersul se examinează în condiții de confidențialitate, conform art. 305.

(6) După ce au luat cunoștință de materialele urmăririi penale, persoanele menționate în alin.(1) pot formula cereri noi în legătură cu urmărirea penală, care se soluționează conform prevederilor art.245-247.

Articolul 294. Procesul-verbal al prezentării materialelor de urmărire penală

(1) Despre prezentarea materialelor de urmărire penală se întocmește proces-verbal în care, afară de mențiunile prevăzute în art.260, se indică numărul de volume și numărul de foi în fiecare volum al

dosarului de care s-a luat cunoștință, corpurile delictive, înregistrările audio și video reproduse. În procesul-verbal se indică data, ora și minutele începutului și sfârșitului luării de cunoștință de dosar pentru fiecare zi.

(2) În procesul-verbal se consemnează cererile și declarațiile înaintate la desfășurarea acestei acțiuni, iar cererile scrise se anexează la procesul-verbal și despre aceasta în el se face mențiune.

(3) Despre informarea fiecărei persoane menționate în art.293 alin.(1) se întocmește proces-verbal separat. În cazul în care învinuitul ia cunoștință de materialele cauzei în prezența apărătorului său, se întocmește un proces-verbal unic.

Articolul 295. Soluționarea cererilor în legătură cu terminarea urmăririi penale

(1) Cererile înaintate după ce s-a luat cunoștință de materialele urmăririi penale se examinează de către procuror în termen de cel mult 15 zile, prin ordonanță motivată se dispune admiterea sau respingerea lor și, în termen de 24 de ore, se aduc la cunoștință persoanelor care le-au înaintat.

(2) În cazul în care procurorul dispune admiterea cererilor, dispune, totodată, în cazurile necesare, și completarea urmăririi penale, indicând acțiunile suplimentare care vor fi efectuate, și, după caz, transmite dosarul organului de urmărire penală pentru executare, cu stabilirea termenului executării.

(3) După completarea urmăririi penale, materialele suplimentare de urmărire penală se prezintă în modul prevăzut în art.293.

(4) Respingerea de către procuror a cererii sau a demersului nu privează persoana care le-a înaintat de dreptul de a le înainta ulterior în instanța judecătorească.

Articolul 296. Rechizitoriul

(1) După prezentarea materialelor de urmărire penală, procurorul, cu excepția cazurilor stipulate la art. 516 alin. (1), întocmește rechizitoriul imediat sau în limitele termenului rezonabil.

(2) Rechizitoriul se compune din două părți: expunerea și dispozitivul. Expunerea cuprinde informații despre fapta și persoana în privința căreia s-a efectuat urmărirea penală, analiza probelor care confirmă fapta și vinovăția învinuitului, argumentele invocate de învinuit în apărarea sa și rezultatele verificării acestor argumente, circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea învinuitului, precum și temeiurile pentru liberarea de răspundere penală conform prevederilor art.53 din Codul penal dacă constată asemenea temeiuri. Dispozitivul cuprinde date cu privire la persoana învinuitului și formularea învinuirii care i se incriminează cu încadrarea juridică a acțiunilor lui și mențiunea despre trimiterea dosarului în instanța judecătorească competentă.

(3) Rechizitoriul se semnează de procurorul care l-a întocmit, indicându-se locul și data întocmirii lui.

(4) La rechizitoriu se anexează o informație cu privire la durata urmăririi penale, măsurile preventive aplicate, durata arestării preventive, corpurile delictive și locul lor de păstrare, acțiunea civilă, măsurile de ocrotire, alte măsuri procesuale, precum și cheltuielile judiciare.

(5) Copia de pe rechizitoriu și informația cu privire la durata urmăririi penale, la măsurile preventive aplicate, la durata arestării preventive, la corpurile delictive și locul lor de păstrare, cu privire la acțiunea civilă, la măsurile de ocrotire, la alte măsuri procesuale, precum și la cheltuielile judiciare se înmânează sub recipisă învinuitului și reprezentantului lui legal. Despre aceasta se face mențiune în informația anexată la rechizitoriu.

(6) Învinuitul poate prezenta în scris referință la rechizitoriu, care se anexează la dosar.

Articolul 297. Trimiterea cauzei în judecată

(1) Cauza se trimite în judecată de către procurorul care a întocmit rechizitoriul.

(2) În cazul în care învinuitul se abține de a se prezenta pentru a lua cunoștință de materialele cauzei și a primi rechizitoriul, procurorul trimite cauza în judecată fără efectuarea acestor acțiuni procesuale, dar cu anexarea la dosar a probelor care confirmă abținerea învinuitului, iar în cazul sustragerii - și a informației despre măsurile luate pentru căutarea acestuia, dacă judecarea cauzei este posibilă în lipsa învinuitului.

(3) În situația prevăzută în alin.(2), copia de pe rechizitoriu se înmânează, în mod obligatoriu, apărătorului învinuitului și reprezentantului lui legal, cărora li se prezintă și materialele cauzei pentru a lua cunoștință de ele.

(4) Toate cererile, plîngerile și demersurile înaintate după trimiterea cauzei în judecată se soluționează de către instanța care judecă cauza.

(5) În cazul în care inculpatul se află în stare de arest preventiv sau arest la domiciliu, procurorul va trimite cauza în judecată cu cel puțin 10 zile pînă la expirarea termenului de arest stabilit.

Capitolul VII

CONTROLUL DE CĂTRE PROCUROR AL LEGALITĂȚII ACȚIUNILOR, INACȚIUNILOR ȘI ACTELOR

Articolul 298. Plîngerea împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații

(1) Împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații pot înainta plîngere bănuitul, învinuitul, reprezentantul lor legal, apărătorul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă și reprezentanții acestora, precum și alte persoane ale căror drepturi și interese legitime au fost lezate de aceste organe.

(2) Plîngerea se adresează procurorului care conduce urmărirea penală și se depune fie direct la acesta, fie la organul de urmărire penală. În cazurile în care plîngerea a fost depusă la organul de urmărire penală, acesta este obligat să o înainteze, în termen de 48 de ore de la primirea ei, procurorului împreună cu explicațiile sale sau ale organului care exercită activitate specială de investigații, atunci cînd acestea sînt necesare.

(3) Plîngerea depusă în condițiile prezentului articol nu suspendă executarea acțiunii sau actelor atacate dacă procurorul care conduce urmărirea penală nu consideră aceasta necesar.

Articolul 299. Examinarea plîngerilor de către procuror

(1) Procurorul, în termen de cel mult 15 zile de la primirea plîngerii înaintate în condițiile art. 298, este obligat să o examineze și să comunice decizia sa persoanei care a depus plîngerea.

(2) În cazul în care plîngerea se respinge, procurorul, prin ordonanță, urmează să expună motivele pentru care o consideră neîntemeiată, explicînd, totodată, modalitatea contestării hotărîrii sale la judecătorul de instrucție.

Articolul 299¹. Plîngerea împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor procurorului

(1) Persoanele indicate la art. 298 alin. (1) pot depune plîngere împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorul care conduce urmărirea penală sau exercită nemijlocit urmărirea penală ori împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor care au fost efectuate sau dispuse în baza dispozițiilor date de procurorul respectiv.

(2) Plîngerea împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorul teritorial sau de cel al procuraturii specializate, precum și de adjuncții lor, se examinează de Procurorul General sau adjuncții lui ori de procurorii șefi de direcții, secții și servicii ale Procuraturii Generale. Plîngerea împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii șefi de direcții, secții și servicii ale Procuraturii Generale se examinează de Procurorul General sau adjuncții lui.

(3) Plîngerea se adresează, în termen de 15 zile din momentul efectuării acțiunii, inacțiunii sau de cînd s-a luat cunoștință de act, procurorului ierarhic superior și se depune fie direct la acesta, fie la procurorul care conduce sau exercită nemijlocit urmărirea penală. În cazul în care plîngerea a fost depusă la procurorul care conduce sau exercită nemijlocit urmărirea penală, acesta este obligat să o înainteze, în termen de 48 de ore de la primirea ei, procurorului ierarhic superior împreună cu explicațiile sale, atunci cînd acestea sînt necesare.

(4) Ordonanța prin care procurorul ierarhic superior a soluționat plîngerea poate fi contestată la judecătorul de instrucție.

Articolul 299². Examinarea plîngerii

(1) Plîngerea se examinează de către procurorul ierarhic superior în termenul și în condițiile prevăzute la art. 299, care se aplică în mod corespunzător. În cazurile în care plîngerea este admisă,

procurorul ierarhic superior este în drept:

1) să schimbe temeiul de drept al actului procesual contestat;
2) să anuleze sau să modifice actul procesual contestat ori unele elemente de fapt în baza cărora s-a dispus actul contestat.

(2) În cazurile în care examinarea plîngerii înaintate sau a cerințelor ridicate este de competența judecătorului de instrucție, procurorul sau, după caz, procurorul ierarhic superior, în termen de 5 zile, trimite plîngerea împreună cu materialele respective de urmărire penală la judecătorul de instrucție.

Capitolul VIII

CONTROLUL JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE

Articolul 300. Sfera controlului judiciar

(1) Judecătorul de instrucție examinează demersurile procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații și de aplicare a măsurilor procesuale de constrîngere care limitează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei.

(2) Judecătorul de instrucție examinează plîngerile împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală și ale organelor care exercită activitate specială de investigații dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plîngerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plîngerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege.

(3) Judecătorul de instrucție examinează plîngerile împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului care nemijlocit exercită acțiuni de urmărire penală dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plîngerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plîngerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege.

(3¹) Judecătorul de instrucție examinează cererile privind accelerarea urmăririi penale.

(4) Demersurile și plîngerile înaintate conform prevederilor alin.(1)-(3¹) se examinează de către judecătorul de instrucție la locul efectuării urmăririi penale sau a măsurii speciale de investigații.

Articolul 301. Acțiunile de urmărire penală efectuate cu autorizarea judecătorului de instrucție

(1) Cu autorizarea judecătorului de instrucție se efectuează acțiunile de urmărire penală legate de limitarea inviolabilității persoanei, domiciliului, limitarea secretului corespondenței, convorbirilor telefonice, comunicărilor telegrafice și a altor comunicări, precum și alte acțiuni prevăzute de lege.

(2) Acțiunile de urmărire penală sub formă de percheziție, cercetare la fața locului în domiciliu și punerea bunurilor sub sechestru în urma percheziției pot fi efectuate, ca excepție, fără autorizarea judecătorului de instrucție, în baza ordonanței motivate a procurorului, în cazurile infracțiunilor flagrante, precum și în cazurile ce nu permit amînare. Judecătorul de instrucție trebuie să fie informat despre efectuarea acestor acțiuni de urmărire penală în termen de 24 de ore, iar în scop de control, i se prezintă materialele cauzei penale în care sînt argumentate acțiunile de urmărire penală efectuate. În cazul în care sînt temeiuri suficiente, judecătorul de instrucție, prin încheiere motivată, declară acțiunea de urmărire penală legală sau, după caz, ilegală.

(3) În caz de neîndeplinire a cerințelor legitime ale organului de urmărire penală, efectuarea silită a examinării corporale, internarea persoanei într-o instituție medicală pentru efectuarea **expertizei judiciare**, luarea de probe pentru cercetare comparativă se face cu autorizarea judecătorului de instrucție.

Articolul 302. Măsurile procesuale de constrîngere aplicate cu autorizarea judecătorului de instrucție

(1) Cu autorizarea judecătorului de instrucție pot fi aplicate măsuri procesuale de constrîngere, și anume:

- 1) amînarea înștiințării rudelor despre reținerea persoanei pînă la 12 ore;
- 2) aplicarea amenzii judiciare;
- 3) punerea bunurilor sub sechestru; precum și
- 4) alte măsuri prevăzute de prezentul cod.

(2) Hotărîrea judecătorului de instrucție referitoare la autorizarea măsurilor procesuale de constrîngere poate fi atacată cu recurs de către părți în instanța ierarhic superioară în termen de 3 zile. Recursul se examinează în condițiile art.311 și 312.

Articolul 303. Măsurile speciale de investigații efectuate cu autorizarea judecătorului de instrucție Cu autorizarea judecătorului de instrucție se efectuează măsurile speciale de investigații legate de limitarea inviolabilității vieții private a persoanei, pătrunderea în încăpere contrar voinței persoanelor care locuiesc în ea.

Articolul 304. Demersurile privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații sau aplicării măsurilor procesuale de constrîngere

(1) Temei pentru începerea procedurii de autorizare a efectuării acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații sau aplicării măsurilor procesuale de constrîngere îl constituie ordonanța motivată a organului investit cu astfel de împuterniciri, în conformitate cu prezentul cod, și demersul procurorului prin care se solicită acordul pentru efectuarea acțiunilor respective.

(2) Partea descriptivă a ordonanței va conține: descrierea faptei incriminate, locul, timpul și modul săvîrșirii acesteia, forma vinovăției, consecințele infracțiunii în baza cărora se stabilesc acțiunile de urmărire penală sau măsurile speciale de investigații necesare pentru a fi efectuate, rezultatele care trebuie să fie obținute în urma efectuării acestor acțiuni/măsuri, termenul de efectuare a acțiunilor respective, locul efectuării lor, responsabilii de executare, metodele de fixare a rezultatelor și alte date ce au importanță pentru adoptarea de către judecătorul de instrucție a unei hotărîri legale și întemeiate. La ordonanță se anexează materialele ce confirmă necesitatea efectuării acestor acțiuni/măsuri.

Articolul 305. Modul de examinare a demersurilor referitoare la efectuarea acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații sau la aplicarea măsurilor procesuale de constrîngere

(1) Demersul referitor la efectuarea acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații sau la aplicarea măsurilor procesuale de constrîngere se examinează de către judecătorul de instrucție în ședință închisă, cu participarea procurorului și, după caz, a reprezentantului organului care exercită activitatea specială de investigații.

(2) La ședința de judecată participă persoana internată în instituția medicală, dacă starea sănătății îi permite să participe, persoana în privința căreia se soluționează chestiunea referitoare la măsurile procesuale de constrîngere, cu excepția cazului de punere a sechestrului, apărătorul, reprezentanții legali și reprezentanții persoanelor menționate, în condițiile prezentului cod. În acest caz se întocmește un proces-verbal.

(3) Demersul referitor la cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat, referitor la supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice, la interceptarea și înregistrarea comunicărilor, la monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice și referitor la monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară se examinează de judecătorul de instrucție imediat, dar nu mai târziu de 4 ore de la primirea demersului.

(4) În termenul fixat, judecătorul de instrucție deschide ședința de judecată, anunță care demers va fi examinat și verifică împuternicirile participanților la proces.

(5) Procurorul care a înaintat demersul argumentează motivele și răspunde la întrebările judecătorului de instrucție și ale participanților la proces.

(6) Dacă în ședință participă persoane interesele cărora sînt vizate în demers sau apărătorii și reprezentanții lor, acestora li se oferă posibilitatea de a da explicații și de a lua cunoștință de toate materialele prezentate la examinarea demersului.

(7) După efectuarea controlului temeiniciei demersului, judecătorul de instrucție, prin încheiere, autorizează efectuarea acțiunii de urmărire penală ori a măsurii speciale de investigații ori aplicarea măsurilor procesuale de constrîngere, sau respinge demersul.

(8) Încheierea judecătorului de instrucție adoptată în condițiile prezentului articol poate fi contestată cu recurs la curtea de apel.

Articolul 306. Încheierile judecătorești privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală, măsurilor

speciale de investigații sau privind aplicarea măsurilor procesuale de constrângere

În încheierea judecătorească privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații sau privind aplicarea măsurilor procesuale de constrângere se va indica: data și locul întocmirii ei, numele și prenumele judecătorului de instrucție, persoana cu funcție de răspundere și organul care a înaintat demersul, organul care efectuează acțiuni de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații sau aplică măsurile procesuale de constrângere, cu indicarea scopului efectuării acestor acțiuni sau măsuri și a persoanei la care se referă ele, precum și mențiunea despre autorizarea acțiunii sau respingerea ei în caz de existență a obiecțiilor apărătorului, reprezentantului legal, bănuțului, învinutului, inculpatului, motivându-se admiterea sau neadmiterea lor la aplicarea măsurii de constrângere, termenul pentru care este autorizată acțiunea, persoana cu funcție de răspundere sau organul abilitat de a executa încheierea, semnătura judecătorului de instrucție certificată cu ștampila instanței judecătorești.

Articolul 308. Examinarea demersurilor privind aplicarea față de învinuit a arestării preventive, arestării la domiciliu sau prelungirea duratei arestării învinutului

(1) Constatând insuficiența altor măsuri preventive neprivative de libertate pentru înlăturarea riscurilor prevăzute la art. 176 alin. (1) și necesitatea aplicării față de învinuit a măsurii arestării preventive, arestării la domiciliu ori de a prelungi durata ținerii sub arest, procurorul înaintează în instanța judecătorească un demers. În demersul procurorului se indică fapta care face obiectul învinuirii, prevederile legale în care aceasta se încadrează și pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, circumstanțele, însoțite de probe pertinente, din care rezultă bănuiala rezonabilă că învinuitul a săvârșit fapta, circumstanțele care justifică insuficiența altor măsuri preventive, motivele, temeiurile și necesitatea de aplicare a arestării preventive sau a arestării la domiciliu potrivit condițiilor și criteriilor stabilite la art. 176, 185 și 186, argumentele și circumstanțele de fapt și lista probelor în susținerea demersului, precum și faptul că învinuitului i s-au explicat consecințele generate de încălcarea măsurii preventive. La demers se anexează toate materialele și probele care confirmă sau infirmă insuficiența altor măsuri preventive, temeiurile de aplicare a arestării preventive și a arestării la domiciliu.

(2) Înainte de a fi depuse la judecătorul de instrucție, demersul cu privire la aplicarea sau prelungirea măsurii arestării preventive sau a arestării la domiciliu, împreună cu toate materialele și probele anexate la acesta, care confirmă sau infirmă temeiurile de aplicare sau prelungire a măsurii, se prezintă în prealabil învinutului ori avocatului său, care confirmă în scris că a luat cunoștință de acestea. În cazul în care învinuitul refuză sau dacă avocatul se află în imposibilitate să ia cunoștință de demers, de materialele și probele anexate la acesta, procurorul consemnează acest fapt și transmite neîntârziat demersul, materialele și probele anexate la acesta judecătorului de instrucție, care, la solicitarea învinutului ori a avocatului său, le va oferi acestora suficient timp pentru a lua cunoștință de conținutul lor înainte de începerea ședinței.

(3) Demersul de arestare se depune la judecătorul de instrucție cu cel puțin 24 de ore până la expirarea termenului de reținere, iar în cazul minorului - cu cel puțin de 5 ore până la expirarea termenului de reținere. Demersul de prelungire a arestării se depune cu cel puțin 5 zile până la expirarea termenului de arestare. În caz de nerespectare a acestor termene, judecătorul de instrucție, fără a convoca ședința, printr-o încheiere motivată, respinge demersul.

(4) Demersul cu privire la aplicarea sau prelungirea arestării preventive ori a arestării la domiciliu se examinează fără întârziere de către judecătorul de instrucție, în ședință închisă, cu participarea procurorului, avocatului, învinutului, cu excepția cazului în care învinuitul se eschivează de la participarea la judecată sau de la urmărirea penală și este anunțat în căutare. La ședință pot participa reprezentantul legal al învinutului și martorii invitați de procuror sau de învinuit ori de avocat. Procurorul asigură participarea la ședința de judecată a învinutului reținut, înștiințează avocatul și reprezentantul legal al învinutului, precum și martorii invitați de acesta. Învinuitul sau avocatul înștiințează martorii invitați de el. În cazul neprezentării avocatului înștiințat, judecătorul de instrucție îl asigură pe învinuit cu avocat din oficiu în conformitate cu Legea nr. 198-XVI din 26 iulie 2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat. Neprezentarea martorilor invitați din

partea procurorului, a învinuitului sau a avocatului său nu împiedică examinarea demersului.

(5) Învinuitul, inculpatul poate solicita examinarea demersului privind aplicarea, prelungirea arestării preventive sau a arestării la domiciliu în ședință publică. Judecătorul de instrucție, consultând opinia procurorului, dispune examinarea demersului în ședință publică. În cazul în care există circumstanțele prevăzute la art. 18, judecătorul de instrucție poate respinge prin încheiere motivată cererea de examinare a demersului în ședință publică.

(6) La deschiderea ședinței, judecătorul de instrucție anunță demersul care va fi examinat și exercită dispozițiile prevăzute la art. 255-262, 264, care se aplică în mod corespunzător. Procurorul este obligat să motiveze bănuiala rezonabilă și temeiurile de aplicare a arestării preventive. Omiterea unei asemenea obligații constituie temei de respingere a demersului. După prezentarea materialelor de către procuror, partea apărării poate prezenta oricare materiale relevante la caz, care, în mod obligatoriu, se anexează la materialele cauzei. Ultimul cuvânt i se oferă învinuitului.

(7) În urma examinării demersului, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată adoptă o încheiere motivată privind admiterea sau respingerea demersului și, după caz, dispune aplicarea, prelungirea, revocarea sau înlocuirea, față de învinuit, a măsurii arestării preventive ori a arestării la domiciliu. Încheierea se înmânează procurorului și învinuitului. În baza încheierii, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată emite un mandat de arestare, de prelungire, înlocuire sau de revocare a arestării preventive sau a arestării la domiciliu, care se înmânează (cîte un exemplar) procurorului, învinuitului și administrației locului de deținere și care se execută imediat.

(8) Mandatul de arestare preventivă sau, după caz, de prelungire a termenului arestării preventive cuprinde date cu privire la:

- a) instanța din care face parte judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată care a dispus aplicarea, prelungirea măsurii arestării preventive;
- b) data de emisie a mandatului;
- c) numele, prenumele judecătorului de instrucție, instanța de judecată care a emis mandatul;
- d) datele de identitate a învinuitului, inculpatului;
- e) durata pentru care s-a dispus aplicarea, prelungirea arestării preventive a învinuitului, inculpatului, cu menționarea datei și orei la care încetează;
- f) indicarea faptei de care este învinuită, acuzată persoana, cu indicarea datei și a locului de comitere a acesteia, încadrarea juridică, infracțiunea și pedeapsa prevăzute de lege, circumstanțele însoțite de probe pertinente, din care rezultă bănuiala rezonabilă că învinuitul a săvârșit fapta;
- g) motivele care justifică insuficiența altor măsuri preventive pentru înlăturarea riscurilor ce au servit ca temei pentru aplicarea arestării preventive;
- h) temeiurile concrete care au determinat arestarea preventivă;
- i) ordinul de a aresta, de a prelungi arestarea învinuitului, inculpatului;
- j) indicarea locului unde urmează să fie deținut învinuitul, inculpatul arestat preventiv;
- k) semnătura judecătorului de instrucție din cadrul instanței de judecată care a emis mandatul;
- l) semnătura învinuitului, inculpatului prezent. În cazul în care acesta refuză să semneze, se face mențiunea corespunzătoare în mandat.

(9) Adresarea repetată cu demers privind aplicarea sau prelungirea măsurii arestării preventive sau a arestării la domiciliu în privința aceleiași persoane în aceeași cauză, după respingerea demersului precedent, se admite numai dacă apar circumstanțe noi și servesc temei pentru aplicarea sau prelungirea față de învinuit a măsurii de arestare preventivă sau a arestării la domiciliu.

(10) Judecătorul de instrucție are dreptul să soluționeze chestiunea cu privire la necesitatea alegerii unei măsuri preventive mai ușoare. În cazul pronunțării hotărârii privind liberarea provizorie a persoanei pe cauțiune, învinuitul este ținut sub arest pînă cînd cauțiunea stabilită de judecător nu va fi depusă la contul de depozit al procuraturii.

Articolul 309. Cererea de eliberare provizorie și examinarea acesteia

(1) Cererea de eliberare provizorie, în condițiile art.191 sau 192 poate fi depusă de către învinuit, inculpat, de soțul, rudele lui apropiate în cursul urmăririi penale și în cursul judecării cauzei, pînă la

terminarea cercetării judiciare în primă instanță.

(2) Cererea va cuprinde numele, prenumele, domiciliul și calitatea procesuală a persoanei care o depune, precum și mențiunea despre cunoașterea dispozițiilor prezentului cod privind cazurile în care se admite revocarea eliberării provizorii.

(3) În cazul eliberării provizorii pe cauțiune, cererea va cuprinde și obligația depunerii cauțiunii, precum și mențiunea cunoașterii dispozițiilor prezentului cod privind cazurile de nerestituire a cauțiunii.

(4) Cererea depusă la administrația locului de deținere a persoanei se remite instanței de judecată competente în termen de 24 de ore.

Articolul 310. Admisibilitatea cererii de eliberare provizorie și soluționarea acesteia

(1) Judecătorul de instrucție verifică corespunderea cererii de eliberare provizorie prevederilor art.191 sau 192. Dacă cererea nu corespunde acestor prevederi, judecătorul de instrucție, prin încheiere, respinge cererea ca inadmisibilă, fără citarea părților.

(2) Dacă cererea corespunde cerințelor prevăzute în alin.(1) și este depusă de către învinuit, judecătorul de instrucție decide admisibilitatea cererii și fixează data soluționării acesteia, cu citarea părților.

(3) Dacă cererea corespunde cerințelor prevăzute în alin.(1), dar este depusă de către o persoană dintre cele specificate în art.309, alta decât învinuitul, judecătorul de instrucție, dispune aducerea bănuțului, învinuitului, cerându-i să consemneze însușirea de către el a cererii, apoi decide admisibilitatea acesteia.

(4) La deciderea admisibilității cererii de eliberare provizorie pe cauțiune, judecătorul de instrucție stabilește și cuantumul cauțiunii, încunoscându-l despre aceasta persoana care a depus cererea. După prezentarea dovezii de depunere a cauțiunii pe contul instanței judecătorești, aceasta fixează termenul pentru soluționarea cererii.

(5) La data fixată, judecătorul de instrucție judecă cererea de eliberare provizorie cu participarea procurorului, învinuitului, apărătorului și reprezentantului lui legal, precum și persoanei care a depus cererea. Soluționarea cererii se face după ascultarea persoanelor prezente.

(6) Dacă cererea este întemeiată și îndeplinește condițiile legii, judecătorul de instrucție, prin încheiere motivată, dispune eliberarea provizorie a învinuitului, stabilind și obligațiile ce vor fi respectate de acesta.

(7) Copia de pe încheiere sau, după caz, un extras din încheiere se trimite administrației locului de deținere a învinuitului, precum și organului de poliție în raza teritorială a căruia locuiește bănuțul, învinuitul.

Articolul 311. Recursul împotriva încheierii judecătorului de instrucție privind aplicarea sau neaplicarea arestării, privind prelungirea sau refuzul de a prelungi durata ei sau privind liberarea provizorie sau refuzul liberării provizorii

(1) Recursul împotriva încheierii judecătorului de instrucție privind aplicarea sau neaplicarea arestării preventive sau a arestării la domiciliu, privind prelungirea sau refuzul de a prelungi durata ei, privind liberarea provizorie sau refuzul liberării provizorii se depune de către procuror, învinuit, apărătorul său, reprezentantul său legal în instanța care a adoptat încheierea ori prin intermediul administrației locului de deținere, în termen de 3 zile de la data adoptării încheierii. Pentru persoana arestată, termenul de 3 zile începe să curgă de la data înmînării copiei încheierii.

(2) Administrația locului de detenție, primind recursul, este obligată să-l înregistreze și imediat să-l expedieze instanței care a adoptat încheierea, aducînd faptul la cunoștința procurorului.

(3) Instanța care a adoptat încheierea, primind recursul, în termen de 24 de ore, îl trimite, cu anexarea copiilor certificate ale actelor care au fost examinate pentru adoptarea încheierii contestate, instanței de recurs, numind data de soluționare a recursului și informînd despre aceasta procurorul și apărătorul. Instanța de recurs, primind recursul, solicită de la procuror și de la partea apărării copii certificate ale actelor ce confirmă sau infirmă necesitatea aplicării măsurii preventive respective sau a prelungirii duratei acesteia. După examinarea recursului, materialele acumulate se anexează la cauza penală respectivă.

Articolul 312. Controlul judiciar al legalității încheierii privind măsurile preventive aplicate și prelungirea duratei lor

(1) Controlul judiciar al legalității încheierii judecătorului de instrucție privind măsurile preventive aplicate și prelungirea duratei lor, adoptate în condițiile art. 308-310, se efectuează de către instanța judecătorească ierarhic superioară într-un complet format din 3 judecători.

(2) Instanța de recurs judecă recursul în decurs de 3 zile din momentul primirii lui.

(3) Controlul judiciar privind legalitatea arestării se efectuează în ședință închisă, cu participarea procurorului, învinuitului, apărătorului și a reprezentantului lui legal. Neprezentarea bănuțului, învinuitului care nu este privat de libertate și a reprezentantului lui legal, care au fost citați în modul prevăzut de lege, precum și a învinuitului anunțat în căutare, nu împiedică examinarea recursului. La ședință pot fi invitați și martorii chemați de procuror, învinuitul ori avocatul, neprezentarea cărora nu împiedică examinarea recursului.

(4) La deschiderea ședinței de judecată în instanța de recurs, președintele ședinței anunță ce recurs va fi examinat, concretizează dacă persoanelor prezente la ședință le sînt clare drepturile și obligațiile lor. După aceea recurentul, dacă participă la ședință, argumentează recursul, apoi sînt audiate celelalte persoane prezente în ședință. Desfășurarea ședinței de judecată se consemnează în procesul-verbal, întocmit în condițiile prevăzute la art. 336, care se aplică în modul corespunzător. Controlul judiciar se efectuează în limita materialelor prezentate de procuror și examinate de către judecătorul de instrucție, cu participarea părții apărării. În cazuri excepționale cînd au apărut circumstanțe inexistente la momentul examinării demersului de către judecătorul de instrucție, instanța de recurs, la cererea părților, poate să examineze și alte materiale, asigurînd în prealabil părților posibilitatea și timpul necesar de a lua cunoștință de acestea și de a se expune pe marginea lor.

(5) În urma controlului judiciar efectuat, instanța de recurs pronunță una din următoarele decizii:

1) admite recursul prin:

a) anularea măsurii preventive dispuse de judecătorul de instrucție sau anularea prelungirii duratei acesteia și, dacă este cazul, eliberarea persoanei de sub arest;

b) aplicarea măsurii preventive respective care a fost respinsă de judecătorul de instrucție, cu eliberarea mandatului de arestare ori de prelungire a arestării, sau aplicarea unei alte măsuri preventive, la alegerea instanței de recurs, însă nu mai aspră decît cea solicitată în demersul procurorului, sau cu prelungirea duratei măsurii respective;

2) respinge recursul.

(6) În cazul în care în ședința de judecată nu au fost prezentate materiale ce confirmă legalitatea aplicării măsurii preventive respective sau prelungirii duratei ei, instanța de recurs pronunță decizia de anulare a măsurii preventive dispuse sau, după caz, a prelungirii duratei ei și eliberează persoana reținută sau arestată.

(7) Copia de pe decizia instanței de recurs sau, după caz, mandatul de arestare ori de prelungire a arestării se înmînează procurorului, învinuitului imediat, iar dacă a fost pronunțată o decizie prin care a fost anulată măsura preventivă sau anulată prelungirea duratei acesteia, mandatul respectiv se transmite neîntîrziat la locul de deținere a persoanei arestate sau, respectiv, la secția de poliție de la locul de trai al bănuțului, învinuitului. Dacă persoana în privința căreia a fost anulată arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu ori care a fost eliberată provizoriu, participă la ședința de judecată, ea se eliberează imediat din sala de ședință.

(8) În caz de respingere a recursului, examinarea unui nou recurs privind aceeași persoană în aceeași cauză se admite la fiecare prelungire a duratei măsurii preventive respective sau la dispariția temeiurilor care au servit la aplicarea sau prelungirea arestului.

Articolul 313. Plîngerea împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații

(1) Plîngerile împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale organului de urmărire penală și ale organelor care exercită activitate specială de investigații pot fi înaintate judecătorului de instrucție de către bănuț, învinuit, apărător, partea vătămată, de alți participanți la proces sau de către alte persoane

drepturile și interesele legitime ale cărora au fost încălcate de aceste organe, în cazul în care persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plîngerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plîngerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege.

(2) Persoanele indicate în alin.(1) sînt în drept de a ataca judecătorului de instrucție:

1) refuzul organului de urmărire penală:

a) de a primi plîngerea sau denunțul privind pregătirea sau săvîrșirea infracțiunii;

b) de a satisface demersurile în cazurile prevăzute de lege;

c) de a începe urmărirea penală;

d) de a elibera persoana reținută pentru încălcarea prevederilor art. 165 și 166 din prezentul Cod;

e) de a elibera persoana deținută cu încălcarea perioadei de reținere sau a perioadei pentru care a fost autorizat arestul.

2) ordonanțele privind încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire penală;

3) alte acțiuni care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei.

(3) Plîngerea poate fi înaintată, în termen de 10 zile, judecătorului de instrucție la locul aflării organului care a admis încălcarea.

(4) Plîngerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 10 zile, cu participarea procurorului și cu citarea persoanei care a depus plîngerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plîngerii. Neprezentarea persoanei care a depus plîngerea și/sau a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plîngerii nu împiedică examinarea acesteia. Procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele corespunzătoare. În cadrul examinării plîngerii, procurorul și persoana care a depus plîngerea, precum și persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plîngerii dau explicații.

(5) Judecătorul de instrucție, considerînd plîngerea întemeiată, adoptă o încheiere prin care obligă procurorul să lichideze încălcările depistate ale drepturilor și libertăților omului sau ale persoanei juridice și, după caz, declară nulitatea actului sau acțiunii procesuale atacate. Constatînd că actele sau acțiunile atacate au fost efectuate în conformitate cu legea și că drepturile sau libertățile omului sau ale persoanei juridice nu au fost încălcate, judecătorul de instrucție pronunță o încheiere despre respingerea plîngerii înaintate. Copia de pe încheiere se expediază persoanei care a depus plîngerea și procurorului.

(6) Încheierea judecătorului de instrucție este irevocabilă, cu excepția încheierilor privind refuzul în pornirea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale și reluarea urmăririi penale, care pot fi atacate cu recurs la curtea de apel în termen de 15 zile de la data pronunțării.

Titlul II JUDECATA

Capitolul I CONDIȚIILE GENERALE ALE JUDECĂRII CAUZEI

Articolul 314. Nemijlocirea, oralitatea și contradictorialitatea judecării cauzei

(1) Instanță de judecată este obligată, în cursul judecării cauzei, să cerceteze nemijlocit, sub toate aspectele, probele prezentate de părți sau administrate la cererea acestora, inclusiv să audieze inculpații, părțile vătămate, martorii, să cerceteze corpurile delictive, să dea citire rapoartelor de **expertiză judiciară**, proceselor-verbale și altor documente, precum și să examineze alte probe prevăzute de prezentul cod.

(2) Instanța de judecată, la judecarea cauzei, creează părții acuzării și părții apărării condițiile necesare pentru cercetarea multilaterală și în deplină măsură a circumstanțelor cauzei.

(3) Derogări de la condițiile menționate în alin.(1) și (2) pot fi admise doar în cazurile prevăzute de

prezentul cod.

Articolul 315. Egalitatea în drepturi a părților în fața instanței

Procurorul, partea vătămată, partea civilă, apărătorul, inculpatul, partea civilmente responsabilă și reprezentanții lor beneficiază de drepturi egale în fața instanței de judecată în ce privește administrarea probelor, participarea la cercetarea acestora și formularea cererilor și demersurilor.

Articolul 316. Publicitatea ședinței de judecată

(1) Ședința de judecată este publică, cu excepția cazurilor prevăzute în art.18. La ședința publică poate fi prezentă orice persoană, cu excepția minorilor sub vârsta de 16 ani și a persoanelor înarmate.

(2) Președintele ședinței de judecată poate permite prezența la ședință a minorilor, precum și a persoanelor înarmate care sînt obligate să poarte armă din oficiu.

(3) Președintele ședinței poate permite reprezentanților mass-media, în cazurile în care cauza prezintă interes public, să efectueze înregistrări audio, video și să fotografieze unele secvențe de la deschiderea ședinței în măsura în care acestea nu perturbază desfășurarea normală a ședinței și nu aduc atingere intereselor participanților la proces.

(4) Președintele ședinței de judecată poate limita accesul publicului la ședință, ținînd seama de condițiile în care se judecă cauza.

Articolul 317. Președintele ședinței de judecată

(1) Ședințele instanței de judecată sînt prezidate de către judecătorul sau președintele completului de judecată căruia i-a fost repartizată, conform prevederilor art.344, cauza pentru judecare.

(2) Președintele conduce ședința de judecată și, în interesele justiției, ia toate măsurile prevăzute de prezentul cod pentru asigurarea egalității în drepturi a părților, păstrînd obiectivitatea și imparțialitatea, creînd condiții necesare pentru examinarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a tuturor probelor prezentate de către părți sau administrate la cererea acestora.

(2¹) Președintele ședinței de judecată este obligat să informeze părțile despre faptul că ședința de judecată se înregistrează audio și/sau video.

(3) Președintele ședinței de judecată pune în discuție cererile formulate de părți și instanța decide asupra lor. În cursul judecării, întrebările se pun prin intermediul președintelui. Acesta poate încuviința ca întrebările să fie adresate direct.

(4) Președintele ședinței de judecată asigură respectarea ordinii în ședința de judecată, înlăturînd totul ce nu are legătură cu procesul de judecată. Președintele, de asemenea, verifică dacă participanții la proces își cunosc drepturile și obligațiile și le asigură exercitarea lor.

(5) În cazul în care vreunul din participanții la proces formulează obiecții împotriva acțiunilor președintelui ședinței, acestea se consemnează în procesul-verbal al ședinței.

Articolul 318. Grefierul ședinței de judecată

(1) Grefierul ședinței de judecată ia toate măsurile pregătitoare, care rezultă din dispozițiile prezentului cod și din indicațiile președintelui ședinței, necesare pentru ca la termenul de judecată fixat judecarea cauzei să nu fie amînată.

(2) Grefierul face apelul părților și al celorlalte persoane care vor participa la ședință, constată care din ele nu s-au prezentat și din care motive, despre ce face informație în ședință.

(3) Grefierul întocmește procesul-verbal al ședinței de judecată. Dacă în ședință apar divergențe între grefier și președintele ședinței referitor la conținutul procesului-verbal, grefierul este în drept să anexeze la procesul-verbal obiecțiile sale, care se soluționează în modul prevăzut în art.336.

Articolul 319. Citarea părților la judecată

(1) Judecarea cauzei poate avea loc numai dacă părțile sînt legal citate și procedura de citare este îndeplinită. Neînfățișarea părții în instanța de judecată nu împiedică examinarea cauzei dacă în instanță s-a prezentat avocatul ales sau avocatul care acordă asistență juridică garantată de stat, care a luat legătura cu partea reprezentată.

(2) Partea prezentă la un termen de judecată nu mai este citată pentru termenele ulterioare, chiar dacă va lipsi la vreunul dintre aceste termene.

(3) În cazul în care judecata se amîna, martorilor, experților, interpreților și traducătorilor prezenți li

se aduce la cunoștință noul termen de judecată.

(4) La cererea persoanelor menționate în alin.(2) și (3), instanța le înmânează citații spre a le servi drept justificare la locul de muncă în vederea prezentării la noul termen de judecată.

(5) Când judecata se desfășoară în continuare, părțile și ceilalți participanți la proces nu se mai citează.

(6) Militarii se citează la fiecare termen de judecată.

(7) În cazul citării persoanelor deținute, despre aceasta se înștiințează la fiecare termen de judecată și administrația locului de detenție a persoanei.

(8) Persoanelor prezentate la citare li se eliberează, la solicitare, certificat prin care se justifică prezentarea lor la instanță.

Articolul 320. Participarea procurorului la judecarea cauzei și efectele neprezentării lui.

Renunțarea la învinuire

(1) Participarea procurorului la judecarea cauzei este obligatorie și el își exercită atribuțiile prevăzute în art.53. La judecarea cauzei în primă instanță participă procurorul care a condus urmărirea penală sau, după caz, a efectuat de sine stătător urmărirea penală în cauza dată. În caz de imposibilitate a participării acestuia, procurorul ierarhic superior dispune participarea la ședință a altui procuror. În caz de necesitate, procurorul ierarhic superior poate dispune participarea unui grup de procurori.

(2) Reprezentînd învinuirea de stat, procurorul se călăuzește de dispozițiile legii și de propria sa convingere bazată pe probele cercetate în ședința de judecată.

(3) Neprezentarea procurorului la ședința de judecată atrage amînarea ședinței cu informarea despre acest fapt a procurorului ierarhic superior. Pentru lipsă nemotivată, procurorul este sancționat cu amendă judiciară în cazul în care aceasta a dus la cheltuieli judiciare suplimentare.

(4) Dacă, pe parcursul judecării cauzei, se constată că procurorul este în imposibilitate de a participa în continuare la ședință, el poate fi înlocuit cu un alt procuror. Procurorului care a intervenit în proces instanța îi oferă timp suficient pentru a lua cunoștință de materialele cauzei, inclusiv de cele cercetate în instanță, și pentru a se pregăti de participarea de mai departe în proces, însă înlocuirea procurorului nu necesită reluarea judecării cauzei de la început. Procurorul este în drept să solicite repetarea unor acțiuni procesuale deja efectuate în ședință în lipsa lui dacă are de concretizat chestiuni suplimentare.

(5) Dacă, în procesul judecării cauzei, ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată nu confirmă învinuirea adusă inculpatului, procurorul este obligat să renunțe parțial sau integral la învinuire. Renunțarea procurorului la învinuire se face prin ordonanță motivată și atrage adoptarea de către instanța de judecată a unei sentințe de achitare sau de încetare a procesului penal.

Articolul 321. Participarea inculpatului la judecarea cauzei și efectele neprezentării lui

(1) Judecarea cauzei în primă instanță și în instanța de apel are loc cu participarea inculpatului, cu excepția cazurilor prevăzute de prezentul articol.

(2) Judecarea cauzei în lipsa inculpatului poate avea loc în cazul:

1) când inculpatul se ascunde de la prezentarea în instanță;

2) când inculpatul, fiind în stare de arest, refuză să fie adus în instanță pentru judecarea cauzei și refuzul lui este confirmat și de apărătorul lui;

3) examinării unor cauze privitor la săvîrșirea unor infracțiuni ușoare când inculpatul solicită judecarea cauzei în lipsa sa.

(3) În cazul judecării cauzei în lipsa inculpatului, participarea apărătorului și, după caz, a reprezentantului lui legal este obligatorie.

(4) În caz de neprezentare a inculpatului în instanță, judecarea cauzei se amînă, cu excepția cazurilor prevăzute la alin.(2).

(5) Instanța, în cazul neprezentării nemotivate a inculpatului la judecarea cauzei, este în drept să dispună aducerea silită a inculpatului și să-i aplice o măsură preventivă sau să o înlocuiască cu o altă măsură care va asigura prezentarea lui în instanță, iar la demersul procurorului, să dispună anunțarea inculpatului în căutare. Încheierea privind anunțarea inculpatului în căutare se execută

de către organele afacerilor interne.

(6) Instanța decide judecarea cauzei în lipsa inculpatului din motivele prevăzute în alin.(2) pct.1) numai în cazul în care procurorul a prezentat probe verosimile că persoana pusă sub învinuire și în privința căreia cauza a fost trimisă în judecată a renunțat în mod expres la exercitarea dreptului său de a apărea în fața instanței și de a se apăra personal, precum și se sustrage de la urmărirea penală și de la judecată.

Articolul 322. Participarea apărătorului la judecarea cauzei și efectele neprezentării lui

(1) Apărătorul participă la judecarea cauzei și își exercită drepturile și obligațiile în conformitate cu prevederile art.67-69, care se aplică în mod corespunzător.

(2) Apărătorul, la judecarea cauzei, beneficiază de drepturi egale cu acuzatorul.

(3) În cazul neprezentării în ședință a apărătorului și al imposibilității de a-l înlocui în ședința respectivă, ședința de judecată se amână. Pentru lipsă nemotivată, apărătorul este sancționat cu amendă judiciară în cazul în care aceasta a dus la cheltuieli judiciare suplimentare.

(4) Înlocuirea apărătorului care nu s-a prezentat la ședință se admite doar cu consimțământul inculpatului.

(5) Dacă participarea apărătorului ales de inculpat este imposibilă pe o durată care depășește 5 zile, instanța amână ședința și propune inculpatului să-și aleagă un alt apărător, iar în caz de refuz al inculpatului de a-și alege alt apărător, instanța decide solicitarea desemnării, de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat. Pentru înlocuirea apărătorului în condițiile prezentului alineat, instanța stabilește inculpatului un termen de 5 zile.

(6) Soluționând chestiunea amânării ședinței de judecată în legătură cu înlocuirea apărătorului, instanța ia în considerare oportunitatea unei asemenea hotărâri, ținând cont de durata de timp deja utilizată pentru judecare, de complexitatea cauzei, de durata de timp necesară pentru studierea materialelor cauzei de către apărătorul care intervine în proces, precum și de alte circumstanțe pentru pregătirea apărării. Instanța îi oferă apărătorului care a intervenit în proces timp suficient și îi asigură posibilitățile respective pentru a lua cunoștință de materialele cauzei, inclusiv de cele cercetate în instanță, și pentru a se pregăti de participarea de mai departe în proces, însă înlocuirea apărătorului nu necesită reluarea judecării cauzei de la început. Apărătorul este în drept să solicite repetarea unor acțiuni procesuale deja efectuate în ședință în lipsa lui dacă are de concretizat chestiuni suplimentare.

Articolul 323. Participarea părții vătămate la judecarea cauzei și efectele neprezentării ei

(1) Partea vătămată, participând la judecarea cauzei, dispune de drepturile și obligațiile prevăzute în art.60.

(2) Judecarea cauzei în primă instanță și în instanța de apel se desfășoară cu participarea părții vătămate sau a reprezentantului ei, cu excepțiile prevăzute de prezentul cod.

(3) În caz de neprezentare motivată a părții vătămate, instanța, consultând opiniile părților, decide judecarea cauzei sau amânarea ei în funcție de faptul dacă cauza poate fi judecată în lipsa părții vătămate fără a-i leza drepturile și interesele.

(4) La cererea întemeiată a părții vătămate, instanța o poate elibera de prezența la ședința de judecată, obligînd-o să se prezinte la un anumit termen stabilit pentru audierea ei.

(5) În caz de neprezentare nemotivată în instanță pentru audiere, partea vătămată poate fi adusă silit și poate fi supusă amenzii judiciare.

Articolul 324. Participarea părții civile și părții civilmente responsabile la judecarea cauzei și efectele neprezentării lor

(1) Partea civilă și partea civilmente responsabilă sau reprezentanții lor participă la judecarea cauzei și beneficiază de drepturile și obligațiile prevăzute în art.62, 74, 80.

(2) În caz de neprezentare în instanță a părții civile sau a reprezentantului ei instanța lasă acțiunea civilă fără soluționare și, în acest caz, partea civilă își menține dreptul de a intenta acțiunea în modul prevăzut de procedura civilă.

(3) Instanța, la cererea întemeiată a părții civile sau a reprezentantului ei, poate decide judecarea

acțiunii civile în lipsa acesteia.

(4) Neprezentarea părții civilmente responsabile sau a reprezentantului ei la instanța de judecată nu împiedică soluționarea acțiunii civile.

Articolul 325. Limitele judecării cauzei

(1) Judecarea cauzei în primă instanță se efectuează numai în privința persoanei puse sub învinuire și numai în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu.

(2) Modificarea învinuirii în instanța de judecată se admite dacă prin aceasta nu se agravează situația inculpatului și nu se lezează dreptul lui la apărare. Modificarea învinuirii în sensul agravării situației inculpatului se admite numai în cazurile și în condițiile prevăzute de prezentul cod.

Articolul 326. Modificarea acuzării în ședința de judecată în sensul agravării ei

(1) Procurorul care participă la judecarea cauzei penale în primă instanță și în instanța de apel este în drept să modifice, prin ordonanță, învinuirea adusă inculpatului în cadrul urmăririi penale în sensul agravării ei dacă probele cercetate în ședința de judecată dovedesc incontestabil că inculpatul a săvârșit o infracțiune mai gravă decât cea incriminată anterior, aducând la cunoștință inculpatului, apărătorului lui și, după caz, reprezentantului legal al inculpatului noua învinuire. În asemenea situație, instanța, la cererea inculpatului și a apărătorului lui, acordă termen necesar pentru pregătirea apărării de noua învinuire, după ce judecarea cauzei continuă. În instanța de apel, procurorul poate modifica acuzarea în sensul agravării doar în cazul în care a declarat apel.

(2) Dacă, în cadrul judecării cauzei, se constată că inculpatul a săvârșit o altă infracțiune sau că au apărut circumstanțe noi care vor influența la încadrarea juridică a învinuirii aduse lui, sau că infracțiunea incriminată a fost comisă în coparticipare cu altă persoană care a fost scoasă **neîntemeiat sau ilegal** de sub urmărire penală, instanța, la cererea procurorului, amână examinarea cauzei pe un termen de pînă la o lună și o restituie procurorului pentru efectuarea urmăririi penale privind această infracțiune sau pentru reluarea urmăririi penale, în modul stabilit la art.287, pentru formularea unei învinuirii noi și înaintarea acesteia inculpatului, cu participarea apărătorului. În primul caz, instanța restituie dosarul penal fără rechizitoriu și fără procesul-verbal al ședinței de judecată și anexele la el, iar în situația cînd cauza se restituie procurorului în vederea reluării urmăririi penale în privința persoanei scoase anterior de sub urmărire penală pentru aceeași faptă, instanța restituie dosarul penal cu rechizitoriu. După aceasta, materialele noi, dobîndite în cadrul urmăririi penale, se aduc la cunoștință inculpatului, apărătorului acestuia și celorlalți participanți interesați, în condițiile prevederilor art.293 și 294, apoi cauza se prezintă în instanța respectivă pentru continuarea judecării. La demersul procurorului, termenul stabilit în prezentul alineat poate fi prelungit de instanță pînă la 2 luni, la expirarea căruia cauza, în mod obligatoriu, se trimite instanței pentru continuarea judecării.

(3) Dacă, în urma înaintării unei învinuirii noi, mai grave, se schimbă competența de judecare a cauzei penale, instanța, prin încheiere, trimite cauza penală după competență.

exclus prin LP316 din 22.12.17, MO40-47/09.02.18 art108

Articolul 327. Prezentarea probelor suplimentare

Instanța de judecată, la cererea părților, poate amîna ședința de judecată pe o perioadă de pînă la o lună pentru ca acestea să prezinte probe suplimentare în cazul în care ele consideră că probele prezentate în instanță sînt insuficiente pentru confirmarea pozițiilor lor. Probele prezentate suplimentar se cercetează în ședința de judecată în mod obișnuit. Dacă părțile nu prezintă probe suplimentare în termenul cerut, instanța soluționează cauza în baza probelor existente.

Articolul 328. Renunțarea la probe

(1) Părțile, în procesul judecării cauzei, pot renunța la unele probe pe care le-au propus.

(2) După punerea în discuție a renunțării la probe, instanța dispune neexaminarea acestora dacă nu s-a solicitat examinarea lor de către altă parte.

Articolul 329. Rezolvarea chestiunii cu privire la măsura preventivă

(1) La judecarea cauzei, instanța, din oficiu sau la cererea părților și ascultînd opiniile acestora, este în drept să dispună aplicarea, înlocuirea sau revocarea măsurii preventive aplicate inculpatului. O nouă cerere de aplicare, înlocuire sau revocare a măsurii preventive poate fi depusă dacă au apărut

temeiuri pentru aceasta, dar nu mai devreme decît peste o lună după ce încheierea precedentă privind această chestiune a intrat în vigoare sau dacă nu au intervenit noi împrejurări care condiționează noua cerere.

(1¹) În cazul în care inculpatului îi este aplicată măsura arestului preventiv, judecarea cauzei penale se desfășoară în mod preferențial și în regim de urgență.

(2) În cazul aplicării arestării preventive, hotărîrea instanței poate fi atacată, în termen de 3 zile, în instanța ierarhic superioară cu recurs, care se va judeca conform prevederilor art. 311 și 312, care se aplică în mod corespunzător. În cazul aplicării sau prelungirii măsurii preventive sub formă de arest sau de arest la domiciliu de către Curtea Supremă de Justiție, hotărîrea acesteia poate fi atacată cu recurs, care se va examina de alți 3 judecători ai Curții Supreme de Justiție, fără citarea părților, dar cu dreptul acestora de a depune referință asupra recursului declarat pînă la data fixată pentru judecarea acestuia. Nedepunerea referinței nu împiedică judecarea recursului declarat.

Articolul 330. Suspendarea și reluarea judecării cauzei

(1) Suspendarea judecării cauzei se dispune în cazul în care se constată că inculpatul suferă de o boală gravă care îi împiedică participarea la judecarea cauzei. Instanța dispune suspendarea și reluarea judecării cauzei după suspendare prin încheiere motivată.

(2) Dacă în cauza penală sînt mai mulți inculpați unul dintre care s-a îmbolnăvit grav, procesul penal în privința acestuia se suspendă pînă la însănătoșire, iar în privința celorlalți inculpați judecarea cauzei continuă. Apărătorul inculpatului în privința căruia procesul a fost suspendat participă la judecarea cauzei celorlalți inculpați și îl reprezintă dacă infracțiunea a fost săvîrșită cu participație.

(3) După reluarea procesului suspendat în condițiile alin.(2), același judecător sau, după caz, complet de judecată judecă cauza și în privința inculpatului față de care a fost reluat procesul. Pentru aceasta, președintele ședinței de judecată prezintă inculpatului materialele ședinței de judecată în privința persoanelor condamnate în această cauză pentru a lua cunoștință de ele și a-și pregăti apărarea. Pentru inculpatul în privința căruia procesul a fost suspendat, procesul se reia din faza de judecată la care a fost suspendat. Inculpatul și apărătorul său sînt în drept să solicite repetarea oricăror acțiuni procesuale efectuate în lipsa inculpatului dacă acesta are de concretizat suplimentar anumite chestiuni.

Articolul 331. Amînarea ședinței de judecată

(1) În cazul în care cauza nu poate fi judecată din motivul neprezentării în ședință a uneia din părți sau a martorilor ori din alte motive întemeiate, instanța, în urma consultării părților, decide amînarea ședinței și dispune părții obligate să prezinte probe să ia măsurile respective pentru asigurarea prezenței persoanelor care nu s-au prezentat și pentru asigurarea judecării cauzei la data fixată de instanță.

(2) Dacă în procesul judecării cauzei apare necesitatea de a administra noi probe sau de a modifica învinuirea adusă inculpatului în sensul agravării ei, precum și în legătură cu alte circumstanțe, instanța, în condițiile art.326 și 327, amînă ședința de judecată pe o perioadă respectivă de timp, convenind cu părțile asupra datei continuării ședinței. La luarea hotărîrii privind amînarea ședinței, președintele numește data, ora și locul ședinței, iar părțile și persoanele prezente la această ședință sînt obligate să se prezinte la data numită fără a fi citate suplimentar. Totodată se aplică, în mod corespunzător, dispozițiile art.201.

(3) Hotărîrea instanței privind amînarea ședinței se adoptă prin încheiere motivată, care se consemnează în procesul-verbal al ședinței.

Articolul 332. Încetarea procesului penal în ședința de judecată

(1) În cazul în care, pe parcursul judecării cauzei, se constată vreunul din temeiurile prevăzute în art.275 pct. 5)-9), 285 alin.(1) pct.1), 2), 4), 5), precum și în cazurile prevăzute în art.53-60 din Codul penal, instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă.

(2) În cazul în care fapta persoanei constituie o contravenție administrativă, instanța încetează procesul penal și, concomitent, soluționează cauza conform prevederilor Codului contravențional al Republicii Moldova.

(3) Concomitent cu încetarea procesului penal, instanța ia măsurile respective prevăzute în art.54 și

55 din Codul penal, precum și decide asupra chestiunilor prevăzute în art.285 alin.(6).

(4) Sentința de încetare a procesului penal poate fi atacată cu apel sau, după caz, cu recurs în instanța ierarhic superioară, în modul prevăzut de prezentul cod.

(5) În cazul prevăzut la art. 275 pct. 4), încetarea procesului penal nu se admite fără acordul inculpatului. În acest caz, procedura continuă în mod obișnuit.

Articolul 333. Ordinea și solemnitatea ședinței de judecată

(1) Judecarea cauzei se efectuează în condiții care asigură buna funcționare a instanței judecătorești și securitatea participanților la proces.

(2) La intrarea judecătorului sau completului de judecată în sala de ședință, grefierul anunță: "Intră instanța, rog s-o onorați" și toți cei prezenți în sală se ridică în picioare. După aceasta, la invitația președintelui ședinței, toți își ocupă locurile.

(3) Toți participanții la ședința de judecată se adresează către instanță cu cuvintele: "Onorată instanță" sau "Onorată judecată", după care, stînd în picioare, fac declarații, formulează cereri, răspund la întrebări. Derogări de la această regulă se admit numai cu permisiunea președintelui ședinței de judecată.

(4) Persoanele prezente în sala de ședință, inclusiv participanții la ședința de judecată, sînt obligați să se supună dispozițiilor președintelui ședinței privind menținerea ordinii în ședință.

Articolul 334. Măsurile care se iau față de cei ce încalcă ordinea ședinței de judecată

(1) Președintele ședinței de judecată veghează asupra menținerii ordinii și solemnității ședinței, fiind în drept de a lua măsurile necesare în acest scop.

(2) Dacă inculpatul încalcă ordinea ședinței și nu se supune dispozițiilor președintelui ședinței, ultimul îi atrage atenția asupra necesității respectării disciplinei, iar în caz de repetare a încălcării ori de abatere gravă de la ordine, judecătorul sau, după caz, completul de judecată dispune îndepărtarea lui din sala de judecată, continuînd procesul în lipsa acestuia. Sentința, însă, se pronunță în prezența inculpatului sau se aduce la cunoștința acestuia imediat după pronunțare.

(3) Dacă procurorul sau avocatul încalcă ordinea ședinței de judecată și nu se supun dispozițiilor președintelui ședinței, ei pot fi sancționați cu amendă judiciară și despre comportamentul lor sînt informați Procurorul General, respectiv Uniunea Avocaților și ministrul justiției.

(4) Dacă partea vătămată, partea civilmente responsabilă sau reprezentanții lor tulbură ordinea ședinței de judecată sau nu se supun dispozițiilor președintelui ședinței, instanța poate dispune, prin încheiere, îndepărtarea lor din sala de ședință. Celelalte persoane prezente la ședința de judecată, pentru aceleași acțiuni, pot fi îndepărtate din sală prin dispoziția președintelui ședinței.

(5) Persoanele menționate în alin.(4), în cazul manifestării de lipsă de respect față de judecată prin tulburarea ordinii în ședința de judecată, precum și prin săvîrșirea unor fapte care denotă desconsiderare vădită față de judecată, prin încheierea instanței, pot fi supuse unei amenzi judiciare.

Articolul 335. Constatarea infracțiunilor de audiență

(1) Dacă, în cursul judecării cauzei, se săvîrșește o faptă prevăzută de Codul penal, judecătorul de instrucție sau, după caz, președintele ședinței constată această faptă, identifică făptuitorul și aceasta se consemnează în procesul-verbal. Extrasul din procesul-verbal se înmînează procurorului.

(2) Instanța, dacă este cazul, poate dispune reținerea făptuitorului prin încheiere, a cărei copie împreună cu făptuitorul se trimit de îndată procurorului.

Articolul 336. Procesul-verbal al ședinței de judecată

(1) La judecarea cauzei în primă instanță și în instanța de apel, desfășurarea ședinței de judecată se consemnează în procesul-verbal întocmit de grefier. Procesul-verbal se scrie la computer și se păstrează în modul stabilit de Consiliul Superior al Magistraturii. În cazul în care nu este posibilă utilizarea computerului, procesul-verbal se scrie de mîină, fiind ulterior scris la computer.

(2) Pentru a asigura plenitudinea procesului-verbal, în cadrul ședințelor de judecată se utilizează mijloace de înregistrare audio și/sau video ori alte mijloace tehnice. Utilizarea mijloacelor tehnice pentru înregistrarea ședinței de judecată se consemnează în procesul-verbal.

(3) Procesul-verbal al ședinței de judecată trebuie să cuprindă:

1) ziua, luna, anul, denumirea instanței și ora începerii ședinței;

- 2) numele și prenumele judecătorilor, grefierului și interpretului, dacă acesta participă;
- 3) numele și prenumele părților și ale celorlalte persoane care participă la proces și sînt prezente la ședința de judecată, precum și ale celor care lipsesc, cu arătarea calității lor procesuale și cu mențiunea privitoare la îndeplinirea procedurii de citare;
- 4) mențiunea dacă ședința este publică sau închisă;
- 5) enunțarea infracțiunii pentru care inculpatul a fost trimis în judecată și legea în care a fost încadrată fapta;
- 6) consemnarea tuturor acțiunilor instanței în ordinea în care ele s-au desfășurat;
- 7) cererile și demersurile formulate de părți și de ceilalți participanți la proces și încheierile date de instanță, fie consemnate în procesul-verbal, fie întocmite separat, cu mențiunea respectivă în procesul-verbal;
- 8) documentele și alte probe care au fost cercetate în ședința de judecată;
- 9) faptele de încălcare a ordinii în sala de ședință și măsurile luate față de cei care le-au comis;
- 10) rezumatul dezbaterilor judiciare, al replicii, precum și al rezumatului ultimului cuvînt al inculpatului;
- 11) ora cînd s-a pronunțat hotărîrea judecătorească și mențiunea că inculpatului i s-a explicat procedura și termenul de atac.

(3¹) Participanții la proces pot solicita instanței să dea citire unor părți din procesul-verbal sau să consemneze în procesul-verbal unele circumstanțe examinate în cadrul ședinței de judecată pe care le consideră esențiale în soluționarea cauzei.

(4) Procesul-verbal se redactează de grefier în termen de 48 de ore de la terminarea ședinței și se semnează de președintele ședinței și de grefier. După ședința de judecată, înregistrările audio și/sau video ale ședinței de judecată sînt folosite de grefier pentru a verifica exactitatea procesului-verbal.

(5) Președintele ședinței de judecată, în decursul a 5 zile lucrătoare de la data semnării fixată expres în procesul-verbal, înștiințează în scris participanții la proces despre întocmirea și semnarea procesului-verbal și asigură acestora posibilitatea de a lua cunoștință de procesul-verbal al ședinței de judecată și de a primi copii de pe acesta. Participanții la proces sînt înștiințați în scris despre posibilitatea de a primi copii de pe înregistrările audio și/sau video ale ședinței de judecată.

(6) În termen de 3 zile lucrătoare de la data anunțării semnării procesului-verbal, participanții la proces au dreptul să formuleze obiecții asupra lui, indicînd inexactitățile și motivele pentru care îl consideră incomplet.

(7) Obiecțiile la procesul-verbal se examinează de către președintele ședinței de judecată care, pentru anumite concretizări, poate chema persoana care le-a formulat. Rezultatul examinării obiecțiilor, în caz de acceptare a lor, se formulează printr-o rezoluție pe textul obiecțiilor, iar în caz de respingere - prin încheiere motivată. Obiecțiile și încheierea asupra lor se anexează la procesul-verbal.

(8) Participanții la proces au dreptul la o copie de pe procesul-verbal și de pe înregistrarea audio și/sau video a ședinței de judecată. Copia de pe înregistrarea audio și/sau video a ședinței de judecată se eliberează de către grefier la solicitarea scrisă sau verbală a participantului la proces contra unei plăți stabilite de Guvern, care nu va depăși mărimea cheltuielilor suportate de instanță pentru eliberarea copiei.

(9) Prevederile alin.(8) nu se aplică în cazul examinării cauzei în ședință închisă. În acest caz, participanții la proces au dreptul să ia cunoștință de procesul-verbal întocmit în scris, să ia notițe de pe acesta și să audieze/vizioneze înregistrările audio și/sau video ale ședinței de judecată respective.

Articolul 337. Consemnarea declarațiilor părților și ale martorilor în ședința de judecată

(1) Declarațiile inculpatului, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și ale martorilor în ședința de judecată se consemnează în scris de grefier ca documente separate care se anexează la procesul verbal. Declarația scrisă se citește de către grefier, iar dacă persoana care a depus-o cere, i se oferă posibilitatea să o citească. Dacă persoana care a depus declarația confirmă conținutul ei, o semnează pe fiecare pagină și la sfîrșit. Dacă persoana care a depus declarația nu poate semna sau refuză să o semneze, despre aceasta se face mențiune în declarația consemnată,

indicându-se motivele refuzului.

(2) Declarația scrisă se semnează de președintele ședinței și de grefier, precum și de interpret în cazul în care acesta a participat la declarație.

(3) Dacă persoana care a depus declarația revine asupra vreuneia din declarațiile sale anterioare sau face completări, rectificări sau precizări, acestea se consemnează și se semnează în condițiile prezentului articol.

Articolul 338. Soluționarea cauzei

(1) Judecătorul care judecă cauza unipersonal stabilește după încheierea susținerilor orale locul, data și ora pronunțării hotărârii motivate.

(2) În cazul în care cauza se judecă de un complet de judecători, în urma deliberării se adoptă dispozitivul hotărârii sau hotărârea integrală, în ultimul caz pronunțându-se asupra tuturor aspectelor esențiale. Pronunțarea dispozitivului hotărârii sau a hotărârii integrale este publică, fapt despre care se consemnează în procesul-verbal.

(3) Hotărârea motivată se pronunță în termen de pînă la 30 de zile. În situații excepționale, cînd, raportată la complexitatea cauzei, pronunțarea nu poate avea loc în termenul prevăzut, instanța poate amîna pronunțarea pentru cel mult 15 zile.

(4) Copia de pe hotărârea motivată se înmînează participanților prezenți la ședința de judecată. Participanților care nu s-au prezentat în ședința de judecată li se expediază, în termen de 3 zile, copia de pe hotărârea motivată.

Articolul 339. Procedura deliberării

(1) La deliberare iau parte numai judecătorii în fața cărora a avut loc judecarea cauzei. Completul de judecată deliberează în secret. Divulgarea celor discutate în timpul deliberării este interzisă.

(2) Completul de judecată deliberează sub conducerea președintelui ședinței toate chestiunile prevăzute de lege care urmează să fie soluționate. Fiecare chestiune urmează să fie formulată astfel ca să se poată da răspuns afirmativ sau negativ. Hotărârea se ia, de regulă, în unanimitate.

(3) În cazul în care pe chestiunea deliberată unanimitatea nu poate fi obținută, hotărârea se ia cu majoritatea de voturi.

(4) Dacă din deliberare rezultă mai mult decît două păreri, judecătorul care opinează pentru soluția cea mai severă trebuie să se alătore celei mai apropiate de părerea sa.

(5) Nimeni dintre judecători nu are dreptul să se abțină la nici una din chestiunile care se soluționează. În toate cazurile, președintele votează ultimul.

(6) Hotărârea motivată se semnează de toți judecătorii care au participat la deliberare.

(7) În cazul în care unul din judecătorii completului de judecată are o opinie separată, el o expune în scris, motivînd-o, totodată fiind obligat să semneze hotărârea adoptată cu majoritatea de voturi.

(8) Dacă unul dintre judecătorii completului de judecată nu are posibilitatea de a semna hotărârea, în locul lui semnează președintele ședinței, iar dacă și acesta este în imposibilitate de a semna, în locul lui semnează președintele instanței. În toate cazurile, în hotărîre se menționează cauza imposibilității de a semna.

Articolul 340. Pronunțarea hotărîrii

(1) Partea dispozitivă a hotărîrii motivate se pronunță în ședință publică de către președintele ședinței sau de către unul din judecătorii completului de judecată, asistat de grefier.

(2) La pronunțarea hotărîrii, toți cei prezenți în sală o ascultă, stînd în picioare.

(3) Dacă, la adoptarea hotărîrii, a fost expusă o opinie separată, despre aceasta se informează cei prezenți la pronunțare, iar opinia se anexează la hotărîre.

Articolul 341. Felurile hotărîrilor instanței de judecată

(1) Instanța de judecată, la îndeplinirea justiției în cauzele penale, adoptă sentințe, decizii, hotărîri și încheieri.

(2) Hotărîrea prin care cauza penală se soluționează în fond de prima instanță se numește sentință.

(3) Hotărîrea prin care instanța se pronunță asupra apelului, recursului, recursului în anulare, precum și hotărîrea pronunțată de instanța de apel și de recurs la rejudecarea cauzei, se numesc decizii.

(5) Toate celelalte hotărâri date de instanțe în cursul judecării cauzelor se numesc încheieri.

Articolul 342. Încheierile instanței judecătorești

(1) Toate chestiunile care apar în timpul judecării cauzei se soluționează prin încheiere a instanței de judecată.

(2) Încheierile privind măsurile preventive, de ocrotire și asiguratorii, recuzările, declinarea de competență, strămutarea cauzei, dispunerea **expertizei judiciare**, precum și încheierile interlocutorii, se adoptă sub formă de documente aparte și se semnează de judecător sau, după caz, de toți judecătorii din completul de judecată.

(3) Încheierile instanței asupra celorlalte chestiuni se includ în procesul-verbal al ședinței de judecată.

(4) Încheierile date pe parcursul judecării cauzei se pronunță public.

Capitolul II PUNEREA PE ROL A CAUZEI PENALE

Articolul 344. Repartizarea cauzei parvenite pentru judecare

(1) Cauza penală parvenită în instanță se repartizează, în termen de o zi, judecătorului sau, după caz, completului de judecată în mod aleatoriu, prin intermediul programului informațional automatizat de gestionare a dosarelor.

(2) Extrasul din programul informațional automatizat sau încheierea președintelui instanței de judecată cu privire la repartizarea aleatorie a cauzei se anexează la dosar.

Articolul 344¹. Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților

(1) În cazul învinuirii persoanei în săvârșirea unei infracțiuni ușoare ori mai puțin grave, iar în cazul minorilor - și a unei infracțiuni grave prevăzute la cap. II-VI din Codul penal, precum și în cazurile prevăzute la art. 276 alin. (1) din prezentul cod, și în cazul intentării acțiunii civile, instanța de judecată, pînă la punerea pe rol a cauzei, în termen de cel mult 3 zile de la data repartizării cauzei, la solicitarea părților, adoptă o încheiere prin care dispune efectuarea procedurii medierii ori împăcării părților.

(2) Încheierea va cuprinde date de către cine a fost adoptată, date despre persoana învinuită și esența învinuirii, indicația de a întreprinde măsuri de soluționare a cauzei în procedura medierii ori împăcării părților, numele mediatorului care va efectua procedura de mediere, stabilind un nou termen rezonabil pentru mediere.

(3) Încheierea se transmite mediatorului, persoanei învinuite, părții vătămate, procurorului și apărătorului.

(3¹) Mediatorul, pînă la începerea procesului de mediere, trebuie să fie informat de către instanța de judecată despre elementele semnificative ale cazului. Mediatorului i se pun la dispoziție materialele necesare, fără a prejudicia judecarea cauzei.

(4) Mediatorul începe imediat procesul de mediere conform prevederilor Legii cu privire la mediere.

(5) La încetarea medierii, mediatorul întocmește un proces-verbal în care consemnează temeiul încetării procesului de mediere. Procesul-verbal se înmînează părților și se prezintă instanței de judecată. Dacă părțile s-au împăcat, mediatorul întocmește tranzacția, care se semnează de către părți și se prezintă instanței de judecată în a cărei procedură se află cauza penală împreună cu procesul-verbal privind încetarea medierii.

Articolul 345. Ședința preliminară

(1) În termen de cel mult 3 zile de la data la care cauza a fost repartizată pentru judecare, judecătorul sau, după caz, completul de judecată, studiind materialele dosarului, fixează termenul pentru ședința preliminară, care va începe în cel mult 20 de zile de la data repartizării cauzei, cu excepția infracțiunilor flagrante. Ședința preliminară în cauzele în care sînt inculpați minori sau arestați se face de urgență și cu prioritate, pînă la expirarea termenului de arest stabilit anterior.

(2) În cazul posibilității judecării cauzei în procedură de urgență, judecătorul pune cauza pe rol fără a ține ședința preliminară și ia măsurile necesare pentru pregătirea și desfășurarea ședinței de

judicare a cauzei ca aceasta să nu fie amînată.

(3) Ședința preliminară constă în soluționarea, cu participarea părților, a chestiunilor legate de punerea pe rol a cauzei. Ședința preliminară se ține cu respectarea condițiilor generale de judecare a cauzei, prevăzute la capitolul I din prezentul titlu, care se aplică în mod corespunzător.

(4) În ședința preliminară se soluționează chestiunile privind:

- 1) cererile și demersurile înaintate, precum și recuzările declarate;
- 2) lista probelor care vor fi prezentate de către părți la judecarea cauzei;
- 3) trimiterea cauzei după competență sau, după caz, încetarea, totală sau parțială, a procesului penal;
- 4) suspendarea procesului penal;
- 5) fixarea termenului de judecată;
- 6) măsurile preventive și de ocrotire.

Articolul 346. Examinarea cererilor, demersurilor și recuzărilor

La soluționarea cererilor, demersurilor și recuzărilor înaintate de către părți la ședința preliminară, părțile își expun opiniile asupra chestiunii în cauză. În cazul în care cererile, demersurile sau recuzările au fost respinse, ele pot fi înaintate repetat în ședință la judecarea cauzei.

Articolul 347. Prezentarea și examinarea listei probelor

(1) Părțile sînt obligate să prezinte în ședința preliminară lista probelor pe care intenționează să le cerceteze în cadrul judecării cauzei, inclusiv cele care nu au fost cercetate pe parcursul urmăririi penale.

(2) Copia de pe lista probelor prezentate instanței de către parte, aceasta o înmînează, în mod obligatoriu, și părții oponente. Părții civile și părții civilmente responsabile li se înmînează lista probelor care se referă la acțiunea civilă.

(3) Instanța, ascultînd opiniile părților prezente, decide asupra pertinentei probelor propuse în liste și dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei. La judecarea cauzei în fond, însă, partea poate solicita repetat prezentarea probelor recunoscute impertinente în ședința preliminară.

Articolul 348. Trimiterea cauzei în instanța de judecată competentă

În cazul în care judecarea cauzei nu ține de competența instanței sesizate, aceasta, prin încheiere motivată, dispune trimiterea cauzei în instanța de judecată competentă. Despre aceasta se anunță părțile care nu au participat la ședința preliminară.

Articolul 349. Suspendarea și reluarea procesului penal

(1) Suspendarea procesului penal se dispune în cazul în care se constată că, la momentul parvenirii cauzei în instanță, inculpatul suferă de o boală gravă care îi împiedică participarea la judecarea cauzei.

(2) Instanța dispune suspendarea și reluarea procesului penal prin încheiere motivată. Suspendarea și reluarea procesului penal se fac în condițiile prevăzute în art.330, care se aplică în mod corespunzător.

Articolul 350. Încetarea procesului penal

(1) Dacă în ședința preliminară s-au constatat temeiurile prevăzute în art.332, instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă.

(2) O dată cu încetarea procesului penal, instanța decide și asupra chestiunilor prevăzute în art.285 alin.(6).

(3) Copia de pe sentința de încetare a procesului penal se înmînează părților și persoanelor interesate, explicîndu-li-se modul și ordinea de atac.

Articolul 351. Numirea cauzei spre judecare

(1) Dacă nu s-au constatat temeiuri pentru aplicarea prevederilor art.348-350, instanța de judecată numește cauza spre judecare.

(2) La numirea cauzei spre judecare, instanța decide asupra următoarelor chestiuni:

- 1) locul, data și ora la care se va judeca cauza;
- 2) procedura în care se va judeca cauza - generală sau specială;
- 3) admiterea apărătorului ales de inculpat sau, dacă acesta nu are apărător ales, solicitarea

desemnării acestuia de către coordonatorul oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat;

4) lista persoanelor a căror prezență la judecarea cauzei va fi asigurată de către părți;

5) judecarea cauzei în lipsa inculpatului, dacă legea permite aceasta;

6) judecarea cauzei în ședință publică sau închisă și limba în care va avea loc judecarea cauzei;

7) măsurile preventive și de ocrotire.

(3) Instanța de judecată, înainte de a decide asupra chestiunilor prevăzute în alin.(2) pct.1), 2), 4)-7), consultă părțile prezente la ședința preliminară, iar chestiunea prevăzută în alin.(2) pct.3) o consultă cu inculpatul și reprezentantul lui legal.

(3¹) La stabilirea datei și orei pentru judecarea cauzei se va lua în considerare complexitatea acțiunilor ce urmează a fi întreprinse de către părți pînă la judecarea cauzei, numărul și posibilitatea de prezentare a părților, martorilor, reprezentanților, apărătorului, însă nu poate depăși termenul de 30 de zile de la data desfășurării ședinței preliminare. În cazul prevăzut la alin. (6), termenul poate fi prelungit cu 15 zile.

(4) Fixînd cauza pentru judecare, instanța obligă părțile să asigure la data stabilită, prezența în instanță a persoanelor pe care le-au solicitat în listele prezentate de ele.

(5) Dacă una din părți este în imposibilitate de a asigura prezența vreunei persoane din lista prezentată, ea poate solicita, prin cerere, citarea acestor persoane de către instanța de judecată.

(6) În cazul în care cauza a fost trimisă în instanța de judecată fără ca învinuitul să ia cunoștință de materialele dosarului și fără a primi copia de pe rechizitoriu, iar în ședința preliminară învinuitul s-a prezentat, instanța dispune executarea acestor măsuri de către procuror.

(7) Fixînd cauza pentru judecare, instanța dispune menținerea, schimbarea, revocarea sau încetarea, după caz, a măsurii preventive, în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(8) Din necesitate, instanța decide și privitor la conexasă sau disjungerea cauzelor în condițiile legii.

Articolul 352. Desfășurarea ședinței preliminare și adoptarea încheierii

(1) Ședința preliminară începe cu anunțarea numelui și prenumelui judecătorului sau, după caz, al judecătorilor completului de judecată, al procurorului și grefierului. După aceasta, pe marginea chestiunilor prevăzute în art.346-351, își exprimă opiniile reprezentanții părții acuzării, apoi ai părții apărării. Președintele ședinței de judecată poate pune întrebări părților în orice moment. Cu privire la propunerile, cererile și demersurile înaintate de părți, fiecare din participanții la ședință este în drept să-și expună opinia sa.

(2) Desfășurarea ședinței preliminare se consemnează într-un proces-verbal în conformitate cu prevederile art.336, care se aplică în mod corespunzător. Procesul-verbal se semnează de către președintele ședinței și grefier.

(3) Instanța de judecată soluționează, prin încheiere, chestiunile prevăzute în art.346 - 351.

(4) În cazul în care ședința preliminară se ține de către un singur judecător, el poate adopta încheierea respectivă imediat în ședință sau anunță întrerupere pentru a o adopta, apoi o pronunță public.

(5) În cazul în care ședința preliminară se efectuează de un complet de judecători, încheierea respectivă se adoptă în camera de deliberare.

(6) Încheierea adoptată în ședința preliminară este definitivă.

Articolul 353. Alte măsuri pregătitoare pentru judecarea cauzei

(1) Judecătorul sau, după caz, președintele completului de judecată are îndatorirea de a lua din timp toate măsurile necesare și de a da indicațiile respective pentru ca, la termenul de judecată fixat, judecarea cauzei să nu fie amînată.

(2) De asemenea, judecătorul asigură ca lista cauzelor fixate pentru judecare să fie întocmită și afișată în instanță la un loc public cu cel puțin 3 zile înainte de termenul de judecată fixat, indicîndu-se numărul dosarului, numele și prenumele judecătorului (judecătorilor) care examinează cauza, data, ora și locul desfășurării ședinței, numele și prenumele inculpatului (inculpaților), infracțiunea care formează obiectul examinării, alte date referitoare la publicitatea ședinței de judecată, precum

și alte informații care asigură transparența procesului de judecată.

Capitolul III **JUDECATA ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ**

Secțiunea 1 **Partea pregătitoare a ședinței de judecată**

Articolul 354. Deschiderea ședinței de judecată

La data și ora fixată pentru judecare, președintele ședinței de judecată deschide ședința și anunță care cauză penală va fi judecată.

Articolul 355. Verificarea prezentării în instanță

După apelul părților și celorlalte persoane citate, grefierul raportează prezentarea în instanță și motivele neprezentării celor care lipsesc.

Articolul 356. Îndepărtarea martorilor din sala de ședință

După apelul martorilor, președintele ședinței de judecată cere ca ei să părăsească sala de ședință și le pune în vedere să nu se îndepărteze fără încuviințarea lui. Președintele ia măsuri ca martorii audiați să nu comunice cu cei neaudiați.

Articolul 357. Stabilirea identității interpretului, traducătorului și explicarea drepturilor și obligațiilor acestora

(1) Președintele ședinței stabilește identitatea și competența interpretului, traducătorului și explică drepturile și obligațiile lor conform prevederilor art.87.

(2) Interpretul, traducătorul sînt preveniți, contra semnătură, asupra răspunderii ce o poartă în caz de interpretare sau traducere intenționat incorectă, conform art.312 din Codul penal.

Articolul 358. Stabilirea identității inculpatului

(1) Președintele ședinței de judecată stabilește identitatea inculpatului, și anume:

- 1) numele, prenumele și patronimicul;
- 2) anul, luna, ziua și locul nașterii, cetățenia;
- 3) domiciliul;
- 4) ocupația și datele despre evidența militară;
- 5) situația familială și datele despre existența la întreținerea lui a altor persoane;
- 6) studiile;
- 7) datele despre dizabilitate;
- 8) datele despre existența titlurilor speciale, gradelor de calificare și a distincțiilor de stat;
- 9) dacă posedă limba în care se desfășoară procesul;
- 10) dacă a fost în această cauză în stare de reținere sau de arest și în ce perioadă;
- 11) alte date referitoare la persoana inculpatului.

(2) Președintele ședinței verifică dacă inculpatului i-a fost înmînată informația în scris privind drepturile și obligațiile sale, copia de pe rechizitoriu și dacă îi sînt clare aceste documente.

(3) În cazul în care cauza a fost trimisă în judecată în conformitate cu prevederile art.297, iar în ședința de judecată inculpatul s-a prezentat, lui i se înmînează copia rechizitoriului și i se dă posibilitate să ia cunoștință de materialele dosarului. Dacă după aceasta inculpatul cere termen pentru pregătirea apărării, instanța soluționează această chestiune.

Articolul 359. Stabilirea identității celorlalte părți și verificarea cunoașterii drepturilor și obligațiilor lor

(1) Președintele stabilește identitatea procurorului și a avocatului și documentele care confirmă calitatea și împuternicirile lor.

(2) În același mod se stabilește identitatea părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și a reprezentanților lor.

(3) Președintele ședinței verifică dacă persoanelor menționate în alin.(2) le-a fost înmînată informația privind drepturile și obligațiile lor și dacă acestea le sînt clare.

(4) În cazul în care vreuna din părți declară că nu îi sînt clare drepturile și obligațiile, președintele face explicațiile respective.

Articolul 360. Anunțarea completului care judecă cauza și soluționarea cererilor de recuzare

(1) Președintele ședinței anunță numele și prenumele său și, după caz, și ale celorlalți judecători din complet, ale procurorului, grefierului, precum și ale expertului, interpretului, traducătorului și specialistului, dacă aceștia participă la judecare, și verifică dacă nu sînt cereri de recuzare sau abțineri.

(2) Cererile de recuzare sau abținerile se soluționează conform prevederilor respective din prezentul cod.

Articolul 361. Soluționarea chestiunilor privitoare la participarea apărătorului

(1) Președintele ședinței de judecată anunță numele și prenumele apărătorului și constată dacă inculpatul acceptă asistența juridică a acestui apărător, renunță la el cu schimbarea lui sau singur își va exercita apărarea. Dacă inculpatul formulează vreo cerere, instanța o soluționează conform prevederilor art.69-71.

(2) Președintele ședinței de judecată verifică, totodată, dacă nu sînt circumstanțe care fac imposibilă participarea apărătorului la procesul penal conform prevederilor art.72.

Articolul 362. Soluționarea chestiunii judecării cauzei în lipsa vreuneia din părți sau a altor persoane citate

(1) În caz de neprezentare a uneia din părți la ședința de judecată, instanța, ascultînd opiniile părților prezente asupra acestei chestiuni, decide în modul prevăzut de dispozițiile respective ale capitolului I din prezentul titlu.

(2) În caz de neprezentare a vreunui martor, a expertului sau a specialistului legal citați, instanța, ascultînd opiniile părților asupra acestei chestiuni, dispune continuarea ședinței și ia măsurile respective pentru asigurarea prezenței lor, dacă aceasta este necesar, sau dispune părții care nu a asigurat prezența să o asigure la ședința următoare.

Articolul 363. Stabilirea identității expertului și specialistului și explicarea drepturilor și obligațiilor lor

Dacă la judecarea cauzei participă expertul sau specialistul, președintele stabilește identitatea și competența acestora și le explică drepturile și obligațiile prevăzute în art.90 și 91.

Articolul 364. Formularea și soluționarea cererilor sau demersurilor

(1) Președintele ședinței întrebă fiecare parte în proces dacă are careva cereri sau demersuri.

(2) Cererile sau demersurile formulate vor fi argumentate, iar dacă se solicită administrarea unor probe noi, se vor indica faptele și circumstanțele ce urmează a fi dovedite, mijloacele prin care pot fi administrate aceste probe, locul unde se află acestea, iar în privința martorilor, experților și specialiștilor se va indica identitatea și adresa lor în cazul în care partea nu poate asigura prezența lor în instanța de judecată.

(3) Cererile sau demersurile formulate se soluționează de către instanță după audierea opiniilor celorlalte părți asupra cerințelor înaintate.

(4) Părțile pot prezenta și cere administrarea probelor și în cursul cercetării judecătorești.

Articolul 364¹. Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală

(1) Pînă la începerea cercetării judecătorești, inculpatul poate declara, personal prin înscris autentic, că recunoaște săvîrșirea faptelor indicate în rechizitoriu și solicită ca judecata să se facă pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală.

(2) Judecata nu poate avea loc pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, decît dacă inculpatul declară că recunoaște în totalitate faptele indicate în rechizitoriu și nu solicită administrarea de noi probe.

(3) În cadrul ședinței preliminare sau pînă la începerea cercetării judecătorești, instanța îl întrebă pe inculpat dacă solicită ca judecata să aibă loc pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, pe care le cunoaște și asupra cărora nu are obiecții, apoi acordă cuvîntul procurorului, părții vătămate și celorlalte părți asupra cererii formulate.

(4) Instanța de judecată admite, prin încheiere, cererea dacă din probele administrate rezultă că

faptele inculpatului sînt stabilite și dacă sînt suficiente date cu privire la persoana sa pentru a permite stabilirea unei pedepse și procedează la audierea inculpatului potrivit regulilor de audiere a martorului.

(5) În caz de admitere a cererii, președintele explică persoanei vătămate dreptul de a deveni parte civilă și întreabă partea civilă, partea civilmente responsabilă dacă propun administrarea de probe, după care instanța procedează la dezbateri judiciare. Dezbaterile judiciare se compun din discursurile procurorului, apărătorului și inculpatului, care pot lua încă o dată cuvîntul în formă de replică.

(6) În caz de admitere a cererii privind judecarea cauzei pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, sentința se adoptă în condițiile prevăzute de prezentul cod, cu derogările din prezentul articol.

(7) În caz de soluționare a cauzei prin aplicarea prevederilor alin. (1), dispozițiile art. 382-398 se aplică în mod corespunzător. Partea introductivă a sentinței conține, pe lîngă datele expuse la art. 393, mențiunea despre judecarea cauzei pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală.

(8) Inculpatul care a recunoscut săvîrșirea faptelor indicate în rechizitoriu și a solicitat ca judecata să se facă pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală beneficiază de reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei cu închisoare, cu muncă neremunerată în folosul comunității și de reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei cu amendă. Dacă pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață, se aplică pedeapsa închisorii de 30 de ani.

(9) În caz de respingere a cererii, instanța dispune judecarea cauzei în procedură generală.

Secțiunea a 2-a **Cercetarea judecătorească**

Articolul 365. Ordinea cercetării judecătorești

(1) În cadrul cercetării judecătorești, în primul rînd se cercetează probele prezentate de către partea acuzării.

(2) Instanța, la cererea părților sau a altor participanți la proces, poate modifica ordinea de cercetare a probelor dacă aceasta este necesar pentru buna desfășurare a cercetării judecătorești. Inculpatul poate cere să fie audiat la începutul cercetării probelor sau la orice etapă a cercetării judecătorești.

Articolul 366. Începerea cercetării judecătorești

(1) Președintele ședinței de judecată anunță începerea cercetării judecătorești. Cercetarea judecătorească începe cu expunerea de către procuror a învinuirii formulate. Dacă în procesul penal a fost pornită o acțiune civilă, se expune și aceasta.

(2) În cazul în care a fost prezentată referință la rechizitoriu, președintele ședinței de judecată aduce la cunoștința celor prezenți conținutul acesteia.

(3) Președintele ședinței de judecată întreabă inculpatul dacă îi este clară învinuirea adusă, dacă acceptă să facă declarații și să răspundă la întrebări. În cazul în care inculpatului nu-i este clară învinuirea formulată, procurorul îi face explicațiile respective.

(4) După executarea acțiunilor menționate în alin.(1)-(3), procurorul prezintă spre examinare probele acuzării.

Articolul 367. Audierea inculpatului

(1) Dacă inculpatul acceptă să fie audiat, președintele ședinței de judecată îl întreabă în ce relații se află cu partea vătămată și îi propune să declare tot ce știe despre fapta pentru care cauza a fost trimisă în judecată. Primii îi pot pune întrebări apărătorul și participanții la proces din partea apărării, apoi procurorul și ceilalți participanți din partea acuzării.

(2) Președintele ședinței și, după caz, ceilalți judecători pot pune întrebări inculpatului după ce i-au pus întrebări părțile, însă întrebări cu caracter de concretizare pot fi puse de președintele ședinței de judecată și judecători în orice moment al audierii.

(3) Dacă în cauza penală sînt mai mulți inculpați, audierea fiecăruia dintre ei se face în prezența celorlalți inculpați.

(4) Audierea unui inculpat în lipsa unui alt inculpat care participă la judecarea cauzei se admite numai la cererea părților, în baza unei încheieri motivate, cînd aceasta este necesar pentru stabilirea adevărului. În acest caz, după întoarcerea inculpatului înlăturat, acestuia i se aduce la cunoștință conținutul declarațiilor făcute în lipsa lui și i se dă posibilitate să pună întrebări inculpatului audiat în lipsa lui.

(5) Inculpatul poate fi audiat ori de cîte ori este necesar în cursul cercetării judecătorești și el poate să facă declarații suplimentare oricînd, cu permisiunea președintelui ședinței de judecată.

(6) Președintele ședinței de judecată respinge întrebările sugestive și cele care nu se referă la cauză.

Articolul 368. Citirea declarațiilor inculpatului

(1) Citirea declarațiilor inculpatului depuse în cursul urmăririi penale, precum și reproducerea înregistrărilor audio și video ale acestora, pot avea loc, la cererea părților, în cazurile:

1) cînd există contradicții esențiale între declarațiile depuse în ședința de judecată și cele depuse în cursul urmăririi penale;

2) cînd cauza se judecă în lipsa inculpatului.

(2) Aceeași regulă se aplică și în cazurile în care se dă citire declarațiilor inculpatului depuse anterior în instanță sau în fața judecătorului de instrucție, dacă acesta din urmă l-a informat despre posibilitatea citirii lor în instanță.

(3) Nu se admite reproducerea înregistrării audio sau video fără a se da citire, în prealabil, declarațiilor consemnate în procesul-verbal respectiv.

Articolul 369. Audierea celorlalte părți

(1) Audierea părții vătămate se efectuează în conformitate cu dispozițiile ce se referă la audierea martorilor și care se aplică în mod corespunzător. Victima sau, după caz, partea vătămată, la cererea acesteia sau la demersul procurorului, poate fi audiată în lipsa inculpatului, asigurîndu-i ultimului posibilitatea de a lua cunoștință de declarații și de a pune întrebări persoanei audiate.

(2) Audierea părții civile și a părții civilmente responsabile se face conform dispozițiilor ce se referă la audierea inculpatului, care se aplică în mod corespunzător.

(3) Partea vătămată poate fi audiată ori de cîte ori este necesar în cursul cercetării judecătorești și ea poate să facă declarații suplimentare oricînd cu permisiunea președintelui ședinței.

Articolul 370. Audierea martorilor

(1) Martorii se audiază fiecare separat și în lipsa martorilor care încă nu au fost audiați. Primii sînt audiați martorii din partea acuzării.

(2) Audierea martorului se efectuează în condițiile prevăzute în art.105-110, care se aplică în mod corespunzător. În caz de necesitate, martorul, la cerere sau în baza demersului procurorului, poate fi audiat în lipsa inculpatului, care este înlăturat din ședință, asigurîndu-i-se ultimului posibilitatea de a lua cunoștință de declarații și de a pune întrebări prin intermediul apărătorului său persoanei audiate.

(3) Părțile la proces sînt în drept să pună întrebări martorului. Primii pun întrebări participanții la proces ai acelei părți care a solicitat audierea martorului, iar apoi ceilalți participanți. Președintele ședinței și ceilalți judecători pot pune întrebări martorului în condițiile prevăzute în art.367 alin.(2).

(4) Fiecare din părți poate pune întrebări suplimentare pentru a elucida și a completa răspunsurile date la întrebările altor părți.

(5) Președintele ședinței poate permite martorului audiat să părăsească sala de ședință înainte de terminarea cercetării judecătorești, dar numai după audierea opiniilor părților la proces pe această chestiune.

(6) Martorul a cărui lipsă nu este justificată, în cazul în care partea insistă să fie audiat, poate fi supus aducerii silită.

Articolul 371. Citirea în ședința de judecată a declarațiilor martorului

(1) Citirea în ședința de judecată a declarațiilor martorului depuse în cursul urmăririi penale, precum și reproducerea înregistrărilor audio și video ale acestora, pot avea loc, la cererea părților,

în cazurile:

- 1) cînd există contradicții esențiale între declarațiile depuse în ședința de judecată și cele depuse în cursul urmăririi penale;
- 2) cînd martorul lipsește în ședință și absența lui este justificată fie prin imposibilitatea absolută de a se prezenta în instanță, fie prin motive de imposibilitate de a asigura securitatea lui, cu condiția că audierea martorului a fost efectuată cu confruntarea dintre acest martor și bănuț, învinuit sau martorul a fost audiat în conformitate cu art.109 și 110.

(1¹) În cazul în care martorul minor în vîrstă de pînă la 14 ani a dat declarații în conformitate cu prevederile art. 110¹, citirea acestor declarații și reproducerea înregistrării audio/video a acestora vor înlocui audierea personală a minorului pentru a reduce o posibilă traumă a acestuia, cu excepția cazurilor în care, reieșind din circumstanțele cauzei, instanța de judecată consideră că minorul trebuie să dea declarații în ședința de judecată. Audierea repetată a minorului trebuie evitată în măsura în care acest lucru este posibil.

(2) Nu se admite reproducerea în ședința de judecată a înregistrării audio sau video fără a se da citire în prealabil declarațiilor consemnate în procesul-verbal respectiv.

(3) Dacă martorul care este eliberat, prin lege, de a face declarații în baza prevederilor art.90 alin.(11) nu a acceptat să facă declarații în ședința de judecată, declarațiile lui făcute în cursul urmăririi penale nu pot fi citite în ședința de judecată, precum nu pot fi reproduse nici înregistrările audio sau video ale declarațiilor lui.

Articolul 372. Examinarea corpurilor delictive

(1) Corpurile delictive prezentate de părți pot fi examinate în orice moment al cercetării judecătorești. Atît la cererea uneia din părți, cît și din inițiativa instanței, corpurile delictive pot fi prezentate pentru examinare părților, martorilor, expertului sau specialistului. Persoanele cărora le-au fost prezentate corpurile delictive pot atrage atenția instanței asupra diferitor circumstanțe legate de examinarea acestora, fapt ce se consemnează în procesul-verbal al ședinței.

(2) Corpurile delictive care nu pot fi aduse în sala de ședință pot fi examinate, dacă este necesar, la locul aflării lor.

Articolul 373. Cercetarea documentelor și a proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale

(1) Primele sînt cercetate documentele și procesele-verbale ale acțiunilor procesuale propuse de partea acuzării, apoi cele propuse de partea apărării.

(2) Pot fi citite, integral sau parțial, procesele-verbale ale acțiunilor procesuale care confirmă circumstanțe și fapte constatate prin percheziție, ridicare, cercetare la fața locului, examinare corporală, reconstituirea faptei, efectuarea măsurilor speciale de investigații, constatarea tehnico-științifică și medico-legală, raportul de **expertiză judiciară** și prin alte mijloace de probă, precum și documentele anexate la dosar sau prezentate în ședința de judecată, dacă în ele sînt expuse sau ele confirmă circumstanțe care au importanță în cauza dată. Documentele prezentate în ședința de judecată se anexează la dosar în baza unei încheieri.

(3) Cercetarea documentelor și a proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale se efectuează prin citirea lor de către partea care a cerut cercetarea lor sau de către președintele ședinței de judecată.

Articolul 374. Disponerea de către instanță a efectuării **expertizei judiciare** și audierea expertului în ședința de judecată

Disponerea de către instanță a efectuării **expertizei judiciare** și audierea expertului în ședința de judecată se fac în cazurile și în condițiile prevăzute în art.142-155.

Articolul 375. Alte acțiuni procesuale la judecarea cauzei

La cererea părților, în caz de necesitate, la judecarea cauzei, instanța poate efectua, în condițiile prezentului cod, alte acțiuni procesuale pentru constatarea circumstanțelor cauzei.

Articolul 376. Terminarea cercetării judecătorești

(1) După cercetarea tuturor probelor din dosar și a celor prezentate la judecarea cauzei, președintele ședinței de judecată întrebă părțile dacă doresc să dea explicații suplimentare ori să formuleze cereri sau, după caz, demersuri noi pentru completarea cercetării judecătorești.

(2) Dacă nu au fost formulate cereri sau demersuri noi sau după soluționarea cererilor și

demersurilor formulate și îndeplinirea în cazurile necesare a acțiunilor procesuale suplimentare, președintele ședinței de judecată declară cercetarea judecătorească terminată.

(3) Președintele ședinței de judecată explică părților că ele, în dezbaterile judiciare, și instanța, la adoptarea sentinței, sînt în drept să facă trimiteri numai la probele cercetate în ședința de judecată.

Secțiunea a 3-a **Dezbaterile judiciare și ultimul cuvînt al inculpatului**

Articolul 377. Anunțarea și ordinea dezbaterilor judiciare

(1) După terminarea cercetării judecătorești, președintele ședinței de judecată anunță dezbaterile judiciare.

(2) Dezbaterile judiciare constau din cuvîntările procurorului, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, apărătorului și inculpatului cînd apărătorul nu participă în cauza dată sau dacă inculpatul cere cuvîntul. Dacă există mai mulți reprezentanți ai părților, ordinea cuvîntărilor lor o stabilește instanța.

(3) În cazul în care cel puțin una din persoanele care participă la dezbateri cere termen pentru pregătirea către dezbateri, președintele ședinței de judecată anunță întrerupere, cu indicarea duratei ei.

Articolul 378. Conținutul dezbaterilor judiciare

(1) În cuvîntările lor, participanții la dezbateri nu au dreptul să se refere la probe noi care nu au fost examinate în cadrul cercetării judecătorești. În cazul în care trebuie prezentate probe noi, participanții la dezbateri pot cere reluarea cercetării judecătorești, indicînd, totodată, care anume circumstanțe vor fi cercetate suplimentar și în baza căror noi probe. Instanța, ascultînd opiniile celorlalte părți, adoptă o încheiere motivată privind admiterea sau respingerea cererii sau demersului respectiv.

(2) Instanța nu poate limita durata dezbaterilor la un anumit timp, însă președintele ședinței de judecată are dreptul să întrerupă cuvîntările participanților la dezbateri dacă aceștia, în susținerile lor, depășesc limitele cauzei ce se judecă.

(3) Între cuvîntări nu se admit întreruperi, însă, pentru motive întemeiate dezbaterile pot fi întrerupte, dar întreruperea nu poate depăși 3 zile.

Articolul 379. Replica

După ce au luat cuvîntul toți participanții la dezbateri, ei pot să mai ia o dată cuvînt în replică în legătură cu cele spuse în cuvîntările ulterioare. Dreptul la ultima replică aparține întotdeauna apărătorului sau inculpatului, după caz.

Articolul 380. Ultimul cuvînt al inculpatului

(1) După terminarea dezbaterilor judiciare, președintele ședinței acordă ultimul cuvînt inculpatului.

(2) În timpul în care inculpatul are ultimul cuvînt, nu i se pot pune întrebări și el nu poate fi întrerupt decît în cazul în care el se referă la alte împrejurări decît cele care se referă la cauză.

(3) Dacă inculpatul, în ultimul cuvînt, relevă fapte sau împrejurări noi, esențiale pentru soluționarea cauzei, instanța poate dispune reluarea cercetării judecătorești pentru verificarea acestora.

Articolul 381. Concluzii scrise

(1) După închiderea dezbaterilor și rostirea ultimului cuvînt, părțile pot să depună instanței concluzii scrise privitor la soluția propusă de ele în cauză.

(2) Concluziile propuse de părți nu au caracter obligatoriu pentru instanță.

(3) Concluziile scrise se anexează la procesul-verbal.

Secțiunea a 4-a **Deliberarea și adoptarea sentinței**

Articolul 382. Obiectul deliberării

(1) Completul de judecată sau judecătorul, cînd judecă singur cauza, deliberază mai întîi asupra

chestiunilor de fapt și apoi asupra chestiunilor de drept.

(2) Deliberarea se face asupra chestiunilor prevăzute în art.385.

Articolul 383. Reluarea cercetării judecătorești

(1) Dacă în cursul deliberării instanța constată că o anumită circumstanță necesită concretizare pentru justa soluționare a cauzei, instanța poate relua cercetarea judecătorească prin încheiere motivată.

(2) La reluarea cercetării judecătorești, în caz de neprezentare a părților la pronunțare, instanța numește o nouă dată pentru ședință, ce nu poate depăși termenul de 15 zile de la data stabilită pentru pronunțare, cu citarea părților și a persoanelor interesate.

(3) După terminarea cercetării judecătorești suplimentare, instanța ascultă din nou dezbaterile judiciare și oferă ultimul cuvânt inculpatului.

Articolul 384. Sentința judecătorească

(1) Instanța hotărăște asupra învinuirii înaintate inculpatului prin adoptarea sentinței de condamnare, de achitare sau de încetare a procesului penal.

(2) Sentința se adoptă în numele legii.

(3) Sentința instanței de judecată trebuie să fie legală, întemeiată și motivată.

(4) Instanța își întemeiază sentința numai pe probele care au fost cercetate în ședința de judecată.

Articolul 385. Chestiunile pe care trebuie să le soluționeze instanța de judecată la adoptarea sentinței

(1) La adoptarea sentinței, instanța de judecată soluționează următoarele chestiuni în următoarea consecutivitate:

- 1) dacă a avut loc fapta de săvârșirea căreia este învinuit inculpatul;
- 2) dacă această faptă a fost săvârșită de inculpat;
- 3) dacă fapta întrunește elementele infracțiunii și de care anume lege penală este prevăzută ea;
- 4) dacă inculpatul este vinovat de săvârșirea acestei infracțiuni;
- 5) dacă inculpatul trebuie să fie pedepsit pentru infracțiunea săvârșită;
- 6) dacă există circumstanțe care atenuează sau agravează răspunderea inculpatului și care anume;
- 7) ce măsură de pedeapsă urmează să fie stabilită inculpatului, luând în considerare și recomandările serviciului de resocializare, dacă o asemenea anchetă a fost efectuată;
- 8) dacă măsura de pedeapsă stabilită inculpatului trebuie să fie executată de inculpat sau nu;
- 9) tipul penitenciarului în care urmează să execute pedeapsa închisorii;
- 10) dacă trebuie admisă acțiunea civilă, în folosul cui și în ce sumă;
- 11) dacă trebuie reparată paguba materială atunci când nu a fost intentată acțiunea civilă;
- 12) dacă urmează să fie ridicat sechestrul asupra bunurilor;
- 13) ce trebuie să se facă cu corpurile delictive;
- 14) cine și în ce proporție trebuie obligat să plătească cheltuielile judiciare;
- 15) dacă urmează să fie revocată, înlocuită sau aplicată o măsură preventivă în privința inculpatului;
- 16) dacă în privința inculpatului recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii urmează să fie aplicat tratament medical forțat de alcoolism sau narcomanie.

(2) Dacă inculpatul este învinuit de săvârșirea mai multor infracțiuni, instanța soluționează chestiunile arătate în alin.(1) pct.1)-13) pentru fiecare infracțiune în parte.

(3) Dacă de săvârșirea infracțiunii sînt învinuiți mai mulți inculpați, instanța soluționează chestiunile prevăzute în alin.(1) referitor la fiecare inculpat în parte.

(4) Dacă, în cursul urmăririi penale sau judecării cauzei, s-au constatat încălcări care au afectat grav drepturile inculpatului ce derivă din calitatea procesuală a inculpatului, instanța examinează posibilitatea reducerii pedepsei inculpatului drept compensare pentru aceste încălcări.

(5) În cazul constatării încălcării drepturilor privind condițiile de detenție, garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, reducerea pedepsei se va calcula în felul următor: două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv.

(6) În cazul în care condamnatul s-a aflat în arest preventiv, în condițiile specificate la alin.(5), nu

mai puțin de 3 luni pînă la numirea cauzei spre judecare, la stabilirea, în calitate de pedeapsă principală, a muncii neremunerată în folosul comunității, a amenzii sau a privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, acesta este liberat de executarea pedepsei de către instanța de judecată.

Articolul 386. Examinarea chestiunii privind starea de responsabilitate a inculpatului

(1) Dacă, în timpul urmăririi penale sau cercetării judiciare, s-a pus chestiunea stării de responsabilitate a inculpatului, instanța de judecată este obligată să soluționeze această chestiune încă o dată la adoptarea sentinței.

(2) În cazul în care se constată că inculpatul se afla în timpul săvîrșirii faptei în stare de iresponsabilitate sau după săvîrșirea infracțiunii s-a îmbolnăvit de o boală mintală care a devenit temei pentru a-l recunoaște iresponsabil, instanța adoptă o sentință în conformitate cu prevederile capitolului II din titlul III din Partea specială.

Articolul 387. Soluționarea acțiunii civile

(1) O dată cu sentința de condamnare, instanța de judecată, apreciind dacă sînt dovedite temeiurile și mărimea pagubei cerute de partea civilă, admite acțiunea civilă, în tot sau în parte, ori o respinge.

(2) În cazul cînd se dă o sentință de achitare, instanța:

1) respinge acțiunea civilă dacă nu s-a constatat existența faptei incriminate sau fapta nu a fost săvîrșită de inculpat;

2) nu se pronunță asupra acțiunii civile dacă inculpatul a fost achitat pentru că nu sînt întrunite elementele infracțiunii sau există una din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, prevăzute în art.35 al Codului penal.

(3) În cazuri excepționale cînd, pentru a stabili exact suma despăgubirilor cuvenite părții civile, ar trebui amînată judecarea cauzei, instanța poate să admită, în principiu, acțiunea civilă, urmînd ca asupra cuantumului despăgubirilor cuvenite să hotărască instanța civilă.

Articolul 388. Asigurarea acțiunii civile și a confiscării speciale

(1) În caz de admitere a acțiunii civile, instanța de judecată poate dispune, înainte ca sentința să fi devenit definitivă, să fie luate măsuri pentru asigurarea acestei acțiuni dacă asemenea măsuri nu au fost luate anterior.

(2) La pronunțarea sentinței cu confiscarea specială a bunurilor persoanei condamnate, instanța de judecată ia măsuri pentru a asigura confiscarea acestora dacă asemenea măsuri nu au fost luate anterior.

Articolul 389. Sentința de condamnare

(1) Sentința de condamnare se adoptă numai în condiția în care, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvîrșirea infracțiunii a fost confirmată prin ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată.

(2) Sentința de condamnare nu poate fi bazată pe presupuneri sau, în mod exclusiv ori în principal, pe declarațiile martorilor depuse în timpul urmăririi penale și citite în instanța de judecată în absența lor.

(3) Declarațiile martorilor depuse în timpul urmăririi penale pot fi puse la baza sentinței de condamnare numai în ansamblu cu alte probe suficiente de învinuire și cu condiția că, la urmărirea penală, a avut loc confruntarea cu bănuitul, învinuitul sau că martorul a fost audiat în condițiile art.109 și 110, în cazul în care inculpatul nu a participat la confruntare cu acest martor în cadrul ședinței de judecată.

(4) Sentința de condamnare se adoptă:

1) cu stabilirea pedepsei care urmează să fie executată;

2) cu stabilirea pedepsei și cu liberarea de executarea ei în cazul amnistiei conform art.107 din Codul penal și în cazurile prevăzute în art.89 alin.(2) lit.a), b), c), e), f) și g) din Codul penal;

3) fără stabilirea pedepsei, cu liberarea de răspundere penală în cazurile prevăzute în art.57 și 58 din Codul penal, cu liberarea de pedeapsă în cazul prevăzut în art.93 din Codul penal sau al expirării termenului de prescripție.

(5) La adoptarea sentinței de condamnare cu stabilirea pedepsei care urmează să fie executată,

instanța stabilește categoria pedepsei, mărimea ei și începutul calculării termenului executării pedepsei.

(6) La adoptarea sentinței de condamnare cu liberarea de pedeapsă sau, după caz, sentinței de condamnare fără stabilirea pedepsei, instanța argumentează în baza căror temeuri, prevăzute de Codul penal, adoptă sentința dată.

Articolul 390. Sentința de achitare

(1) Sentința de achitare se adoptă dacă:

- 1) nu s-a constatat existența faptei infracțiunii;
- 2) fapta nu a fost săvârșită de inculpat;
- 3) fapta inculpatului nu întrunește elementele infracțiunii;
- 4) fapta nu este prevăzută de legea penală;
- 5) există una din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei.

(2) În cazul achitării persoanei în temeiul alin.(1) pct.2), organul de urmărire penală este obligat să continue urmărirea penală pentru identificarea făptuitorului.

(3) Sentința de achitare duce la reabilitarea deplină a inculpatului.

Articolul 391. Sentința de încetare a procesului penal

(1) Sentința de încetare a procesului penal se adoptă dacă:

- 1) lipsește plîngerea părții vătămate, plîngerea a fost retrasă sau părțile sau împăcat;
- 2) a intervenit decesul inculpatului;
- 3) persoana nu a atins vîrsta pentru tragere la răspundere penală;
- 4) există o hotărîre judecătorească definitivă asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă;
- 5) există o hotărîre a organului de urmărire penală asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală sau de clasare a procesului penal;
- 6) există alte circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală; precum și
- 7) în cazurile prevăzute în art.54-56 din Codul penal.

(2) În cazul prevăzut în art.332 alin.(2), instanța încetează procesul penal, cu aplicarea sancțiunii administrative prevăzute în Codul contravențional.

Articolul 392. Întocmirea sentinței

(1) După ce a soluționat chestiunile arătate în art.385-388, instanța de judecată procedează la întocmirea sentinței. Sentința constă din partea introductivă, partea descriptivă și dispozitiv.

(2) Sentința se întocmește în limba în care s-a desfășurat judecarea cauzei, de unul din judecătorii care au participat la adoptarea ei.

(3) Sentința se semnează de toți judecătorii care au participat la adoptarea ei. Judecătorul care are opinie separată semnează și el sentința.

Articolul 393. Partea introductivă a sentinței

În partea introductivă a sentinței se arată:

- 1) că sentința a fost pronunțată în numele legii;
- 2) data și locul adoptării sentinței;
- 3) denumirea instanței de judecată care a adoptat sentința, numele judecătorului sau, după caz, al judecătorilor completului de judecată, grefierului, interpretului, traducătorului, procurorului, apărătorului;
- 4) dacă ședința a fost publică sau închisă;
- 5) datele privind identitatea inculpatului prevăzute în art.358 alin.(1);
- 6) legea penală care prevede infracțiunea de săvîrșirea căreia este învinuit inculpatul.
- 7) datele referitoare la termenul de examinare a cauzei.

Articolul 394. Partea descriptivă a sentinței

(1) Partea descriptivă a sentinței de condamnare trebuie să cuprindă:

- 1) descrierea faptei criminale, considerată ca fiind dovedită, indicîndu-se locul, timpul, modul săvîrșirii ei, forma și gradul de vinovăție, motivele și consecințele infracțiunii;

2) probele pe care se întemeiază concluziile instanței de judecată și motivele pentru care instanța a respins alte probe;

3) indicații asupra circumstanțelor care atenuază sau agravează răspunderea;

4) în cazul când o parte a acuzației este considerată neîntemeiată – temeiurile pentru aceasta;

5) încadrarea juridică a acțiunilor inculpatului, motivele pentru modificarea învinuirii dacă la judecată s-a efectuat așa ceva;

6) mențiunea referitor la recidivă.

(2) Instanța de judecată este obligată, de asemenea, să motiveze:

1) stabilirea pedepsei cu închisoare, dacă sancțiunea legii penale prevede și alte categorii de pedepse;

2) aplicarea unei pedepse mai ușoare decât cea prevăzută de lege;

3) aplicarea unei condamnări cu suspendarea condiționată a executării pedepsei;

4) rezolvarea chestiunilor legate de condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau de aplicarea altor categorii de liberare de pedeapsa penală, prevăzute în art.89 din Codul penal.

(3) Partea descriptivă a sentinței de achitare trebuie să cuprindă:

1) indicarea învinuirii pe baza căreia cauza în privința învinutului a fost trimisă în judecată;

2) descrierea circumstanțelor cauzei constatate de instanța de judecată și enunțarea temeiurilor pentru achitarea inculpatului, cu indicarea motivelor pentru care instanța respinge probele aduse în sprijinul acuzării. Nu se admite introducerea în sentința de achitare a unor formulări ce ar pune la îndoială nevinovăția celui achitat.

(4) Partea descriptivă a sentinței de încetare a procesului penal trebuie să conțină descrierea și motivarea temeiurilor pentru încetarea procesului penal.

(5) Partea descriptivă a sentințelor de condamnare sau achitare ori de încetare a procesului penal trebuie să conțină motivele pe care este întemeiată hotărîrea instanței cu privire la acțiunea civilă sau la repararea pagubei materiale cauzate de infracțiune.

Articolul 395. Dispozitivul sentinței de condamnare

(1) În dispozitivul sentinței de condamnare trebuie să fie arătate:

1) numele, prenumele și patronimicul inculpatului;

2) constatarea că inculpatul este vinovat de săvîrșirea infracțiunii prevăzute de legea penală;

3) categoria și mărimea pedepsei aplicate inculpatului pentru fiecare infracțiune constatată ca dovedită, pedeapsa definitivă pe care urmează să o execute; categoria penitenciarului în care trebuie să execute pedeapsa cel condamnat la închisoare; data de la care începe executarea pedepsei; durata termenului de probă în cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei și cui îi revine obligația de a supraveghea pe cel condamnat cu suspendarea condiționată a executării pedepsei. În caz dacă instanța îl găsește pe inculpat vinovat, dar îl liberează de pedeapsă pe baza prevederilor respective ale Codului penal, ea este datoare să menționeze aceasta în dispozitivul sentinței;

4) dispoziția despre computarea reținerii, arestării preventive sau arestării la domiciliu, dacă inculpatul pînă la darea sentinței se afla în stare de arest;

5) dispoziția privitoare la măsura preventivă ce se va aplica inculpatului pînă cînd sentința va deveni definitivă;

6) obligațiile puse în seama condamnatului cu suspendarea condiționată a executării pedepsei.

(2) Dacă inculpatul este învinuit în baza mai multor articole ale legii penale, în dispozitivul sentinței trebuie să se indice precis în baza cărora articole el a fost achitat și în baza cărora a fost condamnat.

(3) În toate cazurile, pedeapsa trebuie să fie precizată astfel încît la executarea sentinței să nu apară nici un fel de îndoieli cu privire la categoria și mărimea pedepsei stabilite de instanța de judecată.

(4) În cazurile prevăzute în art.66 din Codul penal, dispozitivul sentinței va cuprinde, de asemenea, și dispoziția în vederea ridicării gradului militar sau special, titlului special, gradului de calificare (clasificare) sau a distincțiilor de stat ale inculpatului.

(5) În cazul condamnării unui cetățean străin sau apatrid cu reședință permanentă în alt stat,

dispozitivul sentinței va cuprinde explicații privind dreptul de a cere transferarea condamnatului în țara de reședință.

Articolul 396. Dispozitivul sentinței de achitare sau de încetare a procesului penal
Dispozitivul sentinței de achitare sau de încetare a procesului penal trebuie să cuprindă:

- 1) numele, prenumele și patronimicul inculpatului;
- 2) dispoziția de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului penal și motivul pe care se întemeiază achitarea sau încetarea procesului;
- 3) dispoziția de revocare a măsurii preventive, dacă o astfel de măsură a fost aplicată;
- 4) dispoziția de revocare a măsurilor de asigurare a acțiunii civile și a eventualei confiscări speciale, dacă astfel de măsuri au fost luate.

Articolul 396¹. Restituirea dosarului penal

Dacă instanța de judecată a pronunțat o sentință de achitare pe motiv că fapta nu a fost săvârșită de inculpat, la cererea procurorului, acestuia i se restituie dosarul penal și el reia urmărirea penală în vederea identificării făptuitorului infracțiunii.

Articolul 397. Alte chestiuni care trebuie soluționate în dispozitivul sentinței

Dispozitivul sentinței de condamnare, precum și al celei de achitare sau de încetare a procesului penal, pe lângă chestiunile enumerate în art.395 și 396, în cazurile necesare, trebuie să mai cuprindă:

- 1) hotărîrea cu privire la acțiunea civilă înaintată sau hotărîrea pronunțată din oficiu de către instanță referitor la repararea pagubei;
- 2) hotărîrea cu privire la confiscarea specială;
- 3) hotărîrea cu privire la corpurile delictive;
- 4) hotărîrea cu privire la măsurile de ocrotire;
- 5) dispoziția referitoare la repartizarea cheltuielilor judiciare;
- 6) dispoziția referitoare la procedura și termenul declarării apelului sau a recursului împotriva sentinței, după caz.

Articolul 398. Punerea în libertate a inculpatului arestat

(1) Dacă inculpatul a fost achitat sau eliberat de pedeapsă, sau eliberat de executarea pedepsei, sau a fost condamnat la o pedeapsă neprivativă de libertate, sau în privința lui a fost încetat procesul penal, instanța, dacă inculpatul se află în stare de arest, îl pune imediat în libertate chiar în sala ședinței de judecată.

(2) În caz de condamnare la închisoare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, instanța de judecată îl eliberează pe inculpat de sub arest.

Capitolul IV **CĂILE ORDINARE DE ATAC**

Secțiunea 1 **Apelul**

Articolul 400. Hotărîrile supuse apelului

(1) Sentințele pot fi atacate cu apel în vederea unei noi judecări în fapt și în drept a cauzei, cu excepția sentințelor pronunțate de către instanțele judecătorești privind infracțiunile pentru a căror săvârșire legea prevede exclusiv pedeapsă neprivativă de libertate.

(2) Încheierile date în primă instanță pot fi atacate cu apel numai o dată cu sentința cu excepția cazurilor în care, potrivit legii, pot fi atacate separat.

(3) Apelul declarat împotriva sentinței se consideră făcut și împotriva încheierilor, chiar dacă acestea au fost date după pronunțarea sentinței.

Articolul 401. Persoanele care pot declara apel

(1) Pot declara apel:

- 1) procurorul, în ce privește latura penală și latura civilă;

- 2) inculpatul, în ce privește latura penală și latura civilă. Sentințele de achitare sau de încetare a procesului penal pot fi atacate și în ce privește temeiurile achitării sau încetării procesului penal;
- 3) partea vătămată, în ce privește latura penală;
- 4) partea civilă și partea civilmente responsabilă, în ce privește latura civilă;
- 5) martorul, expertul, interpretul, traducătorul și apărătorul, în ce privește cheltuielile judiciare cuvenite acestora;
- 6) orice persoană ale cărei interese legitime au fost prejudiciate printr-o măsură sau printr-un act al instanței.

(2) Apelul poate fi declarat în numele persoanelor menționate în alin.(1) pct.2)-4) și de către apărător sau reprezentantul lor legal.

Articolul 402. Termenul de declarare a apelului

(1) Termenul de apel este de 15 zile de la data pronunțării sentinței integrale, dacă legea nu dispune altfel.

(3) În cazurile prevăzute în art.401 alin.(1) pct.5) și 6), calea de atac poate fi exercitată de îndată după pronunțarea încheierii, prin care instanța a dispus asupra cheltuielilor judiciare sau a luat o altă măsură, dar nu mai târziu de 15 zile de la pronunțarea sentinței prin care s-a soluționat cauza. Judecarea apelului se face numai după soluționarea cauzei în fond, în afară de cazul când procesul a fost suspendat.

(4) Dacă procurorul care a participat la judecarea cauzei sau partea vătămată a declarat în termen apel în defavoarea inculpatului, procurorul participant în instanța de apel, în termen de 15 zile de la data primirii de către parte a copiei apelului declarat, poate declara apel suplimentar, în care poate invoca motive adăugătoare de apel.

(5) Dacă inculpatul declară apel în termen și își înlocuiește apărătorul, noul apărător, în termen de 15 zile de la data primirii de către parte a copiei apelului declarat, poate declara apel suplimentar pentru inculpat, în care poate invoca motive adăugătoare de apel.

(6) În cazul declarării apelurilor suplimentare în condițiile alin.(4) și (5), copiile de pe apelurile suplimentare se înmânează părților și se acordă timp necesar pentru pregătirea către judecarea apelurilor.

Articolul 403. Repunerea în termen a apelului

(1) Apelul declarat după expirarea termenului prevăzut de lege este considerat ca fiind făcut în termen dacă instanța de apel constată că întârzierea a fost determinată de motive întemeiate, iar apelul a fost declarat în cel mult 15 zile de la începerea executării pedepsei sau încasării despăgubirilor materiale.

(2) Pînă la soluționarea repunerii în termen, instanța de apel poate suspenda executarea hotărîrii.

Articolul 404. Apelul peste termen

(1) Participantul la proces care a lipsit atît la judecarea, cît și la pronunțarea sentinței și nu a fost informat despre adoptarea sentinței poate declara apel și peste termen, dar nu mai târziu de 15 zile de la data începerii executării pedepsei sau încasării despăgubirilor materiale.

(2) Apelul declarat peste termen nu suspendă executarea sentinței.

(3) Instanța de apel poate suspenda executarea sentinței atacate.

Articolul 405. Declararea apelului

(1) Apelul se declară prin cerere scrisă.

(2) Cererea de apel trebuie să conțină:

- 1) denumirea instanței la care se depune apelul;
- 2) numele și prenumele apelantului, calitatea procesuală și adresa lui;
- 3) denumirea instanței care a pronunțat sentința, data sentinței, numele și prenumele inculpatului în privința căruia se atacă sentința;
- 4) conținutul și motivele cerințelor apelantului;
- 5) indicarea probelor și mijloacelor cu ajutorul cărora acestea pot fi administrate, dacă se invocă necesitatea administrării de noi probe. Poate invoca administrarea de noi probe numai procurorul și avocatul care nu au participat la judecarea cauzei în primă instanță. Părțile care au participat la

judicarea cauzei în primă instanță pot invoca administrarea de noi probe numai dacă despre acestea nu au știut la momentul judecării cauzei sau dacă instanța de fond a respins cererea de a le administra;

6) data declarării apelului și semnătura apelantului;

7) lista documentelor ce se anexează la cererea de apel.

(3) Pentru persoana care nu poate să semneze, cererea de apel se atestă de un judecător de la instanța a cărei hotărâre se atacă. Cererea poate fi atestată și de secretarul consiliului local al localității unde domiciliază apelantul.

(4) Cererea de apel se depune la instanța a cărei sentință se atacă, cu atâtea copii câți participanți la proces sînt. Persoana arestată poate depune cererea de apel la administrația locului de deținere, fără a anexa copii.

(5) După expirarea termenului stabilit pentru declararea apelului, instanța de judecată care a pronunțat sentința trimite, în termen de 5 zile, dosarul penal împreună cu apelul și cu copiile acestuia în instanța de apel despre ce informează părțile.

Articolul 407. Retragera apelului

(1) Pînă la începerea cercetării judecătorești la instanța de apel, oricare dintre părți își poate retrage apelul declarat. Retragera trebuie să fie făcută de apelant.

(2) Apelul declarat de procuror poate fi retras de către acesta, cu indicarea obligatorie a motivelor retragerii.

(3) În cazul retragerii apelului, instanța de apel încetează procedura de apel.

Articolul 408. Efectul suspensiv al apelului

Apelul declarat în termen este suspensiv de executare atît în ce privește latura penală, cît și latura civilă, în afară de cazul cînd legea dispune altfel.

Articolul 409. Efectul devolutiv al apelului și limitele lui

(1) Instanța de apel judecă apelul numai cu privire la persoana care l-a declarat și la persoana la care se referă declarația de apel și numai în raport cu calitatea pe care apelantul o are în proces.

(2) În limitele prevederilor arătate în alin.(1), instanța de apel este obligată ca, în afară de temeiurile invocate și cererile formulate de apelant, să examineze aspectele de fapt și de drept ale cauzei, însă fără a înrăutăți situația apelantului.

Articolul 410. Neagravarea situației în propriul apel

(1) Instanța de apel, soluționînd cauza, nu poate crea o situație mai gravă pentru persoana care a declarat apel.

(2) În apelul declarat de procuror în favoarea unei părți, instanța de apel nu poate agrava situația acesteia.

Articolul 411. Efectul extensiv al apelului

Instanța de apel examinează cauza prin extindere cu privire la părțile care nu au declarat apel sau la care acesta nu se referă, avînd dreptul de a hotărî și în privința lor, fără să creeze acestor părți o situație mai gravă.

Articolul 412. Repartizarea cauzelor parvenite cu apel, fixarea termenului de judecată a apelului și prezența părților

(1) Cauzele penale parvenite cu apel se repartizează în ordinea prevăzută la art. 344.

(2) În termen de pînă la 10 zile de la data de la care i-a fost repartizată, președintele completului de judecată căruia i-a fost repartizată cauza fixează termenul de judecată a apelului, iar dacă este necesar, fixează termen pentru ședința preliminară care se desfășoară conform prevederilor art.345.

(3) Judecarea apelului se face cu citarea părților și înmînarea copiilor de pe apel.

(4) Judecarea apelului are loc în prezența inculpatului, cînd acesta se află în stare de arest, cu excepția prevăzută în art.321 alin.(2) pct.2).

(5) Neprezentarea părților legal citate în instanța de apel nu împiedică examinarea cauzei.

(6) Dacă este necesar, instanța de apel poate recunoaște prezența părților obligatorie și ia măsurile corespunzătoare pentru asigurarea prezenței lor.

(7) La judecarea apelului, participarea procurorului, precum și a apărătorului, dacă interesele

justiției o cer, este obligatorie. Apelul poate fi judecat în lipsa nemotivată a avocatului în măsura în care nu se încalcă dreptul la apărare.

Articolul 413. Procedura judecării apelului

- (1) La judecarea apelului se aplică regulile generale pentru judecarea cauzelor în primă instanță, cu excepțiile prevăzute în Partea specială titlul II capitolul IV secțiunea 1.
- (2) Președintele ședinței anunță cauza ce urmează a fi judecată și verifică prezența părților, apoi anunță numele și prenumele judecătorilor din completul de judecată, ale procurorului, ale grefierului, precum și ale interpretului și traducătorului dacă aceștia participă, ale apărătorului și precizează dacă nu au fost formulate cereri de recuzare. După aceasta, președintele ședinței verifică dacă părțile prezente au făcut alte cereri sau demersuri și asupra lor instanța de apel dă o încheiere.
- (3) Instanța de apel, la cererea părților, poate cerceta suplimentar probele administrate în primă instanță și poate administra probe noi.
- (4) În cazul în care invocă necesitatea administrării de noi probe, părțile trebuie să indice aceste probe și mijloacele cu ajutorul cărora pot fi administrate, precum și motivele care au împiedicat prezentarea lor în primă instanță.
- (5) Președintele ședinței oferă cuvântul apelantului, intimatului, apărătorilor și reprezentanților lor, apoi procurorului. Dacă între apelurile declarate se află și apelul procurorului, primul cuvânt îl are acesta.
- (6) Părțile au dreptul la replică cu privire la chestiunile noi apărute în procesul dezbaterilor.
- (7) Inculpatul are cel din urmă cuvântul.
- (8) În ședința de judecată se întocmește un proces-verbal în conformitate cu prevederile art. 336.

Articolul 414. Judecarea apelului

- (1) Instanța de apel, judecând apelul, verifică legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în baza probelor examinate de prima instanță, conform materialelor din cauza penală, și în baza oricăror probe noi prezentate instanței de apel.
- (2) Instanța de apel verifică declarațiile și probele materiale examinate de prima instanță prin citirea lor în ședința de judecată, cu consemnarea în procesul-verbal.
- (3) În cazul în care declarațiile persoanelor care au fost audiate în prima instanță se contestă de către părți, la solicitarea acestora, persoanele care le-au depus pot fi audiate în instanța de apel conform regulilor generale pentru examinarea cauzelor în primă instanță.
- (4) În vederea soluționării apelului, instanța de apel poate da o nouă apreciere probelor.
- (5) Instanța de apel se pronunță asupra tuturor motivelor invocate în apel.
- (6) Instanța de apel nu este în drept să-și întemeieze concluziile pe probele cercetate de prima instanță dacă ele nu au fost verificate în ședința de judecată a instanței de apel și nu au fost consemnate în procesul-verbal.
- (7) În cazul sesizării de către părți a nerespectării termenului rezonabil de judecare a cauzei de către prima instanță, instanța de apel se expune și asupra nerespectării acestui termen.

Articolul 415. Decizia instanței de apel

- (1) Instanța de apel, judecând cauza în ordine de apel, adoptă una din următoarele decizii:
 - 1) respinge apelul, menținând hotărârea atacată, dacă:
 - a) apelul a fost depus peste termen, cu excepția cazurilor prevăzute în art.402;
 - b) apelul este inadmisibil;
 - c) apelul este nefondat;
 - 2) admite apelul, casând sentința parțial sau total, inclusiv din oficiu, în baza art.409 alin.(2), și pronunță o nouă hotărâre, potrivit modului stabilit, pentru prima instanță;
 - 3) admite apelul, casează sentința primei instanțe și dispune rejudecarea de către instanța a cărei hotărâre a fost anulată. Rejudecarea de către instanța a cărei hotărâre a fost anulată se dispune numai atunci când nu a fost citat inculpatul, nu i s-a asigurat dreptul la interpret, nu a fost asistat de un avocat sau au fost încălcate prevederile art. 33-35.
- (2) Sentința poate fi casată numai cu privire la unele fapte sau persoane ori numai în ce privește latura penală sau latura civilă, dacă aceasta nu împiedică soluționarea justă a cauzei.

(2¹) Judecînd apelul declarat împotriva sentinței de achitare, instanța de apel nu este în drept să pronunțe o hotărîre de condamnare fără audierea învinutului prezent, precum și a martorilor acuzării solicitați de părți. Martorii acuzării se audiază din nou în cazul în care declarațiile lor constituie o mărturie acuzatorie, susceptibilă să întemeieze într-un mod substanțial condamnarea inculpatului.

(3) Decizia instanței de apel este susceptibilă de a fi pusă în executare din momentul adoptării.

Articolul 416. Chestiuni complementare

Instanța de apel, deliberînd asupra apelului, dacă este necesar, poate hotărî reluarea cercetării judecătorești, aplicarea dispozițiilor privitoare la repararea pagubei, la măsurile preventive, la cheltuielile judiciare și la orice alte chestiuni de care depinde soluționarea completă a apelului.

Articolul 417. Conținutul deciziei instanței de apel

(1) Decizia instanței de apel trebuie să cuprindă:

- 1) data și locul pronunțării deciziei;
- 2) denumirea instanței de apel;
- 3) numele și prenumele judecătorilor completului de judecată, procurorului, grefierului, precum și ale apărătorului, interpretului și traducătorului, dacă aceștia participă la ședință;
- 4) numele și prenumele apelantului, cu indicarea calității lui procesuale;
- 5) datele privind identitatea persoanei condamnate sau achitate de către prima instanță, prevăzute în art.358 alin.(1);
- 5¹) datele referitoare la termenul de examinare a cauzei;
- 6) fapta constatată de primă instanță și conținutul dispozitivului sentinței;
- 7) fondul apelului;
- 8) temeiurile de fapt și de drept care au dus, după caz, la respingerea sau admiterea apelului, precum și motivele adoptării soluției date;
- 9) una din soluțiile prevăzute în art.415;
- 9¹) mențiunea cu privire la ultimul act procedural rămas valabil de la care procesul trebuie să-și reia cursul. În caz contrar, toate actele procedurale sînt desființate de drept;
- 10) mențiunea că decizia este executorie, dar poate fi supusă recursului, și termenul prevăzut pentru această cale de atac.

(2) În cazul cînd inculpatul se află în stare de arest, în decizie se indică timpul care se include în termenul pedepsei.

(3) Dacă există temeiuri prevăzute în art.218, instanța de apel pronunță o decizie interlocutorie.

Articolul 418. Adoptarea deciziei de către instanța de apel

(1) Deliberarea și adoptarea deciziei se efectuează conform prevederilor art. 338 și 339.

(6) După pronunțarea deciziei, instanța de apel remite, în termen de cel mult 5 zile, dosarul penal în instanța de fond pentru executare, fapt despre care se informează părțile.

Articolul 419. Procedura de rejudecare

Rejudecarea cauzei de către instanța de apel se desfășoară potrivit regulilor generale pentru examinarea cauzelor în primă instanță, care se aplică în mod corespunzător.

Articolul 419¹. Limitele rejudecării

Instanța de rejudecare trebuie să se conformeze hotărîrii instanței de apel în măsura în care situația de fapt rămîne cea avută în vedere la soluționarea apelului.

Secțiunea a 2-a **Recursul ordinar**

§ 1. Recursul împotriva hotărîrilor instanțelor de apel

Articolul 420. Hotărîrile supuse recursului

(1) Pot fi atacate cu recurs deciziile pronunțate de curțile de apel ca instanțe de apel.

(2) Încheierile instanței de apel pot fi atacate cu recurs numai o dată cu decizia recurată, cu excepția

cazurilor cînd, potrivit legii, pot fi atacate separat cu recurs.

(3) Recursul declarat împotriva deciziei instanței de apel se consideră făcut și împotriva încheierilor acesteia, chiar dacă acestea au fost date după pronunțarea hotărîrii recurate.

(4) Nu pot fi atacate cu recurs sentințele în privința cărora persoanele indicate în art.401 nu au folosit calea apelului ori au retras apelul, dacă legea prevede această cale de atac. Persoana care nu a folosit apelul poate ataca cu recurs decizia instanței de apel prin care i s-a înrăutățit situația. Procurorul care nu a folosit apelul poate ataca cu recurs decizia prin care a fost admis apelul declarat din partea apărării.

Articolul 421. Persoanele care pot declara recurs

Pot declara recurs procurorul și persoanele indicate în art.401.

Articolul 422. Termenul de declarare

Termenul de recurs este de 30 de zile de la data pronunțării deciziei.

Articolul 423. Retragerea recursului

Persoanele menționate în art.421 pot retrage recursul în condițiile art.407, care se aplică în mod corespunzător.

Articolul 424. Efectul devolutiv al recursului și limitele lui

(1) Instanța de recurs judecă recursul numai cu privire la persoana la care se referă declarația de recurs și numai în raport cu calitatea pe care aceasta o are în proces.

(2) Instanța de recurs examinează cauza numai în limitele temeiurilor prevăzute în art.427, fiind în drept să judece și în baza temeiurilor neinvocate, fără a agrava situația condamnaților.

Articolul 425. Neagravarea situației în propriul recurs

Instanța de recurs, soluționînd cauza, nu poate crea o situație mai gravă pentru persoana în favoarea căreia a fost declarat recurs.

Articolul 426. Efectul extensiv al recursului și limitele lui

Instanța de recurs examinează cauza prin extindere cu privire la persoanele în privința cărora nu s-a declarat recurs sau la care acesta nu se referă, putînd hotărî și în privința lor, fără a crea acestora o situație mai gravă, dacă s-a decis admisibilitatea recursului.

Articolul 427. Temeiurile pentru recurs

(1) Hotărîrile instanței de apel pot fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond și de apel în următoarele temeiuri:

- 1) nu au fost respectate dispozițiile privind competența după calitatea persoanei;
- 2) instanța nu a fost compusă potrivit legii ori au fost încălcate prevederile art.30, 31 și 33;
- 3) ședința de judecată nu a fost publică, în afară de cazurile cînd legea prevede altfel;
- 4) judecata a avut loc fără participarea procurorului, inculpatului, precum și a apărătorului, interpretului și traducătorului, cînd participarea lor era obligatorie potrivit legii;
- 5) cauza a fost judecată în primă instanță sau în apel fără citarea legală a unei părți sau care, legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate;
- 6) instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel sau hotărîrea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția ori motivarea soluției contrazice dispozitivul hotărîrii sau acesta este expus neclar, sau instanța a admis o eroare gravă de fapt, care a afectat soluția instanței;
- 7) instanța a admis o cale de atac neprevăzută de lege sau apelul a fost introdus tardiv;
- 8) nu au fost întrunite elementele infracțiunii sau instanța a pronunțat o hotărîre de condamnare pentru o altă faptă decît cea pentru care condamnatul a fost pus sub învinuire, cu excepția cazurilor reîncadrării juridice a acțiunilor lui în baza unei legi mai blînde;
- 9) inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală;
- 10) s-au aplicat pedepse individualizate contrar prevederilor legale;
- 11) persoana condamnată a fost judecată anterior în mod definitiv pentru aceeași faptă sau există o cauză de înlăturare a răspunderii penale, sau aplicarea pedepsei a fost înlăturată de o nouă lege sau anulată de un act de amnistie, a intervenit decesul inculpatului ori a intervenit împăcarea părților în

cazul prevăzut de lege;

12) faptei săvârșite i s-a dat o încadrare juridică greșită;

13) a intervenit o lege penală mai favorabilă condamnatului;

14) Curtea Constituțională a recunoscut neconstituțională prevederea legii aplicate în cauza respectivă;

15) instanța de judecată internațională, prin hotărîre pe un alt caz, a constatat o încălcare la nivel național a drepturilor și libertăților omului care poate fi reparată și în această cauză;

16) norma de drept aplicată în hotărîrea atacată contravine unei hotărîri de aplicare a aceleiași norme date anterior de către Curtea Supremă de Justiție.

(2) Temeiurile menționate la alin.(1) pot fi invocate în recurs doar în cazul în care au fost invocate în apel sau încălcarea a avut loc în instanța de apel.

Articolul 428. Instanțele competente să examineze recursul

Recursurile declarate împotriva deciziilor curților de apel se examinează de Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție.

Articolul 429. Depunerea recursului

(1) Recursul se depune, de persoanele menționate în art.421 și trebuie să fie motivat.

(2) Cererea de recurs se depune la instanța de recurs cu atîtea copii cîți participanți la proces sînt.

Articolul 430. Conținutul cererii de recurs

Cererea de recurs trebuie să conțină:

1) denumirea instanței la care se depune recursul;

2) numele și prenumele recurentului, calitatea procesuală sau mențiune cu privire la persoana interesele căreia le reprezintă și adresa ei;

3) denumirea instanței care a pronunțat sentința, data pronunțării sentinței, numele și prenumele inculpatului în privința căruia se atacă hotărîrea judecătorească, fapta constatată și dispozitivul sentinței, indicarea persoanei care a declarat apel și motivele invocate în apel;

4) denumirea instanței care a adoptat decizia în apel, data pronunțării deciziei de apel, dispozitivul deciziei în apel și argumentele admiterii sau respingerii apelului;

5) conținutul și motivele recursului cu argumentarea ilegalității hotărîrii atacate și solicitările recurentului, cu indicarea temeiurilor prevăzute în art.427 invocate în recurs și în ce constă problema de drept de importanță generală abordată în cauza dată;

6) formularea propunerilor privind hotărîrea solicitată. Deși formularea acestor propuneri este obligatorie pentru recurent, ele nu influențează hotărîrea Curții Supreme de Justiție;

7) data declarării recursului și semnătura recurentului.

Articolul 431. Actele procedurale preparatorii ale instanței de recurs

(1) După primirea cererii, instanța de recurs îndeplinește următoarele acte procedurale preparatorii:

1) verifică dacă cererea îndeplinește cerințele prevăzute la art. 430. În cazul în care cererea nu îndeplinește aceste cerințe, prin o încheiere semnată de președintele sau vicepreședintele Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, o restituie recurentului, oferindu-i un termen de 30 de zile pentru înlăturarea neajunsurilor și depunerea unei noi cereri de recurs. Dacă recurentul nu înlătură neajunsurile, cererea de recurs se consideră nedepusă;

1¹) solicită dosarul de la instanța respectivă și expediază celorlalte părți copia de pe recurs, solicitîndu-le să depună, în termen de pînă la 30 de zile, o referință privind opinia lor asupra recursului declarat;

2) desemnează un judecător pentru a pregăti cauza spre judecare și fixează data ședinței de judecată pentru examinarea admisibilității recursului, făcîndu-se mențiune despre aceasta pe pagina web a Curții Supreme de Justiție;

3) fixează termenul pentru întocmirea raportului. Termenul întocmirii raportului nu poate fi mai mare de 3 luni pentru cauzele cu inculpați minori sau deținuți în stare de arest și nu mai mare de 6 luni pentru celelalte cazuri.

(2) Judecătorul raportor verifică dacă recursul îndeplinește cerințele de formă și de conținut pentru depunerea lui, dacă temeiurile invocate se încadrează în prevederile legii, indică jurisprudența în

problemele de drept aplicabile la soluționarea hotărîrii atacate.

Articolul 432. Admisibilitatea în principiu a recursului

(1) Instanța de recurs examinează admisibilitatea în principiu a recursului declarat împotriva hotărîrii instanței de apel, fără citarea părților, în camera de consiliu în baza materialelor din dosar.

(2) Un complet format din 3 judecători, prin decizie motivată, va decide în unanimitate asupra inadmisibilității recursului înaintat în cazul în care se constată că:

1) recursul nu îndeplinește cerințele de formă și de conținut, prevăzute în art.429 și 430;

2) recursul este declarat peste termen;

3) temeiurile invocate de recurent nu se încadrează în cele prevăzute la art.427;

4) recursul este vădit neîntemeiat;

5) recursul nu abordează probleme de drept de importanță generală pentru jurisprudență.

(3) Decizia privind inadmisibilitatea recursului este irevocabilă și se comunică părților.

(4) Dacă recursul îndeplinește cerințele de formă și conținut, iar temeiurile invocate se încadrează în cele prevăzute de lege, din care se întrevede încălcarea gravă a drepturilor persoanei, și cauza prezintă un interes deosebit pentru jurisprudență, precum și în cazul în care unul din judecătorii din complet nu este de acord cu inadmisibilitatea, completul din 3 judecători va trimite, prin încheiere, recursul pentru judecare Colegiului lărgit al Curții Supreme de Justiție constituit din 5 judecători și va fixa data ședinței de judecată, făcîndu-se mențiune despre aceasta pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

(5) Dacă Colegiul format din 3 judecători consideră cauza de un interes deosebit pentru jurisprudență, fixează data ședinței publice și dispune să se comunice părților la proces despre aceasta.

Articolul 433. Procedura judecării recursului

(1) Recursul se judecă fără citarea părților la proces. La judecarea recursului în ședință publică conform prevederilor art. 432 alin. (5) participă procurorul și persoanele indicate la art. 401 ale căror interese sînt atinse prin argumentele invocate în recurs.

(2) Președintele ședinței anunță cauza în care a fost declarat recurs, apoi anunță numele judecătorilor completului de judecată, al procurorului, avocaților, precum și al interpretului, dacă acesta participă la ședință, și verifică dacă nu au fost formulate cereri de recuzare.

(3) Primul cuvînt i se oferă recurentului, apoi celorlalți participanți la ședința de judecată. Dacă între recursurile declarate se află și recursul procurorului, primul cuvînt îl are acesta. Luările de cuvînt nu pot ieși din cadrul argumentelor recursului.

(4) Părțile au dreptul la replică în problemele apărute în procesul dezbaterilor.

(5) Recursul se judecă în termen rezonabil.

Articolul 434. Judecarea recursului

Judecînd recursul declarat împotriva deciziei instanței de apel, Colegiul lărgit al Curții Supreme de Justiție verifică legalitatea hotărîrii atacate pe baza materialului din dosarul cauzei ținînd seama, după caz, de opinia părților expusă în referință ori în ședință, dacă au participat la ea, și se pronunță asupra tuturor motivelor invocate în recurs.

Articolul 435. Decizia instanței de recurs

(1) Judecînd recursul, instanța adoptă una din următoarele decizii:

1) respinge recursul ca inadmisibil, cu menținerea hotărîrii atacate;

2) admite recursul, casează, parțial sau total, hotărîrea atacată și ia una din următoarele soluții:

a) menține hotărîrea primei instanțe, cînd apelul a fost greșit admis;

b) dispune achitarea persoanei sau încetarea procesului penal în cazurile prevăzute de prezentul cod;

c) rejudecă cauza și pronunță o nouă hotărîre, dacă nu se agravează situația condamnatului, sau, după caz, dispune rejudecarea de către instanța de apel, în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

(2) Soluționînd recursul, instanța rezolvă și chestiunile prevăzute la art.414 alin.(4) și art.416, care se aplică în mod corespunzător.

(3) Adoptarea deciziei și întocmirea acesteia se efectuează în conformitate cu prevederile art.417 și 418, care se aplică în mod corespunzător.

Articolul 436. Procedura de rejudecare și limitele acesteia

(1) Procedura de rejudecare a cauzei după casarea hotărârii în recurs se desfășoară conform regulilor generale pentru examinarea ei.

(2) Pentru instanța de rejudecare, indicațiile instanței de recurs sînt obligatorii în măsura în care situația de fapt rămîne cea care a existat la soluționarea recursului.

(3) Cînd hotărîrea este casată numai cu privire la unele fapte sau persoane ori numai în ce privește latura penală sau civilă, instanța de rejudecare se pronunță în limitele în care hotărîrea a fost casată.

(4) La rejudecarea cauzei este interzisă aplicarea unei pedepse mai aspre sau aplicarea legii privind o infracțiune mai gravă decît numai dacă hotărîrea inițială a fost casată în baza recursului declarat de procuror sau în interesul părții vătămate din motivul că pedeapsa fixată era prea blîndă, sau în baza recursului procurorului care a solicitat aplicarea legii privind o infracțiune mai gravă.

§ 2. Recursul împotriva hotărîrilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul

Articolul 437. Hotărîrile supuse recursului

(1) Pot fi atacate cu recurs:

1) sentințele pronunțate de judecătorii privind infracțiunile ușoare pentru săvîrșirea cărora legea prevede în exclusivitate pedeapsa nonprivativă de libertate;

3) sentințele pronunțate de Curtea Supremă de Justiție;

3¹) încheierile privind refuzul în pornirea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale și reluarea urmăririi penale, adoptate conform prevederilor art. 313;

4) alte hotărîri penale pentru care legea prevede această cale de atac.

(2) Încheierile pot fi atacate cu recurs numai o dată cu sentința, cu excepția cazurilor cînd, potrivit legii, pot fi atacate separat cu recurs.

(3) Recursul declarat împotriva sentinței se consideră făcut și împotriva încheierilor, chiar dacă acestea au fost date după pronunțarea hotărîrii recurate.

Articolul 438. Persoanele care pot declara recurs

Recursul împotriva hotărîrilor pentru care legea nu prevede calea de atac apelul poate fi declarat de persoanele menționate în art.401.

Articolul 439. Termenul de declarare a recursului

(1) Termenul de recurs împotriva hotărîrilor pentru care legea nu prevede calea de atac a apelului este de 15 zile de la data pronunțării hotărîrii.

(2) Data de la care curge termenul recursului, repunerea în termen, declararea peste termen a recursului și retragerea recursului se reglementează de prevederile art.402-407, care se aplică în mod corespunzător.

Articolul 440. Efectul suspensiv al recursului

Recursurile declarate în termen împotriva hotărîrilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul sînt suspensive de executare atît în ce privește latura penală, cît și latura civilă, în afară de cazul cînd legea dispune altfel.

Articolul 441. Efectul devolutiv al recursului și limitele lui

(1) Instanța de recurs judecă recursul numai cu privire la persoana la care se referă declarația de recurs și numai în raport cu calitatea pe care aceasta o are în proces.

(2) Instanța de recurs examinează cauza în limitele temeiurilor prevăzute în art.444, însă ea este obligată ca, în afara temeiurilor invocate și cererilor formulate de recurent, să examineze întreaga cauză sub toate aspectele, dar fără a agrava situația părții în favoarea căreia s-a declarat recurs.

Articolul 442. Neagravarea situației în propriul recurs

Instanța de recurs, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai gravă pentru persoana în favoarea căreia a fost declarat recurs.

Articolul 443. Efectul extensiv al recursului și limitele sale

Instanța de recurs examinează cauza prin extindere și cu privire la persoanele în privința cărora nu s-a declarat recurs sau la care acesta nu se referă, având dreptul de a hotărî și în privința lor, fără a crea acestora o situație mai gravă.

Articolul 444. Temeiurile pentru recurs

(1) Hotărârile judecătorești pot fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond în cazurile în care:

- 1) nu au fost respectate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei;
- 2) instanța nu a fost compusă potrivit legii ori au fost încălcate prevederile art.30, 31 și 33;
- 3) ședința de judecată nu a fost publică, în afară de cazurile când legea prevede altfel;
- 4) judecata a avut loc fără participarea procurorului, inculpatului, precum și apărătorului, interpretului și traducătorului, când participarea lor era obligatorie potrivit legii;
- 5) cauza a fost judecată în primă instanță fără citirea legală a unei părți sau care, legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate;
- 6) hotărîrea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția ori motivarea soluției contrazice dispozitivul hotărîrii sau acesta este expus neclar, sau dispozitivul hotărîrii redactate nu corespunde cu dispozitivul pronunțat după deliberare;
- 7) nu au fost întrunite elementele infracțiunii sau instanța a pronunțat o hotărîre de condamnare pentru o altă faptă decît cea pentru care condamnatul a fost pus sub învinuire, cu excepția cazurilor reîncadrării juridice a acțiunilor lui în baza unei legi mai blînde;
- 8) inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală;
- 9) s-au aplicat pedepse în alte limite decît cele prevăzute de lege sau greșit individualizate în raport cu prevederile capitolului VII din Partea generală a Codului penal;
- 10) persoana condamnată a fost judecată anterior în mod definitiv pentru aceeași faptă sau există o cauză de înlăturare a răspunderii penale, sau aplicarea pedepsei a fost înlăturată de o nouă lege sau anulată de un act de amnistie, a intervenit decesul inculpatului ori a intervenit împăcarea părților în cazul prevăzut de lege;
- 11) inculpatul a fost achitat greșit pentru motivul că fapta săvîrșită de el nu este prevăzută de legea penală sau când procesul penal a fost încetat greșit din motivul că exista o hotărîre judecătorească definitivă în privința aceleiași fapte sau că există o cauză de înlăturare a răspunderii penale, sau aplicarea pedepsei a fost înlăturată de o lege nouă sau anulată de un act de amnistie ori că a intervenit decesul inculpatului;
- 12) faptei săvîrșite i s-a dat o încadrare juridică greșită;
- 13) a intervenit o lege penală mai favorabilă condamnatului;
- 14) Curtea Constituțională a recunoscut neconstituțională prevederea legii aplicate în cauza respectivă;
- 15) instanța de judecată internațională, prin hotărîre pe un alt caz, a constatat o încălcare la nivel național a drepturilor și libertăților omului, care poate fi reparată și în această cauză.

(2) Cazurile prevăzute la pct.1)-4), 8), 9), 13)-15) se iau în considerare întotdeauna și din oficiu, iar cazurile prevăzute la pct.5)-7), 10), 12) se iau în considerare din oficiu numai când au influențat asupra hotărîrii în defavoarea inculpatului.

(3) În cazul în care instanța ia în considerare temeiurile de casare din oficiu, aceasta este obligată să le pună în discuția părților.

Articolul 445. Declararea recursului, renunțarea la recurs și retragerea recursului

(1) Recursul se declară în scris de persoanele menționate la art.401 și trebuie să fie motivat.

(2) Cererea de recurs trebuie să cuprindă:

- 1) denumirea instanței la care se depune recursul;
- 2) numele și prenumele recurentului, calitatea procesuală sau indicarea persoanei interesele căreia le reprezintă și adresa lui;

3) denumirea instanței care a pronunțat sentința, data pronunțării sentinței, numele și prenumele inculpatului în privința căruia se atacă hotărîrea judecătorească, fapta constatată, dispozitivul sentinței și indicarea persoanei care a declarat recurs;

4) conținutul și motivele recursului cu argumentarea ilegalității hotărîrii atacate și solicitările recurentului, cu indicarea temeiurilor prevăzute în art.444 invocate în recurs și formularea propunerilor asupra hotărîrii solicitate;

5) data declarării recursului și semnătura recurentului.

(3) Cererea de recurs se depune la instanța a cărei hotărîre se atacă cu atîtea copii cîți participanți la proces sînt. Persoana arestată poate depune cererea de recurs la administrația locului de deținere, fără a anexa copii.

(4) După expirarea termenului stabilit pentru declararea recursului, instanța de judecată care a pronunțat sentința trimite, în termen de 5 zile, dosarul penal împreună cu recursul în instanța de recurs.

(5) Renunțarea la recurs și retragerea recursului se efectuează în condițiile art.406 și 407, care se aplică în mod corespunzător.

Articolul 446. Actele procedurale preparatorii ale instanței de recurs

După parvenirea recursului, se îndeplinesc următoarele acte procedurale preparatorii:

1) se desemnează un judecător pentru a pregăti cauza spre judecare;

2) cauza se numește spre judecare cu înmînarea copiilor de pe recurs părților interesate.

Articolul 447. Procedura judecării recursului

(1) Judecarea recursului se face cu citarea procurorului, avocatului și celorlalte părți. Participarea procurorului și a avocatului în ședința instanței de recurs este obligatorie. Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informîndu-i despre aceasta. Prezența inculpatului aflat în stare de arest este obligatorie, cu excepția cazului în care acesta refuză să fie escortat la ședință.

(2) Președintele ședinței anunță cauza în care a fost declarat recurs, apoi anunță numele și prenumele judecătorilor completului de judecată, ale procurorului, avocaților, precum și ale interpretului, traducătorului, dacă aceștia participă, și verifică dacă nu au fost formulate cereri de recuzare.

(3) Primul cuvînt i se oferă recurentului, apoi celorlalți participanți la ședință. Dacă între recursurile declarate se află și recursul procurorului, primul cuvînt îl are acesta. În cazul judecării recursului de către Curtea Supremă de Justiție, luările de cuvînt nu pot depăși 30 de minute pentru fiecare participant și aceștia nu pot ieși din cadrul argumentelor recursului.

(4) Dacă părțile invocă necesitatea administrării de noi probe, ele trebuie să indice aceste probe și mijloacele cu ajutorul cărora pot fi administrate, precum și motivele care au împiedicat prezentarea lor în primă instanță.

(5) Părțile au dreptul la replică cu privire la chestiunile apărute în procesul dezbaterilor.

Articolul 448. Judecarea recursului

(1) Judecînd recursul, instanța verifică legalitatea și temeinicia hotărîrii atacate pe baza materialului din dosarul cauzei și a oricăror documente noi prezentate în instanța de recurs.

(2) Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în recurs.

Articolul 449. Decizia instanței de recurs

(1) Judecînd recursul, instanța adoptă una din următoarele decizii:

1) respinge recursul, menținînd hotărîrea atacată, dacă:

a) recursul este nefondat;

b) recursul este depus peste termen;

c) recursul este inadmisibil;

2) admite recursul, casînd hotărîrea, parțial sau integral, și ia una din următoarele soluții:

a) dispune achitarea persoanei sau încetarea procesului penal în cazurile prevăzute de prezentul cod;

b) rejudecă cauza cu adoptarea unei noi hotărâri;

c) dispune rejudecarea cauzei de către instanța de fond dacă este necesară administrarea de probe suplimentare.

(2) Adoptarea deciziei și întocmirea acesteia se efectuează în conformitate cu prevederile art.417 și 418, care se aplică în mod corespunzător.

Articolul 450. Chestiuni complementare

(1) Instanța de recurs, soluționând recursul, rezolvă și chestiunile complementare prevăzute în art.416, aplicându-le în mod corespunzător.

(2) Când instanța de recurs remite cauza spre rejudecare conform art.449 pct.2) lit.c), ea se pronunță și asupra probelor ce urmează a fi administrate.

Articolul 451. Procedura de rejudecare și limitele acesteia

Procedura de rejudecare și limitele acesteia se reglementează de prevederile art.436, care se aplică în mod corespunzător.

Capitolul V CĂILE EXTRAORDINARE DE ATAC

Secțiunea 1 Recursul în anulare

Articolul 452. Recursul în anulare

(1) Procurorul General și adjuncții lui, persoanele menționate la art. 401 alin. (1) pct. 2) și 3), precum și, în numele acestor persoane, apărătorul sau reprezentantul lor legal, pot declara la Curtea Supremă de Justiție recurs în anulare împotriva hotărârii judecătorești irevocabile după epuizarea căilor ordinare de atac.

Articolul 453. Temeiurile pentru recurs în anulare

(1) Hotărârile irevocabile pot fi atacate cu recurs în anulare în scopul reparării erorilor de drept comise la judecarea cauzei, în cazul în care un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat hotărârea atacată, inclusiv când Curtea Europeană a Drepturilor Omului informează Guvernul Republicii Moldova despre depunerea cererii.

(2) Recursul în anulare este inadmisibil dacă nu se întemeiază pe temeiurile prevăzute în prezentul articol sau este declarat repetat.

Articolul 454. Termenul de declarare a recursului în anulare

Recursul în anulare poate fi declarat în termen de 6 luni de la data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești sau, în cazul în care cererea a fost comunicată Guvernului Republicii Moldova de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, de la data comunicării ei.

Articolul 455. Declararea și retragerea recursului în anulare

(1) Recursul în anulare se declară, la Curtea Supremă de Justiție.

(2) Cererea de recurs în anulare trebuie să cuprindă:

1) denumirea instanței căreia îi este adresat recursul;

2) numele și prenumele recurentului, calitatea lui procesuală, domiciliul sau reședința lui;

3) denumirea instanței care a pronunțat sentința, data sentinței, numele și prenumele inculpatului în privința căruia se atacă hotărârea judecătorească, fapta constatată și dispozitivul sentinței, persoana care a declarat apelul și motivele invocate în apel;

4) denumirea instanței care a adoptat decizia în apel, data deciziei în apel, dispozitivul deciziei în apel și argumentele admiterii sau respingerii apelului, persoana care a declarat recurs și motivele invocate în recurs;

5) denumirea instanței care a adoptat decizia în recurs, data adoptării deciziei în recurs și argumentele admiterii sau respingerii recursului;

6) mențiunea privitor la hotărârea împotriva căreia se declară recurs în anulare;

7) conținutul și motivele recursului în anulare cu menționarea cazurilor prevăzute în art.453 și cu

argumentarea ilegalității hotărîrii atacate;

8) formularea propunerilor privind hotărîrea solicitată;

9) data declarării recursului și semnătura recurentului.

(3) La recursul în anulare trebuie să fie anexate copiile de pe hotărîrile judecătorești atacate, precum și copiile recursului pentru fiecare parte la proces.

(3¹) În cazul în care cererea de recurs în anulare nu cuprinde numele și prenumele recurentului, calitatea procesuală și domiciliul acestuia, denumirea instanței care a adoptat hotărîrea atacată, precum și în cazul cînd nu este anexată copia de pe hotărîrea judecătorească atacată, cererea se remite, prin scrisoare motivată, autorului, cu propunerea de a fi înlăturate, în termen de 60 de zile, deficiențele care împiedică primirea cererii și, respectiv, îndeplinirea actelor procedurale preparatorii.

(4) Persoana care a declarat recursul în anulare îl poate retrage pînă la începutul examinării lui, în condițiile art.407. Retragerea recursului atrage după sine încetarea procedurii de recurs.

Articolul 456. Actele procedurale preparatorii și admisibilitatea recursului în anulare

(1) Actele procedurale preparatorii ale instanței de recurs în anulare și procedura de admisibilitate a recursului în anulare se efectuează în conformitate cu prevederile art.431 și 432, care se aplică în mod corespunzător.

(2) Admisibilitatea în principiu a recursului în anulare declarat împotriva deciziei Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție o va decide un complet format din 5 judecători, fără citarea părților, în camera de consiliu, în baza materialelor din dosar.

(3) În cazul constatării condițiilor prevăzute la art.432 alin. (2), completul format din 5 judecători va decide asupra inadmisibilității recursului înaintat prin decizie motivată adoptată în unanimitate, iar în cazul constatării condițiilor prevăzute la alin.(4) al articolului menționat, completul va trimite prin raport recursul în anulare pentru judecare Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție.

Articolul 457. Judecarea și soluționarea recursului în anulare

(1) Recursul în anulare admis în principiu se judecă de către Colegiul lărgit sau, după caz, de Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție.

(2) La judecarea recursului în anulare participă Procurorul General sau procurorii investiți de el și apărătorul părții care a declarat recurs în anulare sau în privința căreia acesta a fost declarat. În cazul în care partea în privința căreia a fost declarat recurs în anulare nu are apărător ales, Curtea Supremă de Justiție solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

(3) Soluționarea recursului în anulare se efectuează potrivit dispozițiilor art.434-436, care se aplică în mod corespunzător.

Secțiunea a 2-a **Revizuirea procesului penal**

Articolul 458. Cazurile de revizuire a procesului penal

(1) Hotărîrile judecătorești irevocabile pot fi supuse revizuirii atît cu privire la latura penală, cît și cu privire la latura civilă.

(2) Dacă hotărîrea judecătorească se referă la mai multe persoane sau mai multe infracțiuni, revizuirea se poate cere pentru oricare dintre fapte sau dintre făptuitori.

(3) Revizuirea poate fi cerută în cazurile în care:

1) s-a constatat, prin sentință penală irevocabilă, comiterea unei infracțiuni în timpul urmăririi penale sau în legătură cu judecarea cauzei;

2) s-au stabilit alte circumstanțe de care instanța nu a avut cunoștință la emiterea hotărîrii și care, independent sau împreună cu circumstanțele stabilite anterior, dovedesc că cel condamnat este nevinovat ori a săvîrșit o infracțiune mai puțin gravă sau mai gravă decît cea pentru care a fost condamnat sau dovedesc că cel achitat sau persoana cu privire la care s-a dispus încetarea

procesului penal este vinovat/vinovată;

3) două sau mai multe hotărâri judecătorești irevocabile nu se pot concilia;

4) Curtea Constituțională a recunoscut drept neconstituțională prevederea legii aplicată în cauza respectivă.

(4) Dacă nu se poate da hotărâre din cauza că s-a împlinit termenul de prescripție a incriminării sau s-a declarat un act de amnistie sau din cauza că unele persoane au fost grațiate, precum și din cauza decesului învinutului, circumstanțele prevăzute la alin.(3) pct.1)-3) se stabilesc printr-o cercetare efectuată potrivit prevederilor art.443 și 444.

Articolul 459. Termenele de revizuire a procesului penal

(1) Revizuirea unei hotărâri de achitare, de încetare a procesului penal, precum și revizuirea unei hotărâri de condamnare pentru motivul că pedeapsa este prea ușoară sau pentru că celui condamnat trebuie aplicată legea privitoare la o infracțiune mai gravă, se pot face numai înăuntrul termenelor de prescripție a incriminării, stabilite în art.60 din Codul penal, și cel mai târziu pînă la un an de la descoperirea circumstanțelor prevăzute în art.458 alin.(3).

(2) Revizuirea în favoarea condamnatului a unei hotărâri de condamnare, în caz de descoperire a circumstanțelor prevăzute în art.458 alin.(4), nu este limitată de nici un termen.

(3) Decesul celui condamnat nu împiedică revizuirea procesului penal, în urma descoperirii circumstanțelor prevăzute în art.458 alin.(4), dacă este vorba de reabilitarea condamnatului.

Articolul 460. Deschiderea procedurii de revizuire

(1) Procedura de revizuire se deschide în baza cererii adresate procurorului de nivelul instanței care a judecat cauza în fond. În cazul temeiurilor prevăzute la art. 458 alin. (3) pct. 3) și 4), procedura de revizuire se deschide în baza cererii adresate instanței de judecată care a judecat cauza în primă instanță.

(2) Cerere de revizuire poate declara:

1) oricare parte din proces, în limitele calității sale procesuale;

2) soțul și rudele apropiate ale condamnatului, chiar și după decesul acestuia.

(3) Cererea de revizuire se face în scris, cu arătarea motivului de revizuire pe care se întemeiază și a mijloacelor de probă în dovedirea acestuia.

(4) Organele de conducere sau conducătorii persoanelor juridice care au cunoștință despre vreo faptă sau circumstanțele ce ar motiva revizuirea sînt obligate să sesizeze procurorul sau, după caz, instanța de judecată.

(5) Procurorul poate din oficiu să inițieze procedura revizuirii.

(6) Dacă există vreunul din temeiurile prevăzute în art. 458 alin. (3) pct. 1)-3), procurorul, în limitele competenței sale, dă o ordonanță de deschidere a procedurii de revizuire și efectuează cercetarea circumstanțelor sau dă o însărcinare în acest scop ofițerului de urmărire penală. În cursul cercetării circumstanțelor noi descoperite se pot efectua, cu respectarea dispozițiilor prezentului cod, audieri, cercetări la fața locului, **expertize judiciare**, ridicări de obiecte sau documente și alte acțiuni de urmărire penală care vor fi necesare.

(6¹) Dacă se constată existența temeiului prevăzut la art. 458 alin. (3) pct. 4), instanța de judecată admite prin încheiere cererea și rejudecă cauza.

(7) Dacă lipsesc temeiurile prevăzute la art.458, procurorul emite o ordonanță de refuz în deschiderea procedurii de revizuire, ordonanță care este susceptibilă de a fi atacată în modul prevăzut la art.313.

(8) În tot timpul efectuării cercetării circumstanțelor noi descoperite, Procurorul General este în drept de a înainta demers de suspendare a executării hotărârii în limitele cererii de revizuire.

Articolul 461. Trimiterea în instanța de judecată a materialului cercetării privind revizuirea

După terminarea cercetării circumstanțelor noi, procurorul înaintează toate materialele, împreună cu concluziile sale, instanței care a judecat cauza în fond, iar dacă temeiul cererii de revizuire constă în existența unor hotărâri judecătorești ce nu se pot concilia, materialele se înaintează la instanța competentă conform dispozițiilor art.42.

Articolul 462. Măsuri premergătoare și admiterea revizuirii

(1) După primirea materialelor trimise de procuror, președintele instanței le repartizează, conform prevederilor art.344, pentru examinare. Judecătorul care a primit materialele fixează termen pentru examinarea cererii de revizuire în vederea admiterii revizuirii, cu citarea părților interesate.

(2) Când persoana în favoarea sau defavoarea căreia s-a cerut revizuirea se află în stare de arest, chiar într-o altă cauză, președintele ședinței de judecată dispune aducerea ei la judecată și solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat dacă aceasta nu are apărător.

(3) La termenul fixat, instanța, ascultând părțile prezente, examinează chestiunea dacă cererea de revizuire a fost făcută în condițiile prevăzute de lege și dacă din probele administrate în cursul cercetării efectuate rezultă date suficiente pentru admiterea revizuirii. Instanța poate verifica oricare din probele pe care se întemeiază cererea sau poate, când este necesar, să administreze probe noi la cererea părților. Persoanele prevăzute în art.458 alin.(3) pct.1)-3) nu pot fi audiate ca martori în cauza supusă revizuirii.

(4) Instanța, în baza celor constatate, dispune, prin încheiere, admiterea cererii de revizuire sau, prin sentință, respingerea acesteia.

(5) O dată cu admiterea cererii de revizuire, precum și în tot cursul judecării din nou a cauzei, instanța poate menține suspendarea executării ori poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea hotărârii supuse revizuirii.

(6) În cazul admiterii cererii de revizuire din cauza că există câteva hotărâri ce nu se pot concilia, cauzele în care aceste hotărâri au fost pronunțate se conexează pentru rejudecare.

Articolul 463. Rejudecarea cauzei după admiterea revizuirii

(1) Rejudecarea cauzei după admiterea revizuirii se face conform regulilor de procedură privind judecarea în primă instanță.

(2) Instanța, dacă găsește necesar, la cererea părților, examinează din nou probele care au fost administrate în cursul judecăților precedente sau cu ocazia admiterii cererii de revizuire.

Articolul 464. Hotărârile după rejudecare

(1) Instanța, dacă constată că cererea de revizuire este întemeiată, anulează hotărârea în măsura în care a fost admisă revizuirea sau hotărârile care nu se pot concilia și pronunță o nouă hotărâre potrivit dispozițiilor art.382-399 și 410, care se aplică în mod corespunzător, iar în cazul când consideră cererea de revizuire neîntemeiată, o respinge.

(2) Totodată instanța dispune, dacă este cazul, restituirea amenzii plătite și a bunurilor confiscate, precum și a cheltuielilor judiciare pe care cel în favoarea căruia s-a admis revizuirea nu era obligat să le suporte, și calcularea, ca vechime neîntreruptă în muncă, a duratei pedepsei privative de libertate executate.

Articolul 464¹. Revizuirea cauzei în urma pronunțării hotărârii de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului

(1) Hotărârile irevocabile pronunțate în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau a libertăților fundamentale ale omului ori a dispus scoaterea cauzei de pe rol ca urmare a soluționării amiabile a litigiului dintre stat și reclamant și pot fi supuse revizuirii dacă cel puțin una dintre consecințele grave ale încălcării Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la aceasta continuă să se producă și nu poate fi remediată decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

(2) Pot cere revizuirea:

a) persoana al cărei drept a fost încălcat;

b) rudele condamnatului, chiar după moartea acestuia, numai dacă cererea este formulată în favoarea condamnatului;

c) procurorul.

(3) Cererea de revizuire se depune la Curtea Supremă de Justiție, care judecă cererea în complet format din 5 judecători.

(4) Cererea de revizuire se depune în termen de un an de la data la care hotărârea Curții Europene a

Drepturilor Omului a devenit definitivă.

(5) După sesizare, instanța poate dispune, din oficiu, la propunerea procurorului sau la cererea părții, suspendarea executării hotărârii atacate.

(6) Participarea procurorului la examinarea cauzei este obligatorie.

(7) La judecarea cererii de revizuire, părțile se citează. Părțile aflate în detenție i se asigură prezența la judecată.

(8) Dacă părțile sînt prezente la judecarea cererii de revizuire, instanța ascultă și mărturiile acestora.

(9) Instanța examinează cererea în baza actelor cauzei penale și se pronunță prin decizie.

(10) Instanța respinge cererea în cazul în care constată că este tardivă sau neîntemeiată.

(11) Dacă constată că cererea este întemeiată, instanța:

1) desființează, în parte, hotărîrea atacată sub aspectul dreptului încălcat și rejudecă cauza potrivit dispozițiilor art. 434-436, care se aplică în mod corespunzător;

2) dispune, în cazul în care este necesară administrarea de probe, rejudecarea în ordine de revizuire la instanța de judecată în fața căreia s-a produs încălcarea dreptului.

(12) Examinarea cauzei se efectuează conform procedurii de revizuire.

Articolul 465. Calea de atac a hotărârii după rejudecare

Sentințele instanței de revizuire, date în conformitate cu art.462 alin.(4) și art.464, pot fi supuse apelului și recursului potrivit prevederilor art.400 și 420.

Articolul 465¹. Recursul în interesul legii

(1) Recursul în interesul legii este calea extraordinară de atac prin care se asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii penale și de procedură penală pe întreg teritoriul țării.

(2) Președintele Curții Supreme de Justiție, președintele Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, Procurorul General sau președintele Uniunii Avocaților poate să ceară Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție să se pronunțe asupra problemelor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești investite cu soluționarea cauzei în ultimă instanță.

(3) Cererea trebuie să cuprindă soluțiile diferite date problemei de drept și motivarea acestora, jurisprudența relevantă a Curții Constituționale, a Curții Europene a Drepturilor Omului, opiniile exprimate în doctrină relevante în domeniu, precum și soluția ce se propune a fi pronunțată în recursul în interesul legii.

(4) Cererea de recurs în interesul legii trebuie să fie însoțită, sub sancțiunea respingerii ca inadmisibilă, de copii ale hotărârilor judecătorești irevocabile din care rezultă că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit de instanțele judecătorești investite cu soluționarea cauzei în ultimă instanță.

Articolul 465². Condițiile de admisibilitate

Recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești irevocabile, care se anexează la cerere.

Articolul 465³. Judecarea recursului în interesul legii

(1) Recursul în interesul legii se judecă de Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție. Pentru judecarea cauzei sub toate aspectele, Președintele Curții Supreme de Justiție poate completa completul de judecată cu trei judecători din alt colegiu al Curții Supreme de Justiție.

(2) La primirea cererii, președintele Curții Supreme de Justiție desemnează în mod aleatoriu trei judecători din Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție pentru a întocmi un raport asupra recursului în interesul legii.

(3) În vederea întocmirii raportului, președintele completului de judecată poate solicita opinia scrisă a unor specialiști recunoscuți în domeniu asupra chestiunilor de drept soluționate diferit.

(4) Raportul cuprinde soluțiile diferite date problemei de drept și motivarea pe care acestea se fundamentează, jurisprudența relevantă a Curții Constituționale, a Curții Europene a Drepturilor Omului, opiniile exprimate în doctrină relevante în domeniu, precum și opinia specialiștilor consultați. Totodată, judecătorii raportori întocmesc și motivează proiectul soluției ce se propune a fi

dată recursului în interesul legii.

(5) Președintele Curții Supreme de Justiție fixează termenul de judecare a recursului în interesul legii. Ședința Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție se convoacă de președintele instanței cu cel puțin 20 de zile înainte de desfășurarea acesteia. La convocare fiecare judecător primește o copie de pe raportul cu soluția propusă.

(6) La ședință participă toți judecătorii în funcție care fac parte din Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție, cu excepția celor care din motive obiective nu pot participa. Ședința are loc în prezența a cel puțin 2/3 din numărul judecătorilor în funcție. Președintele Curții Supreme de Justiție prezidează ședința Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție la judecarea recursului în interesul legii.

(7) Recursul în interesul legii se susține în fața Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție de către Procurorul General, președintele Uniunii Avocaților sau de către judecătorul desemnat de președintele Curții Supreme de Justiție.

(8) Recursul în interesul legii se judecă în cel mult 3 luni de la data sesizării instanței, iar soluția se adoptă cu votul majorității judecătorilor prezenți. Abținerea de la vot este interzisă.

Articolul 465⁴. Hotărîrea și efectele ei

(1) Asupra cererii de recurs în interesul legii se pronunță prin decizie.

(2) Decizia pronunțată în interesul legii este obligatorie din ziua pronunțării și nu are efect asupra cauzelor deja soluționate printr-o hotărîre judecătorească irevocabilă.

(3) Decizia motivată se publică.

Capitolul VI

PUNEREA ÎN EXECUTARE A HOTĂRÎRILOR JUDECĂTOREȘTI

Articolul 466. Rămînerea definitivă a hotărîrii instanței de judecată și punerea ei în executare

(1) Hotărîrea instanței de judecată într-o cauză penală devine executorie la data cînd a rămas definitivă.

(2) Hotărîrea primei instanțe rămîne definitivă:

1) la data pronunțării, cînd hotărîrea nu este supusă apelului și nici recursului;

2) la data expirării termenului de apel:

a) cînd nu s-a declarat apel în termen;

b) cînd apelul declarat a fost retras înăuntrul termenului stabilit;

3) la data retragerii apelului și încetării procedurii de apel, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de apel;

4) la data expirării termenului de recurs, în cazul hotărîrilor nesupuse apelului sau dacă apelul a fost respins:

a) cînd nu s-a declarat recurs în termen;

b) cînd recursul declarat a fost retras înăuntrul termenului stabilit;

5) la data retragerii recursului declarat împotriva hotărîrilor menționate la pct.4) și încetării procedurii de recurs, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de recurs;

6) la data pronunțării hotărîrii prin care s-a respins recursul declarat împotriva hotărîrilor menționate la pct.4).

(3) Hotărîrile instanței de apel rămîn definitive la data pronunțării deciziei în apel.

(4) Hotărîrea instanței de recurs împotriva hotărîrii pe cauzele pentru care legea nu prevede calea de atac apelul rămîne definitivă, la data pronunțării acesteia, dacă:

1) recursul a fost admis și procesul a luat sfîrșit în instanța de recurs, fără rejudecare;

2) cauza a fost rejudecată de către instanța de recurs, după admiterea recursului;

3) cuprinde obligarea la plata cheltuielilor judiciare, în cazul respingerii recursului.

(5) Hotărîrile judecătorești menționate la alin.(2) și (4) devin irevocabile la data cînd au devenit definitive. Hotărîrea instanței de recurs declarat împotriva deciziei instanței de apel devine irevocabilă la data pronunțării acesteia.

Articolul 467. Caracterul obligatoriu al hotărîrilor judecătorești definitive și al ordonanțelor

procurorului privind încetarea urmăririi penale

(1) Hotărârile judecătorești definitive și ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale sînt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice din țară și au putere executorie pe întregul teritoriu al Republicii Moldova.

(2) Colaborarea solicitată la executarea hotărîrilor judecătorești definitive și a ordonanțelor procurorului privind încetarea urmăririi penale este obligatorie pentru toate persoanele fizice și juridice.

(3) Ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale sînt documente executorii.

Articolul 468. Trimiterea spre executare a hotărîrii judecătorești

(1) Trimiterea spre executare a hotărîrii judecătorești se pune în sarcina instanței care a judecat cauza în primă instanță. Hotărârile definitive pronunțate în primă instanță de către Curtea Supremă de Justiție se pun în aplicare de către organul însărcinat cu punerea în executare a hotărîrilor judecătorești de pe lîngă judecătoria în raza teritorială a căreia se află Curtea Supremă de Justiție. Dispoziția de executare a hotărîrii judecătorești, în termen de 10 zile de la data cînd hotărîrea a rămas definitivă, se trimite de către președintele instanței, împreună cu o copie de pe hotărîrea definitivă, organului însărcinat cu punerea în executare a sentinței conform prevederilor legislației de executare. În cazul în care cauza a fost judecată în apel și/sau în recurs, la copia de pe sentință se anexează copia de pe decizia instanței de apel și/sau de recurs.

(2) Organele care pun în executare sentința comunică de îndată, dar nu mai tîrziu de 5 zile, instanței care a trimis hotărîrea dată despre punerea în executare a acesteia. Administrația locului de detenție trebuie să comunice instanței care a trimis hotărîrea locul unde condamnatul își execută pedeapsa.

(3) Instanța care a pronunțat sentința este obligată să urmărească executarea hotărîrii.

(4) Instanța care a pronunțat sentința este obligată, în termen de 10 zile, să comunice organului local de administrare militară despre sentința rămasă definitivă în privința recrutului condamnat.

(5) Livretele militare ale persoanelor supuse serviciului militar și certificatele speciale ale recruților condamnați la închisoare sau detențiune pe viață se trimit de instanță organelor locale de administrare militară respective.

Articolul 469. Chestiunile care urmează să fie soluționate de către instanță la executarea pedepsei

(1) La executarea pedepsei, instanța de judecată soluționează chestiunile cu privire la schimbările în executarea unor hotărîri, și anume:

- 1) liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen (art.91 din Codul penal);
- 2) înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blîndă (art.92 din Codul penal);
- 3) liberarea de la executarea pedepsei penale a persoanelor grav bolnave (art.95 din Codul penal);
- 4) amînarea executării pedepsei pentru femeile gravide și persoanele care au copii în vîrstă de pînă la 8 ani (art.96 din Codul penal), anularea amînării executării pedepsei de către acestea, liberarea lor de pedeapsă, înlocuirea pedepsei sau trimiterea pentru executare a pedepsei neexecutate;
- 5) reabilitarea judecătorească (art.112 din Codul penal);
- 6) schimbarea categoriei penitenciarului (art.72 din Codul penal);
- 7) înlocuirea amenzii cu muncă neremunerată în folosul comunității sau închisoare (art.64 din Codul penal);
- 8) înlocuirea muncii neremunerate în folosul comunității cu închisoare (art.67 din Codul penal);
- 9) anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau, după caz, a liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, cu trimiterea condamnatului pentru executarea pedepsei neexecutate (art.90 și 91 din Codul penal);
- 10) căutarea persoanelor condamnate care se ascund de organele care pun în executare pedeapsa;
- 11) executarea sentinței în cazul existenței altor hotărîri neexecutate, dacă aceasta nu a fost soluționată la adoptarea ultimei hotărîri;
- 12) computarea arestării preventive sau a arestării la domiciliu, dacă aceasta nu a fost soluționată la adoptarea hotărîrii de condamnare;
- 13) prelungirea, schimbarea sau încetarea aplicării măsurii de constrîngere cu caracter medical

alienațiilor (art.101 din Codul penal);

13¹) internarea forțată într-o instituție ftiziopneumologică (art.96¹ din Codul penal);

14) liberarea de pedeapsă sau ușurarea pedepsei în temeiul adoptării unei legi care are efect retroactiv ori ameliorarea, în alt mod, a situației (art. 10 și 10¹ din Codul penal), precum și excluderii din hotărârea de condamnare a unor capete de acuzare dacă persoana condamnată a fost extrădată;

15) liberarea de pedeapsă în temeiul actului amnistiei sau stingerea executării pedepsei (art. 295 din Codul de executare);

16) liberarea de executare a pedepsei în legătură cu expirarea termenelor de prescripție ale executării sentinței de condamnare (art.97 din Codul penal);

17) explicarea suspiciunilor sau neclarităților care apar la punerea în executare a pedepselor;

17¹) constatarea condițiilor de detenție a condamnaților;

18) alte chestiuni prevăzute de lege care apar în procesul executării pedepselor de către condamnați.

(2) Chestiunile privind executarea hotărârii judecătorești referitor la acțiunea civilă și alte chestiuni patrimoniale se soluționează conform dispozițiilor legislației de executare privind executarea documentelor cu caracter civil.

Articolul 470. Instanța care soluționează chestiunile privind executarea hotărârilor judecătorești

(1) Chestiunile privind executarea hotărârilor prevăzute la art.469 alin.(1) pct.1)-4), 6)-16), 17¹) și 18) se soluționează de către instanța de judecată din raza de activitate a organului sau a instituției care execută pedeapsa.

(2) Chestiunile privind reabilitarea judecătorească se soluționează de către instanța de judecată de la locul de trai al persoanei care solicită reabilitarea.

(3) Chestiunile privind explicarea suspiciunilor și neclarităților la punerea în executare a pedepselor se soluționează de către instanța care a adoptat hotărârea rămasă definitivă.

Articolul 471. Modul de soluționare a chestiunilor privind punerea în executare a hotărârilor judecătorești

(1) Chestiunile specificate la art. 469 alin. (1) pct. 5), 11) și 14) se soluționează de către judecătorii instanței de drept comun, iar chestiunile prevăzute la celelalte puncte din art. 469 alin. (1) se soluționează de către judecătorul de instrucție la demersul instituției care pune în executare pedeapsa, la cererea condamnatului sau a apărătorului acestuia ori, după caz, la demersul procurorului care exercită supravegherea organului sau instituției care pune în executare pedeapsa. Soluționarea de către instanța de judecată a chestiunilor prevăzute la art. 469 alin. (1) pct. 1) și 2) se efectuează în condițiile prevăzute la art. 266 și 267 din Codul de executare și numai după respectarea procedurii extrajudiciare stabilite. În cazul soluționării chestiunilor prevăzute la art. 469 alin. (1) pct. 1), 2), 4), 7)-9), instituția care pune în executare pedeapsa este obligată să prezinte raportul de evaluare privind comportamentul condamnatului, iar în cazul soluționării chestiunii prevăzute la art. 469 alin. (1) pct. 3), și raportul medical respectiv. În ședința de judecată se citează autorul demersului cu privire la soluționarea chestiunii solicitate.

(2) Temei pentru examinarea chestiunilor prevăzute la art.469 alin.(1) pct. 1), 2), 4)-7), 11), 12), 14)-16) și 18) poate servi și cererea condamnatului. Referitor la chestiunile prevăzute la art. 469 alin. (1) pct. 1) și 2), condamnatul înaintează cererea în instanța de judecată doar dacă a fost refuzat în condițiile art. 266 alin. (3) din Codul de executare. Pentru aplicarea temeiului prevăzut la art. 469 alin. (1) pct. 14) poate declara demers și procurorul. Chestiunea specificată la art. 469 alin. (1) pct. 14) se va soluționa cu solicitarea dosarului (sau, după caz, a dosarelor) penal în a cărui bază persoana a fost condamnată.

(3) La soluționarea chestiunilor prevăzute în art.469 alin.(1) pct.1), 2), 4)-9), 11), 14)-17), participarea condamnatului în ședința de judecată este obligatorie, cu excepția cazurilor în care acesta, fiind legal citat, nu s-a prezentat în instanță. Condamnatul prezent la ședință are dreptul să ia cunoștință de materialele prezentate instanței, să participe la examinarea lor, să înainteze cereri, inclusiv de recuzare, să dea explicații, să prezinte probe.

(3¹) În cazul soluționării chestiunilor prevăzute la art.469, 473¹ și 473² prin intermediul

teleconferinței, instanța de judecată asigură părților posibilitatea de a lua cunoștință de materialele cauzei. Cererile, demersurile și materialele pentru soluționarea chestiunilor privind executarea hotărârilor judecătorești se depun la instanța competentă în număr egal de copii cu numărul părților implicate în proces. Transmiterea și aducerea la cunoștință a materialelor pot fi realizate, la cererea părților, și prin intermediul conexiunilor electronice. Condamnatul are dreptul să înainteze cereri, inclusiv de recuzare, să dea explicații, să prezinte probe. La solicitarea condamnatului, în camera de teleconferință poate fi prezent și apărătorul.

(4) Condamnatul poate să-și apere interesele prin intermediul apărătorului. La soluționarea chestiunilor referitoare la executarea sentințelor în privința minorilor, persoanelor cu defecte fizice sau psihice care le împiedică să-și exercite de sine stătător dreptul la apărare, persoanelor care nu posedă limba în care se desfășoară procesul, când cererea sau demersul este examinat în lipsa condamnatului, precum și în alte cazuri când interesele justiției o cer, participarea apărătorului este obligatorie.

(5) Chestiunea prevăzută în art.469 alin.(1) pct.3) se soluționează în baza raportului expertizei judiciare (psihiatrice legale sau medico-legale) numite de către instanța de judecată, cu participarea obligatorie a expertului judiciar. Chestiunile prevăzute în art.469 alin.(1) pct.13) se soluționează în baza avizului instituției medicale, iar la solicitarea instanței de judecată, cu participarea reprezentantului comisiei medicale care a dat concluzia.

(5¹) La examinarea demersului administrației instituției penitenciare privind internarea forțată într-o instituție ftiziopneumologică conform art.96¹ din Codul penal, instanța de judecată va ține cont de avizul medicului curant, a cărui prezență la ședința de judecată este obligatorie.

(5²) Termenul internării forțate în staționarul specializat este stabilit de comisia medicală a instituției medico-sanitare de profil ftiziopneumologic în funcție de rezultatul tratamentului și contagiozitatea bolnavului. Externarea din instituția ftiziopneumologică a pacientului față de care au fost aplicate, prin hotărâre judecătorească, măsuri forțate de internare și tratament se face numai prin hotărârea instanței de judecată în baza avizului comisiei medicale a instituției respective.

(5³) În partea nereglementată de prezentul cod, examinarea demersului administrației instituției penitenciare privind internarea forțată într-o instituție ftiziopneumologică se efectuează conform prevederilor capitolului XXIX din Codul de procedură civilă.

(6) La soluționarea chestiunilor privind executarea hotărârii judecătorești referitor la acțiunea civilă în ședința de judecată sînt citați atît condamnatul, cît și partea civilă sau reprezentantul său. Neprezentarea părții civile sau a reprezentantului său nu împiedică soluționarea cauzei.

(7) Participarea reprezentantului organului care pune în executare pedeapsa la soluționarea chestiunilor prevăzute la art.469 alin.(1) este obligatorie, cu excepția chestiunilor prevăzute la art.469 alin.(1) pct.5), 11), 12), 14), 15) și 17) la a căror soluționare este obligatorie participarea procurorului.

(8) Examinarea cauzei începe cu raportul reprezentantului organului care a depus demers sau cu explicația persoanei care a depus cerere, apoi se cercetează materialele prezentate, se ascultă explicațiile persoanelor prezente la ședință, opinia procurorului sau, după caz, a reprezentantului organului care pune în executare pedeapsa, după care instanța adoptă o încheiere.

Articolul 471¹. Încheierea adoptată în cazurile prevăzute la art. 469 alin. (1) pct. 11) și 14)

(1) În cazul soluționării chestiunilor prevăzute la art. 469 alin. (1) pct. 11) și 14), instanța adoptă încheiere.

(2) Partea introductivă a încheierii se întocmește în conformitate cu prevederile art. 393, care se aplică în modul corespunzător.

(3) Partea descriptivă a încheierii trebuie să conțină:

a) date despre toate hotărârile judecătorești adoptate în cauza penală respectivă, cu indicarea soluției adoptate;

b) argumentele părților în susținerea poziției procesuale;

c) referiri la legea penală nouă care are efect retroactiv asupra situației persoanei condamnate;

d) motivele aplicării (sau neaplicării) prevederilor legii penale noi cu efect retroactiv;

e) pedeapsa stabilită persoanei condamnate în urma aplicării retroactivității legii penale noi;

f) alte chestiuni ce au importanță pentru executarea pedepsei.

(4) Dispozitivul încheierii trebuie să conțină soluția adoptată în temeiul art.10 și 10¹ din Codul penal, cu indicarea măsurii de pedeapsă ce urmează a fi executată, alte chestiuni ce au importanță pentru executarea pedepsei, fără a fi casate hotărârile irevocabile, precum și modul și termenul de atac al încheierii.

Articolul 472. Atacarea încheierilor privind soluționarea chestiunilor referitor la executarea hotărârilor judecătorești

Încheierea instanței privind soluționarea chestiunilor referitor la executarea hotărârilor judecătorești poate fi atacată de către persoanele interesate, în termen de 15 zile, cu recurs care se judecă conform prevederilor titl.II cap.IV secț. a 2-a §2 din Partea specială.

Articolul 473. Plîngerile împotriva actelor organului sau instituției care pune în executare hotărîrea judecătorească de condamnare fără privare de libertate

(1) Împotriva actelor organului sau instituției care pune în executare hotărîrea judecătorească de condamnare fără privare de libertate, condamnatul, precum și alte persoane drepturile și interesele legitime ale cărora au fost încălcate de aceste organe sau instituții, pot declara plîngere judecătorului de instrucție din instituția în raza teritorială a căreia se află organul sau instituția respectivă.

(2) Soluționarea plîngerii împotriva actelor organului sau instituției care pune în executare hotărîrea judecătorească de condamnare fără privare de libertate are loc conform prevederilor art.471.

Încheierea privind soluționarea plîngerii este irevocabilă.

Articolul 473¹. Plîngerea împotriva actelor organului care pune în executare hotărîrea judecătorească de condamnare privativă de libertate

(1) Împotriva actelor organului care pune în executare hotărîrea judecătorească de condamnare privativă de libertate (închisoare, detențiune pe viață), condamnatul, precum și alte persoane ale căror drepturi și interese legitime au fost încălcate de aceste organe pot declara plîngere judecătorului de instrucție din instanța în a cărei rază teritorială se află organul respectiv.

(2) Soluționarea plîngerii împotriva actelor organului care pune în executare hotărîrea judecătorească de condamnare privativă de libertate are loc conform prevederilor art.471.

Încheierea privind soluționarea plîngerii poate fi atacată în conformitate cu prevederile art.472.

Titlul III PROCEDURI SPECIALE

Capitolul I PROCEDURA ÎN CAUZELE PRIVIND MINORII

Articolul 474. Dispoziții generale

(1) Urmărirea penală și judecarea cauzelor privind minorii, precum și punerea în executare a hotărârilor judecătorești privind minorii, se fac potrivit procedurii obișnuite, cu completările și derogările din prezentul capitol.

(2) Dispozițiile prezentului capitol se aplică în privința persoanelor care, la momentul desfășurării acțiunii procesuale, nu au împlinit vârsta de 18 ani. Dispozițiile privind obiectul probatoriului, durata reținerii sau arestării preventive, liberarea de răspundere penală se aplică și după atingerea vârstei de 18 ani.

(3) Ședința de judecare a cauzei în privința minorului, de regulă, nu este publică.

Articolul 475. Circumstanțele care urmează a fi stabilite în cauzele privind minorii

(1) În cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale privind minorii, afară de circumstanțele prevăzute în art.96, urmează a se stabili:

1) vârsta minorului (ziua, luna, anul nașterii);

2) condițiile în care trăiește și este educat minorul, gradul de dezvoltare intelectuală, volitivă și

psihologică a lui, particularitățile caracterului și temperamentului, interesele și necesitățile lui;

3) influența adulților sau a altor minori asupra minorului;

4) cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii.

(2) În cazul când se constată că minorul suferă de debilitate mintală, care nu este legată de o boală psihică, trebuie să se stabilească, de asemenea, dacă el a fost pe deplin conștient de săvârșirea actului. Pentru a se stabili aceste circumstanțe, vor fi ascultați părinții minorului, învățătorii, educatorii lui și alte persoane care ar putea comunica datele necesare, precum și se va cere efectuarea unei anchete sociale, prezentarea documentelor necesare și se vor efectua alte acte de urmărire penală și judiciare.

(3) Pentru circumstanțele prevăzute în prezentul articol organul de urmărire penală, procurorul sau, după caz, instanța de judecată dispune întocmirea referatului prezentințial de evaluare psihosocială a minorului.

Articolul 476. Disjungerea cauzei cu minori

(1) Dacă, la săvârșirea infracțiunii, împreună cu minorul au participat și adulți, cauza în privința minorului se disjunge pe cât e posibil, formînd un dosar separat.

(2) În cazul în care disjungerea nu este posibilă, dispozițiile cuprinse în prezentul capitol se aplică numai față de minor.

Articolul 477. Reținerea minorului și aplicarea față de minori a măsurilor preventive

(1) La soluționarea chestiunii privind aplicarea măsurii preventive în privința minorului, în fiecare caz se discută, în mod obligatoriu, posibilitatea transmiterii lui sub supraveghere conform dispozițiilor art.184.

(2) Reținerea minorului, precum și arestarea lui preventivă în temeiurile prevăzute în art.166, 176, 185, 186, pot fi aplicate doar în cazuri excepționale când au fost săvârșite infracțiuni grave cu aplicarea violenței, deosebit de grave sau excepțional de grave.

(3) Despre reținerea sau arestarea preventivă a minorului se înștiințează imediat procurorul și părinții sau alți reprezentanți legali ai minorului, fapt care se consemnează în procesul-verbal de reținere.

Articolul 478. Modul de chemare a bănuیتului, învinuitului, inculpatului minor

Chemarea bănuیتului, învinuitului, inculpatului minor, care nu se află în stare de arest, la organul de urmărire penală sau în instanța judecătorească se face prin părinții acestuia sau prin alți reprezentanți legali, iar în cazul în care minorul se găsește într-o instituție specială pentru minori, prin administrația acestei instituții.

Articolul 479. Audierea bănuیتului, învinuitului, inculpatului minor

(1) Audierea bănuیتului, învinuitului, inculpatului minor se efectuează în condițiile art.104 și nu poate dura mai mult de 2 ore fără întreruperi, iar în total nu poate depăși 4 ore pe zi.

(2) La audierea bănuیتului, învinuitului, inculpatului minor, participarea apărătorului și a pedagogului sau psihologului este obligatorie.

(3) Pedagogul sau psihologul este în drept, cu consimțămîntul organului de urmărire penală, să pună întrebări minorului, iar la sfîrșitul audierii, să ia cunoștință de procesul-verbal sau, după caz, de declarațiile scrise ale minorului și să facă observații în scris referitor la plenitudinea și corectitudinea înscrierii lor. Aceste drepturi sînt explicate pedagogului sau psihologului înainte de începerea audierii minorului, despre ce se face mențiune în procesul-verbal respectiv.

(4) Bănuitul, învinuitul, inculpatul minor poate cere motivat înlăturarea pedagogului și înlocuirea acestuia cu altul.

Articolul 480. Participarea reprezentantului legal al bănuیتului, învinuitului, inculpatului minor în procesul penal

(1) Participarea reprezentantului legal al bănuیتului, învinuitului, inculpatului minor în procesul penal este obligatorie, cu excepția prevăzută de prezentul articol.

(2) Reprezentantul legal al bănuیتului, învinuitului, inculpatului minor se admite în procesul penal din momentul reținerii sau arestării preventive, sau al primei audieri a minorului care nu este reținut sau arestat, prin ordonanță a organului de urmărire penală. La momentul admiterii reprezentantului

legal al minorului la proces, acestuia i se înmânează informație în scris despre drepturile și obligațiile prevăzute în art.78 și despre aceasta se face mențiune în ordonanță.

(3) Reprezentantul legal al minorului poate fi înlăturat din procesul penal și înlocuit cu altul, când aceasta este posibil, în cazul în care sînt temeieri de a considera că acțiunile lui aduc prejudicii intereselor minorului. Despre înlăturarea reprezentantului legal al minorului și înlocuirea lui cu un alt reprezentant, organul care efectuează urmărirea penală sau, după caz, instanța judecătorească adoptă o hotărîre motivată.

Articolul 481. Audierea martorului minor

(1) Modul de citare și audiere a martorului minor se efectuează în condițiile prevăzute în art. 105, 109 și 478-480, care se aplică în mod corespunzător.

(2) Martorului minor înainte de începerea audierii i se explică drepturile și obligațiile prevăzute în art.90, inclusiv de a face declarații veridice. Martorul minor nu depune jurămînt.

(3) La audierea martorului minor participă reprezentantul lui legal precum și, după caz, reprezentantul lui conform prevederilor art.91 și 92.

Articolul 481¹. Drepturile și obligațiile martorului minor

(1) Martorul minor are următoarele drepturi:

- 1) să fie reprezentat la toate etapele procesului de un reprezentant legal și de avocat;
- 2) să fie confidențial în toate etapele procesului penal;
- 3) să tacă și să nu se incrimineze pe el însuși sau pe rudele sale;
- 4) să facă declarații în limba lui maternă sau într-o limbă pe care o vorbește;
- 5) să fie asistat gratuit de un interpret;
- 6) să dispună de alte drepturi procedurale ale martorului prevăzute la art. 90.

(2) Martorul minor în vîrstă de 14-16 ani are dreptul:

- 1) să recuze interpretul, pedagogul, psihologul implicat la audiere;
- 2) să refuze participarea reprezentantului;
- 3) să scrie personal declarații, cereri, plîngerii împotriva ofițerului de urmărire penală, procurorului și instanței de judecată.

(3) Refuzul martorului minor la reprezentantul legal nu este obligatoriu pentru ofițerul de urmărire penală, pentru procuror și pentru instanța de judecată.

(4) Martorul minor în vîrsta de 16-18 ani, pe lîngă drepturile prevăzute la alin. (1) și (2), dispune de toate drepturile și obligațiile unui martor, de dreptul de a fi informat despre toate cererile făcute de reprezentantul lui, precum și de a formula obiecții asupra acestor acțiuni. În cazul în care, după o discuție în comun, martorul minor nu și-a retras obiecțiile, reprezentantul legal trebuie să-și retragă cererea.

(5) Utilizarea forței fizice împotriva unui martor minor, inclusiv aducerea forțată, este interzisă în toate fazele procesului penal.

Articolul 482. Terminarea urmăririi penale în privința minorului

La terminarea urmăririi penale în privința minorului, organul de urmărire penală, prin ordonanță motivată, poate să nu prezinte învinuitului minor unele materiale ale urmăririi penale care, la părerea sa, pot influența negativ asupra minorului, însă aceste materiale se prezintă reprezentantului legal al minorului.

Articolul 483. Încetarea procesului penal cu liberarea de răspundere penală a minorului

(1) Dacă, la desfășurarea urmăririi penale, în cazurile infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave săvîrșite de minor, se stabilește că minorul pentru prima dată a săvîrșit o asemenea infracțiune și corectarea lui poate fi obținută fără a-l trage la răspundere penală, procurorul dispune încetarea urmăririi penale și liberarea minorului de răspundere penală în temeiul prevăzut în art.54 din Codul penal, cu aplicarea măsurilor de constrîngere cu caracter educativ conform prevederilor art.104 din Codul penal.

(3) Controlul asupra executării de către minor a cerințelor prevăzute de măsura cu caracter educativ se efectuează de organul de stat specializat care asigură corectarea minorului.

(4) Încetarea procesului penal în temeiurile menționate în alin.(1) nu se admite dacă minorul sau

reprezentantul lui legal este împotriva.

(5) La judecarea cauzei penale în fond, instanța este în drept să înceteze procesul penal în temeiurile prevăzute în alin.(1) și să aplice prevederile art.54 și 104 din Codul penal.

Articolul 484. Îndepărtarea inculpatului minor din sala ședinței de judecată

(1) La cererea apărătorului și reprezentantului legal al inculpatului minor, instanța, ascultând opiniile părților, este în drept să dispună îndepărtarea inculpatului minor din sala ședinței de judecată pe durata cercetării circumstanțelor care pot avea o influență negativă asupra minorului.

(2) După întoarcerea minorului în sala ședinței de judecată, președintele ședinței într-o formă accesibilă îl informează despre conținutul cercetărilor care au avut loc în lipsa lui și îi dă posibilitate să pună întrebări persoanelor audiate în lipsa lui.

(3) Când în aceeași cauză sînt mai mulți inculpați dintre care unii sînt minori sub 16 ani, instanța, după ce îi ascultă pe cei care nu au împlinit vârsta de 16 ani, poate dispune îndepărtarea lor din sala de ședință dacă consideră că cercetarea judecătorească de mai departe și dezbaterile ar putea avea o influență negativă asupra minorilor.

Articolul 485. Chestiuni ce urmează a fi soluționate de instanță la adoptarea sentinței în procesul unui minor

(1) La adoptarea sentinței în procesul unui minor, în afară de chestiunile indicate în art.385, instanța de judecată urmează să examineze posibilitatea liberării de pedeapsa penală a minorului în conformitate cu dispozițiile art.93 din Codul penal sau suspendării condiționate a executării pedepsei de către minor conform dispozițiilor art.90 din Codul penal.

(2) În cazul liberării minorului de pedeapsa penală cu aplicarea măsurilor de constrîngere cu caracter educativ, prevăzute în art.104 din Codul penal, instanța informează despre aceasta organul specializat de stat respectiv și pune în sarcina lui efectuarea controlului asupra comportării minorului condamnat.

Articolul 486. Liberarea de către instanță a minorului de pedeapsa penală cu aplicarea măsurilor cu caracter educativ

În cazul în care instanța constată condițiile prevăzute în art.93 din Codul penal, ea, adoptînd o sentință de condamnare, dispune liberarea inculpatului minor de pedeapsa penală și aplică față de el măsuri cu caracter educativ prevăzute în art.104 din Codul penal.

Capitolul II

PROCEDURA APLICĂRII MĂSURILOR DE CONSTRÎNGERE CU CARACTER MEDICAL

Articolul 488. Temeiurile pentru aplicarea măsurilor de constrîngere cu caracter medical

(1) Măsurile de constrîngere cu caracter medical, cuprinse în art.99 din Codul penal, se aplică de instanța de judecată față de persoanele care au săvîrșit fapte prejudiciabile, prevăzute de legea penală, în stare de iresponsabilitate, precum și față de persoanele care s-au îmbolnăvit după săvîrșirea infracțiunii de o boală psihică, din care motive ele nu-și pot da seama de acțiunile lor sau nu le pot dirija, în caz dacă aceste persoane prezintă pericol pentru societate prin natura faptei săvîrșite și din cauza bolii lor.

(2) Măsurile de constrîngere cu caracter medical se aplică potrivit dispozițiilor generale ale prezentului cod, cu derogările și completările din prezentul capitol.

Articolul 489. Urmărirea penală

(1) În procesele avînd ca obiect faptele prejudiciabile, prevăzute de legea penală, săvîrșite de persoane în stare de iresponsabilitate, precum și infracțiuni săvîrșite de persoane care s-au îmbolnăvit de o boală psihică după săvîrșirea faptei, se efectuează urmărirea penală.

(2) La efectuarea urmăririi penale în condițiile alin.(1) vor fi clarificate următoarele chestiuni:

- 1) timpul, locul, modul și alte circumstanțe ale săvîrșirii faptei prejudiciabile;
- 2) dacă fapta prejudiciabilă a fost săvîrșită de către acea persoană;
- 3) dacă persoana care a săvîrșit fapta prejudiciabilă a suferit de boli psihice în trecut, gradul și

caracterul bolii psihice în momentul săvârșirii faptei prejudiciabile sau în timpul cercetării cauzei;
4) comportamentul persoanei care a săvârșit fapta prejudiciabilă atât înainte, cât și după săvârșirea ei;
5) caracterul și mărimea pagubei cauzate de fapta prejudiciabilă.

(3) Persoana în cauză va fi supusă unei expertize psihiatrice judiciare numai dacă există suficiente date care arată că anume această persoană a săvârșit infracțiunea, pentru care se efectuează urmărirea penală.

Articolul 490. Internarea în instituția psihiatrică

(1) La constatarea faptului de îmbolnăvire a persoanei în privința căreia se efectuează urmărirea penală și care se află în stare de arest, judecătorul de instrucție dispune, în temeiul demersului procurorului, internarea ei în instituția psihiatrică, adaptată pentru deținerea persoanelor arestate, dispunând, totodată, revocarea arestului preventiv. Despre ameliorarea ulterioară a stării sănătății persoanei internate în instituția psihiatrică, administrația instituției înștiințează imediat procurorul care conduce urmărirea penală în cauza respectivă.

(2) Internarea în instituția psihiatrică a persoanelor care nu se află în stare de arest se efectuează în condițiile prevăzute în art.152, cu asigurarea garanțiilor specificate în art.501 alin.(1).

Articolul 491. Disjungerea cauzei în privința persoanei care a săvârșit o faptă prejudiciabilă interzisă de legea penală în stare de iresponsabilitate sau care s-a îmbolnăvit de o boală psihică după săvârșirea infracțiunii

Dacă, la urmărirea penală a infracțiunilor săvârșite cu participație, se constată că cineva din participanți a săvârșit fapta în stare de iresponsabilitate sau după săvârșirea infracțiunii s-a îmbolnăvit de o boală psihică, cauza în privința acestuia poate fi disjunsă în dosar separat.

Articolul 492. Drepturile persoanei în privința căreia se desfășoară procedura de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical

(1) Persoana în privința căreia se desfășoară procedura de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical, dacă, prin concluzia expertizei psihiatrice judiciare, s-a constatat că caracterul și gradul de îmbolnăvire a ei nu o împiedică, dispune de drepturile prevăzute în art.66, care se aplică în mod corespunzător.

(2) Persoanei menționate la alin.(1) i se înmânează informație în scris privitor la drepturile sale, fapt despre care se face mențiune în procesul-verbal respectiv.

Articolul 493. Participarea reprezentantului legal

(1) La procedura privind aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, participarea reprezentantului legal al persoanei căreia îi vor fi aplicate aceste măsuri este obligatorie.

(2) Este recunoscut reprezentant legal al persoanei în privința căreia se efectuează procedura de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical una din rudele apropiate ale acesteia, iar în lipsa lor, o altă persoană, prin ordonanța organului de urmărire penală sau încheierea instanței de judecată.

(3) Reprezentantul legal beneficiază de drepturile și obligațiile prevăzute în art.78, care se aplică în mod corespunzător. Despre înmânarea reprezentantului legal a informației în scris privitor la drepturile și obligațiile lui, precum și despre explicațiile necesare ce i s-au dat, se face mențiune în procesul-verbal respectiv.

Articolul 494. Participarea apărătorului

(1) În procedura de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical, participarea apărătorului este obligatorie din momentul adoptării ordonanței prin care s-a dispus efectuarea **expertizei judiciare** în staționarul instituției psihiatrice în privința persoanei referitor la care se desfășoară procedura, dacă apărătorul nu a fost admis mai înainte în acest proces.

(2) Din momentul intrării apărătorului în proces, el are dreptul la întrevederi cu persoana interesele căreia le apără, fără a se limita numărul și durata lor, dacă starea sănătății acesteia nu împiedică întrevederile. Apărătorul dispune și de celelalte drepturi prevăzute în art.68, care se aplică în mod corespunzător.

Articolul 495. Terminarea urmăririi penale

(1) După terminarea urmăririi penale, procurorul, prin ordonanță, decide:

- 1) încetarea procesului penal în cazurile prevăzute în art.285 sau în cazurile când din caracterul faptei și starea psihică a celui care a săvârșit-o rezultă că această persoană nu prezintă pericol pentru societate;
- 2) trimiterea cauzei în instanța de judecată dacă s-a constatat că există temeiuri de a se aplica față de cel care a săvârșit infracțiune măsuri de constrângere cu caracter medical.
- (2) Ordonanța de trimitere a cauzei în instanța de judecată, în afară de prevederile art.255, trebuie să conțină toate circumstanțele cauzei stabilite la urmărirea penală, temeiurile pentru aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, precum și argumentele apărătorului și ale altor persoane care resping temeiurile de aplicare a acestor măsuri, dacă acestea au fost expuse.
- (3) Despre încetarea procesului sau trimiterea cauzei în instanță organul de urmărire penală informează persoana în privința căreia se desfășoară procedura, dacă caracterul și gradul de îmbolnăvire nu o împiedică de a participa la acțiuni procesuale, reprezentantul legal și apărătorul ei, precum și partea vătămată. Persoanelor menționate li se explică dreptul de a lua cunoștință de materialele dosarului și li se comunică când și unde pot să-și realizeze acest drept. Modul de prezentare a materialelor dosarului, de depunere a cererilor și de soluționare a lor se reglementează de prevederile art.294 și 295.
- (4) Ordonanța de încetare a procesului penal se adoptă în conformitate cu prevederile art.285. În caz de încetare a procesului, dacă persoana respectivă, prin caracterul faptei și starea psihică, nu prezintă pericol pentru societate, dar este recunoscută alienată mintal, organul de urmărire penală comunică despre aceasta organelor locale de ocrotire a sănătății.
- (5) Copia de pe ordonanța de trimitere a cauzei în instanța de judecată se înmânează reprezentantului legal al persoanei în privința căreia se efectuează procedura.

Articolul 496. Măsuri preparatorii pentru ședința de judecată

- (1) Judecătorul căruia i-a fost repartizată cauza fixează data examinării ei în ședința de judecată, anunță pe procuror, apărător și reprezentantul legal al persoanei a cărei cauză urmează a fi judecată și dispune citarea martorilor, părții vătămate, iar dacă este necesar, și a expertului.
- (2) Instanța are dreptul să dispună chemarea la ședința de judecată a persoanei a cărei cauză urmează să fie judecată în cazul în care caracterul și gradul de îmbolnăvire nu împiedică prezentarea ei în instanță.

Articolul 497. Judecarea cauzei

- (1) Judecarea cauzelor trimise instanței în baza art.495 se face în ședință de judecată, potrivit dispozițiilor din Partea specială titl.II cap.I și III, cu participarea obligatorie a procurorului și apărătorului.
- (2) La ședința de judecată trebuie să fie verificate probele care dovedesc că persoana în cauză a săvârșit sau nu fapta prejudiciabilă prevăzută de legea penală, ascultate concluziile experților asupra stării psihice a inculpatului și controlate alte circumstanțe care au importanță esențială pentru soluționarea chestiunii privind aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical.
- (3) După terminarea cercetării judecătorești, instanța ascultă opiniile procurorului, părții vătămate, apărătorului și reprezentantului legal.

Articolul 498. Soluționarea cauzei de către instanța de judecată

- (1) Instanța de judecată soluționează cauza prin sentință.
- (2) La adoptarea sentinței, instanța trebuie să soluționeze următoarele chestiuni:
 - 1) dacă a avut loc fapta prejudiciabilă prevăzută de legea penală;
 - 2) dacă fapta aceasta a fost săvârșită de persoana cauza căreia se judecă;
 - 3) dacă această persoană a săvârșit fapta prejudiciabilă în stare de iresponsabilitate;
 - 4) dacă, după săvârșirea infracțiunii, această persoană s-a îmbolnăvit de o boală psihică, care o face să nu-și dea seama de acțiunile sale sau să nu le poată dirija, și dacă această boală nu este o tulburare nervoasă temporară care cere doar suspendarea procesului;
 - 5) dacă trebuie aplicată vreo măsură de constrângere cu caracter medical și care anume.
- (3) La adoptarea sentinței, instanța, de asemenea, soluționează și chestiunile prevăzute în art.385 alin.(1) pct.10)-13) și 15).

Articolul 499. Sentința de aplicare a unor măsuri de constrângere cu caracter medical

(1) Dacă consideră dovedit faptul că persoana în cauză a săvârșit o faptă prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, în stare de iresponsabilitate sau că această persoană, după ce a săvârșit infracțiunea, s-a îmbolnăvit de o boală psihică cronică, care o face să nu-și dea seama de acțiunile sale sau să nu le poată dirija, instanța de judecată adoptă, conform art.23 din Codul penal, fie o sentință de absolvire a acestei persoane de pedeapsă sau, după caz, de răspundere penală, fie de liberare de pedeapsă și de aplicare față de ea a unor măsuri de constrângere cu caracter medical, indicând care anume din ele trebuie aplicată, sau o sentință de încetare a procesului și de neaplicare a unor astfel de măsuri în cazurile când, prin caracterul faptei săvârșite și starea sănătății sale, persoana nu prezintă pericol pentru societate și nu are nevoie de tratament forțat. În astfel de cazuri, instanța anunță despre bolnav organele de ocrotire a sănătății.

(2) Dacă găsește că starea de iresponsabilitate a persoanei a cărei cauză se judecă nu a fost dovedită sau că boala persoanei care a săvârșit infracțiunea nu împiedică pedepsirea ei, instanța, prin sentință, clasează procedura privind aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, restituind cauza procurorului pentru urmărirea penală în procedură generală.

(3) În cazul în care participarea persoanei la săvârșirea infracțiunii nu a fost dovedită, precum și în cazul în care se constată circumstanțele prevăzute în art.285, instanța dă o sentință de încetare a procesului penal pe temeiurile constatate de ea, indiferent de existența și caracterul bolii persoanei, și anunță despre aceasta organele de ocrotire a sănătății.

(4) Prin sentința sa instanța rezolvă și chestiunile indicate în art.397.

Articolul 500. Atacarea sentinței de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical

Sentința instanței de judecată privind aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical poate fi atacată cu apel sau, după caz, cu recurs în instanța de judecată ierarhic superioară de către procuror, apărător, partea vătămată sau reprezentantul ei, reprezentantul persoanei a cărei cauză s-a judecat.

Articolul 501. Verificarea necesității de a aplica în continuare măsurile de constrângere cu caracter medical, încetare sau schimbarea lor

(1) Instanța de judecată periodic, dar nu mai rar de o dată la 6 luni, verifică necesitatea continuării aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical.

(2) Dacă, în urma însănătoșirii persoanei care a fost declarată iresponsabilă sau în urma ameliorării stării sănătății ei, nu mai este necesar de a se aplica în continuare măsura de constrângere cu caracter medical dispusă anterior, instanța de judecată, la propunerea medicului-șef al organului de ocrotire a sănătății, căruia îi este subordonată instituția medicală unde este deținută persoana dată, propunere bazată pe avizul unei comisii medicale, examinează, în conformitate cu art.469-471, chestiunea încetării ori schimbării măsurii de constrângere cu caracter medical.

(3) Dispozițiile alin.(1) și (2) se aplică și față de persoana care, după săvârșirea infracțiunii, s-a îmbolnăvit de o boală psihică cronică dacă această persoană, în urma ameliorării ce s-a produs în starea sănătății ei, nu mai are nevoie de măsurile de constrângere cu caracter medical, cu toate că rămîne alienată mintal.

(4) Cererea de verificare, încetare sau schimbare a măsurilor de constrângere cu caracter medical o poate depune persoana care a fost declarată iresponsabilă, rudele ei apropiate, precum și alte persoane interesate. În cazurile acestea, instanța cere de la organele respective de ocrotire a sănătății aviz motivat referitor la starea sănătății persoanei în privința căreia s-a depus cererea.

(5) Chestiunile menționate în acest articol se soluționează de instanța care a dat încheierea de aplicare a măsurii de constrângere cu caracter medical sau de instanța de la locul unde se aplică această măsură, în condițiile prevăzute în art.470 și 471.

Articolul 502. Redeschiderea procesului în privința persoanei față de care s-a aplicat o măsură de constrângere cu caracter medical

(1) Dacă persoana în privința căreia s-a aplicat o măsură de constrângere cu caracter medical, pe motiv că după săvârșirea infracțiunii s-a îmbolnăvit de o boală psihică, se va însănătoși, faptul acesta fiind constatat de o comisie medicală, instanța de judecată, pe baza avizului instituției medicale, dă,

potrivit art.469-471, o încheiere de revocare a măsurii de constrângere cu caracter medical și soluționează chestiunile privind trimiterea dosarului către procuror pentru continuarea urmăririi penale sau, după caz, instanței respective pentru judecarea cauzei.

(2) Timpul aflării în instituția medicală se include în termenul pedepsei.

Articolul 503. Tratamentul forțat al persoanelor care suferă de alcoolism cronic sau narcomanie

(1) Dacă inculpatul suferă de alcoolism cronic sau narcomanie și infracțiunea săvârșită de el are legătură cu această circumstanță, instanța de judecată, pe lângă pedeapsa pentru infracțiunea săvârșită, poate, în condițiile art.103 din Codul penal, dispune aplicarea unui tratament forțat.

(2) Încetarea tratamentului forțat se dispune, la propunerea instituției medicale respective, de instanța care a pronunțat sentința cu privire la tratamentul forțat sau de instanța în raza teritorială a căreia se află locul unde se aplică această măsură.

Capitolul III

PROCEDURA PRIVIND ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI

Articolul 504. Noțiuni generale

(1) Acordul de recunoaștere a vinovăției este o tranzacție încheiată între procurorul și învinuit sau, după caz, inculpat, care și-a dat consimțământul de a-și recunoaște vina în schimbul unei pedepse reduse.

(2) Acordul de recunoaștere a vinovăției se întocmește în scris, cu participarea obligatorie a apărătorului, învinuitului sau inculpatului în cazul tuturor infracțiunilor prevăzute în Partea specială a Codului penal, cu excepția infracțiunilor prevăzute la art.135 și 135¹ din Codul penal.

(3) Este interzis instanței de judecată să participe la discuții de recunoaștere a vinovăției.

(4) Instanța de judecată este obligată să constate dacă acordul de recunoaștere a vinovăției a fost încheiat în condițiile legii, în mod benevol, cu participarea apărătorului și dacă există suficiente probe care confirmă condamnarea. În funcție de aceste circumstanțe, instanța poate să accepte sau nu acordul de recunoaștere a vinovăției.

(5) Acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi inițiat atât de către procuror, cât și de către învinuit, inculpat și apărătorul său.

(6) Acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi încheiat în orice moment după punerea sub învinuire pînă la începerea cercetării judecătorești.

(7) În cazul infracțiunii săvârșite cu participație, cauza în privința persoanei care a semnat acordul de recunoaștere a vinovăției, acceptat de către instanța de judecată, se disjungă, formînd un dosar separat.

Articolul 505. Condițiile de inițiere și încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției

(1) La inițierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul trebuie să ia în considerare următoarele circumstanțe:

- 1) voința învinuitului, inculpatului de a coopera la efectuarea urmăririi penale sau acuzarea altor persoane;
- 2) atitudinea învinuitului, inculpatului față de activitatea sa criminală și de antecedentele penale;
- 3) natura și gravitatea acuzației înaintate;
- 4) căința sinceră a învinuitului, inculpatului și dorința lui de a-și asuma responsabilitatea pentru cele comise de el;
- 5) voința liberă și benevolă a învinuitului, inculpatului de a-și recunoaște vinovăția cît mai prompt și de a accepta o procedură restrînsă;
- 6) probabilitatea de a obține condamnarea în cazul respectiv;
- 7) interesul public de a obține o judecare mai operativă cu cheltuieli mai reduse.

(2) În cazul în care procurorul inițiază procedura acordului de recunoaștere a vinovăției de către învinuit, inculpat, el se adresează apărătorului și învinuitului, inculpatului cu această inițiativă.

Apărătorul, în condiții confidentiale, discută cu învinuitul, inculpatul:

- 1) toate drepturile procesuale de care dispune învinuitul, inculpatul, inclusiv:

- a) dreptul la un proces complet, rapid și public și că, pe durata acestui proces, el beneficiază de prezumția nevinovăției atâta timp cât vinovăția sa nu îi va fi dovedită în mod legal, asigurându-i-se toate garanțiile necesare pentru apărarea sa;
 - b) dreptul de a prezenta dovezi în favoarea sa;
 - c) dreptul de a solicita audierea martorilor acuzării în aceleași condiții ca și martorii apărării;
 - d) dreptul de a nu spune nimic și de a nu fi obligat să se autoincrimineze;
 - e) dreptul de a depune declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției și de a renunța la declarația de recunoaștere a vinovăției;
- 2) toate aspectele cazului, inclusiv ordonanța de punere sub învinuire sau, după caz, rechizitoriul;
 - 3) toate posibilitățile de apărare de care ar trebui să beneficieze în cazul respectiv;
 - 4) pedeapsa maximă și minimă care poate fi aplicată în cazul recunoașterii vinovăției;
 - 5) obligația învinuitului, inculpatului, în caz de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției, de a depune jurământ în fața instanței că va face declarații veridice privitor la infracțiunea pusă sub acuzare și că aceste declarații vor putea fi folosite într-un alt proces împotriva sa pentru declarații false;
 - 6) faptul recunoașterii vinovăției nu este consecință a aplicării violenței sau amenințării.
- (3) Acordul de recunoaștere a vinovăției trebuie să conțină răspuns la toate întrebările specificate la alin.(2) din prezentul articol, precum și cele enumerate la art.506 alin.(3). Răspunsurile sînt consemnate de învinuit, inculpat. Acordul de recunoaștere a vinovăției este semnat de procuror, învinuit, inculpat și apărătorul acestuia astfel ca semnăturile să fie pe fiecare pagină a acordului.
- (5) Apărătorul certifică separat, în scris, declarația că acordul de recunoaștere a vinovăției de către învinuit, inculpat a fost examinat de el personal, că procedura de încheiere a lui, prevăzută de prezentul articol, a fost respectată și că recunoașterea vinovăției de către învinuit, inculpat rezultă din înțelegerea lor confidențială anticipată.
- (6) Înainte de prezentarea în judecată a cauzei cu acord de recunoaștere a vinovăției, învinuitului și apărătorului său le sînt prezentate materialele dosarului pentru a lua cunoștință de ele, conform prevederilor art.293 și 294, precum și li se înmînează rechizitoriul.
- Articolul 506.** Examinarea de către instanța de judecată a acordului de recunoaștere a vinovăției
- (1) Instanța de judecată examinează acordul de recunoaștere a vinovăției în ședință publică, cu excepția cazurilor în care, conform legii, ședința poate fi închisă.
 - (2) Ședința de judecată începe cu respectarea prevederilor art.354, 356 și 361.
 - (3) Instanța trebuie să constate, consemnînd în procesul-verbal al ședinței, pe lîngă datele prevăzute în art.336 care se aplică în mod corespunzător, și următoarele:
 - 1) dacă există declarația apărătorului cu privire la dorința învinuitului, inculpatului de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției;
 - 2) dacă poziția apărătorului corespunde cu poziția învinuitului, inculpatului;
 - 3) faptul că instanța solicită inculpatului să depună în scris jurământul, în condițiile art.108, precum și că el va face declarații, dacă acceptă să depună jurământ;
 - 4) inculpatul este chestionat sub jurământ în următoarele privințe:
 - a) dacă înțelege că se află sub jurământ și că dacă depune declarații false, acestea pot fi ulterior folosite într-un alt proces împotriva lui pentru depunere de declarații false;
 - b) numele, prenumele, data, luna, anul și locul nașterii, domiciliul, starea familială și alte date de anchetă prevăzute în art.358;
 - c) dacă a fost recent supus unui tratament pentru vreo afecțiune mintală sau de dependență de droguri sau de alcool. În cazul în care răspunsul este afirmativ, se concretizează, întrebîndu-i pe apărător și inculpat dacă inculpatul este capabil de a-și expune și adopta poziția sa;
 - d) dacă nu se află în prezent sub influența drogurilor, medicamentelor sau băuturilor alcoolice de orice natură. În cazul în care răspunsul este afirmativ, se procedează după cum e prevăzut la lit.c);
 - e) dacă a primit ordonanța de punere sub învinuire și rechizitoriul și dacă le-a discutat cu apărătorul său;
 - f) dacă este satisfăcut de calitatea asistenței juridice acordate de apărătorul său;

- g) dacă, în urma discuțiilor lui cu apărătorul, inculpatul dorește să se accepte acordul de recunoaștere a vinovăției;
- 5) la examinarea acordului de recunoaștere a vinovăției, instanța, de asemenea, constată:
- a) dacă învinuitul, inculpatul a avut posibilitatea de a citi și discuta cu avocatul său acordul privitor la poziția sa pînă la semnarea acestuia;
 - b) dacă acest acord reprezintă o expresie integrală a înțelegerii inculpatului cu statul;
 - c) dacă inculpatul înțelege condițiile acordului cu privire la poziția sa;
 - d) dacă nu i-a făcut cineva învinuitului, inculpatului alte promisiuni sau asigurări de altă natură pentru a-l influența de a adopta poziția de recunoaștere a vinovăției în cauza respectivă;
 - e) dacă nu a încercat cineva să-l forțeze pe învinuit, inculpat, sub orice formă, pentru a adopta poziția de recunoaștere a vinovăției în cauza respectivă;
 - f) dacă inculpatul recunoaște vinovăția din dorință proprie, întrucît el este vinovat;
 - g) dacă în cazul în care acordul încheiat se referă la o infracțiune gravă, inculpatul înțelege că recunoaște învinuirea de comitere a unei infracțiuni grave;
 - h) dacă a luat cunoștință de materialele și probele administrate în cauză;
- 6) instanța urmează să informeze inculpatul și cu privire la următoarele:
- a) sancțiunea maximă posibilă prevăzută de lege și orice sancțiune minimă obligatorie pentru infracțiunea respectivă;
 - b) dacă îi va fi aplicată o pedeapsă condiționată și va încălca condițiile respective, el va executa pedeapsa reală;
 - c) instanța este în drept să hotărască ca inculpatul să compenseze părții vătămate prejudiciul cauzat, precum și cheltuielile judiciare;
 - d) dacă acordul va fi acceptat, inculpatul va putea ataca sentința numai privitor la pedeapsa fixată și la încălcările procedurale;
 - e) faptul că, prin încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, inculpatul se privează de dreptul la judecată în procedura deplină, cu respectarea prezumției nevinovăției, drept prevăzut în art.66.
- (4) După îndeplinirea prevederilor prezentului articol, instanța întreabă inculpatul dacă susține sau nu poziția sa privitor la acordul de recunoaștere a vinovăției. În cazul în care inculpatul susține acordul de recunoaștere a vinovăției, el face declarații în instanță despre ceea ce a săvîrșit în legătură cu învinuirea ce i se incriminează și atitudinea sa față de probele anexate la dosar. Atunci cînd inculpatul nu susține acordul de recunoaștere a vinovăției, el are dreptul de a renunța la declarația sa privitor la infracțiunea pusă sub învinuire. În acest caz, instanța dispune judecarea cauzei în procedură deplină.

(5) Procesul-verbal al ședinței de judecată desfășurată în condițiile prezentului articol se contrasemnează de către inculpat pe fiecare pagină, iar declarația privitor la fapta săvîrșită de el și privitor la probele anexate la dosar se consemnează în conformitate cu dispozițiile art.337.

Articolul 507. Soluția instanței la examinarea acordului de recunoaștere a vinovăției

(1) În cazul în care instanța este convinsă de veridicitatea răspunsurilor date de inculpat în ședința de judecată și ajunge la concluzia că recunoașterea vinovăției de către inculpat este făcută în mod liber, benevol, conștient, fără presiune sau teamă, ea acceptă acordul de recunoaștere a vinovăției și admite baza faptică a infracțiunii în legătură cu care inculpatul își recunoaște vinovăția.

(2) Soluția instanței se consemnează în procesul-verbal prin încheiere.

(3) În cazul în care instanța nu acceptă acordul de recunoaștere a vinovăției, încheierea privind refuzul de a accepta acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi atacată de părțile care au semnat acordul cu recurs în termen de 24 de ore, despre ce ele fac declarație îndată după pronunțarea încheierii. În cazul în care părțile care au semnat acordul, după pronunțarea încheierii, declară că nu vor ataca încheierea respectivă, instanța dispune judecarea cauzei în procedură deplină conform prevederilor prezentului cod. Dacă martorii s-au prezentat potrivit citațiilor și dacă procesul poate avea loc, instanța judecă cauza în procedură deplină imediat.

Articolul 508. Dezbaterele judiciare în cazul acceptării acordului de recunoaștere a vinovăției

În cazul adoptării de către instanță a încheierii prin care a fost acceptat acordul de recunoaștere a

vinovăției, instanța procedează la dezbaterile judiciare privitor la măsura de pedeapsă. Dezbaterile judiciare se compun din discursurile procurorului, apărătorului și inculpatului care pot lua încă o dată cuvântul în formă de replică.

Articolul 509. Adoptarea sentinței în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției

(1) Sentința în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției se adoptă în condițiile prevăzute de prezentul cod, cu derogările din prezentul articol.

(2) Partea introductivă a sentinței, în afară de datele expuse în art.393, conține mențiunea despre judecarea cauzei prin acordul de recunoaștere a vinovăției.

(3) Partea descriptivă a sentinței trebuie să cuprindă:

1) descrierea faptei prejudiciabile recunoscută de inculpat și considerată ca fiind dovedită, indicându-se modul săvârșirii ei, forma și gradul de vinovăție, motivele și consecințele infracțiunii;

2) probele prezentate de procuror și acceptate de inculpat pe care se întemeiază sentința;

3) indicațiile asupra circumstanțelor care atenuază sau agravează răspunderea;

4) încadrarea juridică a faptei pentru care se condamnă inculpatul;

5) motivarea pedepsei stabilite;

6) soluționarea chestiunilor legate de condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, dacă este cazul;

7) motivele pe care este întemeiată hotărîrea instanței cu privire la acțiunea civilă sau la repararea pagubei materiale cauzate de infracțiune, precum și la cheltuielile judiciare.

(4) La stabilirea pedepsei, individualizarea acesteia se efectuează reieșindu-se din limitele de pedeapsă prevăzute de legea penală pentru infracțiunea respectivă, reduse în condițiile art.80 din Codul penal, fiind aplicabile prevederile art.75-79 din Codul penal. Dispozitivul sentinței trebuie să conțină mențiunile prevăzute în art.395, care se aplică în mod corespunzător.

(5) La adoptarea sentinței, instanța trebuie să soluționeze și chestiunile menționate în art.397 și 398.

(6) Sentința adoptată în condițiile prezentului articol poate fi atacată cu recurs, invocându-se doar erorile procesuale și măsura de pedeapsă stabilită.

(7) Recursul se judecă de către instanța ierarhic superioară în conformitate cu prevederile art.447 și 448. În cazul în care instanța de recurs, la judecarea recursului declarat în conformitate cu art.507 alin.(3), constată ilegalitatea încheierii atacate, ea dispune trimiterea cauzei la rejudecare instanței de fond.

Capitolul IV

PROCEDURA DE SUSPENDARE CONDIȚIONATĂ A URMĂRIII PENALE ȘI DE LIBERARE DE RĂSPUNDERE PENALĂ

Articolul 510. Dispoziții generale

(1) În privința persoanei puse sub învinuire pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, care își recunoaște vinovăția, nu prezintă pericol social și poate fi reeducată fără aplicarea unei pedepse penale, urmărirea penală poate fi suspendată condiționat, cu liberarea ulterioară de răspunderea penală conform art.59 din Codul penal.

(2) Prevederile alin.(1) nu se aplică față de persoanele:

1) care au antecedente penale;

2) care sînt dependente de alcool sau droguri;

3) cu funcții de răspundere, care au comis infracțiunea făcînd abuz de serviciu;

4) care au comis infracțiuni contra securității statului;

5) care nu au reparat paguba cauzată în urma infracțiunii.

Articolul 511. Procedura de suspendare condiționată a urmării penale

(1) În cazul în care procurorul constată că în privința învinuitului pot fi aplicate prevederile art.510, el, prin ordonanță, suspendă condiționat urmărirea penală pe un termen de 1 an, stabilindu-i una sau mai multe din următoarele obligații:

1) să nu părăsească localitatea unde își are domiciliul decît în condițiile stabilite de procuror;

- 2) să comunice organului de urmărire penală orice schimbare de domiciliu;
- 3) să nu săvârșească infracțiuni sau contravenții;
- 4) să continue lucrul sau studiile;
- 5) să participe la un program special de tratament sau de consiliere în vederea reducerii comportamentului violent.

Articolul 512. Soluțiile după expirarea termenului de suspendare condiționată a urmăririi penale

(1) Dacă, în termenul de suspendare condiționată a urmăririi penale, învinuitul a respectat condițiile stabilite de către procuror, procurorul, prin ordonanța sa, dispune liberarea persoanei de răspundere penală.

(3) În cazul în care învinuitul nu a respectat condițiile stabilite de procuror acesta din urmă trimite cauza în judecată cu rechizitoriu în ordinea generală.

Capitolul V

PROCEDURA DE URMĂRIRE ȘI JUDECARE A UNOR INFRAȚIUNI FLAGRANTE

Articolul 513. Infracțiunea flagrantă

(1) Se consideră flagrantă infracțiunea descoperită în momentul săvârșirii ei.

(2) Este, de asemenea, flagrantă și infracțiunea al cărei făptuitor, imediat după săvârșire, este urmărit de victimă, de martori oculari sau de alte persoane ori este surprins aproape de locul comiterii infracțiunii cu arme, instrumente sau orice alte obiecte care ar da temei de a-l presupune participant la infracțiune.

Articolul 514. Cazuri de aplicare

(1) Procedura prevăzută de prezentul capitol, completată cu dispozițiile generale din prezentul cod, se aplică în cazuri de infracțiuni flagrante ușoare, mai puțin grave sau grave.

(2) Procedura prevăzută de prezentul articol nu se aplică în cazul infracțiunilor săvârșite de minori, precum și în cazul concursului de infracțiuni, dacă una sau mai multe infracțiuni săvârșite de aceeași persoană nu sînt flagrante.

Articolul 515. Constatarea infracțiunii

(1) În cazul infracțiunii flagrante, organul de urmărire penală întocmește un proces-verbal în care consemnează cele constatate privitor la fapta săvârșită, declarațiile bănuितului, dacă acesta acceptă să le facă, și declarațiile celorlalte persoane audiate. După caz, pot fi administrate și alte probe care se consemnează în procesul-verbal.

(2) Procesul-verbal se întocmește și se aduce la cunoștință persoanelor audiate, conform dispozițiilor art.260 și 261, și împreună cu celelalte materiale se prezintă procurorului imediat, dar nu mai tîrziu de 24 ore de la momentul întocmirii.

Articolul 516. Verificarea materialelor de urmărire penală

(1) Procurorul, primind materialul de urmărire penală, verifică corespunderea acestuia prevederilor legale și, dacă sînt probe suficiente, pune făptuitorul sub învinuire, conform dispozițiilor art.281 și 282, fără întocmirea rechizitoriului, dispunînd trimiterea cauzei în judecată.

(2) În cazul în care procurorul consideră că nu sînt suficiente probe de a pune persoana sub învinuire, el dispune continuarea urmăririi penale, cu indicarea acțiunilor care urmează să fie efectuate, și fixează termene reduse necesare pentru aceasta, care nu vor depăși 10 zile, cu excepția cazurilor în care efectuarea actelor de urmărire penală necesită un termen de executare mai mare.

(3) Dacă procurorul a dispus continuarea urmăririi penale și făptuitorul este reținut, procurorul decide și asupra aplicării măsurii preventive în condițiile prezentului cod.

Articolul 517. Judecarea cauzei privind infracțiunile flagrante

(1) Punerea pe rol a cauzelor privind infracțiunile flagrante se va efectua în termen de 5 zile de la data primirii dosarului. Prezența inculpatului, a apărătorului acestuia, a părții vătămate și a martorilor în ședința de judecată este asigurată de către procuror.

(2) Judecarea cauzei se efectuează în ordinea generală prevăzută de prezentul cod, iar dacă este

încheiat acord de recunoaștere a vinovăției, se aplică procedura respectivă. Dacă, în ședința de judecată, părțile solicită un termen pentru a pregăti apărarea sau pentru a prezenta probe suplimentare conform dispozițiilor art.327, acest termen nu va depăși 10 zile.

(3) În cazul în care cauza a fost trimisă în judecată împreună cu persoana reținută în privința căreia nu a fost aplicată măsura preventivă, instanța care va judeca cauza, la demersul procurorului, va decide și asupra măsurii preventive, după caz.

Articolul 518. Decizia instanței

(1) Deliberarea și adoptarea deciziei se efectuează conform prevederilor art. 338, 339 și 340.

(2) După redactarea deciziei, instanța de apel remite cauza penală, în termen de cel mult 5 zile, instanței de fond pentru luarea măsurilor de executare, fapt despre care se informează părțile.

Articolul 519. Apelul și recursul

Apelul sau, după caz, recursul împotriva hotărârilor judecătorești, adoptate în cauzele cu infracțiuni flagrante, poate fi declarat și se judecă în ordinea generală prevăzută de prezentul cod.

Capitolul VI

PROCEDURA PRIVIND URMĂRIREA PENALĂ ȘI JUDECAREA CAUZELOR PRIVIND INFRACTIUNILE SĂVÎRȘITE DE PERSOANE JURIDICE

Articolul 520. Dispoziții generale

Urmărirea penală și judecarea cauzelor privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice se efectuează potrivit procedurii obișnuite, cu derogările și completările prevăzute în prezentul capitol.

Articolul 521. Urmărirea penală împotriva persoanei juridice

(1) Urmărirea penală în cazul tragerii la răspundere penală a persoanei juridice se efectuează cu participarea reprezentantului legal al acesteia.

(2) În cazul în care urmărirea penală pornită împotriva persoanei juridice se efectuează pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe și în privința reprezentantului ei legal, organul de urmărire penală desemnează un reprezentant al persoanei juridice pentru a o reprezenta în calitate de învinuit.

(3) Reprezentantul legal sau, după caz, reprezentantul desemnat al persoanei juridice o reprezintă pe aceasta la efectuarea acțiunilor procesuale prevăzute de prezentul cod.

(4) Împotriva reprezentantului legal sau, după caz, a reprezentantului desemnat al persoanei juridice față de care se efectuează urmărirea penală se pot lua, în această calitate, numai măsuri de constrângere aplicabile martorului.

Articolul 522. Competența teritorială

(1) În cazul săvârșirii infracțiunilor de către persoane juridice, competența teritorială este determinată de:

- 1) locul unde a fost săvârșită infracțiunea;
- 2) locul unde a fost depistat făptuitorul;
- 3) locul unde domiciliază făptuitorul persoană fizică;
- 4) locul unde își are sediul persoana juridică;
- 5) locul unde domiciliază victima sau unde aceasta își are sediul.

(2) La judecarea cauzei privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice se aplică în mod corespunzător prevederile art.40 și 42.

Articolul 523. Controlul judiciar asupra persoanei juridice

(1) Pentru asigurarea unei bune desfășurări a procesului penal, la demersul procurorului, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată, dacă consideră necesar, poate dispune punerea persoanei juridice sub control judiciar.

(2) La dispunerea măsurii prevăzute la alin.(1), persoana juridică poate fi impusă să respecte una sau mai multe din următoarele obligații:

- 1) depunerea unei cauțiuni, fixate de judecătorul de instrucție sau de instanță, al cărei quantum nu poate fi mai mic de 1000 de unități convenționale;

- 2) interdicția de a exercita anumite activități, dacă infracțiunea a fost comisă în exercitarea sau în legătură cu exercitarea acestor activități;
 - 3) interdicția de a emite anumite cecuri ori de a folosi cărți de plată.
- (3) Încheierea judecătorului de instrucție sau, după caz, a instanței de judecată privitor la punerea persoanei juridice sub control judiciar poate fi atacată în termenul și modul prevăzut în art.308-311.

Capitolul VII

PROCEDURA DE REPARARE A PREJUDICIULUI CAUZAT PRIN ACȚIUNILE ILICITE ALE ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ ȘI ALE INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI

Articolul 524. Dispoziții generale

Persoanele cărora, în cursul procesului penal, prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală sau ale instanțelor judecătorești, li s-a cauzat un prejudiciu material sau moral au dreptul la despăgubire echitabilă în conformitate cu prevederile legislației cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor judecătorești.

Articolul 525. Acțiunea pentru repararea prejudiciului

(1) Acțiunea pentru repararea prejudiciului poate fi inițiată în termen de trei ani de la data apariției dreptului la repararea prejudiciului conform prevederilor art. 6 din Legea nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reperare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

(2) Acțiunea pentru repararea prejudiciului poate fi inițiată în instanța judecătorească în a cărei rază teritorială domiciliază persoana căreia i-a fost cauzat prejudiciul sau, după caz, succesorii ei, în ordinea procedurii civile, chemînd în judecată statul, care este reprezentat de către Ministerul Justiției.

(3) Acțiunea pentru repararea prejudiciului este scutită de plata taxei de stat.

Capitolul VIII

PROCEDURA DE RESTABILIRE A DOCUMENTELOR JUDICIARE DISPĂRUTE

Articolul 526. Constatarea dispariției documentelor judiciare

(1) În cazul dispariției unui dosar penal sau a unor documente din dosarul penal, organul de urmărire penală sau președintele instanței judecătorești la care se afla dosarul în cauză întocmește un proces-verbal prin care constată dispariția, circumstanțele dispariției și arată măsurile care s-au luat pentru găsirea lor.

(2) Pe baza procesului-verbal de constatare a dispariției dosarului penal sau documentelor din dosar se procedează la înlocuirea sau restabilirea dosarului ori documentului dispărut.

(3) Prin dispariția dosarului penal sau a documentelor din dosar se înțelege pierderea, distrugerea, deteriorarea sau sustragerea lor.

Articolul 527. Obiectul procedurii de restabilire a dosarului penal dispărut sau a documentelor dispărute din dosar

(1) În cazul necesității restabilirii dosarului penal dispărut sau a documentelor din dosar dispărute, dacă acestea nu pot fi restabilite conform procedurii obișnuite, procurorul, prin ordonanță, sau instanța de judecată, prin încheiere, dispune înlocuirea sau restabilirea dosarului ori a documentelor dispărute.

(2) Competența de a dispune înlocuirea sau restabilirea dosarului sau a documentelor din dosar dispărute revine procurorului sau, după caz, instanței în procedura căreia se află cauza respectivă, iar în cazul dispariției într-o cauză soluționată definitiv - instanței la care dosarul se păstrează în arhivă.

(3) Încheierea instanței se adoptă fără citarea părților, cu excepția cazului în care instanța consideră necesară chemarea acestora. Încheierea nu este supusă căilor ordinare de atac.

Articolul 528. Efectuarea procedurii de restabilire a dosarului penal sau a documentelor din dosar dispărute

(1) Înlocuirea sau restabilirea dosarului penal sau a documentelor din dosar dispărute se efectuează de către organul de urmărire penală sau, după caz, de către instanța de judecată care a dispus restabilirea sau înlocuirea.

(2) În cazul în care dispariția a fost constatată de către un alt organ de urmărire penală sau de o altă instanță de judecată decât cele care au dispus restabilirea sau înlocuirea, organul de urmărire penală sau instanța de judecată care a constatat dispariția trimite organului de urmărire penală competent sau instanței competente toate materialele necesare pentru înlocuirea ori restabilirea dosarului sau a documentelor dispărute.

Articolul 529. Înlocuirea documentului dispărut

(1) Înlocuirea documentului dispărut are loc în cazul în care există copii oficiale ale acestui document. Organul de urmărire penală sau instanța iau măsuri pentru obținerea copiei respective.

(2) Copia obținută înlocuiește originalul documentului pînă la găsirea acestuia.

(3) Persoanei care a predat copia oficială i se înmînează o copie certificată a acesteia.

Articolul 530. Restabilirea documentelor dispărute

(1) Dacă nu există o copie oficială de pe documentul dispărut, se procedează la restabilirea acestuia. Restabilirea unui dosar penal se face prin restabilirea documentelor pe care le conținea acesta.

(2) La restabilirea dosarului pot fi utilizate orice mijloace de probă.

(3) În cazul în care pentru restabilirea dosarului este necesar a utiliza mijloace de probă pe care instanța nu le poate administra, ea cere de la procuror efectuarea măsurilor necesare pentru restabilirea dosarului.

(4) Rezultatul restabilirii dosarului sau a documentului dispărut se constată prin ordonanța procurorului sau prin încheierea instanței respective, după caz, cu citarea părților.

(5) Hotărîrea de restabilire poate fi atacată cu recurs.

Capitolul IX

ASISTENȚA JURIDICĂ INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIE PENALĂ

Secțiunea 1

Dispoziții generale privind asistența juridică internațională în materie penală

Articolul 531. Reglementarea juridică a asistenței juridice internaționale

(1) Raporturile cu țările străine sau curțile internaționale referitoare la asistența juridică în materie penală sînt reglementate de prezentul capitol și de prevederile Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. Dispozițiile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte și alte obligații internaționale ale Republicii Moldova vor avea prioritate în raport cu dispozițiile prezentului capitol.

(2) În cazul în care Republica Moldova este parte la mai multe acte internaționale de asistență juridică la care este parte și statul de la care se solicită asistența juridică sau statul care o solicită și între normele acestor acte apar divergențe sau incompatibilități, se aplică prevederile tratatului care asigură o protecție mai benefică a drepturilor și libertăților omului.

(3) Ministerul Justiției poate decide neexecutarea unei hotărîri judecătorești privind admiterea acordării asistenței juridice internaționale în cazul cînd interesele naționale fundamentale sînt în discuție. Această atribuție se exercită întru respectarea drepturilor justițiabililor la executarea hotărîrilor pronunțate în favoarea lor.

Articolul 532. Modul de transmitere a cererilor de asistență juridică

Cererile privitoare la asistența juridică internațională în materie penală se fac prin intermediul Ministerului Justiției sau al Procuraturii Generale direct și/sau prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova, cu excepția cazurilor cînd, pe bază de reciprocitate, se prevede o altă modalitate de adresare.

Articolul 533. Volumul asistenței juridice

(1) Asistența juridică internațională poate fi solicitată sau acordată în executarea unor activități procesuale prevăzute de legislația de procedură penală a Republicii Moldova și a statului străin respectiv, în special:

- 1) comunicarea actelor de procedură sau a hotărârilor judiciare persoanelor fizice sau juridice care se află peste hotarele țării;
- 2) audierea persoanelor în calitate de martor, bănuit, învinuit, inculpat, parte civilmente responsabilă;
- 3) efectuarea cercetării la fața locului, a percheziției, ridicarea de obiecte și documente și transmiterea lor peste hotare, sechestrarea, confruntarea, prezentarea spre recunoaștere, identificarea abonaților telefonici, interceptarea comunicărilor, efectuarea **expertizelor judiciare**, confiscarea bunurilor provenite din săvârșirea infracțiunilor și alte acțiuni de urmărire penală prevăzute de prezentul cod;
- 4) citarea martorilor, experților sau a persoanelor urmărite de către organele de urmărire penală sau de către instanța de judecată;
- 5) preluarea urmăririi penale la cererea unui stat străin;
- 6) căutarea și extrădarea persoanelor care au comis infracțiuni sau pentru a executa pedeapsă privativă de libertate;
- 7) recunoașterea și executarea sentințelor străine;
- 8) transferarea persoanelor condamnate;
- 8¹) comunicarea cazierului judiciar;
- 9) alte acțiuni care nu contravin prezentului cod.

(2) Nu constituie obiect al asistenței juridice internaționale luarea măsurilor preventive.

Articolul 534. Refuzul la asistență juridică internațională

(1) Asistența juridică internațională poate fi refuzată dacă:

- 1) cererea se referă la infracțiuni considerate în Republica Moldova ca infracțiuni politice sau infracțiuni conexe cu astfel de infracțiuni. Refuzul nu se admite în cazul în care persoana este bănuită, învinuită sau a fost condamnată pentru săvârșirea unor fapte prevăzute de art.5-8 din Statutul de la Roma al Curții Internaționale Penale;
- 2) cererea se referă la o faptă ce constituie exclusiv o încălcare a disciplinei militare;
- 3) organul de urmărire penală sau instanța judecătorească solicitate pentru acordarea asistenței juridice consideră că executarea acesteia este de natură să aducă atingere suveranității, securității sau ordinii publice a statului;
- 4) există motive întemeiate de a crede că bănuitul este urmărit sau pedepsit penal pe motive de rasă, religie, cetățenie, asociere la un anumit grup sau pentru împărtășirea unor convingeri politice, sau dacă situația lui se va agrava și mai mult pentru unul dintre motivele enumerate;
- 5) este dovedit faptul că în statul solicitant persoana nu va avea acces la un proces echitabil;
- 6) fapta respectivă se pedepsește cu moartea conform legislației statului solicitant, iar statul solicitant nu oferă nici o garanție în vederea neaplicării sau neexecutării pedepsei capitale;
- 7) potrivit Codului penal al Republicii Moldova, fapta sau faptele invocate în cerere nu constituie infracțiune;
- 8) în conformitate cu legislația națională, persoana nu poate fi trasă la răspundere penală.

(2) Orice refuz privind acordarea asistenței juridice internaționale va fi motivat.

Articolul 535. Cheltuielile legate de acordarea asistenței juridice

Cheltuielile legate de acordarea asistenței juridice le suportă partea solicitantă pe teritoriul țării sale dacă nu este stabilit un alt mod de acoperire a cheltuielilor în condiții de reciprocitate sau prin tratat internațional.

Secțiunea 1¹ **Cererea de comisie rogatorie**

Articolul 536. Adresare prin comisie rogatorie

(1) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în cazul în care consideră necesară efectuarea unei acțiuni procesuale pe teritoriul unui stat străin, se adresează prin comisie rogatorie organului de urmărire penală sau instanței de judecată din statul respectiv, sau către o instanță penală internațională conform tratatului internațional la care Republica Moldova este parte sau pe cale diplomatică, în condiții de reciprocitate.

(2) Condițiile de reciprocitate se confirmă într-o scrisoare, prin care ministrul justiției sau Procurorul General se obligă să acorde, în numele Republicii Moldova, asistență juridică statului străin sau instanței penale internaționale la efectuarea unor acțiuni procesuale, cu garantarea drepturilor procesuale, prevăzute de legea națională, ale persoanei în privința căreia se efectuează asistența.

(3) Comisia rogatorie în Republica Moldova se înaintează de către organul de urmărire penală Procurorului General, iar de către instanța de judecată - ministrului justiției pentru transmitere spre executare statului respectiv.

(4) Cererea de comisie rogatorie și actele anexate se întocmesc în limba de stat și se traduc în limba statului solicitat sau într-o altă limbă, potrivit prevederilor sau rezervelor la tratatul internațional aplicabil.

Articolul 537. Conținutul și forma cererii de comisie rogatorie

(1) Cererea de comisie rogatorie se face în scris și trebuie să cuprindă:

- 1) denumirea organului care se adresează cu cerere;
- 2) denumirea și adresa, dacă este cunoscută, a instituției căreia se trimite cererea;
- 3) tratatul internațional sau acordul de reciprocitate în baza căruia se solicită asistența;
- 4) indicarea cauzei penale în care se solicită acordarea asistenței juridice, informație despre împrejurările de fapt în care s-au comis acțiunile și încadrarea juridică a lor, textul articolului respectiv din Codul penal al Republicii Moldova și date privitor la prejudiciul cauzat de infracțiunea respectivă;
- 5) datele referitoare la persoanele în privința cărora se solicită comisia rogatorie, inclusiv despre calitatea lor procesuală, data și locul nașterii lor, cetățenia, domiciliul, ocupația, pentru persoanele juridice - denumirea și sediul lor, precum și numele, prenumele și adresele reprezentanților acestor persoane când este cazul;
- 6) obiectul cererii și datele necesare pentru îndeplinirea ei, cu expunerea circumstanțelor care vor fi constatate, lista documentelor, corpurilor delictive și a altor probe solicitate, circumstanțele în legătură cu care urmează să se administreze proba, precum și întrebările care trebuie să fie puse persoanelor care urmează să fie audiate.
- 7) data la care se așteaptă răspuns la cerere și, după caz, solicitarea de a permite ca, la executarea acțiunilor procesuale respective, să asiste reprezentantul organului de urmărire penală al Republicii Moldova.

(1¹) La cererea de comisie rogatorie se anexează actele procesuale necesare pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală, întocmite în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(2) Cererea de comisie rogatorie și documentele anexate se semnează și se autentifică cu ștampila oficială a instituției competente solicitante.

Articolul 538. Valabilitatea actului procedural

Actul procedural întocmit în țară străină în conformitate cu prevederile legii acelei țări este valabil în fața organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești din Republica Moldova.

Articolul 539. Citarea martorilor, experților sau a persoanelor urmărite aflate peste hotarele Republicii Moldova

(1) Martorul, expertul sau persoana urmărită, în cazul în care nu este dată în căutare, aflați peste hotarele Republicii Moldova, pot fi citați de către organul de urmărire penală pentru executarea anumitor acțiuni procesuale pe teritoriul Republicii Moldova. În acest caz, citația nu poate conține somații de aducere forțată în fața organului de drept.

(2) Citarea martorului sau expertului se efectuează în condițiile prevăzute în art.536 alin.(3) și (4).

(3) Acțiunile procesuale cu participarea persoanelor citate în condițiile prezentului articol se efectuează în condițiile prezentului cod.

(4) Martorul, expertul sau persoana urmărită, indiferent de cetățenia lor, care s-au prezentat în fața organului care i-a solicitat în urma unei citații în condițiile prezentului articol nu pot fi nici urmăriți, nici deținuți, nici supuși vreunei alte limitări a libertății lor individuale pe teritoriul Republicii Moldova pentru fapte sau condamnări anterioare trecerii frontierei de stat a Republicii Moldova.

(5) Imunitatea prevăzută la alin.(4) încetează în cazul în care persoana citată nu a părăsit teritoriul Republicii Moldova în termen de 15 zile de la data la care organul respectiv a chemat-o și i-a comunicat că prezența ei nu mai este necesară sau a revenit ulterior în Republica Moldova. În acest termen nu se include timpul în care persoana citată nu a putut părăsi teritoriul Republicii Moldova din motive independente de voința sa.

(6) Citarea persoanei deținute pe teritoriul unui stat străin se efectuează conform prevederilor prezentului articol, cu condiția că persoana temporar transferată pe teritoriul Republicii Moldova de către organul respectiv al țării străine pentru efectuarea acțiunilor indicate în cererea de transferare va fi întoarsă în termenul arătat în cerere. Condițiile de transferare sau refuzul transferării se reglementează de tratatele internaționale la care Republica Moldova și țara solicitată sînt parte sau în temeiul obligațiilor scrise în condiții de reciprocitate.

(7) Martorul sau expertul citat este în drept să ceară compensarea cheltuielilor pentru transport, cazare și diurnă, suportate în legătură cu lipsa motivată de la serviciu.

(8) Martorul audiat conform prevederilor prezentului articol beneficiază, după caz, de protecție, în condițiile legii.

Articolul 540. Executarea în Republica Moldova a comisiei rogatorii cerute de organele din străinătate

(1) Organul de urmărire penală sau instanța judecătorească execută comisii rogatorii cerute de organele respective din străinătate în temeiul tratatelor internaționale la care Republica Moldova și țara solicitantă sînt parte sau în condiții de reciprocitate confirmate potrivit prevederilor art.536 alin.(2).

(2) Cererea pentru executarea comisiei rogatorii se trimite de către Procuratura Generală organului de urmărire penală sau, după caz, de către Ministerul Justiției instanței judecătorești de la locul unde urmează să fie efectuată acțiunea procesuală solicitată.

(4) La executarea comisiei rogatorii se aplică prevederile prezentului cod, însă, la demersul părții solicitante, poate să se aplice o procedură specială prevăzută de legislația țării străine, în conformitate cu tratatul internațional respectiv sau în condiții de reciprocitate, dacă aceasta nu contravine legislației naționale și obligațiilor internaționale ale Republicii Moldova.

(5) La executarea comisiei rogatorii pot asista reprezentanți ai statului străin sau ai instanței internaționale dacă aceasta este prevăzută de tratatul internațional respectiv sau de o obligație scrisă în condiții de reciprocitate. În asemenea caz, la cererea părții solicitante, organul căruia îi revine executarea comisiei rogatorii informează partea solicitantă despre timpul, locul și termenul executării comisiei rogatorii cu scopul ca partea interesată să poată asista.

(6) Dacă adresa persoanei în privința căreia se solicită executarea comisiei rogatorii este indicată greșit, organul căruia îi revine executarea ia măsurile respective în scopul stabilirii adresei. În cazul în care stabilirea adresei nu este posibilă, despre aceasta se anunță partea solicitantă.

(7) În cazul în care cererea de comisie rogatorie nu poate fi executată, documentele primite se restituie părții solicitante prin intermediul instituțiilor de la care le-a primit, cu indicarea motivelor care au împiedicat executarea. Cererea de comisie rogatorie și documentele anexate se restituie și în cazurile de refuz în temeiurile prevăzute în art.534.

Articolul 540¹. Percheziția, ridicarea, remiterea de obiecte sau documente, sechestrul și confiscarea

Comisiile rogatorii prin care se solicită efectuarea percheziției, ridicarea sau remiterea de obiecte ori documente, precum și punerea sub sechestru sau confiscarea sînt executate în conformitate cu

Secțiunea 1² **Echipele comune de investigații**

Articolul 540². Echipele comune de investigații

(1) Autoritățile competente din cel puțin două state pot să constituie, de comun acord, o echipă comună de investigații cu un obiectiv precis și pentru o durată limitată, care poate fi prelungită cu acordul tuturor părților, în vederea desfășurării urmăririi penale în unul sau în mai multe din statele care constituie echipa. Componenta echipei comune de investigații este decisă de comun acord.

(2) Echipa comună de investigații poate fi creată atunci când:

- 1) în cadrul unei urmăririi penale în curs în statul solicitant se impune efectuarea unor urmăririi penale dificile care implică mobilizarea unor mijloace importante ce privesc și alte state;
- 2) mai multe state efectuează urmăririi penale care necesită o acțiune coordonată și concertată în statele respective.

(3) Cererea de formare a echipei comune de investigații poate fi formulată de orice stat implicat. Echipa comună de investigații este formată în unul dintre statele în care urmează a fi efectuată urmărirea penală.

(4) Cererea de formare a echipei comune de investigații cuprinde autoritatea care a înaintat cererea, obiectul și motivul cererii, identitatea și naționalitatea persoanei în cauză, numele și adresa destinatarului, dacă este cazul și propuneri referitoare la componenta acesteia.

(5) Componentii echipei comune de investigații desemnați de autoritățile Republicii Moldova au calitatea de membri, în timp ce membrii desemnați de un stat străin au calitatea de membri detașați.

(6) Activitatea echipei comune de investigații pe teritoriul Republicii Moldova se desfășoară potrivit următoarelor reguli:

1) conducătorul echipei comune de investigații este un reprezentant al autorității care participă la urmărirea penală din statul membru pe teritoriul căruia funcționează echipa și acționează în limitele competențelor ce îi revin conform dreptului său național;

2) acțiunile echipei se desfășoară conform legii Republicii Moldova. Membrii echipei și membrii detașați își execută sarcinile sub responsabilitatea persoanei prevăzute la pct. 1), ținând seama de condițiile stabilite de propriile autorități în acordul privind formarea echipei.

(7) Membrii detașați pe lângă echipa comună de investigații sînt abilitați să fie prezenți la efectuarea oricăror acte procedurale, cu excepția cazului când conducătorul echipei, din motive speciale, decide contrariul.

(8) Atunci când echipa comună de investigații urmează să efectueze acte procedurale pe teritoriul statului solicitant, membrii detașați pot cere autorităților lor competente să efectueze actele respective.

(9) Un membru detașat pe lângă echipa comună de investigații poate, conform dreptului său național și în limitele competențelor sale, să furnizeze echipei informațiile care sînt la dispoziția statului care l-a detașat, în scopul derulării urmăririi penale efectuate de echipă.

(10) Informațiile obținute în mod obișnuit de un membru sau un membru detașat în cadrul participării la o echipă comună de investigații și care nu pot fi obținute în alt mod de către autoritățile competente ale statelor implicate pot fi utilizate:

- 1) în scopul pentru care a fost creată echipa;
- 2) pentru a descoperi, a cerceta sau a urmări alte infracțiuni, cu consimțămîntul statului pe teritoriul căruia au fost obținute informațiile;
- 3) pentru a preveni un pericol iminent și serios pentru securitatea publică, respectînd dispozițiile prevăzute la pct. 2);
- 4) în alte scopuri, dacă acest lucru este convenit de către statele care au format echipa.

(11) În cazul echipelor comune de investigații care funcționează pe teritoriul Republicii Moldova, membrii detașați ai echipei sînt asimilați membrilor din partea Republicii Moldova în ceea ce

privește infracțiunile săvârșite împotriva acestora sau de către aceștia.

Secțiunea a 2-a **Extrădarea**

Articolul 541. Condițiile generale pentru extrădare

(1) Republica Moldova se poate adresa unui stat străin cu cerere de extrădare a persoanei în privința căreia se efectuează urmărirea penală în legătură cu infracțiunile pentru care legea penală prevede o pedeapsă maximă de cel puțin un an de închisoare ori o altă pedeapsă mai aspră sau în privința căreia a fost adoptată o sentință de condamnare la pedeapsa închisorii pe o durată de cel puțin 6 luni în cazul extrădării pentru executare, dacă tratatele internaționale nu prevăd altfel.

(2) Cererea de extrădare se face în temeiul tratatului internațional la care sînt parte Republica Moldova și statul solicitat sau în temeiul obligațiilor scrise în condiții de reciprocitate.

(3) Dacă persoana a cărei extrădare se cere este urmărită penal, autoritatea competentă să examineze toate materialele necesare și să înainteze cererea de extrădare este Procuratura Generală. Dacă persoana a cărei extrădare se cere este condamnată, autoritatea competentă este Ministerul Justiției. Cererea de extrădare se transmite direct organului competent al statului solicitat sau pe cale diplomatică, dacă aceasta o prevede tratatul internațional.

(4) Extrădarea poate avea loc numai dacă, ca urmare a comiterii infracțiunii, se prezintă mandatul de arest ori un document cu forță juridică similară sau decizia autorității competente a statului solicitant, care este executorie și prin care se ordonă plasarea în detenție a persoanei solicitate, precum și descrierea legilor aplicabile.

Articolul 542. Cererea de extrădare și actele anexe

(1) Cererea de extrădare se întocmește în limba de stat și se traduce în limba statului solicitat sau într-o altă limbă, potrivit prevederilor sau rezervelor la tratatul internațional aplicabil.

(2) Cererea de extrădare trebuie să conțină:

- a) denumirea și adresa instituției solicitante;
- b) denumirea și adresa instituției solicitate;
- c) tratatul internațional sau acordul de reciprocitate în baza căruia se solicită extrădarea;
- d) numele, prenumele și patronimicul persoanei a cărei extrădare se cere, informații privind data, locul nașterii, cetățenia și locul de domiciliu;
- e) descrierea faptelor imputate persoanei, indicarea locului și datei săvârșirii acestora, calificarea lor juridică, informații privind prejudiciul material cauzat;
- f) locul deținerii persoanei în statul solicitat.

(3) La cererea de extrădare se anexează următoarele acte în copii legalizate cu semnătură și ștampila organului de urmărire penală, însoțite de traducerea lor conform prevederilor alin.(1):

- a) ordonanța de punere sub învinuire sau sentința cu expunerea tuturor faptelor pentru care se cere extrădarea, data și locul comiterii infracțiunii, calificarea juridică;
- b) mandatul de arest sau, după caz, încheierea instanței de aplicare a măsurii preventive;
- c) descrierea legilor aplicabile;
- d) buletinul de identitate al persoanei sau fișa personală, sau orice alt act care îi stabilește identitatea și cetățenia.

(4) Suplimentar, la cererea de extrădare a persoanei condamnate se anexează date cu privire la partea neexecutată din pedeapsă.

(5) La cererea organului abilitat al statului solicitat, Procuratura Generală transmite orice informații suplimentare care ar putea servi drept probe în confirmarea acușării aduse persoanei a cărei extrădare se cere.

Articolul 543. Regula specialității

(1) Persoana care a fost extrădată de un stat străin nu poate fi trasă la răspundere penală și condamnată, supusă executării pedepsei, precum și transmisă unui stat terț spre pedepsire, pentru infracțiunea săvârșită de ea pînă la extrădare, pentru care ea nu a fost extrădată, dacă în privința

acestei cauze lipsește consimțământul statului străin care a extrădat-o.

(2) Extrădarea se acordă numai dacă se garantează următoarele:

1) persoana nu va fi pedepsită în statul solicitant fără consimțământul Republicii Moldova pentru un motiv apărut anterior predării sale, cu excepția infracțiunii pentru care se acordă extrădarea, și libertatea ei personală nu va fi limitată, iar ea nu va fi persecutată prin intermediul măsurilor ce pot fi luate și în absența ei;

2) persoana nu va fi predată, transferată sau deportată într-un stat terț fără consimțământul Republicii Moldova; precum și

3) persoana va putea părăsi teritoriul statului solicitant după încheierea procedurii pentru care a fost acordată extrădarea ei.

(3) Statul solicitant poate renunța la respectarea regulii specialității numai dacă:

1) Republica Moldova și-a dat acordul de a efectua urmărirea penală sau de a pune în executare o sentință ori o altă sancțiune în privința unei infracțiuni facultative sau de a preda, transfera sau deporta într-un alt stat;

2) persoana nu a părăsit teritoriul statului solicitant timp de 45 de zile de la încheierea procedurii pentru care a fost acordată extrădarea ei, deși a avut posibilitatea și dreptul să o facă;

3) persoana, după părăsirea teritoriului statului solicitant, s-a reîntors sau a fost trimisă înapoi de către un stat terț;

4) se acordă extrădarea simplificată.

(4) Prevederile prezentului articol nu se aplică pentru cazurile săvârșirii infracțiunii de persoana extrădată după extrădarea ei.

Articolul 544. Executarea cererii de extrădare a persoanelor care se află pe teritoriul Republicii Moldova

(1) Cetățeanul străin sau apatridul care este urmărit penal sau care a fost condamnat într-un stat străin pentru săvârșirea unei fapte pasibile de pedeapsă în acel stat poate fi extrădat acestui stat străin la cererea autorităților competente, în scopul urmăririi sau executării sentinței pronunțate pentru fapta comisă sau pronunțării unei noi sentințe.

(2) Cetățeanul străin sau apatridul care a fost condamnat într-un stat străin pentru comiterea unei fapte pasibile de pedeapsă în acel stat poate fi extrădat statului străin, care a preluat executarea, la cererea autorităților competente ale statului, în scopul executării sentinței pronunțate pentru fapta comisă sau pentru pronunțarea unei noi sentințe.

(3) Extrădarea în scopul urmăririi penale se acordă numai dacă fapta este pasibilă de pedeapsă conform legislației Republicii Moldova și pedeapsa maximă este de cel puțin un an de închisoare sau dacă, după o inversare similară a lucrurilor, fapta ar fi, potrivit legislației Republicii Moldova, pasibilă de o asemenea pedeapsă.

(4) Extrădarea în scopul executării sentinței se acordă numai dacă ar fi permisă extrădarea în condițiile alin.(3) și dacă urmează a fi executată o pedeapsă privativă de libertate. Extrădarea urmează a fi acordată în cazul în care termenul de detenție care urmează a fi executat sau cumulul termenelor de detenție care urmează a fi executate este de cel puțin 6 luni, dacă tratatul internațional nu prevede altfel.

(5) Dacă extrădarea unei persoane este cerută în concurs de către mai multe state, fie pentru aceeași faptă, fie pentru fapte diferite, Republica Moldova va decide extrădarea ținând cont de toate circumstanțele, inclusiv de gravitatea și locul săvârșirii infracțiunilor, de datele respective din cereri, de cetățenia persoanei solicitate și de posibilitatea unei extrădări ulterioare altui stat.

(6) Dacă Procurorul General sau, după caz, ministrul justiției consideră că persoana solicitată de statul străin sau instanța internațională nu poate fi extrădată, refuză extrădarea prin hotărâre motivată, iar în cazul în care consideră că persoana poate fi extrădată, el face un demers în judecătoria în raza teritorială a căreia se află Ministerul Justiției, la care se anexează cererea și documentele statului solicitant.

(7) Demersul de extrădare se soluționează de către judecătorul de instrucție din cadrul judecătoriei aflate în raza teritorială a Ministerului Justiției, cu participarea procurorului, a reprezentantului

Ministerului Justiției (în cazul extrădării persoanelor condamnate), a persoanei a cărei extrădare se cere și a apărătorului acesteia ales sau numit în conformitate cu Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat. Demersul de extrădare a persoanei arestate se soluționează de urgență. Examinarea demersului de extrădare se face în modul prevăzut de lege. Instanța de judecată nu este competentă să se pronunțe asupra temeiniciei urmăririi sau condamnării pentru care autoritatea străină cere extrădarea.

(8) În cazul în care constată că sînt îndeplinite condițiile pentru extrădare, instanța de judecată admite, printr-o hotărîre, cererea de extrădare, dispunînd totodată menținerea stării de arest preventiv pînă la predarea persoanei extrădabile. Dacă instanța constată că nu sînt îndeplinite condițiile pentru extrădare, respinge cererea și dispune punerea în libertate a persoanei a cărei extrădare se cere. Hotărîrea se redactează în cel mult 24 de ore de la pronunțare și este transmisă Procuraturii Generale sau Ministerului Justiției.

(9) Hotărîrea judecătorească asupra extrădării poate fi atacată cu recurs de către procuror, precum și de către persoana extrădată sau avocatul ei, în termen de 10 zile de la pronunțare, la Curtea de Apel Chișinău. Recursul se judecă conform prevederilor secțiunii a 2-a din capitolul IV titlul II partea specială a prezentului cod. Hotărîrea judecătorului de instrucție, devenită definitivă, se expediază Procuraturii Generale și Ministerului Justiției pentru executare sau pentru informarea statului solicitant.

Articolul 545. Procedura simplificată de extrădare

(1) La cererea autorității competente a statului străin de a extrăda persoana sau de a o aresta provizoriu în scopul extrădării, poate fi acordată extrădarea cetățeanului străin sau a apatridului în privința căruia a fost eliberat un mandat de arestare pentru extrădare, fără a urma procedura formală de extrădare, dacă persoana consimte la o asemenea extrădare simplificată, iar consimțămîntul ei este confirmat de către instanța de judecată. În cazul în care persoana arestată consimte la extrădarea sa conform procedurii simplificate, prezentarea unei cereri oficiale de extrădare și a actelor indicate la art.542 din prezentul cod nu este necesară.

(2) Cerințele expuse în art.543 nu trebuie invocate dacă cetățeanul străin sau apatridul, după ce i-au fost aduse la cunoștință drepturile, renunță expres la dreptul său de aplicare a regulii specialității și acest lucru este confirmat de către instanța de judecată.

(3) Judecătorul de instrucție de la instanța competentă va examina, într-o ședință de judecată cu participarea procurorului, a persoanei a cărei extrădare se cere și a avocatului ei, datele de identificare a persoanei extrădabile, o va informa despre dreptul ei la o procedură simplificată de extrădare și despre efectele juridice ale acesteia, apoi va consemna declarația făcută, care va fi semnată de toți participanții la ședință.

(4) Consimțămîntul dat conform alin.(1) sau (2) nu poate fi revocat odată ce a fost confirmat de către instanța de judecată.

Articolul 546. Refuzul extrădării

(1) Republica Moldova nu-și extrădează propriii cetățeni și persoanele cărora le-a acordat dreptul de azil.

(2) Extrădarea va fi, de asemenea, refuzată dacă:

- 1) infracțiunea a fost săvîrșită pe teritoriul Republicii Moldova;
- 2) în privința persoanei respective a fost deja pronunțată de către o instanță națională sau o instanță a unui stat terț o hotărîre judecătorească de condamnare, achitare sau încetare a procesului penal pentru infracțiunea pentru care se cere extrădarea, sau o ordonanță a organului de urmărire penală de încetare a procesului ori în privința acestei fapte se efectuează urmărirea penală de către organele naționale;
- 3) s-a împlinit termenul de prescripție al tragerii la răspundere penală pentru infracțiunea respectivă, conform legislației naționale, sau a intervenit amnistia;
- 4) potrivit legii, urmărirea penală poate fi pornită numai la plîngerea prealabilă a victimei, însă o asemenea plîngere lipsește;
- 5) infracțiunea pentru care se cere extrădarea persoanei este considerată de legea națională

infracțiune politică sau faptă conexă unei asemenea infracțiuni;

6) Procurorul General, ministrul justiției sau instanța care soluționează chestiunea privind extrădarea are motive serioase să creadă că:

a) cererea de extrădare a fost înaintată în scopul de a urmări sau a pedepsi o persoană pentru motive de rasă, religie, sex, naționalitate, origine etnică sau opinii politice;

b) situația acestei persoane riscă să fie agravată pentru unul din motivele menționate la lit.a);

c) în cazul în care persoana va fi extrădată, ea va fi supusă torturii, tratamentului inuman sau degradant sau nu va avea acces la un proces echitabil în țara solicitantă;

7) persoanei cerute i-a fost acordat statut de refugiat sau azil politic;

8) statul care solicită extrădarea nu asigură reciprocitatea în sfera extrădării.

(3) În cazul în care fapta pentru care se cere extrădarea este pedepsită de legea țării solicitante cu pedeapsa capitală, extrădarea persoanei poate fi refuzată dacă partea solicitantă nu va da asigurări, considerate ca suficiente, că pedeapsa capitală nu va fi aplicată persoanei extrădabile aflate sub urmărire penală sau condamnate.

(4) În cazul în care Republica Moldova refuză extrădarea, la cererea statului solicitant, se examinează posibilitatea preluării activității de urmărire penală față de persoana cetățean al Republicii Moldova sau apatrid.

Articolul 547. Arestarea persoanei în vederea extrădării

(1) După primirea cererii de extrădare, Procuratura Generală sau, după caz, Ministerul Justiției va lua neîntârziat măsuri, în condițiile prezentului cod, pentru arestarea preventivă a persoanei a cărei extrădare se cere. Termenul aflării persoanei sub arest preventiv nu poate depăși 180 de zile din momentul reținerii și pînă la predarea părții solicitante.

(1¹) Arestul preventiv al persoanei extrădabile poate fi înlocuit printr-o altă măsură preventivă la cererea procurorului sau de către instanța de judecată din oficiu, în conformitate cu legislația procesuală în vigoare, în următoarele cazuri:

a) starea de sănătate a persoanei nu-i permite aflarea în regim de detenție, fapt confirmat printr-un certificat medical;

b) persoana și familia sa își au domiciliul stabil în Republica Moldova și nu există temeiuri de a considera că aceasta se va eschiva de la procedura de extrădare.

(2) În caz de urgență, persoana a cărei extrădare se cere poate fi arestată înainte de primirea cererii de extrădare, în baza unui mandat de arestare pe un termen de 18 zile, care poate fi prelungit pînă la 40 de zile, în urma unui demers al Procuraturii Generale sau la cererea statului străin ori a instanței internaționale, dacă solicitarea conține date despre mandatul de arestare ori despre hotărîrea definitivă adoptată în privința acestei persoane și asigurarea că cererea de extrădare va fi expediată ulterior. În solicitare se va arăta infracțiunea pentru care se va cere extrădarea, data și locul unde a fost comisă infracțiunea, precum și, în măsura posibilității, semnele caracteristice ale persoanei căutate. Solicitarea arestării poate fi făcută prin poștă, telegraf, telex, fax sau prin orice alt mijloc care lasă urmă scrisă. Autoritatea solicitantă va fi informată în cel mai scurt timp despre cursul dat solicitării sale.

(3) Persoana arestată în condițiile alin.(2) urmează să fie pusă în libertate dacă, în termen de 18 zile de la arestare, instanța care decide asupra admisibilității arestării persoanei nu va primi cererea de extrădare și documentele respective. Acest termen poate fi prelungit la solicitarea statului străin sau a instanței internaționale, dar în nici un caz nu poate să depășească 40 de zile de la arestare. Cu toate acestea, punerea în libertate provizorie este oricînd posibilă, cu condiția că în privința persoanei solicitate pot fi luate alte măsuri în vederea evitării sustragerii ei de la urmărire.

(4) Arestarea persoanei în vederea extrădării, prelungirea termenului arestării și atacarea hotărîrilor corespunzătoare se efectuează în condițiile prezentului cod.

(5) Decizia cu privire la admisibilitatea extrădării trebuie să fie motivată și să conțină explicații referitor la modul și termenul de atac al hotărîrii. Procurorului General, persoanei a cărei extrădare se cere și apărătorului acesteia li se expediază cîte o copie de pe decizia respectivă.

(6) Punerea în libertate a persoanei arestate în condițiile prezentului articol nu împiedică o nouă

arestare și extrădare dacă cererea de extrădare va fi primită ulterior.

Articolul 548. Amînarea extrădării și extrădarea temporară

(1) Dacă persoana, a cărei extrădare se cere, în Republica Moldova este pusă sub învinuire într-un proces în curs de urmărire penală sau de judecare a cauzei, ori dacă a fost condamnată pentru o altă infracțiune decît aceea în legătură cu care se cere extrădarea, executarea extrădării poate fi amînată pînă la terminarea procesului penal sau pînă la executarea completă a pedepsei stabilite de instanța națională ori pînă la eliberarea definitivă înainte de expirarea termenului pedepsei.

(2) Dacă amînarea extrădării ar putea atrage împlinirea termenului de prescripție a cauzei penale sau ar putea aduce prejudicii serioase pentru constatarea faptelor, persoana poate fi extrădată temporar, pe baza unei cereri motivate, în condiții ce vor fi determinate de comun acord cu partea solicitantă.

(3) Persoana extrădată temporar urmează să fie retrocedată îndată după efectuarea acțiunilor procesuale pentru care a fost extrădată.

Articolul 549. Predarea persoanei extrădate

(1) În cazul în care extrădarea persoanei este acceptată de către instanța judecătorească, după intrarea în vigoare a hotărîrii acesteia, Procurorul General sau, după caz, ministrul justiției informează statul solicitant sau instanța internațională despre locul și data predării extrădatului, precum și asupra duratei detenției executate în legătură cu extrădarea.

(2) Dacă partea solicitantă nu ia în primire persoana extrădată la data fixată pentru predare și dacă nu s-a solicitat o amînare a extrădării, persoana poate fi pusă în libertate la expirarea termenului de 15 zile de la această dată și, în orice caz, va fi pusă în libertate la expirarea termenului de 30 de zile, calculat de la data stabilită pentru predare, dacă tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte nu prevăd condiții mai benefice pentru această persoană.

(3) Extrădarea persoanei pentru aceeași faptă după expirarea termenelor menționate în prezentul articol poate fi refuzată.

(4) În caz de forță majoră care împiedică predarea sau primirea persoanei extrădabile, statul interesat va informa despre aceasta celălalt stat. Ambele state se vor pune de acord asupra unei noi date de predare, conform dispozițiilor prezentului articol.

Articolul 549¹. Tranzitul

(1) Republica Moldova poate acorda tranzitul unei persoane extrădate pe teritoriul său în cazul în care este vorba despre o infracțiune care ar permite extrădarea conform legislației Republicii Moldova. Nu se acordă tranzitul în cazul în care persoana este cetățean al Republicii Moldova.

(2) Tranzitul este acordat în modul prevăzut la art.545 alin.(1), la cererea statului interesat, la care se anexează cel puțin mandatul de arestare preventivă sau mandatul de executare a pedepsei închisorii care a justificat extrădarea.

(3) Cererea de tranzit este soluționată de către Procuratura Generală sau, după caz, de către Ministerul Justiției.

(4) Decizia Procuraturii Generale sau a Ministerului Justiției este comunicată imediat statului solicitant sau, după caz, Ministerului Afacerilor Interne pentru organizarea supravegherii tranzitului persoanei extrădate.

(5) În cazul tranzitului aerian, atunci cînd nu este prevăzută o aterizare pe teritoriul Republicii Moldova, este suficientă o notificare transmisă de autoritatea competentă a statului solicitant Ministerului Justiției.

(6) Extrădatul în tranzit rămîne în stare de arest preventiv în perioada șederii sale pe teritoriul Republicii Moldova.

Articolul 549². Solicitarea extrădării de către Republica Moldova

În cazul în care Republica Moldova solicită extrădarea de la autoritățile competente ale altor state, se aplică, corespunzător, prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, ale art.541-543, ale art.546 alin.(4) și ale art.549¹ din prezentul cod și prevederile legislației naționale procesuale.

Articolul 550. Transmiterea obiectelor

(1) La cererea părții solicitante, în modul prevăzut de prezentul capitol, pot fi reținute și transmise, în măsura permisă de legislația națională:

1) obiectele care pot avea importanță ca probe în cauza penală pentru care a fost cerută extrădarea; precum și

2) venitul care a provenit din infracțiunea pentru care se cere extrădarea și obiectele care se aflau în posesia persoanei, la momentul arestării, sau au fost descoperite ulterior.

(2) Obiectele și venitul menționate la alin.(1) pot fi transmise chiar și în cazul în care extrădarea nu poate avea loc din cauza decesului persoanei sau a sustragerii ei de la judecată.

(3) Dacă obiectele cerute sînt necesare ca probe într-o altă cauză în procesul penal național, transmiterea lor poate fi amînată pînă la terminarea procesului în cauză sau acestea pot fi predate temporar, cu condiția de a fi restituite.

(4) Drepturile asupra acestor obiecte sau valori sînt rezervate Republicii Moldova și ele vor fi transmise părții solicitante, cu condiția terminării procesului penal cît mai curînd posibil și fără cheltuieli, fiind apoi restituite.

(5) Obiectele și alte valori vor fi predate doar în temeiul unei hotărîri judecătorești definitive, pronunțate de instanța de judecată competentă.

Secțiunea a 3-a **Transferul persoanelor condamnate**

Articolul 551. Temeiuri pentru transferul persoanelor condamnate

(1) Transferul persoanelor condamnate se efectuează în baza tratatului internațional la care Republica Moldova și statul respectiv sînt părți sau în condiții de reciprocitate stabilite printr-un acord scris între Ministerul Justiției al Republicii Moldova și instituția respectivă a statului străin.

(2) Temei pentru transferul persoanelor condamnate poate fi:

1) cererea persoanei condamnate la închisoare de către o instanță judecătorească din Republica Moldova de a fi transferată pentru executarea pedepsei în alt stat;

2) cererea persoanei condamnate la închisoare de către o instanță judecătorească străină de a fi transferată pentru executarea pedepsei în Republica Moldova;

3) cererea de transferare înaintată fie de către statul de condamnare, fie de către statul de executare.

Articolul 552. Condițiile transferului

(1) Transferul poate avea loc în următoarele condiții:

1) condamnatul trebuie să fie cetățean al statului de executare sau domiciliatul său permanent;

2) hotărîrea de condamnare trebuie să fie definitivă;

3) durata pedepsei privative de libertate, pe care condamnatul o mai are de executat, trebuie să fie de cel puțin 6 luni la data primirii cererii de transferare sau să fie nedeterminată;

4) transferul este consimțit de persoana condamnată, iar dacă, în raport cu vîrsta, starea fizică ori mintală a persoanei condamnate, unul dintre cele două state consideră necesar - de către reprezentantul legal al condamnatului;

5) fapta pentru care a fost condamnată persoana constituie infracțiune potrivit codului penal al țării al cărei cetățean este cel condamnat;

6) ambele state părți au convenit asupra transferului;

7) instanța care decide transferul este convinsă că persoana transferată nu va fi supusă unui eventual risc de tratament inuman și degradant în statul în care urmează a fi transferată.

(2) Consimțămîntul persoanei în privința căreia a fost pronunțată sentința nu se cere pentru transferul executării sentinței dacă persoana în privința căreia a fost pronunțată sentința:

1) a evadat din statul în care a fost pronunțată sentința;

2) este subiectul unui ordin de expulzare sau deportare.

(3) În cazuri excepționale, părțile pot conveni asupra transferului chiar dacă durata pedepsei pe care cel condamnat o are de executat este mai mică de 6 luni.

Articolul 553. Comunicarea de informații

(1) Orice condamnat, căruia i se pot aplica prevederile prezentului capitol, trebuie să fie informat de către autoritatea competentă a statului de condamnare despre dreptul de a obține transferul său în vederea executării pedepsei în statul al cărui cetățean este.

(2) Dacă condamnatul și-a exprimat statului de condamnare dorința de a fi transferat, despre acest fapt statul trebuie să informeze statul al cărui cetățean este condamnatul cât mai curînd posibil după ce hotărîrea judecătorească a rămas definitivă.

(3) Informațiile trebuie să cuprindă:

1) numele, data și locul nașterii condamnatului și, dacă este posibil, adresa din statul al cărui cetățean este;

2) expunerea faptelor pentru care a fost condamnat;

3) natura pedepsei, durata ei și data cînd a început executarea acesteia.

(4) Condamnatul trebuie să fie informat în scris despre orice hotărîre luată de unul din cele două state cu privire la cererea de transferare.

Articolul 554. Cererea de transferare, documentele anexe și răspunsul la ele

(1) Cererea de transferare trebuie să fie depusă în scris.

(2) La cerere se anexează:

1) un act care confirmă că persoana condamnată este cetățean al statului de executare sau are în el domiciliu permanent;

2) declarația în scris a persoanei condamnate privind consimțămîntul ei la transfer;

3) copia de pe hotărîrea de condamnare, autenticată, cu mențiunea că este definitivă, precum și copia de pe textele legilor aplicate în cauza respectivă;

4) certificatul în care este indicată durata pedepsei deja executate și a arestării preventive, precum și durata pedepsei ce urmează a fi executată.

(3) Cererea trebuie să fie adresată de către ministrul justiției al statului solicitant ministrului justiției al statului solicitat.

(4) Statul de executare, prin hotărîre judecătorească adoptată în condițiile art. 556, în răspunsul său va menționa dacă acceptă sau nu transferul persoanei condamnate și, în caz de acceptare, va anexa la răspuns o copie a dispozițiilor sale legale, din care să rezulte că faptele care au condus la condamnarea persoanei ar constitui infracțiune penală dacă ele ar fi săvîrșite pe teritoriul său, precum și sancțiunea prevăzută de legea penală pentru aceste infracțiuni.

(5) Dacă unul din state consideră necesar, poate solicita acte și informații suplimentare.

Articolul 555. Consimțămîntul pentru transfer

(1) Condamnatul trebuie să-și dea consimțămîntul pentru transfer benevol și în deplină cunoștință a consecințelor juridice care decurg din aceasta, în conformitate cu legea procesuală a statului de condamnare.

(2) Statul de condamnare trebuie să ofere statului de executare posibilitatea verificării dacă consimțămîntul pentru transfer a fost dat cu respectarea condițiilor prevăzute la alin.(1).

Articolul 556. Soluționarea cererii de transferare

(1) În caz de acceptare a transferului, cererea de transferare a cetățenilor Republicii Moldova condamnați în alt stat se transmite de către ministrul justiției, cu demersul său pentru soluționare la instanța egală în grad cu instanța statului de condamnare, hotărîrea căreia urmează să fie executată. În cazul în care hotărîrea statului de condamnare este adoptată de o instanță egală în grad cu judecătoria, demersul ministrului justiției și cererea de transferare se adresează judecătoriei în raza teritorială a căreia se află Ministerul Justiției, iar dacă instanța statului de condamnare este egală în grad cu Curtea de Apel, cererea și demersul respectiv se adresează Curții de Apel din municipiul Chișinău.

(2) Demersul ministrului justiției se soluționează în ședință de un judecător în lipsa persoanei condamnate în modul prevăzut de prezentul cod pentru soluționarea chestiunilor legate de executarea pedepsei, dar cu participarea reprezentantului Ministerului Justiției și al apărătorului condamnatului. În cazul în care condamnatul nu are apărător ales, acesta este numit din oficiu.

(3) În cadrul soluționării demersului privitor la transfer, instanța verifică dacă sînt respectate condițiile pentru transfer prevăzute de prezentul capitol, precum și de tratatul internațional în temeiul căruia se solicită transferul sau de acordul de reciprocitate.

(4) În urma soluționării demersului, instanța adoptă o încheiere, în care se menționează:

- 1) denumirea instanței statului străin, data și locul adoptării sentinței;
- 2) date despre ultimul domiciliu al condamnatului în Republica Moldova și despre ocupația lui;
- 3) încadrarea juridică a infracțiunii pentru care a fost condamnată persoana;
- 4) legea penală a Republicii Moldova care prevede răspundere pentru o infracțiune similară cu aceea comisă de condamnat;
- 5) hotărîrea sa privind acceptarea sau, după caz, respingerea transferării cerute;
- 6) în cazul acceptării transferării cerute, instanța va indica care procedură de executare o va alege: continuarea executării sentinței sau schimbarea condamnării.

(5) Copia de pe hotărîrea instanței se remite Ministerului Justiției pentru a o transmite statului de condamnare și persoanei condamnate.

Articolul 557. Continuarea executării sentinței și schimbarea condamnării

(1) În cazul în care statul de condamnare acceptă transferarea condamnatului, instanța decide asupra următoarelor:

- 1) dacă, prin încheierea adoptată în condițiile art.556, a fost indicată procedura continuării executării pedepsei, instanța stabilește termenul pedepsei care nu a fost executat și urmează a fi executat, tipul penitenciarului în care va fi executată pedeapsa;
- 2) dacă, prin încheierea adoptată în condițiile art. 556, a fost indicată procedura schimbării condamnării, instanța va indica:
 - a) încadrarea juridică a infracțiunii pentru care a fost condamnat;
 - b) legea penală a Republicii Moldova care prevede răspundere pentru o infracțiune similară cu aceea comisă de condamnat;
 - c) categoria și termenul pedepsei principale și complementare stabilite, termenul de pedeapsă care urmează să fie executat în Republica Moldova, tipul penitenciarului și modul de reparare a prejudiciului în cazul acțiunii civile.

(2) În cazul în care categoria sau durata pedepsei pronunțate în statul de condamnare nu corespunde legii penale a Republicii Moldova, instanța de judecată, prin hotărîrea sa, o poate adapta la pedeapsa prevăzută de legea națională pentru infracțiuni de aceeași categorie. Această pedeapsă trebuie să fie cît mai adecvată pedepsei aplicate prin hotărîrea statului de condamnare. Prin natura sau prin durata sa, această pedeapsă nu poate fi mai aspră decît cea pronunțată în statul de condamnare și nici să depășească limita maximă prevăzută de legea națională.

(3) Partea din pedeapsa care a fost executată în statul de condamnare se deduce din durata pedepsei stabilite de instanța națională dacă pedepsele sînt de aceeași categorie. În cazul în care instanța națională stabilește o altă categorie de pedeapsă decît cea aplicată prin hotărîrea statului de condamnare, la determinarea categoriei și duratei ei se ține cont de partea din pedeapsa executată.

(4) Pedeapsa complementară pronunțată prin hotărîrea instanței statului de condamnare se execută în măsura în care este prevăzută de legea Republicii Moldova și nu a fost executată în statul de condamnare.

(5) Încheierea instanței privind punerea în executare a pedepsei poate fi atacată în condițiile art.472.

(6) Copia de pe încheierea privind punerea în executare a pedepsei, intrată în vigoare, se transmite de către ministrul justiției al Republicii Moldova ministrului justiției al statului de condamnare.

(7) În caz de casare sau modificare a sentinței statului de condamnare, precum și de aplicare a actului de amnistie sau de grațiere adoptat de statul de condamnare cu privire la persoana care execută pedeapsa în Republica Moldova, chestiunea executării sentinței revăzute, precum și aplicării amnistiei sau grațierii, se soluționează în condițiile prezentului articol.

Recunoașterea hotărîrilor penale ale instanțelor străine

Articolul 558. Cazuri și condiții de recunoaștere a hotărîrilor penale

(1) Hotărîrile penale definitive pronunțate de instanțele judecătorești din străinătate, precum și cele care sînt de natură să producă, potrivit legii penale a Republicii Moldova, efecte juridice, pot fi recunoscute de instanța națională, la demersul ministrului justiției sau al Procurorului General, în baza tratatului internațional sau a acordului de reciprocitate.

(2) Hotărîrea penală a instanței unui stat străin poate fi recunoscută numai dacă sînt respectate următoarele condiții:

- 1) hotărîrea a fost pronunțată de o instanță competentă;
- 2) hotărîrea nu contravine ordinii publice din Republica Moldova;
- 3) hotărîrea poate produce efecte juridice în țară potrivit legii penale naționale.

Articolul 559. Procedura de recunoaștere a hotărîrilor instanțelor străine

(1) Demersul ministrului justiției sau al Procurorului General privind recunoașterea hotărîrii instanței străine urmează să fie motivat și se soluționează de către instanța judecătorească în a cărei raza teritorială se află Ministerul Justiției sau Procuratura Generală.

(2) La soluționarea demersului participă obligatoriu reprezentantul Ministerului Justiției sau, după caz, al Procuraturii Generale, condamnatul și apărătorul acestuia. Instanța poate examina demersul și în lipsa condamnatului în cazul în care acesta se află în detenție pe teritoriul unui stat străin.

(3) Condamnatului i se comunică hotărîrea instanței străine împreună cu documentele care o însoțesc, cu traducere în limba de stat și în limba pe care o cunoaște condamnatul.

(4) Instanța ascultă opiniile celor prezenți și, în baza materialelor anexate la demers, dacă constată că sînt întrunite condițiile legale, recunoaște hotărîrea penală a instanței străine. În cazul în care pedeapsa solicitată de către instanța străină nu a fost executată sau a fost executată numai în parte, instanța substituie pedeapsa neexecutată sau restul pedepsei cu o pedeapsă respectivă potrivit prevederilor art.557 alin.(1) pct.1).

(5) Executarea dispozițiilor civile dintr-o hotărîre judecătorească penală străină se efectuează potrivit regulilor prevăzute pentru executarea hotărîrilor judecătorești civile străine.

Secțiunea a 5-a

Rejudecarea în caz de extrădare

Articolul 559¹. Rejudecarea celor judecați în lipsa lor, în caz de extrădare

(1) În cazul în care se cere extrădarea unei persoane judecate și condamnate în lipsa acesteia, cauza va putea fi rejudecată, la cererea condamnatului, de către instanța care a judecat în primă instanță. Cererea de rejudecare poate fi depusă în termen de 6 luni de la predarea condamnatului autorităților Republicii Moldova.

(2) Procesul penal nu poate fi redeschis în cazul în care persoana condamnată a solicitat să fie judecată în lipsa ei.

(3) Dispozițiile art. 463-465 se aplică în mod corespunzător.

Capitolul X

DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 560. Presentul cod intră în vigoare la 12 iunie 2003.

Articolul 561. La data intrării în vigoare a prezentului cod:

- 1) se abrogă Codul de procedură penală, aprobat prin Legea R.S.S.Moldovenesti din 24 martie 1961 (Veștile Sovietului Suprem al R.S.S.Moldovenesti, 1961, nr.10, art.42), cu modificările ulterioare;
- 2) actele normative, adoptate pînă la punerea lui în aplicare se vor aplica în măsura în care nu contravin prevederilor acestuia.

Articolul 562. Guvernul, în termen de o lună:

- 1) va prezenta Parlamentului propuneri pentru aducerea legislației în vigoare în concordanță cu

dispozițiile prezentului cod;

2) va aduce actele sale normative în concordanță cu dispozițiile prezentului cod;

3) va asigura revizuirea și abrogarea de către ministere și departamente a actelor lor normative ce contravin prezentului cod;

4) va asigura elaborarea actelor normative care vor reglementa aplicarea prezentului cod.

PREȘEDINTELE

PARLAMENTULUI Eugenia OSTAPCIUC

Nr.122-XV. Chișinău, 14 martie 2003.